هەڵبژاردن لە کوردستان

١٩٩٢ – ٢٠١٤

توێژینەوەیەکی شیکاریی – بەراوردکارییە

محەمەد رەئوف

چاپی دووەم زیادکراو

٢٠١٨

لەبڵاوکراوەکانی پەیمانگای کوردی بۆ هەڵبژاردن

- ناوی کتێب: هەڵبژاردن لە کوردستان ١٩٩٢ – ٢٠١٤
- نـوسەر: محەمەد رەئوف
- بـــابەت: لـــێکۆڵینەوە
- نەخشەسازی بەرگ: ئارام عەلی
- دیزاین: هەڵمەت محەمەد
- پیاچونەوەی: چۆلی ئەسعەد
- شوێنی چاپ: چاپخانەی ناوەندی سارا – سلێمانی ٢٠١٨
- نۆرەی چاپ: چاپی دووەم زیادکراو
- تیراژ: ٥٠٠دانە
- نرخ: ٥٠٠٠ دینار

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان

ژمارەی سپاردنی (١١٧٢)ی ساڵی (٢٠١٨)ی پێدراوە

پێڕست

لەبری پێشەکی ٧

بەشی یەکەم ٩

دەروازەی یەکەم: زەمینەسازیی بۆ یەکەمین هەڵبژاردن لە کوردستان................ ٩

یەکەم/ دۆخی سیاسی لەبار بۆ هەڵبژاردن.. ١١

دووەم/ ڕێگەخۆشکردن بۆ هەڵبژاردن ١٤

سێیەم/ یاسایەك بۆ هەڵبژاردنەکانی کوردستان ٢٠

چوارەم/ یاسایەك بۆ هەڵبژاردنی رابەر..................................... ٢٥

پێنجەم/ ڕێو شوێنەکانی هەڵبژاردن.. ٢٨

دەروازەی دووەم: هەڵبژاردنەکانی ١٩٩٢/٥/١٩.................................... ٤٣

یەکەم/ بەڕێوەچوونی هەڵبژاردنەکان... ٤٥

دووەم/ ئەنجامی هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی ١٩٩٢/٥/١٩ .... ٥٣

سێیەم/ ئەنجامی هەڵبژاردنی کەمایەتییە مەسیحییەکان................ ٧٧

چوارەم/ ئەنجامی هەڵبژاردنی رابەری رزگاریخوازی کوردستان ٨٠

دەروازەی سێیەم / هەڵبژاردن و کارتێکەرەکانی.................................. ٨٥

یەکەم / ساختەکاری ئەنجامی هەڵبژاردنی گۆڕی ٨٧

دووەم/ کێشە و گرفتەکانی هەڵبژاردنەکانی ١٩٩٢/٥/١٩ .... ٩٠

سێیەم/ پێکهێنانی پەرلەمان و حکومەت ١٩٩٢ .... ٩٣

سەرچاوەکانی بەشی یەکەم ٩٨

بەشی دووەم.. ١٠٣

دەروازەی چوارەم / هەڵبژاردنی ناهاوسەنگ.. ١٠٣

یەکەم/ فەرامۆشکردنی هەڵبژاردن... ١٠٥

دووەم/ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی شارەوانییەکان.............................. ١٠٩

دەروازەی پێنجەم/ هەڵبژادنەکانی دوای روخانی بەعس ٢٠٠٣ .... ١١٣
یەکەم/ هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ٢٠٠٥.......................... ١١٥
دووەم/ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان ٢٠٠٥ .... ١٢٠
سێیەم / بەراوردی هەڵبژاردنی ١٩٩٢ و ٢٠٠٥......................... ١٢٩
چوارەم/ هەڵبژاردنەکانی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق ٢٠٠٥ .... ١٣١
دەروازەی شەشەم/ هەڵبژاردنەکانی ٢٥/٧/ ٢٠٠٩ .... ١٣٣
یەکەم / هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان................................. ١٣٥
دووەم/ لە نێوان هەڵبژاردنی ١٩٩٢ و ٢٠٠٩ دا: ١٣٨
سێیەم/ بەراوردی هەڵبژاردنی سەرۆکایەتی ١٩٩٢ بۆ ٢٠٠٩ .... ١٤٣
چوارەم / کاردانەوەی هەڵبژاردنەکانی ٢٥ / ٧/ ٢٠٠٩ .... ١٤٧
بەشی سێیەم... ١٤٩
دەروازەی حەوتەم/ هەڵبژاردنی ٧/٣/٢٠١٠... ١٤٩
یەکەم/ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق ٧/٣/٢٠١٠ .... ١٥١
دووەم/ نەخشەی سیاسی حیزبەکان لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢- ٢٠١٠ .... ١٦٣
سەرچاوەکانی بەشی دووەم ١٧١
بەشی سێیەم... ١٧٣
دەروازەی هەشتەم/ هەڵبژاردنی پەرلەمانی کودستان ٢٠١٣ .... ١٧٣
یەکەم / هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ٢٠١٣/٩/٢١ .... ١٧٥
دووەم/ لە نێوان هەڵبژاردنی ١٩٩٢ و ٢٠١٣ دا ١٧٩
سێیەم/ دەنگی کۆتاکان ١٨٢
دەروازەی نۆیەم/ هەڵبژادنی ئەنجومەنی پارێزگاکان ٢٠١٤ .... ١٨٧
یەکەم/ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان ٢٠١٤/٤/٣٠................ ١٨٩
دووەم / بەراوردی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان ٢٠٠٥ و ٢٠١٤ ٢٠٠
دەروازەی دەیەم/ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق ٢٠١٤ .... ٢١١

یەکەم/ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق ٢٠١٤/٤/٣٠ ....٢١٣
دووەم/ جیاوازی دەنگی لایەنەکان لە نێوان هەڵبژاردنەکانی ٢٠١٠ و
٢٠١٤ ....٢٢٣
دەروازەی یانزەیەم/ هەڵبژاردن و ساختەکاری.................................... ٢٢٥
یەکەم/ ساختەکاریی لە هەڵبژاردنەکانی کوردستاندا.................. ٢٢٧
دووەم/ ساختەکاریی ئەنجامی هەڵبژاردنەکانی ١٩٩٢ دەگۆڕێت ٢٢٨
سێیەم/ ساختەکاریی لە هەڵبژاردنەکانی ٢٠٠٥دا........................٢٣٢
چوارەم/ ساختەکاریی لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠ ....٢٣٤
پێنجەم/ ساختەکاریی لە هەڵبژاردنی ٢٠١٤............................٢٣٥
شەشەم/ ساختەکاری لە ڕووی یاساییەوە............................... ٢٣٨
سەرچاوەکانی بەشی سێیەم.. ٢٤١
ئە نجام.. ٢٤٥
پێشنیاز راسپاردەکان ٢٤٧
سەرچاوەکان...٢٤٩
پاشکۆکان..٢٥٤

لەبری پێشەکی

کتێبی (هەڵبژاردن لە کوردستان ١٩٩٢ – ٢٠١٤)، توێژینەوەیەکی شیکاری – بەراوردکارییە، ئەم توێژینەوەیە لە ساڵی ٢٠١٣ و پێش هەڵبژاردنی خولی چوارەمی پەرلەمانی کوردستان چاپکراوە، کە لە ١٩٩٢– تا ٢٠١٠ بووە، بەڵام لەم چاپەیدا (چاپی دووەم) لە ١٩٩٢ بۆ ٢٠١٤ دەگرێتەوە، کە هەرسێ هەڵبژاردنی (پەرلەمانی کوردستان ٢٠١٣/٩/٢١، ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق ٢٠١٤/٤/٣٠، ئەنجومەنی پارێزگاکان ٢٠١٤/٤/٣٠)ی بۆ زیادکراوە.

توێژینەوەکە، تایبەتە بە پرۆسەی هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان، کە لە رێگەی خستنە رووی ئامار و داتای هەڵبژاردنەکان و بەراوردکردنی دەنگی لایەنەکان، گۆڕانکاری و بەرز و نزمی ئاستی دەنگی هێز و لایەنەکان دەخرێتە روو، کە تیایدا دەنگ و کورسی چوار خولی پەرلەمانی کوردستان و دوو هەڵبژاردنی شارەوانییەکان (هەولێر و سلێمانی) و دوو هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان و سێ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق شیکراوەتەوە.

بەو پێیەی هەڵبژاردن وەك پرۆسەیەکی گرنگ لە کۆمەڵگا تازە پێگەیشتووەکاندا، کاریگەری گەورەی لە گەشەپێدانی پرۆسەی دیموکراسیدا هەیە، بەتایبەتیش ئەو کۆمەڵگایانەی هەنگا و رووەو دیموکراسی دەنێن، هەرچەندە لە کۆمەڵگا دواکەوتووەکاندا بەهۆی هەیمەنەی پارتە دەسەڵاتدارەکانەوە و هەوڵدان بۆ مانەوەیان لەسەر کورسی دەسەڵات، هەڵبژاردن کاریگەری گەورەی لەسەر ئاڵوگۆڕی دەسەڵات و گۆڕانکاریی لە نەخشەی سیاسی هێزەکاندا دروست نەکردووە.

لەم توێژینەوەیەدا، (هەڵبژاردن لە کوردستان ١٩٩٢ – ٢٠١٤)، شیکاریی بۆ سەرجەم هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان کراوە، لەگەڵ بەربەستەکانی بەردەم پرۆسەی هەڵبژاردنەکان و خستنەڕووی دیاردەی ساختەکاریی (تەزویر) لە سەرجەم هەڵبژاردنەکانی کوردستان، هاوکات بەراوردکاریی نێوان دەنگی هێزەکان لە

هەڵبژاردنەکاندا، بەتایبەتیش جیاوازی ئاستی دەنگی هێزەکان لە نێوان هەڵبژاردنەکاندا، ئامانجی توێژینەوەکە خستنەڕووی ئەو گۆڕانکارییانەیە، کە هەڵبژاردن لە کوردستان دروستیکردووە، ئەویش لە ڕێگەی ئەو ئامار و داتایانەی لە کەناڵە فەرمییەکان، بەتایبەتیش کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکانەوە خراوەتەڕوو، بۆئەوەی لە ڕێگەی داتا و ئامارەکانەوە، گۆڕانکاریی هێزەکان لە ڕێگەی هەڵبژاردنەکانەوە بخاتەڕوو.

گرفت و بەربەستەکانی بەردەم توێژینەوەکەش، کەمی ژمارە و داتایایە، کە لە ئەنجامی هەڵبژاردنەکاندا ڕاگەیەنراوە، بەتایبەتیش لە هەڵبژاردنەکانی سەرەتادا داتا و ژمارەکان بەشێوەیەکی نادروست و هەر هێزە و بە ویستی خۆی خستوویەتییە ڕوو.

ئەم توێژینەوەیە، لە سێ بەشی سەرەکی و یانزە دەروازە پێکهاتووە، سنوری توێژینەوەکە تەنها دەنگی سێ پارێزگاکەی هەرێمی کوردستان دەگرێتەوە.

محەمەد ڕەئوف

٢٠١٨

بەشی یەکەم

دەروازەی یەکەم: زەمینەسازیی بۆ یەکەمین هەڵبژاردن لە کوردستان

یەکەم/ دۆخی سیاسی لەبار بۆ هەڵبژاردن

دووەم / ڕێخۆشکردن بۆ هەڵبژاردن

سێیەم/ بە یاساییکردنی هەڵبژاردنەکانی کوردستان

چوارەم/ یاسای هەڵبژاردنی رابەر

پێنجەم/ ڕێوشوێنەکانی هەڵبژاردن

یەكەم/ دۆخی سیاسی لەبار بۆ هەڵبژاردن

لە دوای راپەڕینی بەهاری ١٩٩٢ی كۆمەلانی خەڵكی كوردستان و ئازادكردنی سەرجەم ناوچە كوردستانییەكان لە دەسەڵاتی حیزبی بەعس، دواتر كۆڕەوی خەڵكی كوردستان بۆ سنوری وڵاتانی دراوسێ و خراپیی دۆخی ئاوارەكان لە ناوچە سنورییەكان كاردانەوەی گەورەی نێودەوڵەتی بەدوای خۆیدا هێناو و بووە جێی بایەخی رێكخراوە مرۆڤدۆستەكان، بەتایبەتیش وڵاتی فەڕەنسا رۆڵی گەورەی هەبوو لە هاندانی رێكخراوەكان و فشار لەسەر نەتەوە یەكگرتووەكان، لەو ساتەدا (بێرنارد كۆشنێر) وەزیری تەندروستی و كاروباری مرۆیی فەڕەنسا، سەردانی ئاوارەكانی كوردستانی لە سنوری توركیاوە كردبوو، بۆیە فشارێكی زۆر لەسەر نەتەوە یەكگرتووەكان هەبوو بۆ دەركردنی بڕیارێك سەبارەت بە دۆخی عێراق لەو بارەیەوە: (فرەنسۆ میتەران سەرۆكی فەڕەنسا، جۆن مەیجەر سەرۆك وەزیرانی بەریتانیا، جۆرج بوش سەرۆكی ئەمەریكا) كەوتنە راوێژ و گفتوگۆی تەلەفۆنی، وەزیرانی دەرەوە: رۆلان دۆما، وەزیری دەرەوەی فەڕەنسا، دۆگلاس هێرد، وەزیری دەرەوەی بەریتانیا، جەیمس بیكەر، وەزیری دەرەوەی ئەمەریكا لە وتووێژدابوون بۆ دانانی رێگەچارە، سەرئەنجام بڕیاری (٦٨٨)ی رۆژی ٥ی مایسی ١٩٩١ی لێبەرهەمهات[١].

بڕیاری ژمارە (٦٨٨)ی ئەنجوومەنی ئاسایشی سەر بەنەتەوە یەكگرتووەكان، كە لە پەیجی رەسمی نەتەوە یەكگرتووەكاندا بڵاوكراوەتەوە، لە رۆژی (٥ ئەپریل/نیسانی ١٩٩١) بە بڕیاری ژمارە (٢٩٨٢) دەرچووە و لە (٨) بڕگە پێكهاتووە، لە بڕگەی یەكەمدا هاتووە: ئیدانەی ئەو سەركوتكارییانەی هاوڵاتیانی مەدەنی دەكەین، كە لە زۆر شوێنی عێراق دەكرێت، تازەترینیان لە ناوچە كوردنشینەكانە، ئەمەش هەڕەشەیە بۆسەر ئاشتیی و ئارامیی وڵاتانی ناوچەكە.... هاوكات لە خاڵەكانی تردا داوا لە عێراق كراوە ئەو سەركوتكارییانە بوەستێنێت و رێگە بە رێكخراوە مرۆییەكان بدات فریاگوزارییەكان بگەیەننە لێقەوماوان[٢].(بڕوانە پاشكۆی ژمارە ١ دەقی بڕیاری ژمارە ٦٨٨ی ئەنجومەنی ئاسایشی سەربە نەتەوە یەكگرتووەكان)

دواتریش وڵاتانی فەڕەنسا و ئەمەریکا و بەریتانیا، کەوتنە جێبەجێکردنی بڕیاری ژمارە (٦٨٨) و ناوچەی دژە فڕین (No-Fly Zone)یان دروستکرد (هێڵی ٣٤ بۆ باکوور و هیڵی ٣٣ بۆ باشووری عێراق). (بڕوانە نەخشەی ژمارە ١)

(نەخشەی ژمارە ١)

سەرەرای دروستکردنی هێزی هاوبەش، کە لە ١٣ دەوڵەت پێکهاتبوون، لەگەڵ دروستکردنی بنکەی (ئینجەرلیك) لە تورکیا بۆ جێبەجێکردنی بڕیارەکانی ئەنجوومەنی ئاسایشی نەتەوە یەکگرتووەکان[٣].

لەسەروبەندی هەنگاوەکانی وڵاتە هاوپەیمانەکان بۆ جێبەجێکردنی بڕیاری ژمارە (٦٨٨)ی ئەنجوومەنی ئاسایشی نەتەوە یەکگرتووەکان و رێگریکردن لە سەرکوتکارییەکانی حکومەتی بەعس دژ بە کورد، بەرپرسانی کورد کەوتنە دانوستان (مفاوەزات) لەگەڵ حکومەتی ناوەندیی عێراق، لە رۆژی (١١/نیسانی ١٩٩١) یەکەم وەفدی کوردی بۆ دانوستان چووە بەغدا، دوای دەیان کۆبوونەوە و دانوستان لە (١٣ ئابی ١٩٩١) دوایین کۆبوونەوەی دانوستانی نێوان هەردوولا کۆتاییهات و شکستی هێنا، (لە دوای شکستهێنانی دانوستانەکانیش لە ١٩٩١/١٠/٢٦ حکومەتی عێراق دەستیکرد بە کێشانەوەی دامودەزگا ئیدارییەکانی لە ناوچەکانی کوردستان، ئەمەش بۆشاییەکی یاسایی و ئیداریی دروستکرد، ئەوەبوو لە پێناو بەڕێوەبردنی هەرێم و دانانی دەسەڵاتی یاسا بەرەی کوردستانی بیری لە دامەزراندنی سیستمێکی پەرلەمانی کردەوە، لە رێی ئەنجامدانی هەڵبژاردنێکی ئازاد و دیموکراتەوە)[٤].

بەرەی کوردستانی، کە لە ١٩٨٨/٥/٧ دروستببوو و هەشت پارتی سیاسی لە خۆ دەگرت و لەو ساتەدا تاکە دەسەڵات بوو، کە بڕیاری سیاسیی کوردستانی بەدەستبوو و پێکهاتبوو لە:

(یەکێتی نیشتیمانی کوردستان، جەلال تاڵەبانی سکرتێری بوو، پارتی دیموکراتی کوردستان، مەسعود بارزانی سەرۆکی بوو، حیزبی سۆسیالیستی کوردستان، رەسوڵ مامەند سکرتێری بوو،پارتی گەلی کوردستان، سامی عەبدولڕەحمان سکرتێری بوو حیزبی شیوعی عێراق، عەزیز محەمەد سکرتێری بوو ، پارتی سۆسیالیستی کورد پاسۆك، کەریم سەلام بەرپرسیان بوو، حیزبی زەحمەتکێشانی کوردستان، قادر عەزیز سکرتێری بوو، بزووتنەوەی دیموکراتی ئاسوری[٥].

دووەم/ ڕێگەخۆشکردن بۆ هەڵبژاردن

دوای ڕاپەڕینی ١٩٩١ و پاشەکشێی حکومەتی عێراق لە کوردستان، بۆشاییەکی ئیداریی دروست بوو، دۆخێکی وا هاتە ئاراوە، کە جۆرێك لە پاشاگەردانیی پێوە دیاربوو لە ڕووی بۆشایی یاسایی و ئیدارییەوە، بەوەی هیچ دەسەڵاتێکی یاسایی و ئیداریی نەبوو، کە لە ڕووی یاساییەوە ژیانی خەڵکی ڕێکبخات و مووچە و پێداویستییەکانی ژیان دابین بکات، تەنها دەسەڵاتێك بەرەی کوردستانی بوو، کە ئەویش نەیدەتوانی بۆشایی یاسایی و ئیداریی پڕبکاتەوە، بۆیە بەرەی کوردستانی بیری لە هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان کردەوە ئەویش لە پێناو :

١- دەسەڵاتێکی یاسایی بهێنێتە بوون، بەمەبەستی گێڕانەوەی حوکمی یاسا بۆ ناو قەوارە کوردییەکە.
٢- حکومەتێك دابمەزرێنێت، کە بەرپرسیاربێت لە ئاست دابینکردنی ئەمن و ئاساییش و بژێویی هاوڵاتیان.
٣- متمانەیەك لای هاوڵاتیان دروست بکات، کە ڕاپەڕین هەوێنی پێکهێنانی حکومەتێکی کوردییە، کە کارو خزمەتەکانی لە گەلەوە بۆ گەلە.
٤- پاشاگەردانی و ڕاوو ڕووتکردن بنەبڕبکات و کۆنترۆڵی ئەو بارە ناهەموارە بکات، کە لەلایەن هەندێك لە حیزبەکان و خەڵکی هەڵپەرستەوە دروستکرابوو.
٥- بۆ وڵاتانی جیهانی بسەلمێنێت، کە کورد لە توانایدایە کاری سەرسوڕهێنەر ئەنجام بدات و خاوەن عەقڵێکی کراوەی ئەوتۆی دیموکراسییە و بڕوای بە پێکەوە ژیانی برایانەو ئازادیی و لێبوردن هەیە.
٦- ئاپۆڕەی جەماوەری کوردی لە هەڵبژاردنەکاندا، وەڵامێك بێت بۆ ئەو لایەنەی کە حکومەتی عێراق بە حکومەتێکی نموونەیی دەبینێتەوە[٦].

بۆیە لە پێناو هێنانەدی ئەو ئامانجانەی سەرەوە و بۆ دەربازبوون لەو بۆشاییە یاساییانەی لە کوردستان هەبوو، هاوکات دانانی پلانی پێشوەخت بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی ئەو قەیران و کێشانەی چاوەڕوان دەکرا بەهۆی کشانەوەی

دامودەزگا و ئیدارەی حکومەتی بەغداوە دروست بێت، بەرەی کوردستانی بڕیاریدا هەڵبژارد بکات.

دوای ئەوەی گفتوگۆی بەرەی کوردستانی – بەعس لە شوێنی خۆیدا چەقی و بۆشایی دەسەڵات دروستبوو، لە ئەنجامی ئەوەشدا بۆشایی ئیداریی و ئەمنی و قانوونی لە کوردستان دروستبوو، سەرکردایەتی بەرەی کوردستانی بڕیاریدا هەڵبژاردنی گشتیی بکرێت و لیژنەیەکی دروستکرد بۆ نووسینی قانوونەکانی، لیژنەکە قانوونەکانی نووسی، یەکێکیان قانوونی هەڵبژاردن بوو)[٧].

بەڵام کێشەی گەورەی بەردەم بەرەی کوردستانی لایەنی یاسایی بوو، کە ئایا کوردستان لە رووی یاساییەوە دەتوانێت هەڵبژاردن بکات و دەسەڵاتی یاسادانانی هەیە، لە کاتێکدا هیچ دامەزراوەیەکی یاسایی باڵای نییە، کە بڕیاری یاسادانان و هەڵبژاردنی هەبێت، بەڵام (ئاراستەی یەکەمی لێکۆڵەرانی بواری یاسای دەستووریی رێککەوتننامەی ئازاری ساڵی ١٩٧٠ بەسەنەدێکی تەواو یاسایی دەناسێنن و بە باکگراوندێکی یاسایی ئەو هەڵبژاردەی لە قەڵەم دەدەن. هەرچەندە زۆربەی پارتە کێبەرکێکارەکانی هەڵبژاردنەکانی ١٩٩٢، بڕوایان نەدەکرد بەوەی رێککەوتننامەی ئۆتۆنۆمی ئازاری ١٩٧٠ بنەمایەکی دەقداری سەبارەت بە ئەنجامدانی هەڵبژاردن تێدایە و هەرچۆنێك بێت رێککەوتننامەی ئۆتۆنۆمی بنەمایەکی یاسایی لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی و ناوخۆیی گرنگی بۆ هەڵبژاردنەکان رەخساند[٨].

زۆربەی یاساناسان لەو باوەڕەدا بوون، کە رێککەوتننامەی ١١ی ئازاری ١٩٧٠ بنەمایەکی یاسایی گرنگە بۆ بڕیاردان لەسەر دەرکردنی هەر بڕیارێکی یاسایی، کە لە کوردستان دەبچێت، بەو پێیەی لە ماددەی (١٠)ی یاسای حوکمی زاتی ژمارە (٣٣)ی ساڵی ١٩٧٤، کە حکومەتی ناوەندی خۆی یەکلایەنە پیادەی کرد، لەدوای شکستپێهێنانی گفتوگۆکانی بەرەی کورد و رژێمی عێراقدا هاتووە: ئەنجوومەنی یاسادانان، دەستەیەکی یاسایی هەڵبژێردراوی ناوچەکەیە کە دروستبوون و رێکخستنی کارەکانی بە گوێرەی یاسا دەبێت.[٩]

بەرەی کوردستانی نەیدەویست هیچ بنەمایەکی یاسایی بدات بەدەست بەغدا و وڵاتانی دراوسێوە تا دژایەتی ئەزموونی کوردستان بکەن و جارێکی تر بەبیانووی نایاساییەوە بەغدا دەست بگرێت بەسەر کوردستاندا، (هەر لەسەر ئەو بنەمایە بوو، کە لایەنەکانی بەرەی کوردستانی پێکهاتن لەسەر یاسایەکی هەڵبژاردن، کە هەر لە چوارچێوەی رێککەوتنەکەی ساڵی ١٩٧٠دا بێت بۆئەوەی (بەغدا) و وڵاتانی دراوسێ واتێنەگەن، کە ئەمان نیازی دەوڵەتی کوردیی سەربەخۆیان هەیە) .[١٠]

بەرەی کوردستانی بڕیاریدا هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ئەنجام بدات، بۆ ئەو مەبەستەش لیژنەیەکی تایبەتی دروستکرد لە ١٥ کەس، کە لە دادوەر و پارێزەر و یاساناس و نوێنەرانی لایەنە سیاسییەکانی ناو بەرەی کوردستانی پێکهاتبوو، لیژنەی باڵای هەڵبژاردن بریتیبوون لە:

١- سەرۆکی لیژنەی باڵا/ دادوەر ئەمیر حەوێزی
٢- نوێنەری هەموو حیزبەکان (بەرەی کوردستانی) + ئیدارە
٣- لیژنەی پارێزگاکان: سەرۆك/ دادوەرێك + نوێنەری بەرە + نوێنەری ئیدارە و بەهەمانشێوە نوێنەری بنکەکانی هەڵبژاردن دروستکرابوو.[١١]

پێکهێنانی لیژنەکە قورس بوو بۆ بەرەی کوردستانی، بەو پێیەی دروستکردنی لیژنەکە لەسەر بنەمای شارەزایی و پسپۆڕیی لە بوارەکەدا، کە داڕشتنی یاسای هەڵبژاردنە و یەکەمجارە لە کوردستاندا دەکرێت، هاوکات رازیکردنی سەرجەم لایەنەکانی ناوبەرەی کوردستانی لەسەر دیاریکردنی کەسایەتییەکان گرفت بوو، بەڵام لیژنە ١٥ کەسییەکە راگەیەنرا، کە بریتیبوون لە:

١- رەشید عەبدولقادر، سەرۆکی دادگای پێداچوونەوەی هەرێمی کوردستان.
٢- مەعروف رەئوف، یەکەم وەزیری داد لە وەزارەتی هەرێم.
٣- نازم حەوێزی، سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوەی هەولێر.
٤- حاکم ئەمیر حەوێزی، ئەندامی دادگای تێهەڵچوونەوەی هەولێرو دواتر بووە سەرۆکی لیژنەی باڵای هەڵبژاردن.

٥- شەمسەدین موفتی

٦- مەحمود بابان

٧- د. سەعدی بەرزنجی، راگری کۆلێژی یاسا و رامیاریی زانکۆی سەلاحەدین

٨- د. خورشید شەوکەت رەواندوزی، مامۆستای کۆلێژی یاسا و رامیاریی زانکۆ سەلاحەدین

٩- پارێزەر مستەفا عەسکەری

١٠- فرسەت ئەحمەد، لە ساڵی ١٩٩٢، کە تا ئەمڕۆ سکرتێری پەرلەمانی کوردستانە.

١١-د. قەیس دیوالی، دواتر بووە ئەندامی خولی یەکەمی پەرلەمانی کوردستان.

١٢-حەسەن عەبدولکەریم بەرزنجی، دواتر بووە ئەندامی پەرلەمانی کوردستان.

١٣- بەختیار حەیدەری، دواتر بووە ئەندامی پەرلەمانی کوردستان.

١٤-قادر جەباری، دواتر بووە وەزیری داد لە کابینەی دووەمی حکومەتی هەرێم.

١٥-فرەنسۆ هەریری، سەرۆکی فراکسیۆنی پارتی دیموکراتی کوردستان لە خولی یەکەمی پەرلەمان.[١٢]

دوای چەندین کۆبوونەوە و گفتوگۆی بەردەوامی ئەو لیژنەیە لەسەر دیاریکردنی یاسایەکی گونجاو، کە لەگەڵ دۆخی سیاسی و کۆمەڵایەتی کوردستان بگونجێت، لە ماوەی نزیکەی مانگێکدا گەیشتنە رێککەوتنێك و پرۆژە یاسایەکیان خستە بەردەستی سەرکردایەتی بەرەی کوردستانی، (ئەم لیژنە تایبەتەی پێکهات دوای ئەوەی چەند دانیشتنێکی لە ماوەی نێوان ١٩٩١/١٢/٢٣ تاوەکو ١٩٩٢/١/٢٨ ئەنجامدا پرۆژە یاسایەکیان پێشکەش بە سەرکردایەتی سیاسی بەرەی کوردستانی کردو لە رۆژی ١٩٩٢/٤/٨ لەلایەن بەرەی کوردستانییەوە بڕیاری لەسەردرا و بەناوی یاسای ژمارە (١) بۆ ساڵی ١٩٩٢ یاسای هەڵبژاردنەکانی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان – عێراق پەسەندکرد) .[١٣]

دوای گەڵاڵەکردنی پرۆژە یاسایەك بۆ هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان، لەلایەن لیژنە باڵاکەوە و دواتر خرایە بەردەم لایەنەکانی بەرەی

کوردستانی، لایەنەکانی بەرەی کوردستانی رۆژی چوارشەممە رێککەوتی (١٩٩٢/٤/٨ ی زایینی بەرامبەر بە ١٩ی نەورۆزی ٢٩٩٢ کوردی) یاسای هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستانی پەسەندکرد، بە ئامادەبوونی (جەلال تاڵەبانی لە یەکێتی نیشتیمانی کوردستان، مەسعود بارزانی لە پارتی دیموکراتی کوردستان، عەبدوڵا ئاگرین لە حیزبی سەربەخۆی دیموکراتی کوردستان، (مەبەست لێی پارتی سۆسیالیستی کوردستان پاسۆکە – نووسەر) عەزیز محەمەد لە حیزبی شیوعی کوردستان، رەسوڵ مامەند لە حیزبی سۆسیالیست، سامی عەبدولڕەحمان لە پارتی گەل، قادر عەزیز لە حیزبی زەحمەتکێشان، یەعقوب یوسف لە بزووتنەوەی دیموکراتی ئاسوری.[١٤]

هەرچەندە لیژنە باڵاکە لە کەسانی یاسایی و شارەزا پێکهاتبوو، بەڵام بیر و تێڕوانینی گشتیی و جۆری هەڵبژاردن لە کوردستان لەلایەن سەرکردەکانی بەرەی کوردستانییەوە دیاری دەکرا نەك یاساناسانی ناو لیژنەکە.

لەسەرەتاوە دوو بۆچوونی جیاواز لەناو سەرکردەکانی بەرەی کوردستانیدا هەبوو، لەسەر شێوازی هەڵبژاردن، بۆچوونی یەکەم پێیوابوو باشترین جۆری هەڵبژاردن، کە بۆ ئەو قۆناغە بگونجێت، هەڵبژاردنی بازنەییە، بەو شێوەیە کوردستان دابەشبکرێت بەسەر چەندین بازنەی هەڵبژاردندا و هەڵبژاردن بە لیست نەبێت، لە هەر بازنەیەکی هەڵبژاردندا هەموو کەسێ، کە مەرجەکانی ئەندامێتی ئەنجوومەنی تێدابێت، بۆی هەبێت خۆی کاندید بکات، بەڵام بۆچوونی دووەم پێیوابوو باشترین شێوەی هەڵبژاردن، کە لەگەڵ هەلومەرجی کوردستاندا بگونجێت هەڵبژاردنی رێژەییە بە لیست، حیزبە بچووکەکان پێیان لەسەر بۆچوونی دووەم دادەگرت، تەنانەت هەڕەشەی ئەوەشیان دەکرد، کە ئەگەر هەڵبژاردن رێژەیی و بەلیست نەبێت، ئەوان بایکۆتی هەڵبژاردن دەکەن، ئەوەش لەو کاتەدا بۆ ناوبانگی یەکەمین هەڵبژاردنی کوردستان باش نەبوو، بەتایبەت ئەو زەمانە هێشتا هیچ لایەنێکی عێراقی و دەرەکی قەوارەی راستەقینەی ئەو حیزبانەیان نەدەزانی، لەبەرئەوە لەژێر کاریگەری ئەم

هەڕەشەیەدا سەرکردایەتی بەرەی کوردستانی قبوڵی کرد هەڵبژاردن بەڕێژەیی بێت.[١٥]

ئەو بۆچوونەی حیزبە بچووکەکان، کاریگەری لەسەر بڕیارەکانی سەرکردایەتی بەرەی کوردستانی دروستکرد بۆ چەسپاندنی شێوازی هەڵبژاردنەکان، چونکە ئەو حیزبانە پێیان وابوو دەنگێکی باش دەهێنن لە هەڵبژاردنەکاندا.

(قانوونی هەڵبژاردن، سیستەمی ڕێژەیی لیستی کرد بە بناغەی کار... ئەویش لەبەر هەڕەشەی حیزبە بچووکەکان: حشع، حسك، گەل، زەحمەتکێشان، پاسۆك، ئاشوری... سووربوون لەسەر ئەوەی هەڵبژاردن بە لیست و ڕێژەیی بێت و هەڕەشەی ئەوەیانکرد ئەگەر قانوونەکە بەو جۆرە دانەڕێژرێت ئەوان بایکۆتی دەکەن. لەژێر گوشاری ئەو حیزبانەدا سیستەمی ڕێژەیی پەسەند کرا، بەڵام بەو مەرجەی هەر حیزبێك ٧٪ کەمتر بهێنێت ڕێگەی چوونە ناو پەرلەمانی پێنادرێت).[١٦]

بەڵام هەندێك سەرچاوە وایان ڕاگەیاند، کە مەسعود بارزانی لەگەڵ دانانی ڕێژە بووە بۆ هەڵبژاردن، بەوپێیەی ئەو هێزو لایەنانەی پێگەی جەماوەرییان نییە بەشدارنەبن لە بڕیاری سیاسیدا، (وا ڕاگەیەنرا گوایە مەسعود بارزانی داوای دانانی ٧٪ی کردووە، وەك کەمترین پلەی دەنگ بۆ هەڵبژاردنی پەرلەمان، کەوا دیارە بۆئەوەی خۆیان ڕزگاربکەن لە هەڵوێستی حیزبە بچووکەکان) .[١٧]

سێیەم/ یاسایەك بۆ هەڵبژاردنەکانی کوردستان

ئەو لیژنە باڵایەی لە ١٥ یاساناس و پارێزەر و نوێنەری لایەنەکانی بەرەی کوردستانی پێکهاتبوو، لە ماوەی نزیکەی مانگێکدا یاسای هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستانی خستە بەردەست بەرەی کوردستانی، ئەویش پەسەندیکرد، ئەو یاسایە (یەکەمین یاسایە لە مێژووی هاوچەرخی کوردستانی عێراقدا، کە لەلایەن دەسەڵاتێکی دیفاکتۆی کوردییەوە دەرکرابێت، کە مومارەسەی دەسەڵات دەکات و مافی بڕیارسازیی لە نێو هەرێمە کوردییەکەی عێراقدا دەبێت، بەدەر لە دەسەڵاتی ناوەندیی لە بەغدا) .[١٨]

لە یاسای هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستانی عێراقدا، کە دواتر لەلایەن ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان بە ژمارە (١) پەسەندیکرد و لە (٦١) مادە پێکهاتووە، شێواز و رێکارەکانی هەڵبژاردنی لە کوردستان دیاریکرد، ئەم یاسایە لە ژمارە (١) ی رۆژی ١٩٩٢/٩/١٥ ی رۆژنامەی ئەنجومەن، زمانحاڵی پەرلەمانی کوردستاندا بڵاوکراوەتەوە.

لە یاساکەدا و لە ماددەی (١)دا هاتووە: (ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستانی عێراق، لە چەند ئەندامێك پێکدێت، کە ژمارەیان لە (١٠٠) ئەندام کەمتر نەبێت و لەسەر بنەمای یەك نوێنەر بۆ هەر سی هەزار سەرنشینێك) ئاماژە بە سەنگی کورسییەکی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کراوە و بۆ هەر کورسیەك (٣٠ هەزار) کەس دانراوە (لەبەرئەوەی ژمارەی سەرنشینانی کوردستانیش بە نزیکەی (٣ ملیۆن) کەس خەمڵێنرابوو، بەم پێیە پەرلەمانەکە تەنها لە (سەد) کورسی پێکدەهێنرا، بەڵام دواتر لەبەر کۆمەڵێك فاکتەری نێوخۆیی و دەرەکی پێنج کورسی تر بۆ کلد و ئاشورییەکان زیادکرا، بەمەش ژمارەی کورسییەکان کرایە (١٠٥) کورسی) .[١٩]

لەبەرئەوەی هیچ ئامارێکی رەسمی بەردەست نەبوو، کە دەریبخات ژمارەی دانیشتوانی کوردستان چەندە، نزیکترین ئاماریش لە عێراقدا ئاماری ساڵی ١٩٨٧ ی

عێراقه، که (ژمارەی دانیشتوانی عێراق به ١٦ ملیۆن و ٣٣٥ هەزارو ١٩٩ کەس ئەژمار کراوه، لەو ڕێژەیەش ٢١,٥٪ ی کورد بووه، واتا ٣ ملیۆن و ٥٢٥ هەزار و ٤١٥ کەس) .[٢٠]

سەبارەت به شێوازی دەنگدانەکه له ماددەی (٢)ی یاساکەدا ئاماژەی پێکردووه، که (هەڵبژاردنەکان بەشێوەی گشتیی نهێنیی ڕاستەوخۆ دەبێت).

له ماددەی (٦) ی یاساکەدا ئاماژه بەوه کراوه، که بەبڕیاری بەرەی کوردستانی دەستەیەکی باڵای هەڵبژاردن دروست دەکرێت، به سەرۆکایەتی دادوەرێکی پله یەك یان دوو، ئەندامێتیی داواکارێکی گشتیی ناوچەی تێهەڵچوونەوه، یان جێگرەگەی و نوێنەرانی بەرەی کوردستانی و نوێنەری کارگێڕیی پێکدێت، که ئەرکی دیاریکردنی ناوچەکانی هەڵبژاردن، پێکهێنانی لیژنەکانی ناوچەکانی هەڵبژاردن، دەرکردنی زانیاریی، ڕێنمایی بۆ ئاسانکاریی بەڕێوەچوونی هەڵبژاردن دەبێت، دواتر لیژنەی باڵای هەڵبژاردنەکان بەپێی بەیانی ژماره (٣) ی کارگێڕیی سەرکردایەتی سیاسی بەرەی کوردستانی له ڕۆژی ١٩٩٢/٤/١٥ (دەستەی باڵای سەرپەرشتی هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستانی عێراق)ی دامەزراند و بەم شێوەیه پێکهات:

ئەمیر عەبدولکەریم حەوێزی (سەرۆك)
فوائاد سابیر ڕەشید (داواکاری گشتیی)
ڕەشید مستەفا کاکه عەبدولکەریم (نوێنەری کارگێڕیی – پارێزگای هەولێر)
جەمال تایەر بەکر، نوێنەری یەکێتی نیشتیمانی کوردستان
کەریم سوڵتان سنجاری، نوێنەری پارتی دیموکراتی کوردستان
بەدران ئەحمەد حەبیب، نوێنەری حیزبی زەحمەتکێشان
جەمیل عەبدوڵا خۆشناو، پارتی سۆسیالیستی کوردستان و پاسۆك
کلدون شموئیل بنیامین، نوێنەری پارتی دیموکراتی ئاشوریی

ئەمە جگە لەوەی (ساڵح بەرواری) کە نوێنەری پارتی گەل بوو لەدوا ساتەکانی واژۆکردنی دوا کۆنووسی لیژنەکەدا دەستی کێشایەوە بەهۆی ناڕازیبوونی پارتەکەی لە هەڵبژاردن.[٢١]

هاوکات لە ماددەی (٩)ی یاساکەدا ئاماژە بەوەکراوە، کە (کوردستانی دابەشدەکرێت بەسەر ناوچەی هەڵبژاردندا بەشێوەیەك لە چوار ناوچە کەمتر نەبێت)، ناوچەکانی هەڵبژاردن لە کوردستان بەسەر پارێزگای (هەولێر، دهۆك، سلێمانی، کەرکوك لە چەمچەماڵ، کەلار، کفری، دەربەندیخان پێکهاتبوو) دابەشکرا.

مادەکانی (١٩، ٢٠، ٢١، ٢٢، ٢٣) تایبەتە بە پاڵێوراوان و دەنگدەرانەوە و ئەو مەرجانەی پێویستە بۆ هەریەکەیان لە ماددەی (١٩)دا یەکسانی تەواوی رەخساندووە لە نێوان نێر و مێدا، چ بۆ ئەو کەسانەی دەنگ دەدەن یاخود ئەوانەی خۆیان دەپاڵێون بۆ ئەندامی پەرلەمان، سەبارەت بە مەرجەکانی دەنگدەر و پاڵێوراویش لە ماددەی (٢٠)دا هاتووە (مەرجە دەنگدەر هاوڵاتی کوردستانی عێراق بێت و ١٨ ساڵی تەواو کردبێت)، لە ماددەی (٢١)یشدا مەرجەکانی پاڵێوراو بۆ ئەندامێتیی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان خراوەتەڕوو، کە بریتین:

١- هاوڵاتی کوردستانی عێراق بێت و دانیشتووبێت تیایدا.
٢- شایستەیی تەواوی هەبێت و گەیشتبێتە تەمەنی ٣٠ ساڵ.
٣- خوێندنەوە و نووسین بەتەواوی بزانێت.
٤- حوکم نەدرابێت بەتاوانی لەکەدار بەشەرەف و ئادابی گشتیی و پاکیزەیی (نەزاهەت).
٥- حوکم نەدرابێت بە بەندکردن بە تاوانی کوشتنی بەئەنقەست یان دزی.
٦- بەشداری نەکردبێت لەو تاوانانەی دەسەڵاتی پاکتاوکەر پلانی بۆ داناون و لە کوردستان ئەنجامیداون.

سەبارەت بە شێوازی بەشداریکردنی حیزبەکانیش لە ماددەی (٢٢)دا هاتووە، کە هەموو حیزب و چین و کەمینەیەکی نەتەوەیی دەتوانێت لیستی تایبەتی خۆی پێشکەشبکات و کە ناوی پاڵێوراوەکانی لە خۆگرتبێت.
سەبارەت بە کاتی دەستپێکردنی هەڵبژاردنیش لە ماددەی (٣٢)دا ئاماژە بەوە کراوە، کە پرۆسەی دەنگدان لە سەعات هەشتی بەیانی دەستپێدەکات و هەشتی ئێوارە کۆتایی دێت، بەڵام دەستەی باڵای هەڵبژاردن بە بەیانێك دەتوانێت کاتی تر دیاری بکات.

سەبارەت بە شێوازی دابەشکردنی دەنگەکان بەسەر کورسییەکان و دەنگی لیستەکان لە ماددەی (٣٦) خاڵی یەکەمدا ئاماژە بەوە کراوە، کە کۆی دەنگی دەنگدەران دابەشی کورسییەکان دەکرێت بۆ دەرهێنانی تێکڕای هەڵبژاردن، بەڵام لە خاڵی ٣دا ئاماژە بەوەکراوە، کە هەر لیستێك (٧٪)ی دەنگی دەنگدەرانی بەدەستنەهێنا نوێنەری نابێت لە ئەنجوومەنی نیشتیمانیدا و دەنگەکانی دابەشدەکرێت بەسەر ئەو لیستانەی سەرکەوتنیان بەدەستهێناوە بە گوێرەی ڕێژەی سەرکەوتنیان.

هەرچەندە ئەم بڕگەیە، واتا شێوازی ڕێژەیی (نیسبی) بۆ هەڵبژاردنی کوردستان لەسەر داوای هەندێ پارتی ناو بەرەی کوردستانی بوو، چونکە (یەکەمین پرۆژە قانوونییەکانی کورد بۆ هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی ئامادەیان کردبوو ڕێگەی (دائیری)یان دیاریکردبوو بۆ هەڵبژاردنی نوێنەر.، بەڵام پرۆژەکە لە سەرکردایەتی بەرە وەکو خۆی پەسەند نەکرا، هەندێ گۆڕینی تێداکرا، لەوانە شێوەی هەڵبژاردن لە (دائیری)ەوە بۆ (نیسبی)، ئەم گۆڕینە لەسەر داوا و پێداگرتنی حشع، زەحمەتکێشان، گەل... بوو) .[٢٢]

بە لەبەرچاوگرتنی دۆخی ئەوکاتی کوردستان، کە حیزبەکان تازە لە شاخ دابەزیبوونە ناو گۆڕەپانی سیاسییەوە و هیچ ئامار و داتایەکیش لەبەردەستا نەبوو ئاسان نەبوو ئاستی دەنگدەری لایەنە سیاسییەکان دیاری بکرێت، کە دەبوو ئەو پێشنیازە لەسەر داوای پارتە گەورەکان بوایە نەك پارتە بچووکەکان، چونکە بە

هەموو پێوەرێك ئەگەر هەڵبژاردن بە شێوەی (دائیری) بووایە زۆربەی حیزبەکان نوێنەریان دەبوو لە ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان، (لە وڵاتانی دیموکراتیدا پێڕەوی دوو ڕێگەی سەرەکی هەڵبژاردن دەکرێت، یەکێکیان هەڵبژاردنی نوێنەرە لە مەڵبەندێکی دیاریکراو، کە پێیدەڵێن (دائیری) بەناوبانگترین نموونەی ئەمجۆرە هەڵبژاردنە بەریتانیایە، ئەویتریشیان هەڵبژاردنی لیستی پارتە سیاسییەکانە، کە پێیدەڵێن (نیسبی) نموونەکانیشی فەڕەنسا، ئەڵمانیا و زۆری تر لە وڵاتانی ئەوروپییە، هەردوو ڕێگای (دائیری) و (نیسبی) لایەنی باشیان هەیە و لایەنی نەباشیان هەیە، ڕێگەی نیسبی کەسانی سەربەخۆو بێلایەن بێبەش دەکات لە مافی خۆهەڵبژاردن، مەگەر بچنە لیستەی یەکێك لە پارتە سیاسییەکانەوە، کە ئەوسا مەعلوم نییە دەرچوون یان دەرنەچوونی دەگەڕێتەوە بۆ ناو و ناوبانگی خۆی یان بۆ هێزی حیزبەکەی).[٢٣]

چوارەم/ یاسایەك بۆ هەڵبژاردنی رابەر

لە کاتی گفتوگۆکانی بەرپرسانی بەرەی کوردستانیدا بۆ پرسی هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان، پرسی رابەری گەلی کورد هاتە بەرباس و گفتوگۆ (لەگەڵ پێشنیاری هەڵبژاردنی گشتیدا بۆ ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان د. مەحمود سۆرانی پێشیارێکی تری خستە پاڵ، کە گوایە (شوان)ێك بۆ کورد هەڵبژێردرێت، کە رابەری بزووتنەوەی رزگاریخوازی گەلی کورد بێت، ئەم پێشنیارە لەلایەن هەموو لایەنەکانی ناوبەرەی کوردستانییەوە بێ مشتومڕ قبوڵ و ئیمزا کرا، زۆربەی لایەنەکان دوای ئەم بڕیارە لە پاشملە کەوتنە رەخنە لێگرتنی، بەڵام هیچ کامیان بۆ هەڵوەشاندنەوەی، ماف ڤیتۆیان بەکارنەهێنا) .[٢٤]

بەڵام بەکارهێنانی وشەی (رابەر) لە ناو بەرەی کوردستانیدا مشتومڕ و گفتوگۆی زۆری بەدوای خۆیدا هێنا، لە بەکارهێنانی وشەی سەرۆك دەسڵەمینەوە، بەوەی حکومەتی ناوەندی و وڵاتانی دراوسێ نیگەران بکات سەبارەت بەوەی هەڵبژاردنی سەرۆك ئاماژەیەکە بۆ بوون بە دەوڵەت، (سۆسیالیست داوایکرد رابەرێکیش هەڵبژێردرێت، لەبەر بارودۆخی نێودەوڵەتی دیاربوو نابێت ناوی (سەرۆك)ی لێبنرێت، ئەو وشەیەش (رابەر)یان مورشید هەندێك ناڕەزایی هەبوو لەسەر بەکارهێنانی لەلایەن لایەنەکانی (بەرە)وە، چونکە (سەدام)یش ئەم ناونیشانانەی بەکاردەهێنا، جگە لەوە لای گەلێك لە کوردەکان ئەم وشانە لە (فیورەر) و (دویچی) ئەوروپا دەچوون، یەکەمیان نازناوی (هیتلەر) بوو دووەمیان هی (مۆسۆلۆنی)..).[٢٥]

هەندێك لە چاودێران لەو ساتەدا مەترسی خۆیان لە پرسی هەڵبژاردنی رابەر دەربڕی بەوەی رابەر بۆ سەردەمی شۆڕش و خەباتی چەکدارییە، نەوشیروان مستەفا لە وتارێکدا بەناوی (کورد و پەرلەمان، پیاچوونەوەیەك بەڕابردوو، کە لە رۆژی ١ ی حوزەیرانی ١٩٩٢ لە رۆژنامەی کوردستانی نوێدا بڵاوی کردووەتەوە) نیگەرانیی خۆی لە پرسی هەڵبژاردنی رابەر دەربڕیوە و پێشیوایە لەگەڵ هەلومەرجی ئەوکاتی کوردستاندا نەگونجاوە و دەشڵێت وشەی رابەر لەگەڵ ئەدەبیاتی سیاسی گەلاندا

نەگونجاوە، (راستییەکەی هەڵبژاردنی رابەر و پەرلەمان دوو شتن پێچەوانەی یەکترن، چونکە رابەر بۆ زەمانی شەڕ و شۆڕش و بۆ سەردەمی بزووتنەوەی چەکدار، واتە بۆ هەلومەرجێکی نائاسایی دەستدەدات، بەڵام پەرلەمان هی سەردەمی ئاساییش و دامەزراندنی حکومەتی قانوون و نیزامە.... هەڵبژاردنی راستەوخۆی رابەر لەلایەن خەڵکەوە شانبەشانی نوێنەرانی پەرلەما، رابەر دەخاتە سەر و پەرلەمان و بەوەش لە دەسەڵات و هەیبەت و نرخی پەرلەمان کەمدەبێتەوە).[٢٦]

هاوکات لەگەڵ یاسای ژمارە (١)ی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان، کە لەلایەن لیژنەیەکی باڵاوە ئامادەکراو لەلایەن بەرەی کوردستانییەوە لە رۆژی ١٩٩٢/٤/٨ پەسەندکرا، لە هەمان رۆژدا یاسای ژمارە (٢)ی ساڵی ١٩٩٢ی هەڵبژاردنی رابەری بزووتنەوەی رزگاریخوازی کوردستان، کە لەلایەن بەرەی کوردستانییەوە پەسەندکرا و دواتریش ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان پەسەندی کرد، لە ١٦ مادە پێکهاتووە.[٢٧] (بڕوانە پاشکۆی ژمارە ٣ کە دەقی یاسای هەڵبژاردنی رابەری بزووتنەوەی رزگاریخوازی کوردستانە).

لە یاسای ژمارە دوودا شێوازی هەڵبژاردن و دەنگدان و دەسەڵاتەکانی رابەر روونکراوەتەوە، کە دەنگدان بەشێوەی نهێنیی و راستەوخۆ دەبێت لەماددەی (١)ی یاساکەدا هاتووە (گەلی کوردستانی عێراق لە رێگای دەنگدانێکی گشتیی، نهێنیی و راستەخۆدا رابەری بزووتنەوەی رزگاریخوازی نیشتیمانی هەڵدەبژێرێت).

دەنگدان بۆ رابەر، هاوکات لەگەڵ هەڵبژادنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان دەکرێت و ماوەی رابەر، کە لە ماددەی (٢)دا هاتووە (ویلایەتی رابەر بۆ چوار ساڵە)، بەڵام لە ماددەی (٥١)ی یاسای ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستاندا ماوەی ئەنجوومەنی نیشتیمانی (پەرلەمان) بۆ (٣) ساڵە.

سەبارەت بە مەرجەکانی پاڵێوراوی سەرۆکایەتیش لە ماددەی (٥)ی یاساکەدا هاتووە:

١- كاتی هەڵبژاردن تەمەنی نابێت لە ٤٠ ساڵ کەمتر بێت.
٢- هاوڵاتی کوردستانی عێراق بێت و لە کوردستان نیشتەجێ بێت.
٣- پەیوەست بێت بە مافە مەدەنیی و سیاسییەکانەوە.

سەبارەت بە سەرکەوتنی رابەر لە هەڵبژاردنەکاندا وەك لەماددەی (٨) داهاتووە پێویستە رابەر زۆرینەی رەهای دەنگەکان بەدەستبهێنێت، واتا (٥٠ + ١) خۆ ئەگەر ئەو رێژەیەی نەهێنا ئەوا لەماوەی ١٥ رۆژدا هەڵبژاردن دەکرێتەوە لە نێوان دوو پاڵێوراو، کە زۆربەی دەنگەکانیان هێناوە لەو کاتەشدا ئەو پاڵێوراوەیان دەیباتەوە کە زۆرینەی دەنگەکان بەدەستدەهێنێت.

سەبارەت بە دەسەڵاتەکانی رابەریش لە چەند ماددەیەکدا دەسەڵاتەکانی خراونەتەڕوو، لە ماددەی (١٠)دا شەش دەسەڵات و لە ماددەی (١١)شدا شەش دەسەڵاتی هەیە، بەڵام لە ماددەی (١٢)دا هاتووە : رابەر وەك فەرماندەی گشتیی گشت هێزە چەکدارەکانی کوردستانی عێراق دەژمێردرێت و لە ماددەی (١)یشدا هاتووە، بەر نوێنەرایەتی گەلی کوردستان دەکات لە ناوە و دەرەوەی وڵات.

سەبارەت بە کاتی ئەنجامدانی هەڵبژاردنی رابەریش وەك لە ماددەی (٣)ی یاساکەدا هاتووە، هەڵبژاردنی رابەر هاوکات لەگەڵ هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستاندا دەکرێت.

پێنجەم/ ڕێوشوێنەکانی هەڵبژاردن

دوای دەرکردنی یاسای هەڵبژاردنەکان و پێکهێنانی دەستەی باڵای هەڵبژاردن و (کە لە بەشەکانی پێشوودا ناوەکانیان بڵاوکراوەتەوە) لە ماددەی (٦)ی یاسای ژمارەی (١)ی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستاندا هاتووە (بەبڕیاری بەرەی کوردستانی دەستەیەکی باڵا دروستدەکرێت بۆ سەرپەرشتیکردنی هەڵبژاردن و بە سەرۆکایەتی دادوەرێکی پلە یەك یان دوو، ئەندامێتیی داواکارێکی گشتیی و ناوچەی تێهەڵچوونەوە یان جێگرەکەی و نوێنەری بەرەی کوردستانی و نوێنەرێکی کارگێڕیی...).

لیژنەی باڵای هەڵبژاردن ڕاپۆرتی کۆتایی خۆی سەبارەت بە هەڵبژاردنەکانی کوردستان خستەڕوو، سەبارەت بە ناوچەکانی دەنگدان و شێوازی دەنگدان و ریزبەندی لیستەکان لە دەقی ڕاپۆرتەکەدا هاتووە:

ڕاپۆرتی کۆتایی (نیهائی) .[٢٨]

بەپێی بەیانی ژمارە (٣)ی کارگێڕیی سەرکردایەتی سیاسی بەرەی کوردستانی لە ڕۆژی ١٩٩٢/٤/١٥، ئەم دەستەیەی ئێمە دەستەی (دەستەی باڵای سەرپەرشتیی هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان) دامەزرا، ئەم دەستەیە بۆ هەڵسوڕانی کاروباری هەڵبژاردن و دابینکردنی پێویستییەکانی هەڵبژاردن بوو. ئەم دەستەیە بەپێی دەسەڵاتی خۆی فقرە (٢) مادە (٦)، چوار مەڵبەندی هەڵبژاردنی کردەوە:

١) هەولێر
٢) سلێمانی
٣) دهۆك
٤) کەرکوك

- لیژنەی ئەم ناوچانە بەپێی دەسەلاتی خۆیان لە مادە (٧)ی یاسای ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان هەستان بە کردنەوەی بنکەکانی هەڵبژاردن (المراکز الانتخابیة) لە شوێنی پێویستدا هەروەها دەستەی باڵا دەسەلاتی ئەوەیدا بە لیژنەی ناوچەکان بۆ ئەوەی بەپێی پێویست بنکەی هەڵبژاردن بکەنەوە.
- لەبەرئەوەی سەرژمێری ورد لەبەردەستدا نەبوو و توانای بەجێگەیاندنی سەرژمێریی نەبوو، بۆیە دەستەی باڵا رێنمایی دەرکرد بۆ ئاسانکردنی کردەوەی هەڵبژاردن و پشتی بە حەسری سکانیی بەست، ئەمەش بە گوێرەی بڕگەی (٢)ی مادە (٦)ی یاسای ئەنجوومەن، هەر لەسەر ئەم بنەڕەتەشدا پشتمان بەو مەرەکەب و مۆر و ستامپە بەست، کە لەدەرەوە بۆ بەرەی کوردستانی هاتبوو.
- بەپێی تەخمینی دەستەی باڵا، ژمارەی دەنگدەر لە کوردستاندا لە نێوان یەك ملیۆن تا یەك ملیۆن و سەد هەزار کەس دەبوو.
- دەستەی باڵا لەماوەی یاسایی راگەیەنراودا (٧) لیستی پاڵێوراوانی بەپێی یاسا وەرگرت، دوو لیستی رەفز کردەوە، کە یەکێکیان (٢) کەس پێشکەشیان کردبوو و ئەویتر لیستەی حیزبی پارێزگاران بوو کە بریتی بوو لە (٣) کەس، هەروەها چوار لیست بۆ هەڵبژاردن لەلایەن کەمە نەتەوەییە ئاشورییەکانەوە پێشکەشی هەیئە کراون و وەرگیران، ژمارەی تێکڕای پاڵێوراوەکانیش (٥٨٤) کەس بوون و لە ناویاندا (١٨) کەسی ئاشوریی هەبوون.

(خشتەی ژمارە ١)

ژمارەی لیست	ناوی لیست
١	پارتی دیموکراتی کوردستان
٢	حیزبی سۆسیالیستی کوردستان و پاسۆك (یەکگرتن)
٣	پارتی گەلی دیموکراتی کوردستان
٤	دیموکراتی یەکگرتووی کوردستان و شیوعی و بێلایەنەکان
٥	لیستی ئیسلامی
٦	دیموکراسی خوازە بێلایەنەکان
٧	یەکێتی نیشتیمانی کوردستان و حزبی زەحمەتکێشانی کوردستان
لیستی کۆتای مەسیحیەکان	
١	بزووتنەوەی دیموکراتی ئاشوری
٢	مەسیحییە دیموکراتەکان
٣	یەکێتی مەسیحییەکانی
٤	پارتی دیموکراتی کلدۆ – ئاشوری

(سەبارەت بە پاڵێوراوی لیستەکانیش، پارتی دیموکراتی کوردستان، لیستەکەیان (١٠٠) پاڵێوراوی لەخۆ گرتبوو، کە (٦٦)یان حیزبیی و (٣٤)یان سەربەخۆبوون، لە نێویشیاندا (٥) پاڵێوراوی ئافرەت هەبوون، لیستی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان و حیزبی زەحمەتکێشانی کوردستان (١٠٠) پاڵێوراوی لەخۆ گرتبوو کە (٧٥)یان حیزبیی و (٣٥)یان سەربەخۆبوون، لە نێویشیاندا (٧) پاڵێوراوی ژن هەبوون، لیستی حیزبی سۆسیالیستی کوردستان کە (٣٣ پاڵێوراوی سەربەخۆ هەبوون، لیستی پارتی گەل، (٥٤) پاڵێوراوی حیزبیی و (٤٣) پاڵێوراوی سەربەخۆ هەبوون، لیستی

حیزبی شیوعی عێراق (٩٢) پاڵێوراویان هەبوو لەگەڵ ژمارەیەکی نەزانراو لە سەربەخۆی تێدابوو، لیستی بزووتنەوەی ئیسلامیی (٥٩) پاڵێوراوی سەربەخۆی تێدا بوو، لیستی سەربەخۆ لە ژمارەیەکی کەم لە رۆشنبیران پێکهاتبوو). [٢٩]

- دوای ئەمە دەرگای خۆپاڵاوتن بۆ رابەری بزووتنەوەی رزگاریخوازی کوردستان کرایەوە، کە چوار کەس خۆیان پاڵاوت و وەرگیران.
- ناوی لیستی پاڵێوراوانی ئەنجوومەنی نیشتیمانی و رابەر لە دەزگای راگەیاندنە جۆراوجۆرەکاندا بڵاوکرانەوە.
- دەستەی باڵا هەموو پێویستییەکانی کردنەوەی هەڵبژاردنی جێبەجێکرد، کە بریتیبوون لەمانەی خوارەوە:
- دروستکردنی کارتی هەڵبژاردن بۆ ئەنجوومەن و بۆ رابەر و چاپکردنیان.
- دروستکردنی مۆر و سندوقی هەڵبژاردن بۆ هەموو بنکەکان و بەجێهینانی هەموو پێویستییەکانی تر بۆ بنکەکانی هەڵبژاردن (کیس، شمع احمر، محاچر الانتخابات).
- دەرکردنی راگەیاندن و تەعلیمات و بەیانی پێویست دەربارەی هەڵبژاردن و بڵاوکردنەوەیان لە دەزگاکانی راگەیاندندا.
- هێشتنەوەی دیعایەی هەڵبژاردن لە سنوری یاسایی خۆیدا و چارەسەرکردنی هەر تەجاوز و خەرقێك کە لەم بارەیەوە رووبدات.
- تەنسیقکردن لەگەڵ پۆلیس بۆ پاراستنی هێمنی و ئاسایش لە رۆژی هەڵبژاردندا.
- پێشوازی لە چاودێرە بێگانەکان و ناردنیان بۆ بنکەکانی هەڵبژاردن کە ژمارەیان (٤٦) چاودێر بوون (١١)یان پەرلەمانیی بوون. (تیمێکی چاودێریی، کە لەلایەن دامەزراوەی مافی مرۆڤی ئەوروپی هاوکاری کرا (E.H.R.F) لە لەندەن/ برۆکسل، ئەندامانی تیمەکە بریتیبوون لە (رود هۆف، میخێل لیزینبیرك، پیتر موولر) کە دواتر لەسەر هەڵبژاردنی ١٩ی ئایاری ١٩٩٢ی کوردستان کتێبێکیان نووسی بەناوی (هەڵبژاردنەکانی کوردستانی عێراق،

١٩ی مایسی ١٩٩٢، ئەزموونێکی دیموکراسییانە، لەلایەن پارێزەر، صفوت رشید سدقییەوە وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی کوردی، هاوکات ناوی سەرجەم چاودێرەکان لە لاپەڕە ١٥٤ی کتێبی (هەڵبژاردنەکانی کوردستان، ١٩ی ئایار ١٩٩٢، بەڵگەو دەستاوێژدا، بەدران ئەحمەد حەبیب بڵاوکراوەتەوە).

- سەرەتا بڕیار بوو، کە هەڵبژاردن لە رۆژی ١٩٩٢/٥/١٧دا جێبەجێ ببێت، بەڵام پێش ئەو مێژووە بۆماندەرکەوت، کە ئەو مەرەکەبەی بۆ هەڵبژاردنەکە پشتی پێ بەستراوە مەرەکەبێکی بێکەڵکە، بۆیە لە پێناو چارەسەربوونی ئەم گیروگرفتە، دەستەی باڵا پێوەندی بەسەرکردایەتی سیاسیی کرد، لە هەمانکاتدا پێوەندی بە ئەندازیارانی مەعمەل نەسیج و مامۆستایانی کولیەی علوم کرد بۆئەوەی لە نهێنیی سڕانەوەی مەرەکەبەکە بکۆڵنەوە.
- سەرکردایەتی سیاسی بڕیاریدا هەڵبژاردنەکە بۆ ماوەی (٤٨) سەعات دوابخات بۆئەوەی لەم ماوەیەدا مەرەکەبێکی تر دروستبکرێت، لەلایەن ئەو مامۆستایانەی کولیەی علوم، کە خۆیان بەڵێنیان بەسەرکردایەتی سیاسیدا بۆ ئەوەی لە ماوەی دیاریکراودا مەرەکەبێکی ئەو تۆ دروست بکەن، کە نەسڕدرێتەوە.
- تاقیکردنەوەی پێویست لەسەر مەرەکەبەکە کراو ئەو مامۆستایانەی کە مەرەکەبەکەیان دروستکردبوو سوێنددران بۆ ئەوەی نهێنیی ئەم مەرەکەبە بەکەس نەڵێن.
- ئەم مەرەکەبە تازەیە و تەعلیماتی بەکارهێنانەکەی بەسەر ناوچەکانی هەڵبژاردن دابەشکرا بۆ ئەوەی ئەوانیش بۆ بنکەکانی خۆیانی رەوانە بکەن.

کێشەی مەرەکەبی هەڵبژاردن دەنگدانەوەی گەورەی دروستکرد، وەك یەکەم هەنگاوی ساختەکاریی لێکدرایەوە، هەربۆیە ئەو مامۆستایانەی زانکۆ، کە مەرەکەبەکەیان دروستکرد سوێنددران و دەقی سوێند خواردنەکەیان ئاڕاستەی سەرۆکی لیژنەی باڵای هەڵبژاردن کرد، کە تیایدا هاتووە:

بەڕێز لێپرسراوی دەستەی باڵای سەرپەرشتی هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانیی کوردستان.

ئێمەی مامۆستایانی زانکۆی سەلاحەدین لە کۆلێژی زانیاریی و پەروەردە (بەشی کیمیا)، دەستەی ئامادەکردنی ئەو مەرەکەبەبووین، کە داوامان لێکرابوو لەلایەن دەستەی باڵای هەڵبژاردنەوە بۆ ئەنجامدانی کاری دەنگدان لە ڕۆژی ۱۹۹۲/۵/۱۹ لە کوردستان بۆ دروستبوونی ئەنجوومەنی نیشتیمانی، هەڵساین بە ئامادەکردنی مەرەکەبەکە بەمەرجی پێویست بە شێوەیەکی سەرکەوتوانە و دانی بە نوێنەرەکانی مەڵبەندی هەڵبژاردن لەسەر بڕیاری بەڕێزتان، بەڵێن دەدەین و سوێند دەخۆین نهێنیی ئەم کارە لەلایەن ئێمەوە نەدرکێت، ئیتر هیوای سەرکەوتنتان دەخوازین.

(د. محمد ڕەشید عومەر کەریم، د. محەمەد عەلی عەبدوڵا، د. کاوس عەزیز، د. عەونی فەتاح عەقراوی، د. شیروان بابان، د. عەبدولقادر، سالح نەجیب مەجید، ئەحمەد ئەنوەر دزەیی، فەریدون ئەمین، ئازاد سدیق، محەمەد تاهیر کەریم، عوسمان حەمەئەمین، کەمال مستەفا، نەبیل عادل فەخری، محەمەد شیروان عەبدوڵا) .[۳۰]

سەرچاوەکان ئاماژەیان بەوە دەکرد، کە مەرەکەبەکە لە ئەڵمانیا دروستکراوە و هەر لە بنەڕەتەوە بە ساختەکراویی دروستکراوە، هەندێکیش پارتی دیموکراتی کوردستانیان تۆمەتبار دەکرد، (مەرەکەبی ئەو مۆرەی لە ئەڵمانیا دروستکرابوو لەلایەن لێپرسراوانی "پ.د.ک" بە باری لۆری لە ڕێگای "تورکیا"وە هێنرابوو و لە بارەگای "پ.د.ک" لە شارۆچکەی "سەلاحەین" لە گەنجینەدا بوو تا کاتی هەڵبژاردنەکە و وادیار بوو بوتڵەکان مۆر نەکرابوون. لە چەند کاتێکی جیاوازدا تۆمەت خرایە پاڵ حکومەتەکانی ویستڤالیا و تورکیا و عێراق و تەنانەت "پ.د.ک"یش کە گوایە دەستکاریی مەرەکەبەکەی کردووە بەمەبەستی تێکدانی هەڵبژاردنەکە) .[۳۱]

لەبەرئەوەی بە ئاسانی نەدەتوانرا ناسنامە و کارتی هەڵبژاردن بەرێکوپێکی بۆ هەموو ئەوانەی مافی دەنگدانیان هەبوو ئامادە بکرێت، بەرەی کوردستانی لە هەوڵدابوو چارەسەرێکی دیکە بدۆزێتەوە، چونکە لەرووی تەکنیکی هەڵبژاردنەوە لاواز بوو، (بۆ چارەی ئەم گیروگرفتە سەرەکییە هەندێ پسپۆڕ و شارەزای سویدی پێشنیاری ئەوەیان کرد، کە جۆرە مەرەکەبێك بهێنن بۆ مۆرکردنی دەستی هەموو ئەوانەی دەنگ دەدەن تا ماوەی ٤ رۆژ کاڵ نەبێتەوە بۆ ئەوەی:

١. هیچ کەسێك نەتوانێت لە جارێك زیاتر دەنگ بدات.

٢. . بۆئەوەی ئەگەر دەنگدان بە یەك رۆژ نەبوو، بتوانرێ ماوەکەی درێژ بکرێتەوە بۆ رۆژی دووەم هەتا هیچ کەسێك لە دەنگدان بێبەش نەبێت. رۆژی ١٦ی مایسی ١٩٩٢ کاتێك هەواڵی ئەوە بڵاوبووەوە، کە ئەو مەرەکەبەی دابەشکراوە بەسەر ناوەندەکانی هەڵبژاردندا بۆ مۆرکردنی دەستی دەنگدەران بەکەڵ نایەت) .[٣٢]

رەنگە دواخستنی هەڵبژاردن لەلایەن بەرەی کوردستانییەوە لە ٥/١٧ بۆ ١٩٩٢/٥/١٩، تەنها خراپیی مەرەکەبی هەڵبژاردن نەبووبێت، بەڵکو بۆ لایەنی ئەمنیش دەگەڕایەوە، بەپێی زۆرێك لە سەرچاوە هەواڵدەرییەکان رژێمی بەعس، چەندین ئۆتۆمبێلی بۆ تەقینەوە لە کوردستان لە رۆژی هەڵبژاردن ئامادەکردووە، (لیستی ئەو ئۆتۆمبێلانە گەیشتووەتە رێکخراوی پارتی دیموکراتی کوردستان، کە رژێمی بەعسی عێراق بۆ تەقینەوە ئامادەی کردبوون لە کوردستاندا: ١- بەڕازیلی ژمارە (٥٦٨٥) تاکسی بەغدا. تا دەگاتە ژمارە ١٨- بەڕازیلی ژمارە (٥٤٨٥) نەینەوا) .[٣٣]

ئامادەکارییەکان بۆ هەڵبژاردنی ٥/١٩ و هاوکات بۆ دۆزینەوەی رێگەچارەی کاتیی گونجاو بۆ ئەو کێشەوگرفتانەی دێنە رێگەی پرۆسەکە لەلایەن بەرەی کوردستانییەوە بەردەوام بوو، کوردستان بەسەر چوار ناوچەی هەڵبژاردندا دابەشکرا هەروەك لە ماددەی (٩) ی یاسای ئەنجوومەنی نیشتیمانیدا هاتبوو، کوردستان بەسەر چوار ناوچەی هەڵبژاردن و ١٧٦ بنکەی هەڵبژاردندا دابەشکرابوو، کە ئەوانیش: دهۆك ٤٢ بنکە ژمارەی دەنگدەری چاوەڕوانکراو (١٧٨٠٠٠)، هەولێر ٦٢ بنکەو ژمارەی

دەنگدەری چاوەڕوانکراو (٣٤٠٠٠٠)، کەرکوك ١٦ بنکەو ژمارەی دەنگدەری چاوەڕوانکراو (١٤٤٠٠٠) سلێمانی ٥٦ بنکەو ژمارەی دەنگدەری چاوەڕوانکراو (٤٥٠٠٠٠)، کۆی گشتیی ژمارەی دەنگی چاوەڕوانکراو (١١١٢٠٠٠) .[٣٤]

بەڵام ئەو ئامار و ژمارە چاوەڕوانکراوەی دەنگدەران لە سەرچاوەکاندا جیاواز هاتووە و پێدەچێت گۆڕانکاری تیاکرابێت، بەوپێیەی لە چاوپێکەوتنێکدا (ئەمیر عەبدولکەریم حەوێزی، سەرۆکی لیژنەی باڵای هەڵبژاردنەکان) ئاماژە بەو تەخمینە دەکات، کە بۆ ژمارەی دەنگدەری پارێزگاکان کردوویانە و دەڵێت: هەولێر (٣٣٧٧٠٠) دەنگدەری چاوەڕوانکراو، سلێمانی (٤٤٤١٢٥) دەنگدەری چاوەڕوان کراو، دهۆك (١٧٨٧٦٥) دەنگدەری چاوەڕوانکراو، کەرکوك واتا کفری، چەمچەماڵ، کەلار، دەربەندیخان (١٤٤٠٠٠) دەنگدەری چاوەڕوانکراو.[٣٥]

(خشتەی ژمارە ٢)

ژ	ناوچەی هەڵبژاردن	بنکە	دەنگدەری چاوەڕوانکراو	تێکڕای دەنگ بۆ هەر بنکەیەك
١	هەولێر	٦٢	٣٤٠٠٠٠	٥٤٨٤
٢	سلێمانی	٥٦	٤٥٠٠٠٠	٨٠٣٦
٣	دهۆك	٤٢	١٧٨٠٠٠	٤٢٥٦
٤	کەرکوك	١٦	١٤٤٠٠٠	٩٠٠٠
کۆ		١٧٦	١١١٢٠٠٠	

ناهاوسەنگییەك هەبووە لە دابەشکردنی بنکەکاندا بەسەر ناوچەکانی هەڵبژاردن، کە لە پارێزگای سلێمانی بۆ هەربنکەیەك (٨٠٣٦) دەنگدەری بەردەکەوێت، بەڵام لە پارێزگای دهۆك (٤٢٥٦) دەنگدەری بەردەکەوێت، ئەمە سەرەڕای ئەوەی هەر لەسەر

ئاستی کوردستان ژمارەی بنکەکان زۆر کەمبوو، کە دیارترین کەموکورییەکانی هەڵبژاردن بوو.

هاوکات لەگەڵ دیاریکردنی ناوچەی هەڵبژاردن و بنکەی دەنگدان، ناوچەو بنکەی دەنگدانیش بۆ مەسیحییەکانی کوردستان دیاریکرا، کە (٣٥) بنکەبوو (سندوقی هەڵبژاردنی جیاواز لە بنکەکانی دەنگدان بۆ مەسیحییەکان تەرخانکرابوو، بەڕێژەی ٢٥ بنکە لە دهۆك و ٨ بنکە لە هەولێرو یەك بنکەش لە سلێمانی و کەکوك، کە بە تێکڕایی ٣٥ بنکە دەکات) .[٣٦]

لەگەڵ ئەوەشدا بەشی زۆری هاوڵاتیان پێناسی باری شارستانیان نەبوو، تا بتوانن دەنگ بدەن، ئەویش بەهۆی ئاوارەیی و شۆڕشەوە، هەربۆیە بڕیار درا ئەوانەی پێناسیان نییە پێناسیان بۆ دەربکرێت، (ئەو کەسانەی پێناسی رەسمی عێراقییان نەبوو، دەیانتوانی داوای بەڵگەنامەی تایبەت لە لیژنەی هەڵبژاردن بکەن و ئەمەش دەبوایە مۆری پزیشکی نەخۆشخانە و شارەوانی پێوە بێت. بەتەنها لە هەولێر ٩٠٠٠ پێناسی نوێ دەرکرا و لە دهۆك ژمارەی داخوازی گەیشتە ٢٠٠٠٠) .[٣٧]

سەبارەت بە هەڵمەتەکانی هەڵبژاردنیش هەروەك لە ماددەی (٢٤)ی یاسای هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانیدا هاتووە: (پڕوپاگەندەی هەڵبژاردن ئازادە لە سنوری یاسا و سیستەمی گشتیی و ئادابدا، بەمەرجێك بەرەی کوردستانی بنەمای هاوتایی لە هەلدا لە نێوان لیستە کێبەرکێکاندا دابینبکات).

هەرچەندە لە کوردستان دەزگای راگەیاندنی ئەوتۆ نەبوو، تاکو لایەنەکان بتوانن پڕوپاگەندەی خۆیان بکەن، بەڵام لەرێی کۆبوونەوەی جەماوەریی و هەڵکردنی ئاڵای لیستەکانەوە خەڵك لایەنگریی و پشتیوانیی لیستەکانی دەکرد، (بەرەی کوردستانی جەوێکی زۆر دیموکراتی بۆ پاڵێوراوان و رێکخراوە سیاسییەکان رەخساند و رێگایدا بە هەموو لایەك پڕوپاگەندە بۆ ئەو لیستەی پاڵێوراوانیان بکەن و دروشم و

پرۆگرامەکانیان بۆ دوارۆژی کوردستان بە گەل رابگەیەنن و رای دانیشتوانی کوردستان بۆ لای خۆیان رابکێشن) .[٣٨]

سەرجەم لایەنەکان لیست و پاڵێوراوەکانی خۆیان پێشکەشی لیژنەی باڵای هەڵبژاردنەکان کرد بۆ ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان، هاوکات ناوی رابەری بزووتنەوەی رزگاریخوازی کوردستانیش پێشکەشکرا، کە پێکهاتبوو لە:

١- جلال حيسام الدين الطالباني
٢- دکتۆر محمود علی عثمان
٣- مسعود مصطفى البارزاني
٤- عثمان عبدالعزيز محمد

بەر لە دەستپێکردنی هەڵبژاردنەکانی کوردستان هێز و لایەنەکانی ناوبەرەی کوردستانی، چەندین کۆبوونەوەیان رێکخست بەمەبەستی ئامادەکاریی بۆ رۆژی هەڵبژاردن و ئەنجامەکانی، بەتایبەتیش یەکێتی نیشتیمانی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستان چەند کۆبوونەوەیەکیان ئەنجامدا و رێککەوتن لەسەرئەوەی کە ئاکامی هەڵبژاردن بەهەر شێوەیەك بێت رێزی لێدەگرن و مل بۆ خواست و دەنگی میللەت دەدەن.
بۆ ئەو مەبەستەش لە دوو کاتی جیادا، لە رۆژانی ١٩٩٢/٢/٢٣ و ١٩٩٢/٥/٩ دوو بەیاننامەیان بە ئیمزای مەسعود بارزانی و جەلال تاڵەبانی راگەیاند:[٣٩]

بەیاننامەی یەکەم: رۆژی ١٩٩٢/٢/٢٣ لەسەر ئاستی مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان و یەکێتی نیشتیمانی کوردستان کۆبوونەوەیەك لە بارەگای (ی.ن.ك) لە شەقڵاوە پێکهات، دوای هەڵسەنگاندنی بارودۆخی ئەمری کوردستان لە هەموو روویەکەوە، هەوڵی تێکڕای بێوچان بۆ چارەسەرکردنی ئەو بۆشاییە قانوونییە، کە دروستبووە لە کوردستان، لە ئەنجامی موقاتعەی حکومەتی عێراق لە ئیداراتی کوردستان هەردوولا بڕیاریاندا:

١- پ. د.ك، ی.ن.ك بەڵێن بەیەكتر دەدەن، كە رێز لە ئەنجامەكانی هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی كوردستان بگرن بەهەر شێوەیەك بێت.

٢- هەوڵبدرێت هەڵبژاردن لە ٤/١٧ یان ٤/٢٤ بێت.

٣- ئەنجامەكانی هەڵبژاردن بەهەر شێوەیەك بوو (پ.د.ك، ی.ن.ك) پێكەوە ئەنجوومەنێكی ئیئتلاف دروست بكەن، ئەویش بەم جۆرە:

١- لەم ئەنجوومەنە ئیئتیلافەدا حیزبی ئەكسەریەت سەرۆكی ئەنجوومەنی نیشتیمانی و سەرۆكی ئەنجوومەنی تەنفیزی دادەنێت.

٢- پایەكانی تری ئەنجوومەنی تەنفیزی لە نێوان هەردوولادا دابەش دەكرێت بە نیسبەتی هەر لایەك لەم دوولایەنە لە ئەنجوومەنی نیشتیمانی بە رەچاوكردنی لێوەشاوەیی هەر یەك بۆ پایەكەی.

ئیمزا: سەرۆكی پ.د.ك   ئیمزا: سكرتێری ی.ن.ك

ئیمزا: جێگری سەرۆكی پ.د.ك   ئیمزا: د. فوئاد معصوم

مۆر: م.س. پارتی   مۆر: م. س. یەكێتی

لە بەیاننامەی دووەمیشدا، كە لە رۆژی ١٩٩٢/٥/٩ لە نێوان یەكێتی نیشتیمانی كوردستان و پارتی دیموكراتی كوردستاندا ئەنجامدراوە لەپێشەكی بەیاننامەكەدا ئاماژە بە ئامادەكارییەكان بۆ هەڵبژاردنەكان دەكات، لە خاڵی یەكەمدا ئاماژە بەوەكراوە، كە دەبێت هەڵبژاردن ببێتە هەوێنی رێكخستن نەك ترازان لە پێش و پاش هەڵبژاردنیش، لە خاڵی دووەمدا ئاماژە بەوە كراوە، كە دەبێت هەموولایەنەكان هاوكار بن بۆ ئەوەی هەڵبژاردن بە ئاشتیی و هێمنیی بگات بە ئەنجام، لە خاڵەكانی تردا كە ٨ خاڵە ئاماژە بە رێزگرتنی بڕیارەكانی لیژنەی باڵای هەڵبژاردن و هەروەها داواش لە هێزی پێشمەرگەی هەردوولا دەكەن كە خۆیان لە دیاردەی چەكداریی لە رۆژی هەڵبژاردندا بپارێزن.

بەیاننامەکە ئیمزای هەریەك لە مەسعود بارزانی و جەلال تاڵەبانی لەسەرە.[٤٠]

لە هەمانکاتدا و لە دوو بروسکەی جیادا بۆ ئەمیر حەویزی سەرۆکی لیژنەی باڵای هەڵبژاردن، هەریەك لە جەلال تاڵەبانی سکرتێری یەکێتی نیشتیمانی کوردستان و مەسعود بارزانی سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستان، باس لە رێو شوێنی ناتەندروست بۆ زیادبوونی دەنگدەر دەکەن.

بروسکە

لە / مام جەلالەوە

بۆ / کاك ئەمیر حەوێزی

ژمارە: ٥١٣ مێژوو: ٥/١٨

دوای سڵاو

١)خەڵکی هاواری لێهەڵساوە، چونکە وەرەقەکەیان زۆر کەم ناردووە بۆ رانیە و پشتدەر هەندێك شوێنی تر.

٢) چونکە پارتی ١٠٠٠ کەسی خۆی هێناوەتەوە لە ئێرانەوە کەچی دەنگدان بۆ ئەوان دواخراوە بە بڕیاری سەرکردایەتی.

٣) هەویە بۆ ئەو شوێنانەی کە خەڵکی سەربە یەنکی زۆرە ناکرێت، بۆیە بە رەسمی بە ناوی یەنك ئیعتراز تەسجیل دەکەم و بە حەقی خۆمانی دەزانین پاشان داوای هەڵوەشانەوەی هەڵبژاردن بکەین، لەو شوێنانەی ئەم کارانەی تێدا دەکرێت.

وێنەیەك بۆ مەسعود بارزانی بەهیوای ئەوەین پشتیوانی لەم داوا رەوایەمان بکەن.

بروسکە

برای بەڕێز مام جەلال

مکرر/ کاك حاکم ئەمیر حەوێزی

لە / مەسعود بارزانی

ژمارە : ٦١٠ لە ٩٢/٥/١٨

بروسکەتان (٥١٣) ئەوانەی پێشتر لە ئێران پەنابەربوون و هاتوونەتەوە حەقێکی تەبیعی خۆیانە دەنگ بدەن، ئەگەر تازەش خەڵك بۆ دەنگدان هاتبێت، یان هێشتا هەر لەئێران بێت با دەنگ نەدات، تا مەرحەلەی دووەم بۆ دەنگدان، لە هەر کویٚ بن ئەو هەزار کەسە دەنگ نەدەن و پشتگیری داواکەتان دەکەین هەویە بۆ برادەرانی ینك دروست بکرێت، وەك بزانین بۆ زۆریان دروستکراوە و بۆ هەموو خەڵکی سەربە لایەنەکانیش. دەستەی باڵای هەڵبژاردن مخەوەلە بۆ وەرگرتنی هەر ئیجرائاتێکی پێویست.[٤١]

ئەم دوو بروسکەیەی تاڵەبانی و بارزانی ئاماژەن بەوەی کە پشێوییەك هەبووە لە تۆماری دەنگدەران و دەرهێنانی ناسنامەی نویٚ و نیگەرانی لایەنگرانی هەردوولا لە هەوڵدان بۆ زیادبوونی دەنگی لایەنگرانیان.

هاوکات بۆ باشتر بەڕێوەچوونی هەڵبژاردنەکان سەرۆکی لیژنەی باڵای هەڵبژاردن لە ڕۆژی ١٩٩٢/٥/١٨ چەند ڕێوشوێنێکی ڕاگەیاند لە بەیاننامەکەدا، کە ئاڕاستەی جەماوەری کوردستانی کردووە هاتووە:

بەیان (١٣٢)

بۆ هەموو جەماوەری بەڕێزی کوردستان.[٤٢]

ژمارە : ١٣٢

مێژوو/ ١٩٩٢/٥/١٨

بەیانی واتا ١٩٩٢/٥/١٩ ڕۆژێکی گرنگە لە مێژووی گەلی کوردستان، کە ڕۆژی هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستانە، بۆیە تکا لە هەموو جەماوەری بەڕێزی کوردستان دەکەین، هێمنایەتیی و ئاشتیی لەو ڕۆژەدا بپارێزن و ڕێگەی هیچ کەسێك نەدەن ئاژاوە و گێرەشێوینی بنێتەوە، ئەمەش لەبەرئەوەی هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کارێکی گرنگە و چارەنووسی میللەتەکەمانی پێوە بەستراوەتەوە، هەروەها ژمارەیەکی زۆر لە چاودێر و ڕۆژنامەنووسانی بیانی سەرپەرشتیی و چاودێریی ڕەوتی کردەوەی هەڵبژاردنەکە دەکەن و ئەگەر ئەوان ئەم هەڵبژاردنە بە چاکی هەڵنەسەنگێنن یان ڕاپۆرتی باشی لە بارەوە نەنووسن ئەوا زیانێکی گەورە لە میللەتەکەمان دەکەوێت، لەبەرئەوە تکاتان لێدەکەین ڕەچاوی ئەم تێبینیانەی خوارەوە بکەن:

١- بردنی هەموو جۆرە چەکێك بۆ ناو بنکەکانی هەڵبژاردن (المراكز الانتخابية) چ بە ئاشکراو چ بە دزی قەدەغەیەو ئەوەی سەرپێچی بکات بە توندی سزا دەدرێت.

٢- کاتێك دەچنە ناو بنکەکانی هەڵبژاردن ئەوپەڕی هێمنیی و ئارامیی بپارێزن.

٣- هەرکەسێك کۆششی ئەوە بکات، کە دوو جار دەنگبدات بە گوێرەی یاسا توندترین سزا دەدرێت و ناویشی لە هەموو ئیزگەکاندا بڵاودەکرێتەوە بۆ ڕیسوابوونی.

٤- هەر کەسێك بیەوێت لە یاسا لابدات، یان رەفتارێکی ئەوتۆ بکات، کە زیان بە کردەوەی هەڵبژاردن بگەیەنێت بە گێرەشێوێن و ئاژاوەچی لەقەڵەم دەدرێت و زۆر بەتوندی سزا دەدرێت.

٥- لەبەرئەوەی کاتی هەڵبژاردن لە (٨)ی بەیانییەوە تا (١٢)ی شەو دەخایەنێت و ئەمەش کاتێکی دوور و درێژو بەشی هەموو لایەك دەکات، هەر کەسێك دەتوانێت دەرفەتێکی لەبار بۆخۆی هەڵبژێرێت و بۆ ئەوەی رووبکاتە بنکەی هەڵبژاردن و هەروەها هەوڵ بدەن قەرەباڵغی لە بنکەکانی هەڵبژاردندا دروست نەکەن، هێوای زۆرمان بە جەماوەری تێکۆشەری کوردستان هەیە، کە هەموو لایەك هاوکاریمان بکەن بۆئەوەی هەڵبژاردنێکی بێ گیروگرفت و رێکوپێك و خاوێن ئەنجام بدەین، وەکو دیارییەکی بەنرخ پێشکەشی گەلی کوردستان و تێکڕای گەلانی دونیای بکەین و بۆیان ئیسپات بکەین، کە ئێمەی خەڵکی کوردستان شایەنی چارەنووسێکی پڕ لە ئاشتی و دیموکراسین.

٦- ئاواتمان سەربەرزی هەموو لایەکە

ئەمیر عەبدولکەریم حەوێزی

سەرۆکی دەستەی باڵای سەرپەرشتی

هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان

دەروازەی دووەم: هەڵبژاردنەکانی ١٩٩٢/٥/١٩

یەکەم/ بەڕێوەچوونی هەڵبژاردنەکان

دووەم/ ئەنجامی هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی ١٩٩٢/٥/١٩

أ- ژمارە و ڕێژەی دەنگی لیستەکان لە پارێزگای سلێمانی

ب- ژمارە و ڕێژەی دەنگی لیستەکان لە پارێزگای هەولێر

ج- ژمارە و ڕێژەی دەنگی لیستەکان لە پارێزگای دهۆك

د- ژمارە و ڕێژەی دەنگی لیستەکان لە پارێزگای کەرکوك

سێیەم/ ئەنجامی هەڵبژاردنی کەمایەتییە مەسیحییەکان

چوارەم/ ئەنجامی هەڵبژاردنی رابەری رزگاریخوازی کوردستان

یەکەم/ بەڕێوەچوونی هەڵبژاردنەکان

هەرچەندە لە دوای درێژکردنەوەی ماوەی دەنگدان بۆ ماوەی ٤٨ کاتژمێر لە ٥/١٧ بۆ ٥/١٩، جۆرێك لە نائومێدی دروست بوو بۆ هاوڵاتیان لەوەی، کە هەڵبژاردن ئەنجام نادرێت، بەڵام لە بەیانی ١٩٩٢/٥/١٩ یەکەم هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان بەڕێوەچوو، وەك یەکەمین ئەزموونی هەڵبژاردنی خۆماڵی کوردیی، زۆرێك لە سەرکردە و سیاسییەکانی کورد ئەو رۆژەیان بە میهرەجان و فێستیڤاڵی نەتەوەیی دایە قەڵەم، نەوشیروان مستەفا لە وتارێکدا، کە لە رۆژی (١ی حوزەیرانی ١٩٩٢ لە رۆژنامەی کوردستانی نوێدا بڵاویکردووەتەوە) کاتێك دێتە سەر رۆژی هەڵبژاردن بە مانشێت دەنووسێت (هەڵبژاردن یان میهرەجانی سەلماندنی ناسنامەی نەتەوەیی) نووسیویەتی لە راستیدا کورد رۆژی هەڵبژاردنی گشتیی بە میهرەجانی سەلماندنی ناسنامەی نەتەوەیی خۆی دەزانی، لەو رۆژەدا خەڵکی کوردستان سەلماندیان، نەتەوەن، خاوەنی هۆشی نەتەوەیین... بەشداری فراوانی خەڵك لە هەڵبژاردنی گشتی ئەنجوومەنی نیشتیمانیدا بە بەرچاوی هەموو دونیاوە گەورەترین "ئیستیفتا" بوو لەسەر ئەوەی:

١- کە هەموو دانیشتوانی کوردستان، سەرەڕای هەموو جۆرە گوشارێ ئابڵوقەدراون و نەبوونیی و برسێتیی، بەکۆمەڵ هەڕەشە و داواکاریی بەعس رەتدەکەنەوە، دەیانەوێت خۆیان چارەنووسی خۆیان بڕیار بدەن.

٢- خەڵك بە هیچ جۆرێ نایانەوێت دەسەڵاتی بەعس و دامودەزگا سەرکوتکەرەکانی و جەیشی ئیحتیلال بگەڕێتەوە کوردستان.

٣- خەڵکی کوردستان دەیانەوێت و دەتوانن خۆیان حوکمی خۆیان بکەن.[٤٣]

لەگەڵ ئەوەی خەڵکی بەو پەڕی شەوق و گەرمییەوە بەرەو سندوقەکانی دەنگدان دەچوون، بەڵام قەرەباڵغییەکی لەرادەبەدەر لەبەردەم بنکەکانی دەنگدان بوو، کە رەنگە بەشێکی بۆ ئەوە بووبێت، کە خەڵکەکە ویستوویانە بە زوویی دەنگی خۆیان بدەن، وەك ئاماژەیەك بۆ خۆشییان بۆ هەڵبژاردن وەك پرسێکی نەتەوەیی گرنگ، کە چەندین

سالْ بوو بەدەست زوڵمی حیزبی بەعسەوە دەیانناڵاند، هۆكارێكی تری قەرەباڵغییەكە كەمیی بنكەكانی دەنگدان بوو، (كاتژمێر هەشتی بەیانی رۆژی ١٩٩٢/٥/١٩ دەرگای ١٧٦ ناوەندی هەڵبژاردن لە كوردستانی ئازاددا كرایەوە و بۆ ماوەی ١٦ كاتژمێر دەنگدان درێژەی هەبوو، بەرلەوەی دەرگای ناوەندەكان بكرێنەوە، بە هەزاران كەس بۆئەوەی زووتر دەنگ بدەن، دەنگی خۆیان لە سندوقەكانی دەنگ هاوێژن لەبەردەرگای ناوەندەكان كۆبوونەوە، فڕۆكە جەنگییەكانی ئەمەریكا و بەریتانیا هەر نیو سەعاتەی جارێك ئاسمانی هەرێمی كوردستانیان دەبڕی و پارێزگاریان لە هەڵبژاردن و دانیشتوانی كوردستان دەكرد و جەماوەریش بە هێمنیی و بەو پەڕی هەست بە بەرپرسیارێتییكردنەوە فەرماندە و بەرپرسەكان و پۆلیسەكانی چاودێرییان بەڕێوە دەبرد) .[٤٤]

سوڕانەوەی فڕۆكەكانی ئەمەریكا و بەریتانیا بە ئاسمانی كوردستاندا لە رۆژی هەڵبژاردنەكاندا رەنگە تەنها ئامانج، پاراستنی كەشی هەڵبژاردنەكانی كوردستان نەبووبێت، وەك هەندێك لە چاودێرانی بیانیش لە راپۆرتەكانیاندا ئاماژەیان بۆ كردووە، كە (رۆژی هەڵبژاردنەكە فڕۆكەی جەنگی و هێلیكۆپتەرەكانی هێزە هاوپەیمانەكان، بەردەوام دەفڕین بەسەر ناوچەكەدا، ئەمە ئاماژەیەكی ئاشكرابوو بۆ سوپای عێراق، كە داسەكنێ بەرەحەتی) .[٤٥]

واتا هاوپەیمانەكان بەو كارەیان نیشانی حكومەتی عێراقیاندا، كە دەستوەرنەداتە كاروباری هەڵبژاردنەكانی كوردستانەوە، هەرچەندە لەوكاتەدا چاودێران وایان لێكدایەوە، كە سوڕانەوەی فڕۆكەكانی هاوپەیمانان لە چوارچێوەی بڕیاری (٦٨٨)ی ئەنجومەنی ئاساییشی سەر بە نەتەوە یەكگرتووەكان بوو، كە ناوچەی دژە فڕینی لە عێراقدا دروستكرد، بەو پێیەی ئەو فڕۆكانە زیاتر بە ئاسمانی هەولێر و دهۆكدا دەسوڕانەوە، چونكە هێڵی دژە فڕین سلێمانی و كەركوكی نەدەگرتەوە، بەو پێیەش: لە وتەیەكدا لە رۆژی ١٥ی مایس قسەكەر بەناوی كۆشكی سپییەوە (مارگرێت تاتوایلەر) روونی كردەوە، كە هەڵبژاردنەكان (مەبەستی هەڵبژاردنەكانی كوردستان بوو) هەنگاو نین بەرەو سەربەخۆیی سیاسی كە (ئەمەریكا) لەگەڵ دروستكردنی

کەسایەتییەکی سیاسی سەربەخۆدا نییە لە ژووررووی عێراق واتا دەوڵەتێکی کوردی.. هاوکات حکومەتەکەی بووش دووباتی کردەوە، کە یەکێتی خاکی عێراق دەبێت بپارێزرێت، لەهەمانکاتدا بەچاکی روونیان کردەوە کەوا رێگە بەوە نادەن عێراق هەڵبژاردنەکە بشێوێنێت.. لەگەڵ هەموو ئەو داوەتنامانەی لەلایەن (بەرە)وە بۆیان نێردرا کەسێکیان نەنارد وەك چاودێرێکی بڕوا پێکراو بۆ هەڵبژاردنەکان و رێگەیان نەدا بە هیچ هاوڵاتییەکی خۆیان بۆ سەردانی ناوچەکە لەم ماوەیەدا) .[٤٦]

لەگەڵ ئەوەی رۆژی ٥/١٩ وەك یەکەم پرۆسەی هەڵبژاردن، گەلی کوردستان بە هەوڵ و توانای خۆماڵی چووە ناو پرۆسەیەکەوە، کە وڵاتانی ناوچەکە و جیهان سەدان ساڵ بوو مومارەسەی ئەو پرۆسەیەیان دەکرد، ئەمەش هەر لە چرکە ساتەکانی سەرەتاوە رووبەڕووی چەندین کێشەی تەکنیکیی و لۆجیستی بووەوە، بەتایبەتیش لەوەی کورد بۆخۆی ئەزموونێکی لەگەڵ ئەو پرۆسەیەدا نەبوو، هەر بۆیە لە ئاستی تەکنیکییەوە شێوازی بەرێکردنی دەنگدەر رووبەڕووی کێشە دەبوونەوە لەگەڵ ئەوەی دەنگدەر یەکەم ئەزموونی بوو لە هەمانکاتیشدا کارمەندانی سەرسندوقەکانی دەنگدانیش ئاشنا نەبوون بە پرۆسەکە بەتایبەتیش لە بواری پراکتیکیدا، دیارە کەمی بنکەی دەنگدان لەو رۆژەدا قەرەباڵغییەکی زۆری دروستکرد، شێوازی دەنگدان لە بنکەکانی دەنگداندا بەم جۆرە بوو:

١- کەسێك بەرپرس بوو، پێناسی دەنگدەرەکان تەماشا بکات و ١٨ ساڵییەکانی ئیزن دەدا.
٢- کەسێك بەرپرس بوو، ناونیشان و رۆژ و جێی لە دایکبوونی دەنگدەرەکان بنووسێت.
٣- کەسێك بەرپرس بوو تا قامکی (پەنجەی) دەنگدەرەکان بە مەرەکەب مۆر بکات.

٤- کەسێك بەرپرس بوو دوو دانە کارتی مۆرکراوی هەڵبژاردن (هەڵبژاردنی نوێنەرانی پەرلەمان و هەڵبژاردنی رابەری بزووتنەوەی نیشتیمانی گەلی کوردستان) بدات بە دەنگدەرەکان.

٥- دەنگدەرەکان نوێنەرەکانی خۆیان دیاریدەکرد و کارتی دەنگدانەکەیان دەبردە سەر دوو سندوقی دەنگ (سندوقی دەنگدان بۆ پەرلەمان و سندوقی دەنگدان بۆ رابەری بزووتنەوەی رزگاریخوازی گەلی کوردستان)

٦- پۆلیسی کورد بەرپرسی راگرتنی نەزم و هێمنایەتی تەواوی ناوەندەکانی دەنگدان بوو.[٤٧] (بڕوانە وێنەی ژمارە ١ و ٢)

(وێنەی ژمارە ١)

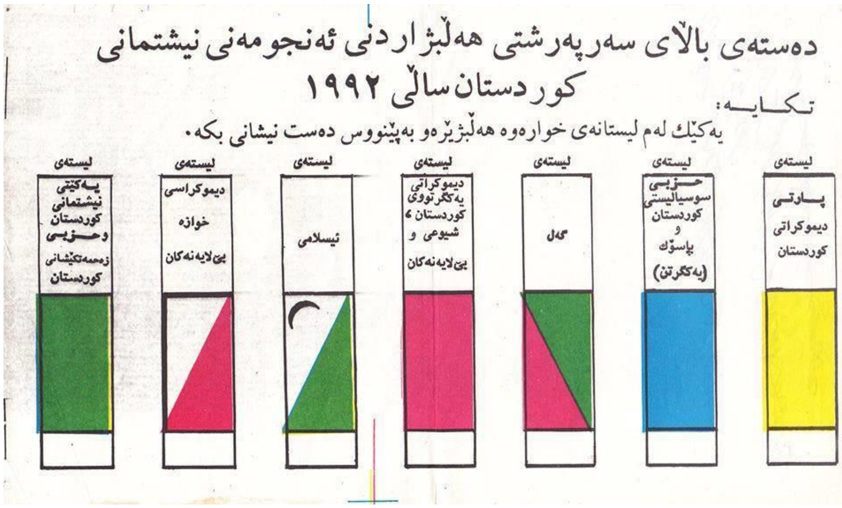
دەستەی باڵای سەرپەرشتی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نیشتمانی
کوردستان ساڵی ١٩٩٢
تکایە:
یەکێك لەم لیستانەی خوارەوە هەڵبژێرەو بەپێنووس دەست نیشانی بکە.

لیستەی	لیستەی	لیستەی	لیستەی	لیستەی	لیستەی	لیستەی
پارتی دیموکراتی کوردستان	حزبی سوسیالیستی کوردستان و پاسۆک (یەکگرتن)	گەل	دیموکراتی یەکگرتووی کوردستان ، شیوعی و بێ لایەنەکان	ئیسلامی	دیموکراسی خوازە بێ لایەنەکان	یەکێتی نیشتمانی کوردستان و حزبی زەحمەتکێشانی کوردستان

(وێنەی ژمارە ٢)

دەستەی باڵای سەرپەرشتی هەڵبژاردنی
ئەنجومەنی نیشتمانی کوردستان ساڵی ١٩٩٢
[هەڵبژاردنی رابەری بزووتنەوەی رزگاریخوازی کوردستان]
تکایە:
یەکێك لەم بەرێزانەی خوارەوە هەڵبژێرەو بەپێنووس دەست نیشانی بکە.

بەرێز	بەرێز	بەرێز	بەرێز
جلال حسام الدين الطالباني	دکتور محمود علی عثمان	مسعود مصطفى البارزاني	عثمان عبدالعزیز محمد

هەرچەندە بەپێی ماددەی (٣٢) لە یاسای هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان (دەنگدان لە سەعات هەشتی بەیانی دەستپێدەکات و لە سەعات هەشتی ئێوارە کۆتایی پێدێت و دەستەی باڵا دەتوانێت بە بەیانێك کاتی تر دیاری بکات)، بەڵام بە بڕیارێکی لیژنەی باڵای هەڵبژاردن کاتی دەنگدان درێژکرایەوە بۆ (١٢)ی شەو، واتا لە هەشتی بەیانی بۆ ١٢ ی شەو. کە دەکاتە (١٦) کاتژمێر، ئەمەش ڕێگەی خۆشکرد بۆ دەنگدانی دووبارە و ساختەکاریی زیاتر لە هەڵبژاردنەکەدا، هەر لەسەرەتای پرۆسەکەوە چەندین سکاڵا ئاڕاستەی لیژنەی باڵای هەڵبژاردن کرا، لەو بارەیەوە د. مەحمود عوسمان کاندید بۆ رابەری بزووتنەوەی رزگاریخوازی گەلی کوردستان، لە بەیاننامەیەکدا بۆ لیژنەی باڵای هەڵبژاردن ئاماژە بە خروقات و ساختەکاریی زۆردەکات و رایدەگەیەنێت، کە کەسی واهەیە (١٠) جار دەنگیداوە.

دەقی بەیاننامەکە:[٤٨]

بۆ لیژنەی باڵای هەڵبژاردنی گشتیی بەڕێز...

سلاوێکی گەرم...

من لە بەیانییەوە تەماشای وەزعی هەڵبژاردنەکە دەکەم لەگەڵ برایانی تر، بۆم دەرکەوتووە کە نەزاهەت و ڕێکوپێکی تێدا نییە، لەبەرئەوەی مەرەکەبەکە دەسڕێتەوە چ بە ئاو و سابوون یان بە تێزاب (ئاوی ناو پاتری) یان بە (فاس) و ئاوی ڕێواس، پاش ئەوەی مەرەکەبەکەی تریش لە ئاخری رۆژدا وادەرکەوت، بۆئەوەی ئەم مەوزوعە عیلاج بکرێت، پێش سیٚ شەو لە موحافەزە ١٦-١٧/ ٥ ئیقتراحمانکرد، کە تەنها یەکجۆرە هەویە قبوڵبکرێت و وەربگیرێت لە خەڵك کە دەنگدەدەن، بەڵام قبولٚ نەکرا، هەروەها ئەمڕۆ لە بەیانییەوە هەمان ئیقتراحمان کردووە، بەڵام تا بڕیاردرا بوو بە سەعات (١) تا سەعات شەشیش زۆربەی هەرە زۆری مەرکەزەکان تەبلیغ نەکراون و ئێستا دەرکەوت زۆر شەخسی وا هەیە تا (١٠) دە جار دەنگیداوە و لە شوێنی

جیاواز و زۆر ئاشکرا بووە و بروسکەمان بۆ هاتووە، کە ناوچەکانی تریش هەروا بووە لە زۆر شوێن، هەروەها لە زۆر لە مەرکەزەکانی هەڵبژاردن یەکێك بۆ چەند کەسێکی نووسیوە و لە باتی ئەوان، کە نابێت بەپێی تەعلیمات مراعات نەکراوە، لەبەرئەوانەی کە بە زۆری چەندینجار دەنگیانداوە ماوەی خەڵکی تر نەبووە دەنگ بدەن، لەبەرئەوە زۆربەداخەوە من بڕیارمدا دەنگ نەدەم و بڕوام بە نەزاهەت و ئەنجامی هەڵبژاردنەکە نییە و چاوەڕوانی بڕیاری کۆتایی ئێوەش دەکەم، کە مەسئولن لەمبارەیەوە لە کاروباری هەڵبژاردن، ئەگەرچی هەندێك لایەنی سەرکردایەتی بەرەش لێپرسراوەتی هەیە، ئەمەم بۆ نووسین بۆ ئاگاداریتان و چاوەڕوانی ئەنجامی کۆتایی هەڵبژاردن و بڕیاری ئێوە دەکەم بەبێدەنگیی، لەبەر بەرژەوەندیی میللەتەکەمان راستە هەڵبژاردن زۆر گرنگە، بەڵام بێگومان تەزویر و بێنەزاهەتیی هەڵبژاردنیش بەمشێوەیە، ئاشکرایە هەرگیز لەبەرژەوەندی کورددا نییە و کێشەی کوردیش بەمشێوەیە چارەسەر ناکرێت، میللەتی ئێمە زۆر پێویستی بە هەڵبژاردنی گشتیی هەبوو، بەڵام نەك بەم شێوەیە، کە زۆر زەرەربەخش دەبێت بۆ دەستپێکردنی قۆناغی پەرلەمان و دیموکراتیەت و حوکمی قانوون لە وڵاتەکەماندا و لەدەرەوەش زەرەرمان لێدەدات بە تایبەتی بەنیسبەت سومعەی کوردەوە...

ئیتر خۆشیتان

براتان

د. مەحمود عوسمان

١٩٩٢/٥/١٩

له بەیاننامەکەی د. مەحمود عوسمانەوە، کە دواتریش لە بەیاننامەی سەرجەم لایەنەکاندا ئاماژە بەکەموکوڕییەکان کرابوو دەردەکەوێت کە لە هەڵبژاردنەکەدا:

١- مەرەکەبەکە بە ئاسانی لێکراوەتەوە.

٢- بەچەندین جۆری ناسنامە دەنگدراوە و کەسی وا هەبووە (١٠) جار دەنگیداوە.

٣- ساختەکاریی زۆر کراوە.

٤- هەڵبژاردنێکی بێگەرد و نەزاهەت نەبووە.

٥- زیانی بە قۆناغی دیموکراتیی و پەرلەمانی گەلی کورد گەیاندووە.

لەگەڵ ئەوەی هەڵبژاردن لە کاتژمێر ١٢ی شەوی ٥/١٩ کۆتاییهات، بەڵام ناڕەزایی و نیگەرانی لای ژمارەیەکی زۆری هاوڵاتیان دروستکرد و تەنانەت سەرجەمی حیزب و لایەنەکانیش نیگەران بوون لەو دۆخە لە بەیاننامەیەکدا لە پارێزگای سلێمانی هەریەك لە (حسك، پاسۆك، حیزبی شیوعی، پارتی گەل، پ.د.ك) ئاماژەیان بەوەداوە، کە هەڵبژاردنەکە بە گشتیی بە شێوەیەکی ناڕێك و ناپوختە لەبەر چەند دەستتێوەردانێك و چەند هەڵەیەکی تەکنیکیی، کە بوونە هۆی دروستکردنی ئاو و هەوای تەزویر و لادان لە یاسای هەڵبژاردن.....) .[٤٩]

دووەم/ ئەنجامی هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی ١٩٩٢/٥/١٩

لە دوای کۆتاییهاتنی هەڵبژاردنەکان لە کاتژمێر ١٢ی شەوەوە جیاکردنەوەی دەنگەکان دەستیپێکرد، بەڵام چەندین گیروگرفت هەبوون لەبەردەم گواستنەوەی سندوقەکان و شێوازی جیاکردنەوەی دەنگەکان، هەروەك لە راپۆرتی کۆتایی لیژنەی باڵای هەڵبژاردندا هاتووە (دوای تەواوبوونی کاتی یاسایی لە (١٢)ی شەوی ١٩٩٢/٥/١٩، جیاکردنەوەی دەنگەکان لە بنکەکانی هەڵبژاردن دەستیپێکرد، بەڵام گیروگرفتی هاتووچۆ و رێگاوبان بوونە هۆی ئەوەی ئەنجامی هەڵبژاردنەکە لە ماوەیەکی درەنگ بگەنە دەستەی باڵا) .[٥٠]

لەبەر ئەو ناڕەزایی و نیگەرانییەی لەلای لایەنگرانی سەرجەم لایەنەکان دروستبوو بوو، بەتایبەتیش یەکێتی و پارتی کە بەپێی ئەنجامە بەراییەکان دەنگەکانیان نزیکبووە لە یەکەوە، بۆیە دۆخێکی هەستیار دروستبوو لە شەقامی کوردستاندا، کە ئەگەر مامەڵەیەکی دروستی لەگەڵ نەکرێت رەنگە بە ئاڕاستەی شەڕی ناوخۆ هەنگاو بنرێت، هەرچەندە پێشتر لە کۆبوونەوەی نێوان یەکێتی و پارتی لە ١٩٩٢/٢/٢٣ و لە راگەیەنراوێکدا هەردوولا بەڵێنیاندابوو رێز لە ئەنجامی هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی بگرن بەهەر شێوەیەك بێت.

هەربۆیە (لە کۆبوونەوەی هاوبەشی سەرکردایەتی سیاسی و دەستەی باڵا شەوی (٢١-١٩٩٢/٥/٢٢) لەسەر ئەوە رێککەوتن کە دەستەی باڵا ئەنجامەکان بڵاونەکاتەوە تا سەرکردایەتی سیاسی لەسەر هەندێك شتی پێویست رێکدەکەون) .[٥١]

هەربۆیە، دوای کۆبوونەوەیەکی دوو رۆژەی نێوان یەکێتی و پارتی لە بارەگای یەکێتی لە شەقڵاوە لە کاتژمێر چواری ئێوارەی رۆژی ١٩٩٢/٥/٢٢ لەسەر دابەشکردنی پەرلەمان و حکومەت رێککەوتن.

دەقی ڕێککەوتنەکە: .[٥٢]

لە رۆژی ١٩٩٢/٥/٢٢ هەردوو مەکتەبی سیاسی ی.ن.ك و پ.د.ك بە ئامادەبوونی بەڕێزان مەسعود بارزانی و جەلال تاڵەبانی لە شەقلاوە کۆبوونەوە، دوای هەڵسەنگاندنی بارودۆخی ئەمڕۆی کوردستان و ئەنجامی هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی، کە هێندێ کەلێن و موخالەفاتی تێدا کەوتەوە و لە پێناو پاراستنی ریزەکانی جەماوەری کوردستان و بۆ پاراستنی سومعەی میللەتەکەمان و لە پێناو بەرەوپێشبردنی خەباتی گەلی کوردستان، دوای ئەوەی لایەنەکانی تری ناو بەرەی کوردستانی و بزووتنەوەی ئیسلامیی کە بڕیاریاندا ئیلتیزام بە ئەنجامەکانی هەڵبژاردن بکەن و لە دەرەوەی پەرلەمان هەموو هاوکارییەکی بکەن هەردوولا ڕێککەوتن لەسەر:

١- هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی داهاتوو لە ١٩٩٢/١٠/١٥ بکرێت.

٢- هەڵبژاردنی رابەر دوای دوو مانگ بکرێتەوە.

٣- ئەنجوومەنی نیشتیمانی پێکەوە لە نێوان هەردوولا بە یەکسانی پێکبێت.

٤- سەرۆکی ئەنجوومەنی پەرلەمان پارتی بێت و جێگرەکەی یەکێتی.

٥- سەرۆکی ئەنجوومەنی بەڕێوەبردن یەکێتی بێت و جێگرەکەی پارتی.

٦- ئەنجوومەنی بەڕێوەبەردن بە یەکسانی دابەشبکرێت.

٧- دژی یەکتر هیچ جۆرە تەحالوفێك نەکەن.

٨- هەڤاڵ مام جەلال و کاك مەسعود پێکەوە بەیانێك دەردەکەن

٩- لە ئێستاوە هەردوولا هەوڵی ڕێکخستنی دامودەزگاکانی شۆڕش دەدەن.

١٠- ئیعلانی نەتایجی هەڵبژاردن لەلایەن لیژنەی باڵا دەکرێت وەك هەیە، لەگەڵ بەیانێکی موشتەرەکی نێوان پارتی و یەکێتی دەردەچێت.

١١-هەربڕیارێك لە پەرلەمان دەرچوو بە رەزامەندی هەردوولا دەبێت.

ئیمزا: مەسعود بارزانی ئیمزا: مام جەلال

١٩٩٢/٥/٢٢

له دوای ڕێککەوتنی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستان لەسەر دابەشکردنی پۆستەکان و دووبارە ئەنجامدانەوەی هەڵبژاردن لەو کاتانەی دیاریکراوە، بۆیە یەکێتی و پارتی گڵۆپی سەوزیان دایە لیژنەی باڵای هەڵبژاردن بە ڕاگەیاندنی ئەنجامەکانی هەڵبژاردن، (ئێوارەی ڕۆژی ١٩٩٢/٥/٢٣ دەستەی باڵای هەڵبژاردن بانگکرا لەلایەن سەرکردایەتی سیاسییەوە، بە سەرۆکی دەستە ڕاگەیەنرا، کە سەرکردایەتی پارتی و یەکێتی لەسەر ئەوە ڕێککەوتوون، کە ڕێژەی بەشداری ئەم دوو لایەنە لە ئەنجوومەندا وەك و یەك بێت، واتە پەنجا بە پەنجا) .[٥٣]

هەر لەو ئێوارەیەدا لیژنەی باڵای سەرپەرشتیکردنی هەڵبژاردنەکانەکانی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان ئەنجامەکانی ڕاگەیاند بەمشێوەیە:

ئەنجامە ڕاستەقینەکان: ئەنجامی دابەشکردنی کورسییەکانی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان (بڕوانە پاشکۆی ژمارە ٢)

لە هەرچوار ناوچەکەی دەنگدان (هەولێر، سلێمانی، دهۆك، کەرکوك) لەسەرجەم بنکەکانی هەڵبژاردن (١٧٦) بنکە، ژمارەی دەنگدەران (٩٧١٩٥٣) بووە، واتا لە کۆی (١١١٢٠٠٠ دەنگدەری چاوەڕوانکراوی کوردستان) کە دەکاتە ڕێژەی (٨٧,٤٪)، هاوکات ژمارەی دەنگە بەتاڵەکان (٤٧٢٤) دەنگ بەو پێیەیەش (٩٧١٩٥٣ – ٤٧٢٤ = ٩٦٧٢٢٩) واتا دەنگی ڕاستەقینە دەکاتە (٩٦٧٢٢٩) .[٥٤] (بڕوانە خشتەی ژمارە ٣)

خشتەی ژمارە ٣

ژمارەی دەنگدەران	دەنگە بەتاڵەکان	دەنگی ڕاستەقینە
٩٧١٩٥٣	٤٧٢٤	٩٦٧٢٢٩

(چارتی ژمارە ١)

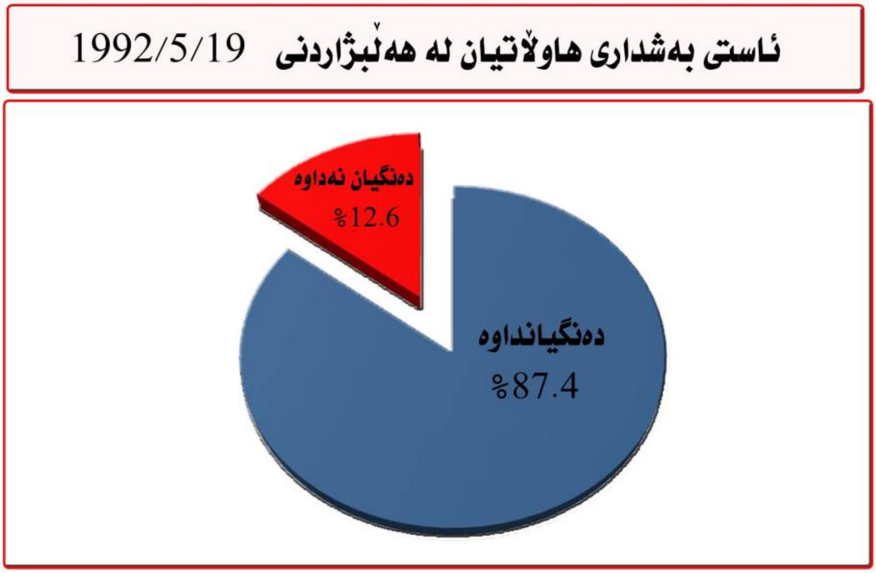

سەبارەت بە ژمارەی دەنگەکانی هەر کورسییەك لە تێکڕای هەڵبژاردن دەکاتە (٩٧١٩,٥٣) بەو پێیەی کۆی ژمارەی دەنگدەران دابەشی (١٠٠) کورسی پەرلەمان دەکرێت (٩٦٧٢٢٩دابەش ١٠٠ یەکسانە بە ٩٧١٩,٥٣ دەنگ)

خشتەی ژمارە ٤

تێکڕای هەڵبژاردن – ژمارەی دەنگەکانی هەر کورسییەك
٩٧١٩,٥٣

سەبارەت بە ژمارە و ڕێژەی دەنگی لیستەکانیش، لە ڕاگەیەنراوی لیژنەی باڵای هەڵبژاردندا هاتووە، لیستی ژمارە ١ پارتی دیموکراتی کوردستان (٤٣٧٨٧٩) دەنگی بەدەستهێناوە بە ڕێژەی (٤٥,٥ ٪) لە پلەی یەکەم دێت و لیستی ژمارە (٧)ی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان و حیزبی زەحمەتکێشانی کوردستان (٤٢٣٨٣٣) دەنگیان بەدەستهێناوە بەڕێژەی (٤٣,٦٪)و لە پلەی دووەمدایە، هاوکات لیستی ژمارەی ٥ی ئیسلامی (٤٩١٠٨) دەنگی بەدەستهێناوە بەڕێژەی (٥,٠٥٪) لە پلەی سێیەمدایە، لیستی ژمارە ٢ی حیزبی سۆسیالیست و پاسۆك – یەکگرتن (٢٤٨٨٢) دەنگ بەڕێژەی (٢,٥٦٪)، لیستی ژمارە ٤ی دیموکراتی یەکگرتووی کوردستان و شیوعی و بێلایەنەکان (٢١١٢٣) بەڕێژەی (٢,١٧٪) و لیستی ژمارە ٣ی پارتی گەل (٩٩٠٣) دەنگ بەڕێژەی (١,٠١٨٪) و لیستی دیموکراسیخوازە بێلایەنەکان (٥٠١) دەنگ بەڕێژەی (٠,٥١٥٪)ی دەنگەکان. (بڕوانە چارتی ژمارە ٢)

خشتەی ژمارە ٥

لیستەکان	ژمارەی دەنگەکان	ڕێژەی سەدی
١	٤٣٧٨٧٩	٪ ٤٥,٥
٧	٤٢٣٨٣٣	٪٤٣,٦
٥	٤٩١٠٨	٪٥,٠٥
٢	٢٤٨٨٢	٪٢,٥٦
٤	٢١١٢٣	٪٢,١٧
٣	٩٩٠٣	٪١,٠١٨
٦	٥٠١	٪٠,٥١٥

(چارتی ژمارە ٢)

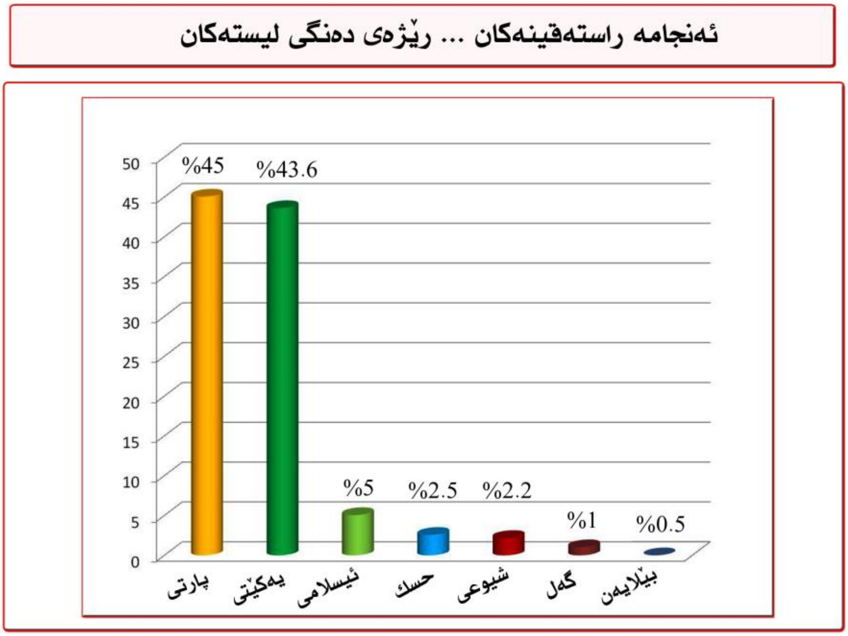

سەبارەت بە ژمارەی ئەو دەنگانەی کە رێژەی لە ٧٪ یان زیاتر هێناوە هەر یەك لە پارتی دیموکراتی کوردستان و یەکێتی نیشتیمانی کوردستان کە بە هەردوو لیستەکە (٨٩,١٤٣٪)ی دەنگی هەڵبژاردنیان هێناوە.

(خشتەی ژمارە ٦)

ژمارەی ئەو دەنگانەی سەدی حەوت یان زیاتریان هێناوە	رێژەی سەدی
٨٦١٧١٢	٪٨٩,١٤٣

سەبارەت بەو لیستانەی کە رێژەی لە ٧٪ کەمتریان بەدەستهێناوە و بەپێی بڕگەی ٣ لە ماددەی ٣٦ ی یاسای هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان هەر لیستێك لە ٧٪ی دەنگی دەنگدەرانی بەدەست نەهێنا نوێنەری نابێت لە پەرلەماندا، بۆیە جگە لە پارتی و یەکێتی بە ٥ لیستەکەی تر توانیان (١٠٥٥١٧) دەنگ بەدەستبهێنن، واتا بەرێژەی (١٠,٨٥٦٪)، بەڵام هیچیان بە تەنها نەیانتوانی رێژەی پێویست بهێنن. (بڕوانە چارتی ژمارە ٣)

(خشتەی ژمارە ٧)

رێژەی سەدی	ژمارەی ئەو دەنگانەی سەدی حەوت یان زیاتریان هێناوە
٪١٠,٨٥٦	١٠٥٥١٧

(چارتی ژمارە ٣)

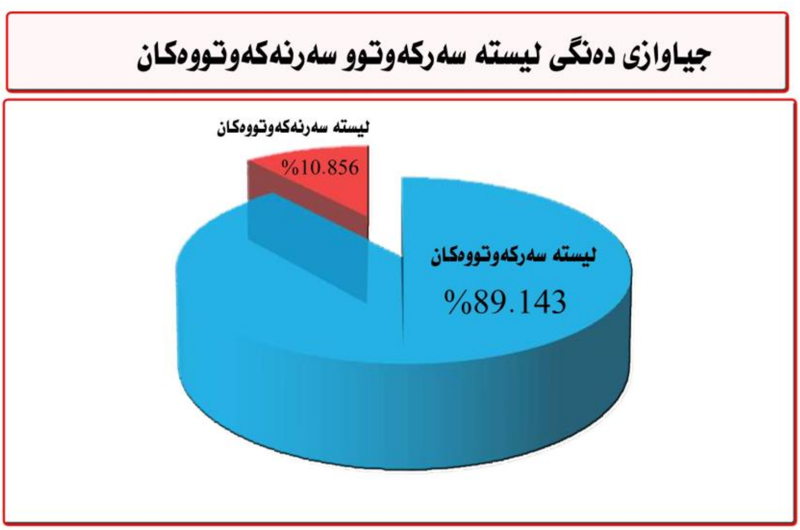

ئەم ڕێژەی ٧٪ هەرچەندە لەسەر پێشنیار و پێداگری حیزبە بچووکەکان بوو، بەڵام زیانێکی گەورەی لێدان بەوپێیەی بە دەنگی هەر پێنج لیستەکەی دەرەوەی یەکێتی و پارتی کە (١٠٥٥١٧) دەنگ دەکات، بەشی زیاتر لە (١٠) کورسی پەرلەمانی دەکرد، بەو پێیەی کورسییەکی پەرلەمان (٩٧١٩) دەنگبووە، بۆیە لیستی ئیسلامیی کە (٤٩١٠٨) دەنگی هەبووە بەشی (٥) کورسی پەرلەمانە و لیستی حیزبی سۆسیالیست و پاسۆك- یەکگرتن (٢٤٨٦٧) دەنگ، بایی زیاتر لە (٢) کورسییە و لیستی دیموکراتی یەکگرتووی کوردستان و شیوعی و بێلایەنەکان (٢١١٢٣) بایی زیاتر لە (٢) کورسییە و لیستی پارتی گەل (٩٩٠٣) دەنگ، بایی (١) کورسی دەنگی هێناوە، بەڵام ئەم دەنگانە کە دەکاتە (١٠) کورسی دابەشکرا بەسەر یەکێتی و پارتیدا.

خشتەی ژمارە ٨

لیستەکان	دەنگە سەرەتاییەکان	دەنگە زیادکراوەکان	دەنگە کۆتاییەکان
١	٤٣٧٨٧٩	٥٣٦١٨,٤٧	٤٩١٤٩٧,٥
٧	٤٢٣٨٣٣	٥١٨٩٨,٥٣	٤٧٥٧٣١,٦
گشتی	٨٦١٧١٢	١٠٥٥١٧	٩٦٧٢٢٩

خشتەی ژمارە ٩

لیستەکان	دەنگە سەرەتاییەکان	ژمارەی دەنگەکان دوای زیادکردن	ڕێژەی سەدی دەنگە بەرکەوتووەکان	ڕێژەی سەدی کورسییەکانی ئەنجومەن
١	٤٣٧٨٧٩	٤٩١٤٩٧,٥	٪٥٠,٨١٥	٪٥١
٧	٤٢٣٨٣٣	٤٧٥٧٣١,٦	٪٤٩,١٨٥	٪٤٩

(چارتی ژمارە ٤)

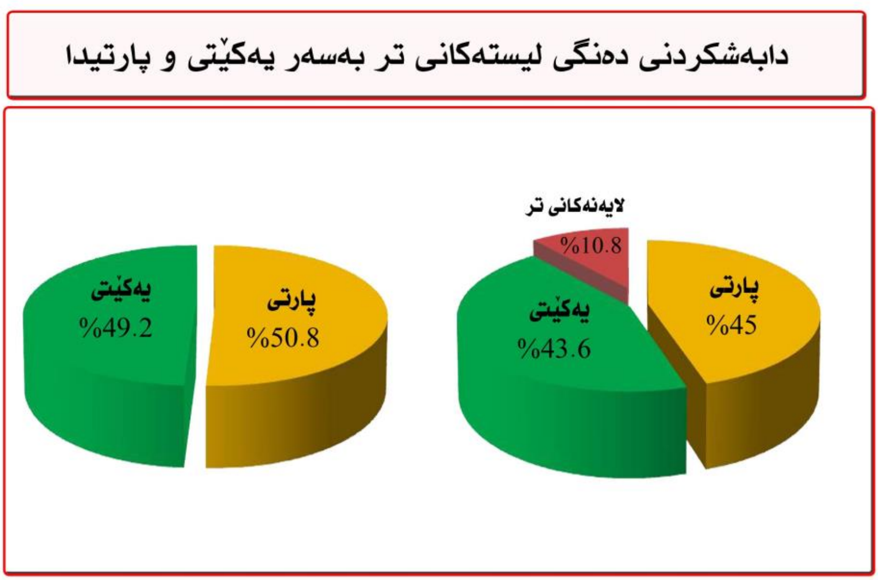

ئەنجامی ڕاگەیەنراو:

هاوکات دەستەی باڵای سەرپەرشتیکردنی هەڵبژاردنەکانی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان لە کۆنگرەیەکی رۆژنامەوانیدا ئەنجامی هەڵبژاردنەکانی راگەیاند، بەمشێوەیە: (بڕوانە پاشکۆی ژمارە ٣)

خشتەی ژمارە ١٠

ژمارەی دەنگدەران	دەنگە بەتاڵەکان	دەنگە راستەقینەکان
٩٦٢١٧١	٤٧٠٢	٩٥٧٤٦٩

خشتەی ژمارە ١١

تێکڕای هەڵبژاردن – ژمارەی دەنگەکانی هەر کورسییەك
٩٦٢١,٧١

خشتەی ژمارە ١٢

ڕێژەی سەدی	ژمارەی دەنگەکان	لیستەکان
٪٤٤,٥١٧	٤٣٨٣٣٩	١
٪٤٤,٠٣٣	٤٢٣٦٨٢	٧
٪٥,١٠٠	٤٩٠٧٣	٥
٪٢,٥٨٤	٢٤٨٦٧	٢
٪٢,١٩٣	٢١١٠٦	٤
٪١,٠٢٩	٩٩٠٢	٣
٪٠,٥١٩	٥٠٠	٦

خشتەی ژمارە ١٣

ڕێژەی سەدی	ژمارەی ئەو دەنگانەی سەدی حەوت یان زیاتریان هێناوە
٪٨٩,٠٤٠	٨٥٢٠٢١

خشتەی ژمارە ١٤

ڕێژەی سەدی	ژمارەی ئەو دەنگانەی سەدی حەوت یان زیاتریان هێناوە
٪١٠,٩٥٩	١٠٥٤٤٨

خشتەی ژمارە ١٥

لیستەکان	دەنگە سەرەتاییەکان	دەنگە زیادکراوەکان	دەنگە کۆتاییەکان
١	٤٢٨٣٣٩	٥٣٠١٢,١٩	٤٨١٣٥١,٢
٧	٤٢٣٦٨٢	٥٢٤٣٥,٨٥	٤٧٦١١٧,٨
گشتی	٨٥٢٠٢١	١٠٥٤٤٨	٩٥٧٤٦٩

خشتەی ژمارە ١٦

لیستەکان	دەنگە سەرەتاییەکان	ژمارەی دەنگەکان دوای زیادکردن	ڕێژەی سەدی دەنگە بەرکەوتووەکان	ڕێژەی سەدی کورسیەکانی ئەنجومەن
١	٤٢٨٣٣٩	٤٨١٣٥١,٢	٪٥٠,٢٧٣	٪٥٠
٧	٤٢٣٦٨٢	٤٧٦١١٧,٨	٪٤٩,٧٢٦	٪٥٠

سەبارەت بە دەنگی هێز و لایەنەکان لەسەر ئاستی پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان، بەتایبەتیش رێژەی دەنگدان لەسەر ئاستی پارێزگاکانی کوردستان بەمشێوەیە بووە، لە پارێزگای سلێمانی ژمارەی دەنگی پێشبینیکراو (٤٥٠٠٠٠)، بەڵام ژمارەی دەنگدەری راستەقینە (٣٤٩١٦٤)، بەو پێیەش ئاستی بەشداری دەنگدەران لە پارێزگای سلێمانی (٧٧,٦٪) و لە پارێزگای هەولێر ژمارەی دەنگی پێشبینیکراو (٣٤٠٠٠٠)، بەڵام ژمارەی دەنگدەری راستەقینە (٣٣٥٨٢٧)، بەو پێیەش ئاستی بەشداری دەنگدەران لە پارێزگای هەولێر (٩٨,٨٪)، لە پارێزگای دهۆکیش ژمارەی دەنگی پێشبینیکراو (١٧٨٠٠٠)، بەڵام ژمارەی دەنگدەری راستەقینە (١٩٨٣٥٢)، بەو پێیەش ئاستی بەشداری دەنگدەران لە پارێزگای دهۆك (١١١,٤٪) واتا ئەگەر لە (١٠٠٪) ی هاوڵاتیانیش دەنگیان دابێت ئەوا (٢٠٣٥٢) دەنگی زیاتر دراوە بە رێژەی (١١٪)، لە پارێزگای کەرکوکیش کە قەزاکانی (چەمچەماڵ، کەلار، کفری و دەربەندیخان) دەگرێتەوە ژمارەی دەنگی پێشبینیکراو (١٤٤٠٠٠)، بەڵام ژمارەی دەنگدەری راستەقینە (٨٨٦١٠) بەو پێیەش ئاستی بەشداری دەنگدەران لە پارێزگای کەرکوك (٦١,٥٪) ئاستی کەمی بەشداری دەنگدەران لە هەردوو پارێزگای سلێمانی و کەرکوك دەگەڕێتەوە بۆ کەمی بنکەکانی دەنگدان، بەو پێیەی ژمارەی دەنگی چاوەڕوانکراوی سلێمانی زیاتر لە دوو هێندەی پارێزگای دهۆکە، بەڵام لە سلێمانی (٥٦) بنکەو لە دهۆك (٤٢) بنکە هەبووە، هەروەها لە کەرکوك تەنها (١٦) بنکە هەبووە بۆ چوار قەزای گەورە، هاوکات بۆ هەولێر (٦٢) بنکە هەبووە کە سلێمانی زیاتر لە (١٠٠ هەزار) دەنگی پێشبینیکراوی لە هەولێر زیاتر بووە. (بڕوانە پاشکۆی ژمارە ٤ راگەیەنراوی لیژنەی بالای هەڵبژاردن سەبارەت بە دەنگی لیستەکان لە پارێزگاکانی کوردستان)

خشتەی ژمارە ١٧

لیستەكان	ژ. بنكه	ژ. دەنگدەری پێشبینیكراو	ژ. دەنگدەری ڕاستەقینه	ڕێژەی بەشداری	تێكڕای دەنگی بنكەیەك
سلێمانی	٥٦	٤٥٠٠٠٠	٣٤٩١٦٤	٪٧٧,٦	٤٧٢٣
هەولێر	٦٢	٣٤٠٠٠٠	٣٣٥٨٢٧	٪٩٨,٨	٥٤١٧
دهۆك	٤٢	١٧٨٠٠٠	١٩٨٣٥٢	٪١١١,٤	٥٥٣٨
كەركوك	١٦	١٤٤٠٠٠	٨٨٦١٠	٪٦١,٥	٦٢٣٥
كۆی گشتی	١٧٦	١١١٢٠٠٠	٩٧١٩٥٣	٪٨٦,٤	٥٤٧٨

چارتی ژمارە ٥

ڕێژەی دەنگی دەنگدەران له پارێزگاكانی كوردستان

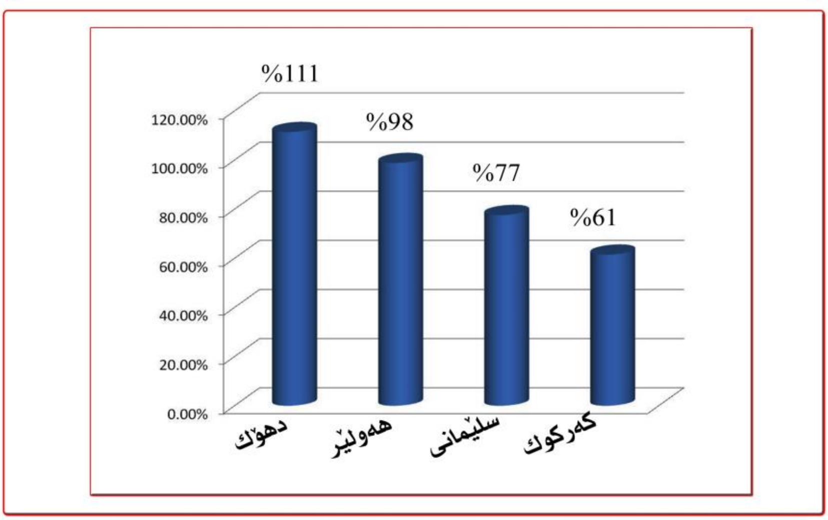

بەڵام ڕێژە و ژمارەی دەنگی لیستەکان بەپێی ئاستی پارێزگاکان جیاوازە، لە پارێزگای هەولێر پارتی دیموکراتی کوردستان لە پلەی یەکەمدایە و یەکێتی دووەم و بزووتنەوەی ئیسلامی لە پلەی سێیەمدایە، لە پارێزگای سلێمانیش یەکێتی لە پلەی یەکەمدایە و پارتی دووەم و بزووتنەوەی ئیسلامیش لە پلەی سێیەمدایە، بەڵام لە پارێزگای دهۆك پارتی لە پلەی یەکەمدایە و یەکێتی لە پلەی دووەمدایە و بزووتنەوەی ئیسلامیش لە پلەی سێیەمدایە، سەبارەت بە پارێزگای کەرکوکیش یەکێتی لە پلەی یەکەمدایە و پارتی پلەی دووەم و بزووتنەوەی ئیسلامی لە پلەی سێیەمدایە.

أ- ژمارە و ڕێژەی دەنگی لیستەکان لە پارێزگای سلێمانی

لە پارێزگای سلێمانی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان (٢٠٧١٦٨) دەنگی بەدەستهێناوە، بەڕێژەی (٥٩,٩٪) لە پلەی یەکەمدایە، پارتی دیموکراتی کوردستان (٩٢٤٤٩) دەنگ بە ڕێژەی (٢٦,٦٪) لەپلەی دووەمدایە، لیستی ئیسلامی (٢٩٣٣٤) بە ڕێژەی (٨,٤٪) لە پلەی سێیەمدایە.[٥٥] (بڕوانە چارتی ژمارە ٦)

خشتەی ژمارە ١٨

پارێزگای سلێمانی			
ژمارەی لیست	ناوی لیست	ژمارەی دەنگ	ڕێژەی دەنگ
١	پارتی دیموکراتی کوردستان	٩٢٤٤٩	٢٦,٦٪
٢	حیزبی سۆسیالیستی کوردستان	١١٩٧٨	٣,٤٪
٣	پارتی گەل	١١١٨	٠,٣٪
٤	حزبی شیوعی	٥٦٩٣	١,٦٪
٥	بزووتنەوەی ئیسلامی	٢٩٣٣٤	٨,٤٪
٦	دیموکراتخوازە بێلایەنەکان	٢١٣	٠,٠٦٪
٧	یەکێتی نیشتیمانی کوردستان	٢٠٧١٦٨	٥٩,٩٪
دەنگی بێکەڵك : ١٢١١		کۆی دەنگدەران:	٣٤٩١٦٤

(چارتی ژمارە ٦)

ژمارەو ڕێژەی دەنگی لیستەکان لە پارێزگای سلێمانی

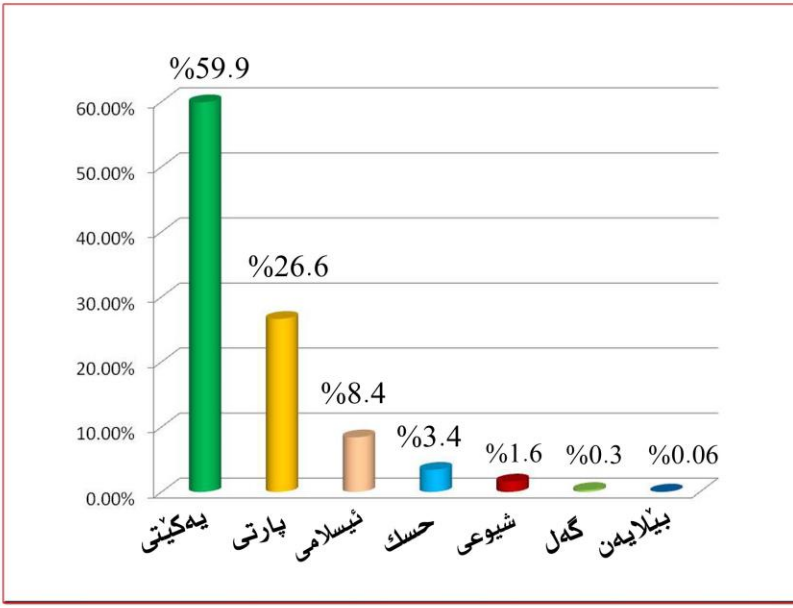

ب– ژماره و ڕێژەی دەنگی لیستەکان لە پارێزگای هەولێر

لە پارێزگای هەولێر، پارتی دیموکراتی کوردستان (١٥٢١٤٣) دەنگی بەدەستهێناوە، بەڕێژەی (٤٥,٩٪) لە پلەی یەکەمدایە، یەکێتی نیشتیمانی کوردستان (١٤٨٣٥٢) دەنگ بە ڕێژەی (٤٤,٤٪) لەپلەی دووەمدایە، لیستی ئیسلامی (١١٠٩٢) بە ڕێژەی (٣,٣٪) لە پلەی سێیەمدایە، حیزبی شیوعی (١١٠٤٧) بەڕێژەی (٣,٣٪)لە پلەی چوارەم دایە. (بڕوانە چارتی ژمارە ٧)

خشتەی ژمارە ١٩

پارێزگای هەولێر			
ژمارەی لیست	ناوی لیست	ژمارەی دەنگ	ڕێژەی دەنگ
١	پارتی دیموکراتی کوردستان	١٥٢١٤٣	٪٤٥,٩
٢	حیزبی سۆسیالیستی کوردستان	٨٨٤٣	٪٢,٦
٣	پارتی گەل	٢١٠١	٪٠,٦
٤	حزبی شیوعی	١١٠٤٧	٪٣,٣
٥	بزووتنەوەی ئیسلامی	١١٠٩٢	٪٣,٣
٦	دیموکراتخوازە بێلایەنەکان	١٨٤	٪٠,٠٥
٧	یەکێتی نیشتیمانی کوردستان	١٤٨٣٥٢	٪٤٤,٤
دەنگی بێکەڵك : ٢٠٢٥		کۆی دەنگدەران: ٣٣٥٨٢٧	

(چارتی ژماره ٧)

ژمارەو ڕێژەی دەنگی لیستەکان لە پارێزگای هەولێر

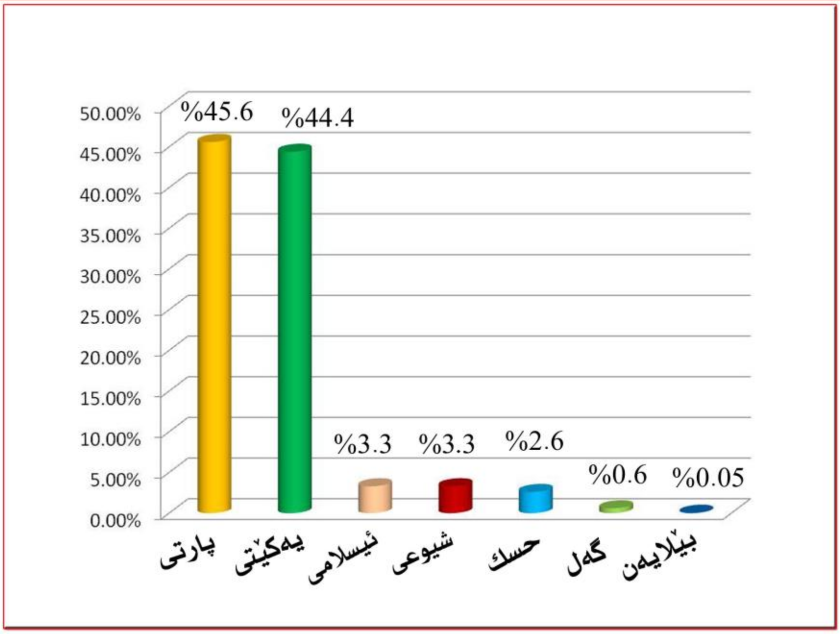

ج. ژماره و ڕێژەی دەنگی لیستەکان لە پارێزگای دهۆك

لە پارێزگای دهۆك، پارتی دیموکراتی کوردستان (١٦٨٩٨٣) دەنگی بەدەستهێناوە بەڕێژەی (٨٥,٥٪) لە پلەی یەکەمدایە، یەکێتی نیشتیمانی کوردستان (١٥١٨٤) دەنگ بە ڕێژەی (٧,٧٪) لەپلەی دووەمدایە، لیستی ئیسلامی (٣٨٧٤) بە ڕێژەی (٣٪) لە پلەی سێیەمدایە، حیزبی سۆسیالیست (١٩٨٣) بەڕێژەی (١٪)لە پلەی چوارەم دایە. (بڕوانە چارتی ژمارە ٨)

خشتەی ژمارە ٢٠

پارێزگای دهۆك			
ژمارەی لیست	ناوی لیست	ژمارەی دەنگ	ڕێژەی دەنگ
١	پارتی دیموکراتی کوردستان	١٦٨٩٨٣	٨٥,٥٪
٢	حیزبی سۆسیالیستی کوردستان	١٩٨٣	١٪
٣	پارتی گەل	٦٣٣	٠,٣٪
٤	حزبی شیوعی	١٥٤٦	٠,٧٪
٥	بزووتنەوەی ئیسلامی	٣٨٧٤	٣٪
٦	دیموکراتخوازە بێلایەنەکان	٤٩	٠,٠٢
٧	یەکێتی نیشتیمانی کوردستان	١٥١٨٤	٧,٧٪
دەنگی بێکەڵك : ٩٨٢		کۆی دەنگدەران:	١٩٨٣٥٢

(چارتی ژماره ٨)

ژمارەو ڕێژەی دەنگی لیستەکان لە پارێزگای دهۆك

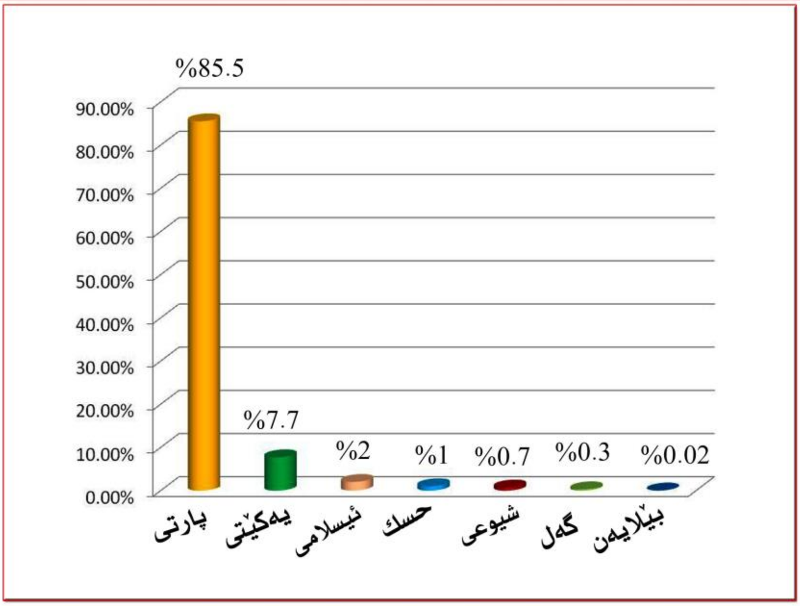

د- ژمارە و ڕێژەی دەنگی لیستەكان لە پارێزگای كەركوك

لە پارێزگای كەركوك یەكێتی نیشتیمانی كوردستان (٥٣١٢٩) دەنگی بەدەستهێناوە بەڕێژەی (٦٠,٣٪) لە پلەی یەكەمدایە، پارتی دیموكراتی كوردستان (٢٤٦٠٤) دەنگ بە ڕێژەی (٢٧,٩٪) لەپلەی دووەمدایە، لیستی ئیسلامی (٤٨٠٨) بەڕێژەی (٥,٥٪) لە پلەی سێیەمدایە، حیزبی شیوعی (٢٨٣٧) بەڕێژەی (٣,٢٪) لە پلەی چوارەم دایە. (بڕوانە چارتی ژمارە ٩)

خشتەی ژمارە ٢١

ژمارەی لیست	ناوی لیست	ژمارەی دەنگ	ڕێژەی دەنگ
پارێزگای كەركوك			
١	پارتی دیموكراتی كوردستان	٢٤٦٠٤	٪٢٧,٩
٢	حیزبی سۆسیالیستی كوردستان	٢٠٣٨	٪٢,٣
٣	پارتی گەل	٦٣٣	٪٠,٧
٤	حزبی شیوعی	٢٨٣٧	٪٣,٢
٥	بزووتنەوەی ئیسلامی	٤٨٠٨	٪٥,٥
٦	دیموكراتخوازە بێلایەنەكان	٥٥	٪٠,٠٦
٧	یەكێتی نیشتیمانی كوردستان	٥٣١٢٩	٪٦٠,٣
دەنگی بێكەڵك : ٥٠٦		كۆی دەنگدەران: ٨٨٦١٠	

(چارتی ژمارە ٩)

ژمارەو ڕێژەی دەنگی لیستەکان لە پارێزگای کەرکوك

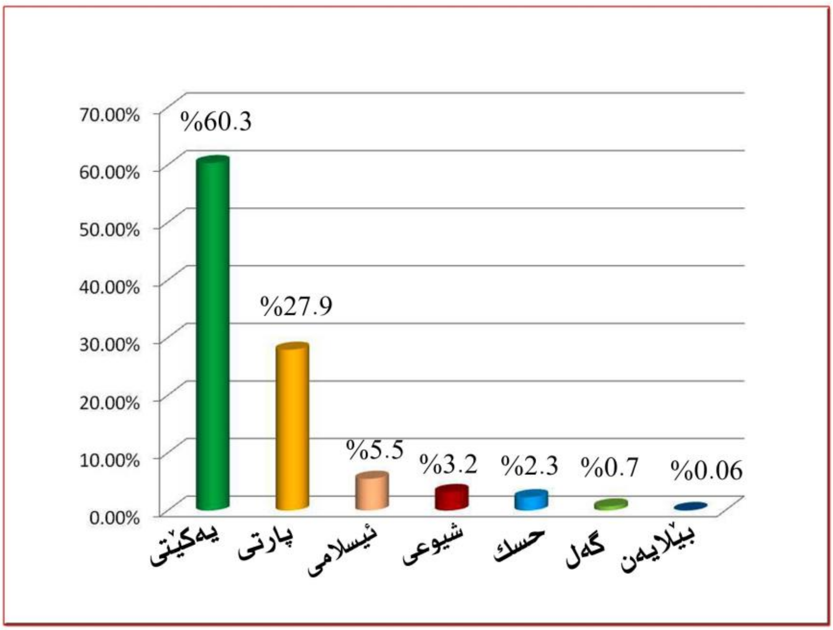

خشتەی ژمارە ٢٢

ئەنجامی كۆتایی هەڵبژاردنی ١٩٩٢ ی ئەنجومەنی نیشتیمانی كوردستان						
ناوی لیست	هەولێر	سلێمانی	دهۆك	كەركوك	ژ.دەنگ	٪
پارتی دیموكراتی كوردستان	١٥٢١٤٣	٩٢٤٤٩	١٦٨٩٨ ٣	٢٤٦٠٤	٤٣٧٨٧٩	٪٤٥,٠٥
حیزبی سۆسیالیستی كوردستان	٨٨٤٣	١١٩٧٨	١٩٨٣	٢٠٣٨	٢٤٨٨٢	٪٢,٥٦
پارتی گەل	٢١٠١	١١١٨	٦٣٣	٦٣٣	٩٩٠٣	٪١
حزبی شیوعی	١١٠٤٧	٥٦٩٣	١٥٤٦	٢٨٣٧	٢١١٢٣	٪٢,١٧
بزووتنەوەی ئیسلامی	١١٠٩٢	٢٩٣٣٤	٣٨٧٤	٤٨٠٨	٤٩١٠٨	٪٥,٠٥
دیموكراتخوازە بێلایەنەكان	١٨٤	٢١٣	٤٩	٥٥	٥٥	٪٠,٠٦
یەكێتی نیشتیمانی كوردستان	١٤٨٣٥٢	٢٠٧١٦٨	١٥١٨٤	٥٣١٢٩	٤٢٣٨٣٣	٪٤٣,٦
كۆی گشتی	٣٣٥٨٢٧	٣٤٩١٦٤	١٩٨٣٥٢	٨٨٦١٠	٩٧١٩٥٣	٪٨٧,٤
كارتە سپی و بەتاڵەكان	٢٠٢٥	١٢١١	٩٨٢	٥٠٦	٤٧٢٤	
دەنگی راستەقینە	٣٣٣٨٠٢	٣٤٧٩٥٣	١٩٧٣٧٠	٨٨١٠٤	٩٦٧٢٢٩	٪٩٩,٩٩
١١١٢٠٠٠						

سێیەم/ ئە نجامی هەڵبژاردنی کەمایەتییە مەسیحییەکان

هاوکات لەگەڵ راگەیاندنی ئەنجامی هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان، ئەنجامی هەڵبژاردنی دەنگی کەمینە مەسیحییەکانیش راگەیەنرا، کە لە (٣٥) بنکە بەڕێوەچوو (٢٥ بنکە لە دهۆك و ٨ بنکە لە هەولێر و یەك بنکەش لە سلێمانی و کەکوك)، بەپێی راگەیەنراوی لیژنەی باڵای سەرپەرشتیکردنی هەڵبژاردنەکان ئەنجامەکە بەم شێوەیەبوو: (بڕوانە پاشکۆی ژمارە ٥ ئەنجامی هەڵبژاردنی کەمەنەتەوەییە مەسیحییەکان).

ژمارەی دەنگدەرانی مەسیحی (١٢٠٥٩)، دەنگی بێکەڵك (٨٨)، دەنگی راستەقینە (١١٩٧١) دەنگ لەسەر ئاستی کوردستانیش بزووتنەوەی دیموکراتی ئاشوری (٦٥٤٣) دەنگی بەدەستهێناوە و لە پلەی یەکەمدایە بە رێژەی (٥٤,٧٪)، یەکێتی مەسیحییەکانی کوردستان (٢٧٥٧) دەنگی بەدەستهێناوە و لە پلەی دووەمدایە، بە رێژەی (٢٣٪)و پارتی دیموکراتی کلدۆ – ئاشوری (٢١٣٤) دەنگی بەدەستهێناوە و لە پلەی سێیەمدایە و بە رێژەی (١٧,٨٪) و مەسیحییە دیموکراتەکان (٥٣٧) دەنگی بەدەستهێناوە و لە پلەی چوارەمدایە بە رێژەی (٤,٥٪). (بڕوانە چارتی ژمارە ١٠)

خشتەی ژمارە ٢٣

ناوچەی هەڵبژاردن	ناوی لیستەکان				
	بزووتنەوەی دیموکراتی ئاشوری	مەسیحییە دیموکراتەکان	پارتی دیموکراتی کلدۆ – ئاشوری	یەکێتی مەسیحییەکانی کوردستان	ژمارەی کارتە بێکەڵکەکان
هەولێر	٩٠٠	٣٤٧	١٨٥٥	٨٨٠	٢٩
سلێمانی	٨٣	٩	٣٨	٣٦	.....
دهۆك	٥٥٦٠	١٨١	٢٤١	١٨٤١	٥٩
کۆ	٦٥٤٣	٥٣٧	٢١٣٤	٢٧٥٧	٨٨
ڕێژە	٪٥٤,٧	٪٤,٥	٪١٧,٨	٪٢٣	٪٠,٧

ژمارەی دەنگدەران	ژمارە کارتە بێکەڵکەکان	ژمارەی کارتە ڕاستەقینەکان
١٢٠٥٩	٨٨	١١٩٧١

(چارتی ژمارە ١٠)

ڕێژەی دەنگی لیستی کەمایەتیە مەسیحیەکان

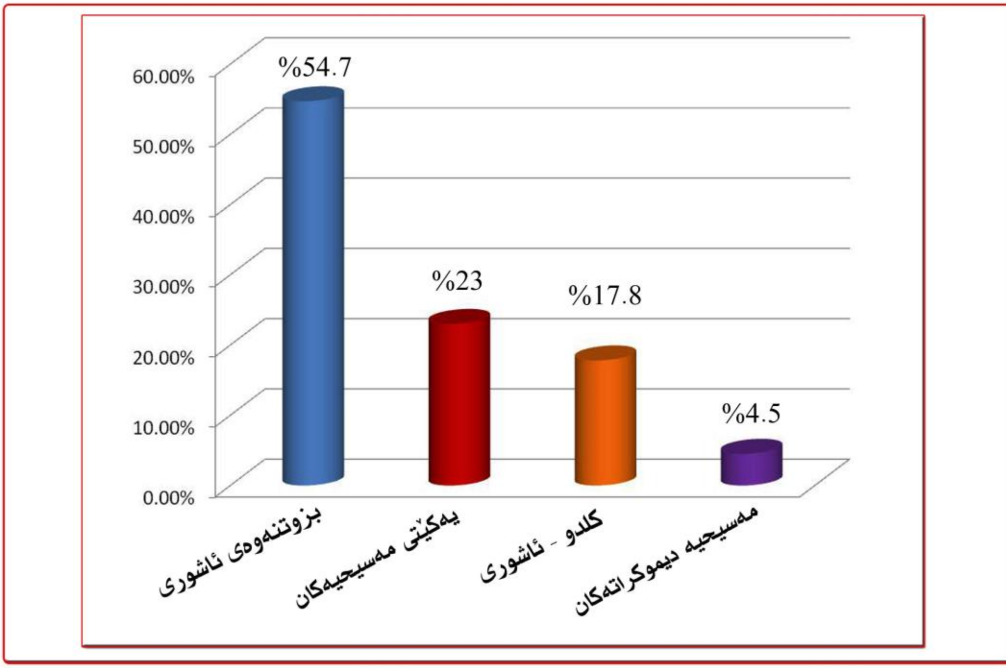

سەبارەت بە تێکڕای دەنگی کورسی بۆ کەمایەتییە مەسیحییەکان کە (٥) کورسی کۆتایان بۆ دیاریکرابوو (٢٤١١) دەنگە، بەو پێیەش بزووتنەوەی دیموکراتی ئاشوری کە (٦٥٤٣) دەنگی بەدەستهێنابوو بە ڕێژەی (٥٤,٧٪) بەو پێیەش (٤) کورسی پەرلەمانی بەرکەوت، یەکێتی مەسیحییەکانی کوردستانیش (٢٧٥٧) دەنگی بەدەستهێناوبوو بە ڕێژەی (٢٣٪) بەو پێەیش (١) کورسی پەرلەمانی بەرکەوت.[٥٦]

چوارەم/ ئە نجامی هەڵبژاردنی رابەری رزگاریخوازی کوردستان

لیژنەی باڵای سەرپەرشتیکردنی هەڵبژاردنەکانی کوردستان لەگەڵ بڵاوکردنەوەی دەنگی هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستاندا، ئەنجامی هەڵبژاردنی رابەریشی رایگەیاند، بەمشێوەیە: بەپێی راگەیەنراوەکە جەلال حیسامەدین تاڵەبانی (٤٤١٠٥٧) دەنگ بەرێژەی (٤٤,٩٪) و مەحمود عەلی عوسمان (٢٣٣٠٩) دەنگ بەرێژەی (٢,٣٧٪) و مەسعود مستەفا بارزانی (٤٦٦٨١٩) دەنگ و بەرێژەی (٤٧,٥٪) عوسمان عەبدولعەزیز محەمەد (٣٨٨٦٥) دەنگ بەرێژەی (٣,٩٥٪)، هاوکات (١٢٥٩٩)یش بێکەڵبوون، کە دەکاتە رێژەی (١,٢٨٪). (بڕوانە پاشکۆی ژمارە ٦ ئەنجامی هەڵبژاردنی رابەر)

، بەڵام هیچ یەك لە کاندیداکان نەیان توانی رێژەی یاسایی بهێنن، کە ئەویش تێکڕای دەنگی زۆرینەی رەهایە (٥٠ + ١) دەکات و هیچ یەك لەو کەسانەی خۆیان کاندید کردبوو بۆ رابەر نەیانتوانی ئەو رێژەیە بهێنن کە (٤٩١٣٢٥) و کۆی ژمارەی دەنگدەران (٩٨٢٦٤٩) لە (یاسای ژمارە ٢ ی هەڵبژاردنی رابەری بزووتنەوەی رزگاریخوازی گەلی کوردستان).(بڕوانە چارتی ژمارە ١١)

خشتەی ژمارە ٢٤

لیستی کاندید	ژمارەی دەنگەکان	رێژەی دەنگەکان
جەلال حیسامەدین تاڵەبانی	٤٤١٠٥٧	٤٤,٩٪
مەحمود عەلی عوسمان	٢٣٣٠٩	٢,٣٧٪
مەسعود مستەفا بارزانی	٤٦٦٨١٩	٤٧,٥٪
عوسمان عەبدولعەزیز محەمەد	٣٨٨٦٥	٣,٩٥٪

خشتەی ژمارە ٢٥

ژمارەی دەنگدەران	ژمارە کارتە بێکەڵکەکان	ژمارەی کارتە راستەقینەکان
٩٨٢٦٤٩	١٢٥٩٩	٩٧٠٠٥٠

(چارتی ژمارە ١١)

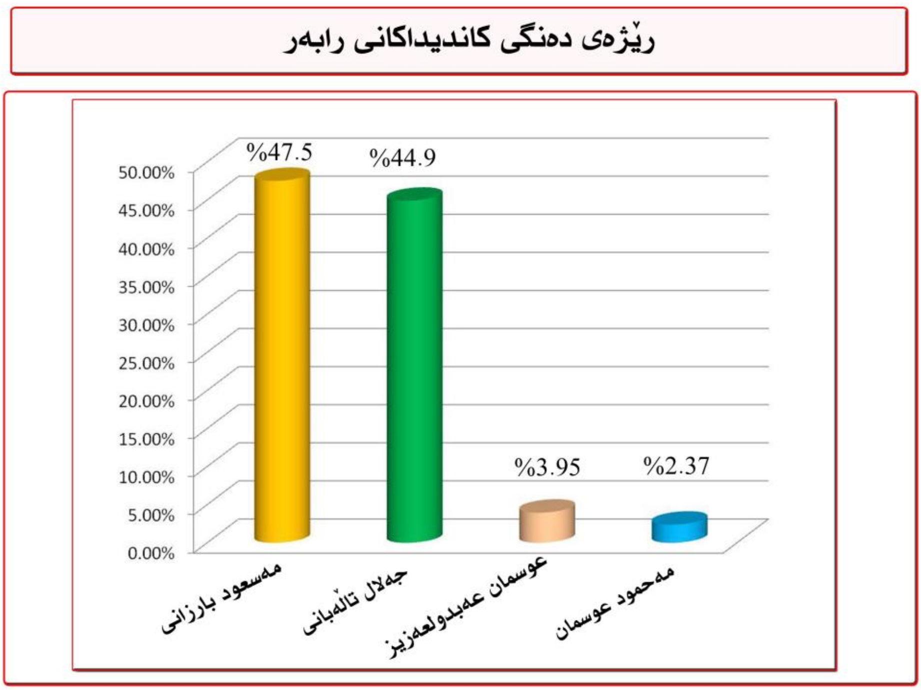

سەبارەت بە ئاستی دەنگی کاندیداکان لەسەر ئاستی پارێزگاکانی کوردستان، لە پارێزگای هەولێر مەسعود بارزانی (١٦١٩٣٣) دەنگ، جەلال تاڵەبانی (١٥٣٢٣٠) دەنگ، دکتۆر مەحمود عوسمان (٨٧٩٥) دەنگ، مەلا عوسمان (٨٧٢٣) لە پارێزگای دهۆك مەسعود بارزانی (١٧٩٤٤٦) دەنگ، جەلال تاڵەبانی (٢١٣٩٢) دەنگ، دکتۆر مەحمود عوسمان (١٣٨٣) دەنگ، مەلا عوسمان (٢٤٨٨).لە پارێزگای سلێمانیش جەلال تاڵەبانی (٢١٠٦٣٩) دەنگ، مەسعود بارزانی (٩٩١٥٨) دەنگ، مەلا عوسمان (٢٤٣٦٦) دەنگ، دکتۆر مەحمود عوسمان (١١٣١٩).لە پارێزگای کەرکوك جەلال تاڵەبانی (٥٥٧٩٦) دەنگ، مەسعود بارزانی (٢٦٢٨٢) دەنگ، مەلا عوسمان (٣٢٩٩) دەنگ، دکتۆر مەحمود عوسمان (١٨١٢)

خشتەی ژمارە ٢٦

لیستی کاندید	ژمارەی دەنگی ناوچەکانی هەڵبژاردن				کۆی ژمارەی دەنگەکان
	هەولێر	سلێمانی	دهۆك	کەرکوك	
جەلال حسام الدين تالەبانی	١٥٣٢٣٠	٢١٠٦٣٩	٢١٣٩٢	٥٥٧٩٦	٤٤١٠٥٧
مەحمود عەلی عوسمان	٨٧٩٥	٢٤٣٦٦	١٣٨٣	١٨١٢	٢٣٣٠٩
مەسعود مستەفا بارزانی	١٦١٩٣٣	٩٩١٥٨	١٧٩٤٤٦	٢٦٢٨٢	٤٦٦٨١٩
عوسمان عەبدولعەزیز محەمەد	٨٧١٢	١١٣١٩	٢٤٨٨	٣٢٩٩	٣٨٨٦٥
کۆی گشتی	٣٣٢٦٧٠	٣٤٥٤٨٢	٢٠٤٧٠٩	٨٧١٨٩	٩٧٠٠٥٠

بەپێی ئەنجامی دەنگەکان، کە هەریەك لە مەسعود بارزانی و جەلال تاڵەبانی رکابەرایەتی یەکتریان دەکرد، مەسعود بارزانی بە (٢٥٧٦٢) و بەرێژەی (٢,٦٪) لە پێش جەلال تاڵەبانییەوە بوو، بەڵام نەیتوانی دەنگی پێویست بهێنێت، بەو پێیەش پێویست بوو هەڵبژاردن بکرێتەوە، لە نێوان دوو کاندید، کە زۆرترین دەنگیان هێناوە ئەوانیش (مەسعود بارزانی و جەلال تاڵەبانی)ن، لەسەر ئاستی پارێزگاکانیش، لە پارێزگای هەولێر مەسعود بارزانی لە پلەی یەکەمدایە و بە (٨٧٠٣) دەنگ لە پێش جەلال تاڵەبانییەوەیە، بەڵام لە پارێزگای سلێمانی جەلال تاڵەبانی لە پلەی یەکەمدایە و بە (١١١٤٨١) لە پێش مەسعود بارزانییەوەیە، هاوکات لە پارێزگای دهۆك مەسعود بارزانی لە پلەی یەکەمدایە و بە (١٥٨٠٥٤) دەنگ لە پێش جەلال تاڵەبانییەوەیە، لە پارێزگای کەرکوکیش جەلال تاڵەبانی لە پلەی یەکەمدایە و بە (٢٩٥١٤) لە پێش مەسعود بارزانییەوەیە.

دەروازەی سێیەم / هەڵبژاردن و کارتێکەرەکانی

یەکەم/ ساختەکاری ئەنجامی هەڵبژاردنی گۆڕی

دووەم/ کێشەو گرفتەکانی هەڵبژاردنەکانی ١٩٩٢/٥/١٩

سێیەم/ پێکهێنانی پەرلەمان و حکومەت ١٩٩٢

یەکەم / ساختەکاری ئه نجامی هەڵبژاردنی گۆڕی

بەپێی ئەو نامە و ڕاگەیەنراو و بەڵگەنامانەی بڵاوکراونەتەوە، لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢/٥/١٩دا بە جۆرەها شێوە ساختەکاری و تەزویر کراوە لەلایەن هێز و لایەنەکانەوە، لەگەڵ ئەوەی بەپێی پێوەرە نێودەوڵەتییەکان لێکۆڵینەوە لەهەر بنکەو ناوەندێکی دەنگداندا دەکرێت، کە ڕێژەی دەنگدان تێیدا لە (٨٥٪) زیاتر بێت، (هەر وێستگەیەکی دەنگدان ڕێژەی دەنگدانی (٨٥٪) زیاتر بوو دەچێتە تەحقیق... جگە لەمە لەهەرناوچەیەك ڕێژەی دەنگی (٨٥٪) زیاتر بێت دەچێتە تەحقیق، کە ئەمانە پێوەری نێودەوڵەتین) .[٥٧]

بەڵام بەپێی ئەنجامی هەڵبژاردنەکان، کە لەلایەن لیژنەی باڵای هەڵبژاردنەکانەوە ڕاگەیەنرا، لە پارێزگای دهۆك، کە (١٧٨٠٠٠) کەس مافی دەنگدانیان هەبووە، بەڵام لەو پارێزگایە (١٩٨٣٥٢) دەنگیانداوە، واتا ڕێژەی دەنگدان (١١١,٤٪) بەو پێیەش ڕێژەی دەنگدان کە لە سلێمانی (٧٧,٦٪) ئاسایی بووە و بەپێی ستانداردی نێودەوڵەتی، ئەگەر ڕێژەی دەنگدان لە پارێزگای دهۆك (١٠٠٪)یش ئەژمار بکرێت ئەوا (٢٠٣٥٢) دەنگ زیاد دراوە و ساختەکارییە، کە ڕێژەکەی دەکاتە (١١,٤٪) هەرچەندە بەپێی پاشکۆی وتارێکی نەوشیروان مستەفا ئەمین بەناوی (حیزب و حوکم : ئەزموونی کوردستان) ئاماژە بەوە دەکات کە ڕێژەی دەنگدان لە پارێزگای دهۆك (١٢٤٪) بووە بەو پێیەی ئەگەر لەو پارێزگایە لە (١٠٠٪) ی دەنگدەران دەنگیان دابێت ئەوا نزیکەی (٤٥٠٠٠) زیاتر دەنگیانداوە بەو پێیەی ئەو پارێزگایە (٢٢٣٠٠٠) دەنگیانداوە) .[٥٨]

بەپێی زۆرێك لە سکاڵا و نامە و بروسکەی لایەنە سیاسییەکان باس لە دەستوەردان و دەنگیدانی دووبارە دەکەن، لەگەڵ ئەوەی لیژنەی باڵای هەڵبژاردن هۆشیاریدا لە بە سزاگەیاندنی هەر کەسێك کە هەوڵی ساختەکاریی بدات، ئەمە سەرەرای ئەوەی بەپێی ماددەی (٣٨) لە یاسای ژمارە (١) ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان لیژنەی

بالاّ مافی پوچەڵکردنەوەی هەر بنکەیەکی دەنگدانی هەیە، ئەگەر دەرکەوت ساختەکاریی تێداکراوە لە مادەکەدا هاتووە: (دەستەی بالاّی هەڵبژاردن بۆی هەیە دەنگی هەر ناوەندێکی دەنگدان پوچەڵبکاتەوە، ئەگەر دەرکەوت ساختەکاریی، یاخود یاری بکات بە ئەنجامی هەڵبژاردنەکان).

دوای جیاکردنەوەی دەنگەکان بۆ دەستەی بالاّی هەڵبژاردنەکان دەرکەوت، کە لە هەردوو بنکەی (١٧) لە دهۆك و بنکەی (٦) لە هەولێر ساختەکاریی کراوە، بەو پێەی لە بنکەی (١٧) ی دهۆك (قوتابخانەی پێشکەفتن) ژمارەی دەنگەکانی ئەو بنکەیە بە (٧٩٩٤) دەنگ ئەژمار کراوە، بەلاّم دوای بژاردنەوەیان دەرکەوت دەنگی ئەو بنکەیە تەنها (١٩٩٤) واتا (٦٠٠٠) دەنگ لەو بنکەیە زیاد ئەژمارکرابوو، بۆیە لەو بنکەیەدا (٦٠٠٠) دەنگی پارتی دیموکراتی کوردستان سڕایەوە، بەوپێیەی بۆ لیژنەی بالاّ دەرکەوت لەو بنکەیەدا ساختەکاری کراوە.

هاوکات لە بنکەی (٦) ی هەولێریش دوای ئەوەی بۆ دەستەی بالاّ دەرکەوت، کە ساختەکاری لەو بنکەیەدا کراوە و لە جارێك زیاتر دەنگدراوە، بۆیە دەنگی ئەو بنکەیە ڕەتکرایەوە بەو پێەیش (٣٥٤٠) دەنگی پارتی سڕایەوە لەگەڵ (١٥) دەنگی سۆسیالست و (١) دەنگی پارتی گەل و (١٧) دەنگی شیوعی و (١٨) دەنگی ئیسلامی و (١٥١) دەنگی یەکێتی، بەمەش کاریگەری بەسەر ئەنجامە کۆتاییەکانی هەڵبژاردندا هات، دەنگەکانی یەکێتی بووە (٤٢٣٦٨٢) وتا (٤٢٣٨٣٣ – ٤١٥١ = ٤٢٣٦٨٢) دەنگەکانی پارتیش بووە (٤٢٨٣٣٩) بەوپێیەی (٤٣٧٨٧٩ – ٦٩٥٤٠ = ٤٢٨٣٣٩)، بەم پێیە ڕێژەی دەنگەکان بووە پەنجا بە پەنجا بۆ هەردوو حیزبە سەرەکییە) .[٥٩]

هاوکات هەوڵی دەرهێنانی هەزاران ناسنامە دراوە لەبەرژەوەندی لایەنەکان بۆئەوەی کاریگەری لەسەر ئەنجامی هەڵبژاردن دروست بکرێت، بۆ نموونە لە بروسکەیەکدا، کە لە ڕۆژی ١٩٩٢/٥/١٨ بۆ ئەمیر حەویزی سەرۆکی دەستەی بالاّی هەڵبژاردنەکانی ناردووە، جەلال تاڵەبانی سکرتێری یەکێتی ئاماژەی بە چەندین ساختەکاریی و فێڵ

کردووه، له بروسکەکەدا ئاماژەی بەوەداوە، کە پارتی ١٠٠٠ کەسی خۆی هێناوەتەوە لە ئێرانەوە کەچی دەنگدان بۆ ئەوان دواخراوە بە بڕیاری سەرکردایەتی.[٦٠]

له بەیاننامەیەکیشدا، کە له ١٩ /١٩٩٢/٥ بڵاوکراوەتەوە و لەبەشەکانی پێشتردا خستومانەتەڕوو، د. مەحمود عوسمان ئاماژە بەوە دەکات، کە ساختەکاری زۆر کراوە، بەهۆی ئەوەی مەرەکەبەکە بە ئاسانی لێکراوەتەوە بەچەندین جۆری ناسنامە دەنگدراوە، کەسی وا هەبووە (١٠) جار دەنگیداوە، پێشیوایە ساختەکاریی زۆر کراوە بۆیە هەڵبژاردنێکی بێگەرد و نەزاهەت نەبووە و زیانی بە قۆناغی دیموکراتی و پەرلەمانی گەلی کورد گەیاندووە.[٦١]

لە بەیاننامەی سەرجەم حیزبەکاندا ئاماژە بە نیگەرانی کراوە سەبارەت بە ساختەکاریی زۆری هەڵبژاردنەکان و بێگەرد نەبوونیان، لە بەیاننامەیەکی هاوبەشدا، هەریەك لە حیزبەکانی (حسك، پاسۆك، حیزبی شیوعی، پارتی گەل، پ.د.ك) هاتووە، کە ئەم هەڵبژاردنە بە شێوەیەکی گشتیی ناڕێك و ناپوختە، لەبەر چەند دەستتێوەردانێك و چەند هەڵەیەکی تەکنیکیی، کە بوونە هۆی دروستکردنی کەش و هەوای تەزویر و لادان لە یاسای هەڵبژاردن، چ بەهۆی خۆفەرزکردن و بەسەر جەماوەر و چ بەهۆی فرۆفێڵی نابەجێیانە) .[٦٢]

دووەم/ کێشە و گرفتەکانی هەڵبژاردنەکانی ١٩٩٢/٥/١٩

لەگەڵ ئەوەی هەڵبژاردنی ١٩٩٢/٥/١٩ بە هەڵبژاردنێکی مێژوویی و نەتەوەیی گرنگ ئەژمار دەکرێت، لەبەرئەوەی لە مێژووی گەلی کوردا بۆ یەکەمجارە هاوڵاتیانی بە شێوەیەکی مەدەنی و شارستانیانە نوێنەرانی خۆیان هەڵدەبژێرن و ئەدای مافێکی دیموکراسی و ئازادی خۆیان دەکەن لە ڕێگەی سندوقەکانی دەنگدانەوە.

نەوشیروان مستەفا، لە نووسێنکدا کە لە رۆژی ١ی حوزەیرانی ١٩٩٢ لە رۆژنامەی کوردستانی نوێدا بڵاویکردووەتەوە بەناوی (کورد و پەرلەمان، پیاچوونەوەیەك بە رابردوو) پێیوایە هەڵبژاردن کۆسپی سەختی لە رێدا بوو:

یەکەم : کۆسپی سیاسی، کوردستان هاوسنورە لەگەڵ ٣ دەوڵەت ئێران، تورکیا، سوریا، لەناو هەرسێ دەوڵەتدا کورد هەن، دەبوو ئەو ٣ دەوڵەتە دڵنیا بکرێن کە هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی نابێتە هەڕەشە بۆ ئاساییشی نەتەوەیی ئەوان، وایان لێبکرێت ئەگەر پشتیوانی لە هەڵبژاردنەکەش نەکەن، بێلایەن بوەستن یان هێچ نەبێت دژایەتی نەکەن و بە هەنگاوی یەکەمی جیابوونەوەی دانەنێن.

دووەم: کۆسپی تەکنیکی، بەهۆی هەلومەرجی نائاسایی ساڵانی شۆڕشەوە، سەرژمێرییەکی رێکوپێك و تەواوی دانیشتوانی کوردستان لەبەردەستدا نەبوو، سەرژمێریکردنێکی تازەش وا بە پەلە کارێکی ئاسان نەبوو، چونکە توانایەکی تەکنیکیی و مالیی زۆری گەرەك بوو، لەبەرئەوە نەدەتوانرا ناسنامە و کارتی هەڵبژاردن بە رێکوپێکی بۆ هەموو ئەوانەی مافی دەنگدانیان هەبوو ئامادە بکرێت.[٦٣]

هاوکات کەمی بنکەکانی دەنگدان یەکێك بوو لە هەرە کێشە سەرەکییەکانی رۆژی هەڵبژاردن، کە بەهۆی کەمیی بنکەکانی دەنگدانەوە، سەرەڕای ئەوەی بە هەزاران کەس لەبەردەم بنکەکانی دەنگدان بۆ چەند سەعاتێك دەوەستان، لەگەڵ ئەوەشدا بە هەزاران کەس بێبەشبوون لە مافی دەنگدان، بەتایبەتیش لە پارێزگاکانی سلێمانی و کەرکوك.

* له پارێزگای سلێمانی ٤٥٠٠٠٠ كەس مافی دەنگدانیان هەبووەو (٣٤٩١٦٤) كەس دەنگیانداوە، بەڕێژەی (٧٧,٥٨٪) زیاتر لە (١٠٠٠٠٠) كەس بێبەشكران لە دەنگدان، بەهۆی كەمیی بنكەكانی دەنگدان.

* لە پارێزگای كەركوك (١٤٤٠٠٠) كەس مافی دەنگدانیان هەبوو تەنها (٨٨٦١٠) دەنگدەر توانیان دەنگبدەن بەڕێژەی (٦١,٥٣٪) زیاتر لە (٤٥٠٠٠) دەنگدەر بێبەشكران لە دەنگدان بەهۆی كەمی بنكەكانی دەنگدانەوە.

* بێدادی و ناڕەواییەكی زۆر كراوە بە مافی دەنگدەر لە پارێزگاكانی سلێمانی و كەركوك، چونكە ئەگەر بەپێی دانانی ژمارە بنكەكانی دەنگدان بوایە لە دهۆك (٤٢) بنكە، دەبوو لە پارێزگای سلێمانی (١١١) بنكەی دەنگدان هەبوایە، لە جیاتی (٥٦) بنكە و لە پارێزگای كەركوكیش (٣٥) بنكەی دەنگدان هەبوایە لە جیاتی (١٦) بنكەی دەنگدان

* بەهۆی ئەم نەخشەیە، لە پارێزگای سلێمانی و كەركوك (١٤٥٠٠٠) كەس بێبەشكران لە دەنگدان.

* لە پارێزگای دهۆكیش (١٥٢٥٣) دەنگدەر زیاد لە ڕێژەی دیاریكراو دەنگیانداوە، بەو پێیە ڕێژەی دەنگدان لە پارێزگای دهۆك گەیشتووەتە (١٠٨,٦٪).

* لە هەولێر (٩٠٠٠) پێناسەی نوێ دروستكرا، بەبڕیار و دەسەڵاتی لیژنەی پارێزگا كە دەبوو لیژنەی باڵا ئەو كارە لە ئەستۆی خۆی بگرێت.

* لە دهۆك (٢٠٠٠٠) پێناسەی نوێ دروستكرا، بەبڕیار و دەسەڵاتی لیژنەی پارێزگا كە دەبوو لیژنەی باڵا ئەنجامی بدایە.

* یاریدەدەرەكان بۆ پڕكردنەوەی فۆڕمی دەنگدان بۆ نەخوێندەوار بێلایەن نەبوون، بۆیە سەرپێچیی زۆری تێدا بووە.

* ناڕەزایی زۆر هەبوو لەسەر ترساندن و دووجار دەنگدان و لەسەر بێلایەن نەبوونی لیژنەکان.

بەپێی لێکدانەوەکان، بەشێکی زۆری ئەو خاڵانەی سەرەوە کارگێڕی و هونەری نەبووە لە پرۆسەی هەڵبژاردن، بەڵکو کارو بەرنامەیەك بووە، کە پێشتر نەخشەی بۆ کێشراوە بەمەبەستی بەدەستهێنانی زۆرترین دەنگ بە شێوەیەکی نادروست و نایاسایی.[٦٤]

ئەمە لەگەڵ ئەوەی ئەو مەرەکەبەی بۆ مۆرکردنی پەنجەی دەنگدەر بەکاردەهات، بە ئاسانی دەتوانرا بە فاس و تێزاب لێبکرێتەوە، بەوەش هاوڵاتیان دەیانتوانی بە ئاسانی دوو بارە دەنگبدەن، هەرچەندە دوو رۆژ هەڵبژاردن بەهۆی خراپیی و بێکەڵکی مەرەکەبەکەوە دواخرا، بەڵام دواتریش نەتوانرا چارەسەرێکی باش بدۆزنەوە.

نەبوونی ناوی دەنگدەران بە لیست لە بنکەکانی دەنگداندا هۆکاری سەرەکی بوو بۆ ساختەکاریی دووبارە دەنگدانەوە، بەو پێیەی لە شار و شارۆچکەکان مامەڵەکردن لەگەڵ پێناسی دەنگدەران جیاواز بوو لە سلێمانی پێناسیان لە دەنگدەر وەردەگرت، بەڵام لە هەولێر تەنها تەماشایان دەکرد و دەیاندایەوە.

نەبوونی سەرژمێرییەکی ورد، دیاری نەرکردنی شوێن و سندوقی دەنگدانی هاوڵاتیان کێشەی بەردەم دەنگدەر و ناوەندەکانی دەنگدانی قورسترکردبوو.

سەبارەت بە لیست و کاندیداکانیش بوونی رێژەی (٧٪) بۆ چوونە پەرلەمان رێگەی بۆ هەیمەنەی حیزبە گەورەکان خۆشکرد و لە یەکەم ئەزموونی پەرلەمانیدا رێگەی لە دروستبوونی دەنگی جیاواز و ئۆپۆزسیۆن گرت، لەناو هۆڵی پەرلەماندا، وایکرد ئەم دوو هێزە هەموو بڕیارەکانیان بە رێککەوتن و تەوافوق دەکرد و دواتر دەنگیان لەسەردەدا.

سێیەم/ پێکهێنانی پەرلەمان و حکومەت ١٩٩٢

لە دوای ڕاگەیاندنی ئەنجامی هەڵبژاردنەکانی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان لە ڕۆژی ١٩٩٢/٥/٢٣، و ڕێککەوتنی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستان لەسەر دابەشکردنی کورسییەکانی پەرلەمانی کوردستان پەنجا بە پەنجا، هەوڵ بۆ یەکەمین دانیشتنی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان درا، لە ماددەی (٤٦) لە یاسای ژمارە (١)ی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستاندا هاتووە (ئەنجوومەن یەکەمین کۆبوونەوەی خۆی لە سەعات ١٠ ی دەیەمین ڕۆژی بڵاوکردنەوەی ئەنجامەکانی هەڵبژاردن دەبەستێت)، هەربۆیە لە کاتژمێر ١٠ی سەرلەبەیانی ڕۆژی ١٩٩٢/٦/٤ پەرلەمانی کوردستان یەکەمین کۆبوونەوەی خۆی سازکرد، بەسەرۆکایەتی بەتەمەنترین ئەندام کە ئەویش (حەسەن کانەبی بڵباس) بوو، کە کەسایەتییەکی بێلایەن بوو لە لیستی یەکێتیدا، ئەویش بە پێی ماددەی (٤٧)ی یاسای ژمارە یەکی ئەنجومەنی نیشتیمانی کوردستان، کە هاتووە (ئەنجوومەن یەکەمین کۆبوونەوەی خۆی بەسەرۆکایەتی پیرترین ئەندام دەبەستێت و ئەندامان ئەم سوێندە دەخۆن: سوێند دەخۆم بەخوای گەورە پارێزگاری بکەم لە یەکێتی خاکی کوردستانی عێراق و بەرژەوەندییە باڵاکانی.

دواتر بە پێی ماددەی (٤٨) لە یاسای ئەنجوومەنی نیشتیمانی سەرۆك و جێگر و سکرتێری ئەنجوومەنی نیشتیمانی هەڵبژارد، هەروەك لە مادەکەدا هاتووە (ئەنجومەن لە دانیشتنی یەکەمیدا بە ڕێگای دەنگدانی نهێنیی سەرۆك و جێگری سەرۆك و سکرتێر بە زۆرینەی ڕەهای ئەندامانی هەڵدەبژێرێت)، ئەنجومەنی نیشتیمانی سەرۆك و جێگری سەرۆکی سکرتێری سەرۆکی هەڵبژارد، کە بریتیبوون لە:

١- جەوهەر نامیق سالم - سەرۆکی ئەنجوومەنی نیشتیمانی - پارتی دیموکراتی کوردستان.

٢- محەمەد تۆفیق رەحیم - جێگری سەرۆکی ئەنجوومەن - یەکێتی نیشتیمانی کوردستان.

٣- فرسەت ئەحمەد عەبدوڵا - سکرتێری سەرۆکی ئەنجوومەن - پارتی دیموکراتی کوردستان.

دوای راگەیاندنی ئەنجامەکانی هەڵبژاردن، پێکهێنانی پەرلەمانی کوردستان نزیکەی دوو هەفتەی خایاند، کە دانان و هەڵبژاردنی کاندیدەکان لە دەستی حیزبەکان خۆیان بوو لەو پاڵێوراوانەی دیاریان کردبوون، لەو ١٠٠ ئەندامەی پەرلەمان لەگەڵ ئەو (٥) کورسیەی کە بۆ مەسیحییەکان تەرخانکرابوو بەم شێوازە دابەشکرا:

پارتی دیموکراتی کوردستان : (٥٠) کورسی، کە یەکێکیان ئافرەت بوو، (١٠) ئەندامی حیزبی بوون و (٤٠) کەسیان سەربەخۆ بوون.

یەکێتی نیشتیمانی کوردستان : (٥٠) کورسی کە (٤)یان ئافرەت بوون (٢٧)یان ئەندامی حیزب بوون و (٢٠)یشیان سەربەخۆ بوون، (٣) کورسیش بۆ حیزبی زەحمەتکێشان تەرخانکرابوو.

بزووتنەوەی دیموکراتی ئاشووری : (٤) کورسی.

یەکێتی مەسیحییەکانی کوردستان : (١) کورسی.

لە (١٠٥) ئەندامی پەرلەمانی کوردستان (٨٣) یان جۆرێك لە خوێندنی ئەکادیمیان هەبوو، لەو ئەندامانە (٢٣)یان پێشتر پیشەیان مامۆستا بووە، (١٧) یاساناس (١١) ئەندازیار (٨) ئابووریناس (٥) ئابووریناس (٤) بڕوانامەی کشتوکاڵیان هەبوو.[٦٥]

(بڕوانە پاشکۆی ژمارە ٧ ناوی ئەندامانی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان).

لە دووەمین کۆبوونەوەی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردستان، کە لە رۆژی ١٩٩٢/٦/٦ بەسترا، ئەنجوومەنی نیشتیمانی هەریەك لە (د. فوئاد مەعسوم) بۆ سەرۆکی حکومەت — لە لیستی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان و (د. رۆژ نوری

شاوەیس) لە پارتی دیموکراتی کوردستان بۆ جێگری سەرۆکی حکومەت هەڵبژارد و رایسپاردن بۆ پێکهێنانی حکومەت).[٦٦]

دواتر لە ١٩٩٢/٧/٤ و یەکەمین کابینەی حکومەتی هەرێمی کوردستان سوێندی یاسایی خوارد، کە لە ١٦ وەزیر پێکهاتبوو بەم شێوەیە

١- ٦ وەزیر بۆ پارتی دیموکراتی کوردستان
٢- ٦ وەزیر بۆ یەکێتی نیشتیمانی کوردستان
٣- ١ وەزیر بۆ حیزبی زەحمەتکێشانی کوردستان
٤- ١ وەزیر بۆ حیزبی شیوعی
٥- ١ وەزیر بۆ بزووتنەوەی دیموکراتی ئاشوری
٦- ١ وەزیر بۆ کەسێکی سەربەخۆ
٧- حیزبی (گەل) و (سۆسیالیست) کە پێش دروستبوونی کابینە یەکیانگرتبوو (٢) کورسی وەزارەتیان پێدرا، بەڵام نەیانویست، بەپێی قسەی خەڵکی گوایە داوای (٣) کورسیان کردبوو، ئەمە جگە لەوەی پایەی ئەو دوو کورسییەشیان لا گرنگ نەبوو، حیزبی گەل رایگەیاند کە بەلای ئەوانەوە ئەنجامی هەڵبژاردنەکە ئەوەندە فێڵاوییە، کە ئەمان بەهیچ شێوەیەك نایانەوێت پەیوەندیان پێوەی هەبێت.[٦٧]

لەبەرئەوەی یەکێتی و پارتی رێککەوتبوون لەسەر دابەشکردنی سەرجەم پۆستەکان بە سیستەمی (فیفتی بە فیفتی) بۆیە ئەو سیستەمە لە پۆستەباڵاکانەوە دابەزییە پۆستەکانی خوارەوە، هەربۆیە لە یەکەمین کابینەی حکومەتی هەرێمدا، سەرەڕای دابەشکردنی وەزیرەکان وەك یەك بە پەنجا بە پەنجا، هەر وەزیرێك جێگرێکیان بۆ دانا، بە شێوەیەك ئەگەر وەزیرەکە یەکێتی بێت جێگرەکەی پارتی دەبێت و بە پێچەوانەشەوە ئەگەر وەزیرەکە پارتی بێت جێگرەکەی یەکێتی دەبێت. (بڕوانە پاشکۆی ژمارە ٨ ناوی ئەندامانی کابینەی یەکەمی حکومەتی هەرێم).

کابینەی یەکەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان ١٩٩٢/٧/٤. .[٦٨]

خشتەی ژمارە ٢٧

ژ	ناو	پۆست	حیزب
١	فوئاد مەعسوم	سەرۆك وەزیر	یەکێتی
٢	رۆژ نوری شاوەیس	جێگری سەرۆك وەزیر	پارتی
٣	ئەمین مەولود	پیشەسازی و ووزە	یەکێتی
	ئەمین عبدولرەحمان	جێگر	پارتی
٤	شێرکۆ بێکەس	رۆشنبیری	یەکێتی
	ئەحمەد سالار	جێگر	پارتی
٥	محەمەد تۆفیق	هاوکاری مرۆڤایەتی	یەکێتی
	کەمال کەرکوکی	جێگر	پارتی
٦	ئیدریس هادی	گواستنەوە و گەیاندن	پارتی
	فەرەیدون رەفیق	جێگر	یەکێتی
٧	یونادم یوسف	ئیشغاڵ و نیشتەجێبوون	بزووتنەوەی دیموکراتی ئاشوری
	تەیب جەبار ئەمین	جێگر	یەکێتی
٨	ناسیح غەفور	پەروەردە	پارتی
	عوسمان حەسەن	جێگر	یەکێتی
٩	قادر عەزیز	کشتوکاڵ	زەحمەتکێشان
	ئەکرەم عیزەت	جێگر	پارتی
١٠	کەمال موفتی	کاروباری پێشمەرگە	یەکێتی
	ئازاد فەتاح	جێگر	پارتی
١١	مەعروف رەئوف	داد	سەربەخۆ

١٢	سەلاحەدین حەفید	دارایی و کاروباری ئابوری	یەکێتی
	سەلاح دەلۆ	جێگر	پارتی
١٣	کەمال شاکر	تەندروستی و کاروباری کۆمەلایەتی	شیوعی
	ئەبلەحەد ئەفرام	جێگر	پارتی
١٤	محەمەد مەلا قادر	ئەوقاف	پارتی
	محەمەد سالح	جێگر	یەکێتی
١٥	مەئمون بریفکانی	بنیادنان و ئاوەدانکردنەوە	پارتی
	حسێن سنجاری	جێگر	یەکێتی
١٦	یونس رۆژبەیانی	ناوخۆ	پارتی
	ئەحمەد شەریف	جێگر	یەکێتی

دوای ئەوەی محەمەد تۆفیق رەحیم بووە وەزیری یارمەتی و مرۆڤایەتی، دواتر بڕیار لەسەر عومەر سەید عەلی درا بە جێگری سەرۆکی پەرلەمان، بەلام دواتر گۆڕا بە نەژاد عەزیز ئەحمەد ئاغا.

سەرچاوەكانی بەشی یەكەم

١- نەوشیروان مستەفا ئەمین / مفاوەزاتی بەرەی كوردستانی – بەعس ١٩٩١، سایتی سبەی/٢/١٢/٢٠٠٨
http://www.sbeiy.com/ArticleParts.aspx?PartID=٢٢&ArticleID=٤١٥&AuthorID=٣٦

٢- پەیجی فەرمی نەتەوە یەكگرتووەكان /
http://www.un.org/ar/sc/documents/resolutions/١٩٩١.shtml

٣- نەوشیروان مستەفا/ سەرچاوەی پێشوو.

٤- ١٩/٥ هەرێمی كوردستان یەكەمین هەڵبژاردنی ئازادی ئەنجامدا /
http://m١١puk.blogspot.com/٢٠١٣/٠٥/١٩-٥.html

٥- نەوشیروان مستەفا ئەمین / مفاوەزاتی بەرەی كوردستانی – بەعس ١٩٩١، چاپی یەكەم ٢٠٠٩.

٦- ڤیان مەجید فەرەج / سیستمەكانی هەڵبژاردن پرەنسیپەكانی دەنگدان/ چاپی دووەم ٢٠١٠ / لا ١٤٦.

٧- نەوشیروان مستەفا / حیزب و حوكم: ئەزمونی كوردستان/ سایتی سبەی، ٨/٤/٢٠٠٨.
http://www.sbeiy.com/ArticleParts.aspx?PartID=٢٦&ArticleID=٤٨٥&AuthorID=٣٦

٨- سرهنط حمید البرزنجي، انتخابات اقلیم كوردستان العراق بین النظریة والتطبیق دراسة مقارنة، الطبعة الاولی، هولیر، ٢٠٠٢، ص ٢٩٤.

٩- د. محمد عمر مولود، الفدرالیة وامكانیة تطبیقها فی العراق، كوردستان، ٢٠٠٠، ص ١٩١.

١٠- رود هۆف، میخێل لیزینبیرك، پیتر موولر، هەڵبژاردنەكانی كوردستانی عێراق، ١٩ ی مایسی ١٩٩٢، ئەزمونێكی دیموكراسییانە، وەرگێڕانی، پارێزەر سەفوەت رەشید سدقی، لە بڵاوكراوەكانی لیژنەی لیژنەی سلێمانی رێكخراوی ماف مرۆڤ لە كوردستان، لا ٤١.

١١- جەلال جەوهەر عەزیز/ دیموکراسیەت لە نێوان خۆنواندن (ادعاو) وجێبەجێکردندا لە کوردستان / رۆژنامەی هاوڵاتی، ژمارە (٧٣٥) بەرواری ٢٩/٥/٢٠١١،
١٢-سایتی فەرمی حکومەتی هەرێمی کوردستان /
http://www.krg.org/p/p.aspx?l=١٤&s=٠٣٠٠٠٠&r=٣٧١&p=٢٦٦
١٣-١٩/٥ هەرێمی کوردستان یەکەمین هەڵبژاردنی ئازادی ئەنجامدا / سەرچاوەی پێشوو.
١٤-حەمید گەوهەری / راپۆرت دەربارەی هەڵبژاردن و پەرلەمانی کوردستان، ستۆکهۆڵم ١٩٩٢، لا ١٩٢.
١٥-هەڵبژاردن لە کوردستاندا / ١١/١١/٢٠٠٤ /
http://www.reform-kurd.com/politics١.asp?processId=٢
١٦-نەوشیروان مستەفا، حیزب و حوکم: ئەزمونی کوردستان/ سەرچاوەی پێشوو.
١٧-رود هۆف، میخێل لیزینبیرك، پیتر موولر، سەرچاوەی پێشوو، لا ٤١.
١٨-گەراس. ئارِ. ڤی. ستانسفیلّد، کوردستانی عێراق، پەرەسەندنی سیاسی و پێشکەوتنی دیموکراسی، وەرگێڕانی، پرۆفیسۆر. ی. د. یاسین سەردەشتی، چاپی یەکەم، ٢٠١٠، لا ٢٨٩.
١٩-ڤیان مەجید فەرەج، سەرچاوەی پێشوو، لا ١٥١.
٢٠- جەزا تۆفیق تالب، بایەخی جیۆپۆلەتیکی دانیشتوانی هەرێمی کوردستانی عێراق، لە بڵاوکراوەکانی سەنتەری لێکۆڵینەوەی ستراتیجیی کوردستان، سلێمانی ١٩٩٩، لا٤٩.
٢١-ڤیان مەجید فەرەج، سەرچاوەی پێشوو، لا ١٥٢ و ١٥٣ .
٢٢-نەوشیروان مستەفا / حیزب و حوکم: ئەزمونی کوردستان/ سەرچاوەی پێشوو / پاشکۆی ژمارە ١.لا
٢٣-نەوشیروان مستەفا / حیزب و حوکم: ئەزمونی کوردستان/ سەرچاوەی پێشوو / پاشکۆی ژمارە ١، لا٧.
٢٤-نەوشیروان مستەفا / حیزب و حوکم: ئەزمونی کوردستان/ سەرچاوەی پێشوو / پاشکۆی ژمارە ١، لا ١٠.
٢٥-رود هۆف، میخێل لیزینبیرك، پیتر موولر، سەرچاوەی پێشوو، لا ٤١ و ٤٢.
٢٦-نەوشیروان مستەفا / حیزب و حوکم: ئەزمونی کوردستان/ سەرچاوەی پێشوو / پاشکۆی ژمارە ١، لا ١١.

٢٧- حەمید گەوهەری / سەرچاوەی پێشوو، لا ١٩٤.

٢٨- بەدران ئەحمەد حەبیب، هەڵبژاردنەكانی كوردستان، ١٩ی ئایار ١٩٩٢، بەڵگەو دەستهاوێژ، چاپی یەكەم، هەولێر ١٩٩٨، لا ٤٥ و ٤٦.

٢٩-رود هۆف، میخێل لیزینبیرك، پیتر موولر، سەرچاوەی پێشوو، لا ٤٧،٤٨،٤٩.

٣٠- بەدران ئەحمەد حەبیب، سەرچاوەی پێشوو، لا ٦٨.

٣١-رود هۆف، میخێل لیزینبیرك، پیتر موولر، سەرچاوەی پێشوو، لا ٥٩.

٣٢-نەوشیروان مستەفا / سەرچاوەی پێشوو / پاشكۆی ژمارە ١، لا ٧ و ٨.

٣٣- حەمید گەوهەری / سەرچاوەی پێشوو، لا ٣٣ و ٣٤

٣٤- رود هۆف، میخێل لیزینبیرك، پیتر موولر، سەرچاوەی پێشوو، لا ٦١.

٣٥-حەمید گەوهەری / سەرچاوەی پێشوو، لا ١٤٠.

٣٦- رود هۆف، میخێل لیزینبیرك، پیتر موولر، سەرچاوەی پێشوو، لا ٦٥.

٣٧- رود هۆف، میخێل لیزینبیرك، پیتر موولر، سەرچاوەی پێشوو، لا ٥٨.

٣٨- حەمید گەوهەری، باشوری كوردستان لە نێوان دوو هەڵبژاردندا ١٩٩٢ – ٢٠٠٥، ستوكهۆڵم : سوید، لا ١٥.

٣٩-حەمید گەوهەری، هەمان سەرچاوە، لا ١٧.

٤٠-حەمید گەوهەری، هەمان سەرچاوە، لا ١٨.

٤١- بەدران ئەحمەد حەبیب، سەرچاوەی پێشوو، لا ٦٩.

٤٢-بەدران ئەحمەد حەبیب، هەمان سەرچاوە، لا ٧٠.

٤٣-نەوشیروان مستەفا / سەرچاوەی پێشوو / پاشكۆی ژمارە ١، لا ٨.

٤٤- حەمید گەوهەری، سەرچاوەی پێشوو، لا ١٦.

٤٥-رود هۆف، میخێل لیزینبیرك، پیتر موولر، سەرچاوەی پێشوو، لا ٦٠.

٤٦-رود هۆف، میخێل لیزینبیرك، پیتر موولر، سەرچاوەی پێشوو، لا٤٦.

٤٧- حەمید گەوهەری / راپۆرت دەربارەی هەڵبژاردن و پەرلەمانی كوردستان، سەرچاوەی پێشوو، لا ٧٧.

٤٨- حەمید گەوهەری / راپۆرت دەربارەی هەڵبژاردن و پەرلەمانی كوردستان، سەرچاوەی پێشوو، لا ٨٤، ٨٥.

٤٩- حەمید گەوهەری / راپۆرت دەربارەی هەڵبژاردن و پەرلەمانی کوردستان، سەرچاوەی پێشوو، لا ٩٦،٩٧.

٥٠-بەدران ئەحمەد حەبیب، سەرچاوەی پێشوو، لا ٤٨.

٥١- بەدران ئەحمەد حەبیب، هەمان سەرچاوە، لا ٤٨.

٥٢- حەمید گەوهەری، باشوری کوردستان لە نێوان دوو هەڵبژاردندا، سەچاوەی پێشوو، لا ٢٨.

٥٣-بەدران ئەحمەد حەبیب، سەرچاوەی پێشوو، لا ٤٨.

٥٤-بەدران ئەحمەد حەبیب، سەرچاوەی پێشوو، لا ١٢.

٥٥-شەڕی ناوخۆی کوردستانی عێراق، چۆن دەستی پێکردو کێ لێی بەرپرسیارە، لە بڵاوکراوەکانی مەکتەبی ناوەندیی دیراسات و توێژینەوەی پارتی دیموکراتی کوردستان، چاپی یەکەم، ١٩٩٧، لا ١٥.

٥٦- رود هۆف، میخێل لیزینبیرك، پیتر موولر، سەرچاوەی پێشوو، لا٧٦.

٥٧- رۆژنامەی هاوڵاتی، چاوپێکەوتنی سەرۆکی کۆمسیۆنی بالای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان، ژمارە (١١٠٠)، ٢٠١٣/٧/١٧.

٥٨- نەوشیروان مستەفا / حیزب و حوکم: ئەزمونی کوردستان/ سەرچاوەی پێشوو.

٥٩-ڤیان مەجید فەرەج، سەرچاوەی پێشوو، لا ١٦١.

٦٠- بەدران ئەحمەد حەبیب، سەرچاوەی پێشوو، لا ٦٩.

٦١-حەمید گەوهەری / راپۆرت دەربارەی هەڵبژاردن و پەرلەمانی کوردستان، سەرچاوەی پێشوو، لا ٨٥.

٦٢-حەمید گەوهەری / راپۆرت دەربارەی هەڵبژاردن و پەرلەمانی کوردستان، سەرچاوەی پێشوو، لا ٩٦.

٦٣- نەوشیروان مستەفا / حیزب و حوکم: ئەزمونی کوردستان/ سەرچاوەی پێشوو.

٦٤-جەلال جەوهەر عەزیز، سەرچاوەی پێشوو.

٦٥- رود هۆف، میخێل لیزینبیرك، پیتر موولر، سەرچاوەی پێشوو، لا٧٦.

٦٦- حەمید گەوهەری / راپۆرت دەربارەی هەڵبژاردن و پەرلەمانی کوردستان، سەرچاوەی پێشوو، لا ٩٦.

٦٧- رود هۆف، میخێل لیزینبیرك، پیتر موولر، سەرچاوەی پێشوو، لا٧٧.

٦٨-   گەراس. ئارِ. ڤی. ستانسفیڵد، کوردستانی عێراق، سەرچاوەی پێشوو لا ٣٣١.

٦٩-   نەوشیروان مستەفا / حیزب و حوکم: ئەزمونی کوردستان/ سەرچاوەی پێشوو.

بەشی دووەم

دەروازەی چوارەم / هەڵبژاردنی ناهاوسەنگ

یەکەم/ فەرامۆشکردنی هەڵبژاردن

دووەم/ هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی شارەوانییەکان

یەکەم/ فەرامۆشکردنی هەڵبژاردن

لەدوای دانیشتن و کۆبوونەوەکانی پەرلەمانی کوردستان و پێکهێنانی یەکەمین کابینەی حکومەتی هەرێمی کوردستان، کەوتنە سەرخۆی دامودەزگاکان لە هەرێمی کوردستان، چاوەڕوانی ئەوە دەکرا بە زووترین کات هەڵبژاردن بکرێتەوە، بەو پێیەی لە رێککەوتنی رۆژی ١٩٩٢/٥/٢٢ ی نێوان یەکێتی نیشتیمانی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستان لە خاڵی یەکەمدا بڕیاردرابوو هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نیشتیمانی کوردستان لە ١٩٩٢/١٠/١٥ بکرێتەوە و لە خاڵی دووەمیشدا بڕیاردرابوو هەڵبژاردنی رابەر لە دوای دوومانگ بکرێتەوە.[١]

دەبوو هەڵبژاردنی رابەر دوای (١٥) رۆژ لەدوای هەڵبژاردنی یەکەم بکرایەتەوە، چونکە هیچکامیان دەنگی زۆرینەی رەها (٥٠+ ١) ی دەنگەکانیان نەهێنابوو، کە بەپێی ماددەی (٨) لە یاسای ژمارە (٢)ی یاسای هەڵبژاردنی رابەری بزووتنەوەی رزگاریخوازی کوردستاندا هاتووە (ئەو کەسەی زۆرینەی رەهای دەنگدەران بەدەست دێنێت سەرکەوتوو دەبێت، ئەگەر هیچ کام لە پاڵێوراوەکان زۆرینەی رەهایان نەهێنا، گەڕی دووەمی هەڵبژاردن ١٥ رۆژ دوای هەڵبژاردنی یەکەم دەکرێت، لە نێوان ئەو کەسانەدا دەکرێت، کە زۆرینەی دەنگیان بەدەستهێناوە، بەوپێیەش هەرکامیان لە هەڵبژاردنی دووەمدا زۆرینەی دەنگەکانی بەدەستهێنا دەیباتەوە) .[٢]

بەڵام کات تێپەڕی و هیچکام لە هەڵبژاردنەکان لەو وادەیەی دیاریکرابوون نەکرانەوە، بەهۆی ئەوەی کابینەی حکومەتی هەرێم رووبەڕووی دەیان قەیرانی ئابووریی و سیاسیی بووەوە، هاوکات رێگریکردنی حیزبی، فشاری گەورەی دروستکرد لەسەر کابینەی یەکەمی حکومەت و بۆیە (د. فۆئاد مەعسوم) سەرۆکی کابینەی یەکەم دەستی لەکارکێشایەوە، هەروەك خۆی لە چاوپێکەوتنێکدا رایدەگەیەنێت (پارتی منی بە نهێنگیریی تۆمەتبار دەکرد، تەنانەت یەکێتیش منی بەوە تۆمەتبار دەکرد،

ئەوان ئاڕاستەی تەکنۆکراتی منیان بە دڵ نەبوو، وایان پێباش بوو لە پۆستەکەمدا زیاتر سیاسییانە مامەڵە بکەم).[3]

هەر بۆیە لە ڕۆژی ٤/٤/ ١٩٩٣ کابینەی دووەمی حکومەتی هەرێم بە سەرۆکایەتی (کۆسرەت ڕەسوڵ عەلی) سەرۆکی حکومەت و (د. ڕۆژ نوری شاوەیس) جێگری سەرۆکی حکومەت پێکهات و چەند وەزیرێکیش لە کابینە نوێیەکەدا دانران و هەندێکیش لە کابینەی یەکەمدا وەك خۆیان لە پۆستەکانیان مانەوە. (بڕوانە پاشکۆی ژمارە ٩ ناوی کابینەی دووەمی حکومەتی هەرێم).

سەرهەڵدانی شەڕی ناوخۆ لە ساڵی ١٩٩٤ دا بەتەواوی بیری هەڵبژاردنی لای بەرپرسانی سیاسی کوردستان دوورخستەوە، لە دوای توندوبوونەوەی شەڕی ناوخۆ و بەتایبەت لە ٣١ی ئابی ١٩٩٦، کە پارتی دیموکراتی کوردستان بە هاوکاری سوپای عێراق توانی هەولێر لە چنگی یەکێتی دەربکات، دواتر کوردستان گۆڕا بۆ دوو ناوچە، ناوچەی زەرد، کە هەولێر و دهۆکی دەگرتەوە، کەوتە ژێر دەسەڵاتی پارتی دیموکراتی کوردستان و ناوچەی سەوز، کە سلێمانی و کەرکوك (چەمچەماڵ، کەلار، کفری، دەربەندیخان)ی دەگرتەوە، کەوتە ژێر دەسەڵاتی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان.

لەو کاتەوە حکومەت لە نێوان هەردوو ئیدارەی هەولێر و سلێمانی دابەشبوو، لە ئیدارەی هەولێر کابینەیەکی نوێ پێکهات لە (٢٦/ئەیلولی ١٩٩٦) بەناوی کابینەی سێیەمی حکومەتی هەرێم، بە سەرۆکایەتی (د. ڕۆژ نوری شاوەیس) ئەندامی مەکتەبی سیاسی پارتی و جێگرێتی (نێچیرڤان بارزانی) و (١٧) وەزیر پێکهاتبوو، جگە لە ٣ وەزیر بۆ حیزبەکانی (بزووتنەوەی ئاشوری و کاری سەربەخۆ و شیوعی)، سەرجەم وەزارەتەکانی تر بۆ پارتی بوون.[٤]

(بڕوانە پاشکۆی ژمارە ١٠ ناوی وەزیرەکانی کابینەی سێی پارتی).

لەدوای کۆنترۆڵکردنەوەی پارێزگای سلێمانی و کەرکوك لەلایەن یەکێتییەوە، یەکێتی نیشتیمانی کوردستان لە ئیدارەی سلێمانی هەوڵی پێکهێنانی کابینەی نوێیدا، هەرچەندە لە رووی یاساییەوە رووبەڕووی کێشە دەبووەوە، بەو پێیەی دەبێت لەلایەن ئەنجومەنی نیشتیمانی کوردستانەوە متمانەی پێبکرێت، بەوپێیەی ژمارەی ئەندامانی ئەنجومەنی نیشتیمانی لە ئیدارەی سلێمانی نیسابی یاسایی تەوا نەدەکرد، بۆیە بەدوای رێگەیەکی یاساییدا دەگەڕان ئەویش بە بیانووی ئەوەی کابینەی پێشووی حکومەتی هەرێم، کە لەلایەن ئەنجومەنی نیشتیمانی کوردستانەوە متمانەی پێکراوە، هێشتا حەل نەکراوە، لەسەر ئەو بنەمایە، کۆسرەت رەسولٚ لە کۆتایی ١٩٩٦دا کابینەکەی دروستکردەوە. کە د. کەمال فوئاد بە جێگر دیاریکرا، دوو وەزارەت درایە بزووتنەوەی ئیسلامیی و وەزارەتێك بۆ حیزبی زەحمەتکێشانی کوردستان و وەزارەتێکیش بۆ پارتی پارێزگارانی کوردستان دانرا.

(بڕوانە پاشکۆی ژمارە ١١ ناوی وەزیرەکانی کابینەی سێی یەکێتی).

دواتر ئەم کابینانەش گۆڕانکارییان بەسەردا هاتوو، کابینەی تری بەدوای خۆیداهێنا چ لە ئیداری هەولێر و چ لە ئیدارەی سلێمانی، لە ساڵی ١٩٩٩دا لە ئیدارەی هەولێر کابینەیەکی نوێ بە سەرۆکایەتی (نێچیرڤان بارزانی) پێکهێنراو لە (٢٥) وەزیر پێکهاتبوو. (بڕوانە پاشکۆی ژمارە ١٢ کابینەی چوارەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان – پارتی).

لە ئیدارەی سلێمانیش لە (٢١ ی کانوونی دووەمی ٢٠٠١) د. بەرهەم ئەحمەد ساڵح پێکهێنانی کابینەیەکی نوێی راگەیاند، کە بە کابینەی چوارەمی حکومەتی هەرێم ناونرا، لە (١٦) وەزارەت و دوو وەزیری هەرێم پێکهاتبوو، لەم پێکهاتەیەدا هەردوو وەزارەتی (داد و ئەوقاف، درایە بزووتنەوەی ئیسلامی و وەزارەتی رۆشنبیری بۆ حیزبی زەحمەتکێشان و حیزبی سۆسیالیستی کوردستانیش وەزیرێکی هەرێمی پێدرا)، هەر لە ئیدارەی سلێمانی، لە ناوەڕاستی ٢٠٠٤ دا کابینەیەکی نوێ بە سەرۆکایەتی (عومەر فەتاح) و (عیماد ئەحمەد) جێگری سەرۆکی حکومەت پێکهات.

پێکهێنانی سەرجەم ئەو کابینانەی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە ئیدارەی هەولێر و سلێمانی بەبێ هیچ هەڵبژاردنێکی پەرلەمانی دروستکراون، لەماوەی ئەو ساڵانەدا هیچ هەڵبژاردنێکی پەرلەمانی نەکراوە بۆ پێکهێنانی کابینەی حکومەت.

دووەم/ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی شارەوانییەکان

لەدوای هەڵبژاردنی ١٩٩٢/٥/١٩ ەوە سەرکردایەتی کورد بەهۆی خۆخەریککردن بە شەڕی براکوژیی و ململانێی حیزبییەوە، ئاگای لە هەڵبژاردنەکان نەما، لە کاتێکدا بەپێی ماددەی ژمارە (٥١)ی یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نیشتیمانی کوردستان، ئاماژە بە ماوەی ئەنجومەنی نیشتیمانی کوردستان دەدات بۆ ٣ ساڵ وەك لە ماددەکەدا هاتووە (ماوەی ئەنجومەن سێ ساڵە و لە یەکەمین دانیشتنیەوە دەستپێدەکات و بە کۆتایی هاتنی دوا کۆبوونەوەی ساڵی سێیەمی کۆتاییدێت)، واتا دەبوایە لە ١٩٩٥/٦/٤ هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان بکرایەتەوە، چونکە یەکەمین خولی پەرلەمان لە ١٩٩٢/٦/٤ سوێندی یاسایی خواردوو یەکەمین کۆبوونەوەی ئەنجامدا..

هەرچەندە ئەم ماددەیە لە دانیشتنی پەرلەمانی کوردستان لە رۆژی ١٩٩٨/٤/٢٦ هەموار کرایەوە و کرا بە ٤ ساڵ کە لە ماددەی ٣ی یاسای ژمارە ٥ ی ساڵی ١٩٩٨ دا هاتووە (ماوەی پەرلەمان چوار ساڵە و لەیەکەم دانیشتنیەوە دەستپێدەکات و بە کۆتایی ساڵی چوارەمی کۆتاییدێت) .[٥]

لە دوای ٨ ساڵ تێپەڕبوون بەسەر هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستاندا، لە کوردستان بیر لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی شارەوانییەکان کرایەوە، بەڵام ئەو هەڵبژاردنە بەتەواوی دوو ئیدارەیی لە کوردستان تۆخکردەوە، بەو پێیەی بەجیا و لە دوو کاتی جیاوازدا هەڵبژاردنەکانی ئەنجومەنی شارەوانییەکانیان بەڕێوەبرد.

هەڵبژاردنی ئەنجومەنی شارەوانییەکان پاڵپشتە بەدەقی یاسای ژمارە (٦٥) ساڵی ١٩٦٤ی یاسای بەڕێوەبردنی شارەوانییەکان، لە دەقی ماددەی (٢١)ی یاسای ژمارە (٦٥) دا هاتووە: ئەندامانی ئەنجومەنی شارەوانییەکان لە هەڵبژاردنێکی راستەوخۆ و نهێنیی و ئازاد هەڵدەبژێردرین لە ناوچەکانیاندا، ئەمەش بە یاساییەکی تایبەت رێکدەخرێت لە یاسای ژمارە (٦٥) لە دەروازەی چوارەم، بەشی یەکەم لە مادەکانی

(٥٢ و ٧٢) تەرخانکراوە بۆ چۆنیەتی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی شارەوانییەکان، دەتوانین بە یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی شارەوانییەکانی ئەژمار بکەین) .[٦]

ئیدارەی سلێمانی کە بە زۆنی سەوز ناسرابوو، لە ٢٠٠٠/٢/٣ یەکەم هەڵبژاردنی ئەنجومەنی شارەوانییەکانی بەڕێوەبرد، لەو هەڵبژاردنەدا پارتی دیموکراتی کوردستان بەشداری نەکرد، بەو پێیەش کێبەرکێکە لە نێوان یەکێتی نیشتیمانی کوردستان و یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستان (لە ١٩٩٤/٢/٦ دامەزراوە) دروستبوو، لەو هەڵبژاردنەدا (٧٢٢٨٠٤) کەس مافی دەنگدانیان هەبوو، تیایدا یەکێتی نیشتیمانی کوردستان زۆربەی سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەنی شارەوانییەکانی سنوری ئیدارەی سلێمانی بردەوە و یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستانیش سەرۆکی شارەوانی سەید سادق بەڕێژەی (٤٨٪) و سیروان بە ڕێژەی (٧٥٪) ی دەنگەکان بەدەستهێنا.[٧]

لە کۆی (٥٨) سەرۆکی شارەوانی پاڵێوراوانی یەکێتی (٥٣) سەرۆکی شارەوانیان بردەوە، بزووتنەوەی یەکبوونی ئیسلامیی (٣) سەرۆکی شارەوانی ئەوانیش (هەڵەبجە، خورماڵ، بیارە)، یەکگرتووی ئیسلامیش (٢) سەرۆك شارەوانی بردەوە ئەوانیش (سەید سادق، سیروان) بوون. (بڕوانە پاشکۆی ژمارە ١٣ ناو و ڕێژەی دەنگی سەرۆك شارەوانییەکان).

لە سنوری ئیدارەی هەولێر، زۆنی زەردیش بڕیاردرا هەڵبژاردنی ئەنجومەنی شارەوانییەکان بەڕێوەبچێت، کە چەند هێزێك بەشدارییان تێداکرد، بەڵام لەو سنورەش یەکێتی نیشتیمانی کوردستان بەشداری نەکرد، (لە ڕۆژی ٢٠٠١/٥/٢٦ هەلبژاردنی لیژنەی شارەوانییەکانەکان، لە سنوری پارتی کە زیاتر لە ١٠ پارتی رامیاری بەشدارییان تێداکرد و نزیکەی ٩٠٠ هەزار کەس دەنگیاندا و نوێنەرانی پارتی زۆرینەی دەنگەکانیان بەدەستهێنا) .[٨]

له هەڵبژاردنی ئەنجومەنی شارەوانییەکانی سنوری ئیدارەی هەولێر، کە ململانێکان لە نێوان پارتی دیموکراتی کوردستان و یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستاندا بوو، تەنها لە سنوری پارێزگای هەولێر (٥٥٩٣٠٤) هاوڵاتی مافی دەنگدانیان هەبوو، لەو رێژەیەش (٤٢٢٩١٢) هاوڵاتی دەنگیاندا بەرێژەی (٧٥,٦٪)، هەروەها لە پارێزگای دهۆکیش (٣٢٧١٨٠) هاوڵاتی مافی دەنگدانیان هەبوو، (٢٧٧٩٤٤) دەنگیاندا بەرێژەی (٨٥٪)، لەو هەڵبژاردنەدا پارتی دیموکراتی کوردستان زۆرینەی دەنگی هەڵبژاردنەکانی بۆخۆی مسۆگەر کرد.

هەڵبژاردنی ئەنجومەنی شارەوانییەکان، کە لە دوو پرۆسەی جیاواز و دوو ساڵی جیاوازدا بەڕێوەچوو، بە کۆمەڵێك گرفت و کێشەوە بەڕێوەچوو:

١- لە هەڵبژاردنی شارەوانی ئیدارەی سلێمانیدا، کە لە ٢٠٠٠/٢/٣ بەڕێوەچوو، تەنها سنوری هەردوو پارێزگای سلێمانی و کەرکوك (چەمچەماڵ، کەلار، کفری، دەربەندیخان)ی گرتەوە، واتا سنوری زۆنی سەوزی گرتەوە، لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی شارەوانییەکانی ئیدارەی هەولێر، کە لە ٢٠٠١/٥/٢٦، تەنها سنوری هەردوو پارێزگای هەولێرو دهۆکی گرتەوە، واتا سنوری زۆنی زەرد.

٢- هەردوو هەڵبژاردنی ئەنجومەنی شارەوانییەکان، قۆناغێك لە دوای هەڵبژاردنی ١٩٩٢/٥/١٩ وە بوو، بەو پێیەی لەو هەڵبژاردنەدا کێبەرکێ و ململانێ لە نێوان دوو هێزی گەورەدا بوو، بەڵام لەم هەڵبژاردنەدا ململانێکان لاواز بووون و ئەو دوو هێزە هیچیان لە هەڵبژاردنی ئەویتریاندا بەشداریان نەکرد.

٣- بودجە و دارایی و دامودەزگا و هێزە سەربازییەکان لەلای حیزبی دەسەڵاتداربوو، لە زۆنی زەرد لای پارتی و لە زۆنی سەوز لای یەکێتی بوون.

٤- لایەنگرانی یەکێتی لە زۆنی زەرد دەنگیان بەلایەنگرانی دەرەوەی پارتیدا، بەتایبەتیش یەکگرتوو، کە رکابەریی پارتی دەکرد لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی شارەوانییەکاندا، بە پێچەوانەشەوە لایەنگرانی پارتی لە زۆنی سەوز دەنگیان

بەلایەنگرانی دەرەوەی یەکێتیدا، بەتایبەتیش یەکگرتوو، کە رکابەری یەکێتی دەکرد لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی شارەوانییەکاندا.

٥- هەڵبژاردنی ئەنجومەنی شارەوانییەکان ئەگەر هەوڵێك بووبێت بۆ رێکخستنی دامودەزگا ئیدارییەکان، لە هەمانکاتدا هەوڵێکی یەکێتی بوو لە زۆنی سەوز و پارتی بوو لە زۆنی زەرد بۆ دەرخستنی پێگەی جەماوەری خۆیان، بەتایبەتیش دوای جەولەیەکی زۆری شەڕی ناوخۆ.

٦- هەڵبژاردنی ئەنجومەنی شارەوانییەکان بۆ ٤ ساڵە و هەڵبژاردنی ئەنجومەنی شارەوانییەکان ئیدارەی سلێمانی لە ساڵی ٢٠٠٠ ئەنجامدراوە و تا ساڵی ٢٠٠٤ و تەمەنی یاسایی بەسەرچوە و هەڵبژاردنی ئەنجومەنی شارەوانی ئیدارەی هەولێر لە ٢٠٠١ ئەنجامدراوە تا ٢٠٠٥.

دەروازەی پێنجەم/ هەڵبژادنەکانی دوای روخانی بەعس ۲۰۰۳

یەکەم/ هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان

دووەم/ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان ۲۰۰۵

سێیەم / بەراوردی هەڵبژاردنی ۱۹۹۲ و ۲۰۰۵

چوارەم/ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق ۲۰۰۵

أ. پارێزگای سلێمانی لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانی ۲۰۰۵

ب. پارێزگای هەولێر لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانی ۲۰۰۵

ج. پارێزگای دهۆك لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانی ۲۰۰۵

یەکەم/ هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ٢٠٠٥

لە دوای روخانی رژێمی بەعس لە ٢٠٠٣/٤/٩ و دروستبوونی ئەنجومەنی حوکمی عێراق، حیزب و لایەنەکانی کوردستان چوونە بەغداد و لە کۆی پرۆسەی سیاسی هەڵبژاردنەکانی عێراق بەشداربوون، لە رۆژی ٣٠ کانونی دووەمی ٢٠٠٥ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق و هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان بەڕێوەچوو، بەڵام بۆ هەرێمی کوردستان سێ هەڵبژاردن بوو، چونکە هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستانیشی لەگەڵدابوو، بۆیە لێرەدا ئێمە شیکاریی بۆ هەردوو هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان و ئەنجومەنی پارێزگاکان دەکەین بەو پێودانگەی ئەو دوو هەڵبژاردنە سەنگ و پێگەی هێزە سیاسییەکان لە سێ پارێزگاکەدا دەخاتەڕوو.

هەڵبژاردنی خولی دووەمی پەرلەمانی کوردستان، کە دوای ١٣ ساڵ لە خولی یەکەمی پەرلەمانی کوردستان بەرێوەچوو، ئەویش بەپێی یاسای ژمارە (٤٧) ی رۆژی ٢٠٠٤/١١/٢١ ی ئەنجومەنی نیشتیمانی کوردستان، کە هەمووارکراوی یاسای ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ ی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نیشتیمانی کوردستانی عێراقە.

بەپێی ماددەی (١) یاسا هەموارکراوەکە (ئەنجومەنی نیشتیمانی کوردستان لە ١١١ ئەندام پێکدێت، کە لە یاسای ژمارە یەکی ١٩٩٢دا لە ١٠٥ ئەندام پێکهاتبوو).[٩]

بەڵام بەپێی ماددەی (٤) یاسا هەموارکراوەکە، کە لە پەیجی رەسمی پەرلەمانی کوردستاندا دەقەکەی بڵاوکراوەتەوە هاتووە (هەرێمی کوردستانی عێراق بەیەك ناوچەی هەڵبژاردن لەقەڵەم دەدرێت) کە لە یاسای ژمارە (١)دا کوردستان کرابوو بە (٤) ناوچەی هەڵبژاردن ئەوانیش (هەولێر، سلێمانی، دهۆك، کەرکوك).

لە هەڵبژاردنی ٣٠ی کانونی دووەمی پەرلەمانی کوردستاندا (١٣) پارتی سیاسی بەشداریان تێداکرد، بە سیستمی (نوێنەرایەتی رێژەیی) بەڕێوەچوو، تیایدا (٢٢٩٠٧٣٦) هاوڵاتی مافی دەنگدانی هەبوو، بە بەراورد بە هەڵبژاردنی خولی یەکەم،

كه له ساڵی ١٩٩٢ بەڕێوەچوو (١١١٢٠٠٠) كەس مافی دەنگدانیان هەبووە، واتا له نێوان ساڵی ١٩٩٢ بۆ ٢٠٠٥ (١١٧٨٧٣٦) كەس زیادیكردووە، واتا بە ڕێژەی (٥١,٥٪) ژمارەی ئەوانەی مافی دەنگدانیان هەیە زیادیكردووە لەو پیرۆسەیەدا (١٧٥٣٩١٩)كەس لەوانەی مافی دەنگدانیان هەبوو له كورد و توركمان و كلد و ئاشوریی و مەسیحی و ئێزدی دەنگیاندا، كه ڕێژەی (٧٥,٦٪) دەنگیاندا بەبەراورد به هەڵبژاردنی ١٩٩٢ (١٠٪) كەمیكردووە، بەو پێیەی له هەڵبژاردنی ١٩٩٢دا ئاستی بەشداریكردن (٨٧,٤٪) بووە، واتا له نێوان هەڵبژاردنی ١٩٩٢ بۆ ٢٠٠٥ ئاستی بەشداری هاوڵاتیان نزیكەی (١٢٪) دابەزیوە.[١٠] (بڕوانه چارتی ژمارە ١٢).

خشتەی ژمارە ٢٨

هەڵبژاردنی ١٩٩٢			هەڵبژاردنی ٢٠٠٥		
مافی دەنگدانیان هەیە	دەنگیان داوە	ڕێژە	مافی دەنگدانیان هەیە	دەنگیان داوە	ڕێژە
١١١٢٠٠٠	٩٧١٩٥٣	٪٨٧,٤	٢٢٩٠٧٣٦	١٧٥٣٩١٩	٪٧٥,٦

(چارتی ژمارە ١٢)

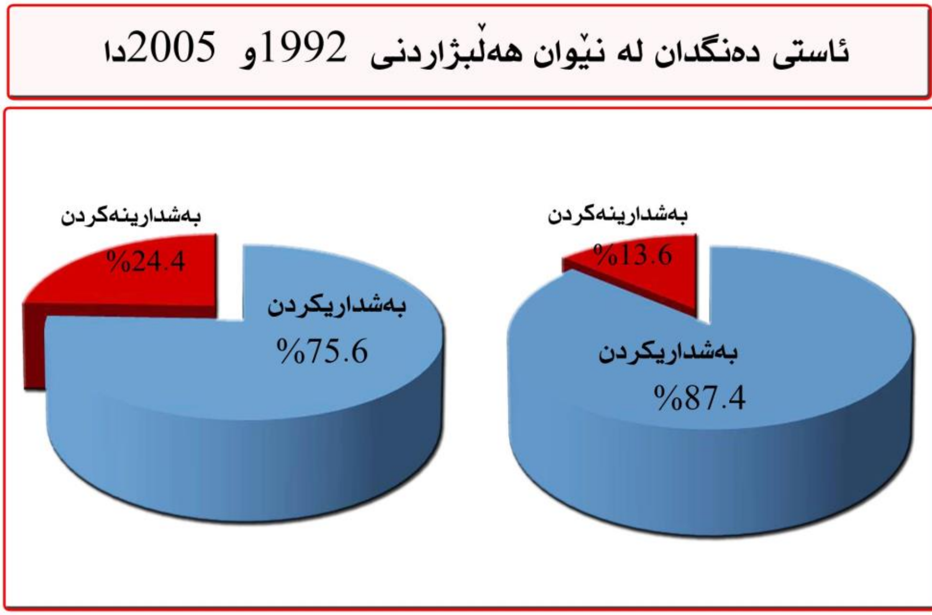

بەپێی ئەنجامی هەڵبژاردنی ٣٠ی کانونی دووەمی ٢٠٠٥، کە لەلایەن کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکانەوە راگەیەنرا تیایدا ئەو لیستانەی توانیان بگەنە پەرلەمان لە کۆی ١٣ لیست تەنها (٣) لیستیان گەیشتنە پەرلەمانی کوردستان بەوپێیەش تێکڕای کورسییەکی پەرلەمانی کوردستان (١٥٨٠١) دەنگە، بەو پێیەی (١٧٥٣٩١٩ دەنگدەر دابەش ١١١ کورسی پەرلەمان دەکاتە ١٥٨٠١ دەنگ).

لە ئەنجامدا (لیستی نیشتیمانی دیموکراتی کوردستان کە یەکێتی و پارتی و یەکگرتوو چەند حیزبێکی دیکەی لە خۆدەگرت) بە بەدەستهێنانی (١٥٧٠٦٦٣)ی دەنگەکان بە ڕێژەی (٨٩,٥٥٪)، بووە خاوەنی (١٠٤) کورسی پەرلەمانی کوردستان، لیستی کۆمەڵی ئیسلامیی کوردستانی عێراق (٨٥٢٣٧) دەنگ، بەڕێژەی (٤,٨٦٪) بووە خاوەنی (٦) کورسی پەرلەمانی کوردستان، لیستی زەحمەتکێشان و

سەربەخۆکان (٢٠٥٨٥) دەنگ بە ڕێژەی (١,١٧٪) ی دەنگەکانی بووە خاوەنی (١) کورسی پەرلەمان، بەڵام هیچ کام لە لیستەکانی دیکە نەیانتوانی دەنگی کورسییەکی پەرلەمان بهێنن. (بڕوانە چارتی ژمارە ١٣).

خشتەی ژمارە ٢٩

ژ	ناوی لیستەکان	کۆی دەنگەکان	ڕێژەی دەنگ	ژمارەی کورسی
١	نیشتیمانی دیموکراتی کوردستان	١٥٧٠٦٦٣	٨٩,٥٥٪	١٠٤
٢	کۆمەڵی ئیسلامی کوردستان	٨٥٢٣٧	٤,٨٦٪	٦
٣	حیزبی زەحمەتکێشان و سەربەخۆکان	٢٠٥٨٥	١,١٧٪	١
٤	پارتی کاری دیموکراتی کوردستان	١١٧٤٨	٠,٦٧٪	٠
٥	بزووتنەوەی دیموکراتی گەلی کوردستان	١٠٩٥٢	٠,٦٢٪	٠
٦	لیستی بێلایەنەکان	١٠٢٦٢	٠,٥٩٪	٠
٧	تەجەموعی کوماری عێراق	٩٠٨١	٠,٥٢٪	٠
٨	پارتی چارەسەری دیموکراتی کوردستان	٩٤٩٩	٠,٥٤٪	٠
٩	بەرەی نیشتیمانی وەحدەی عێراق	٨٢٥٥	٠,٤٧٪	٠
١٠	بزووتنەوەی دیموکراسیخوازانی کوردستان	٦٦٩٠	٠,٣٧٪	٠
١١	پارتی پارێزگارانی کوردستان	٥٥٠٦	٠,٣١٪	٠
١٢	حیزبی ئەخای وەتەنی عێراقی	٣٤٢٢	٠,٢٠٪	٠
١٣	ڕەوتی نیشتیمانی کوردستان	٢٠١٨	٠,١٢٪	٠
	کۆی گشتی دەنگەکان	١٧٥٩١٩	١٠٠٪	١١١
	دەنگە ڕەتکراوەکان	٢٣٧٦٠		

(چارتی ژماره ١٣)

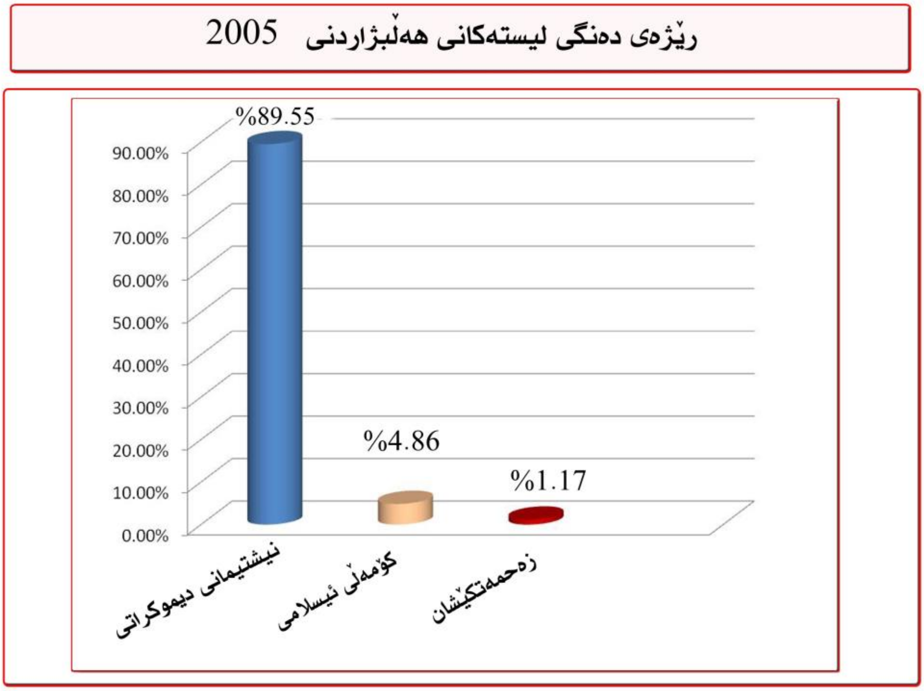

دووەم/ هەڵبژاردنی ئە نجومەنی پارێزگاکان ٢٠٠٥

دیارە هەڵبژادرنی ئەنجومەنی پارێزگاکان بە بڕیاری ژمارە (٧١) دەسەڵاتی کاتی هاوپەیمانەکان بەڕێوەچوو، کە لەلایەن پۆڵ بریمەری حاکمی مەدەنی عێراقەوە لە رۆژی (٢٠٠٤/٤/٦) دەرکراوە، بڕیاری ژمارە (٧١) ی تایبەت بە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان لە (٩) مادە پێکهاتووە و لە ماددەی یەکەمدا ئاماژە بەوە دەکات، کە سیستمی لامەرکەزی بۆ پارێزگاکان پەیڕەو دەکات و بەرپرسانی پارێزگا دەسەڵاتی ناوچەییان هەیە.[11]

لەگەڵ ئەوەی لە هەرێمی کوردستاندا هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان ئەنجام نەدرابوو، جگە لە هەڵبژاردنێکی ناوچەیی شارەوانییەکان، بۆیە هەڵبژاردنی ٣٠/کانوونی دووەمی ٢٠٠٥ بووە یەکەم هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان، کە بە بڕیاری ژمارە (٧١)ی دەسەڵاتی کاتیی هاوپەیمانەکان ئەنجامدرا.

هەرچەندە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان لەسەر ئاستی عێراق بوو، بەڵام لەسەر ئاستی سێ پارێزگاکەی هەرێمی کوردستانیش (١٧٦٧٩٩٣) هاوڵاتی دەنگیاندا، سەرجەم هێز و لایەنە سیاسییەکان بەشدارییان تێداکرد و هەریەکە بە لیستی جیا بەشداری هەڵبژاردنەکانیان کرد، جگە لە پارێزگای هەولێر پارتی لەگەڵ چەند حیزبێکی تردا لیستێکیان بەناوی (دەنگی دیموکراتی کوردستان) پێکهێنا هەر پارێزگایەکیش ژمارەی کورسییەکانی بە (٤١) کورسی دیاریکرابوو لەسەرجەم پارێزگاکانی تر لایەنەکان بە لیستی سەربەخۆ بەشدارییان کردبوو.

أ- پارێزگای سلێمانی له هه‌ڵبژاردنی ئه‌نجومه‌نی پارێزگاكانی ٢٠٠٥

له‌سه‌ر ئاستی پارێزگای سلێمانی، كه‌ (٧٣٦٧٣٤) كه‌س ده‌نگیان دابوو (١٠) لیست و یه‌ك كه‌س وه‌ك خۆی به‌شداری هه‌ڵبژاردنه‌كانیان كردبوو، ته‌نها (٤) لیست توانیان كورسی مسۆگه‌ر بكه‌ن ئه‌وانی تر ده‌نگی پێویستیان نه‌هێنا، لیستی یه‌كێتی نیشتیمانی كوردستان له‌ پله‌ی یه‌كه‌مدا بوو، كه‌ (٤٨٥٧١٨) ده‌نگی به‌ده‌ستهێنابوو به‌ڕێژه‌ی (٦٥,٩٪) ده‌نگه‌كان و (٢٨) كورسی ئه‌نجومه‌ن و پارتی دیموكراتی كوردستان له‌ پله‌ی دووه‌مدابوو، به‌ (٩١٥٧٨) به‌ڕێژه‌ی (١٢,٤٪)و (٥) كورسی ئه‌نجومه‌ن و یه‌كگرتووی ئیسلامیی كوردستان له‌ پله‌ی سێیه‌مدا بوو، كه‌ (٧٥٠٠٨) ده‌نگی به‌ده‌ستهێنابوو به‌ڕێژه‌ی (١٠,٢٪) و(٥) كورسی ئه‌نجومه‌ن، كۆمه‌ڵی ئیسلامیی كوردستان (٥٣٠٨٨) ده‌نگی به‌ده‌ستهێنابوو به‌ڕێژه‌ی (٧,٢٪)و (٣) كورسی ئه‌نجومه‌ن. (بڕوانه‌ چارتی ژماره‌ ١٤).

خشتەی ژمارە ٣٠

ئەنجامی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان ٢٠٠٥– سلێمانی				
ژ	ناوی لیستەکان	کۆی دەنگەکان	ڕێژەی دەنگ	ژمارەی کورسی
١	نیشتیمانی دیموکراتی کوردستان	٤٨٥٧١٨	٦٥,٩٪	٢٨
٢	پارتی دیموکراتی کوردستان	٩١٥٧٨	١٢,٤٪	٥
٣	یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان	٧٥٠٠٨	١٠,٢٪	٥
٤	کۆمەڵی ئیسلامی کوردستان	٥٣٠٨٨	٧,٢٪	٣
٥	حیزبی شیوعی کوردستان	٨١٩٢	١,١٪	٠
٦	حیزبی سۆسیالیستی دیموکراتی کوردستان	٧٠١٨	٠,٩٥٪	٠
٧	حیزبی زەحمەتکێشان و سەربەخۆکان	٥٤١٧	٠,٧٣٪	٠
٨	ئەنجومەنی کۆمسیۆنی بالای ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی بێلایەن	٧٤١٧	١٪	٠
٩	کۆکراوەی کۆمکاری عەرەبی	١٧٧٤	٠,٢٤٪	٠
١٠	پارتی پارێزگارانی کوردستان	٩٥٣	٠,١٢٪	٠
١١	ئەندازیار: عەبدوڵا عەلی حسین	٥٧٦	٠,٠٧٪	
	کۆی گشتی دەنگەکان	٧٣٦٧٣٤	١٠٠٪	٤١

(چارتی ژمارە ١٤)

رێژەی دەنگی لیستەکان لە هەڵبژاردنی پارێزگای سلێمانی 2005

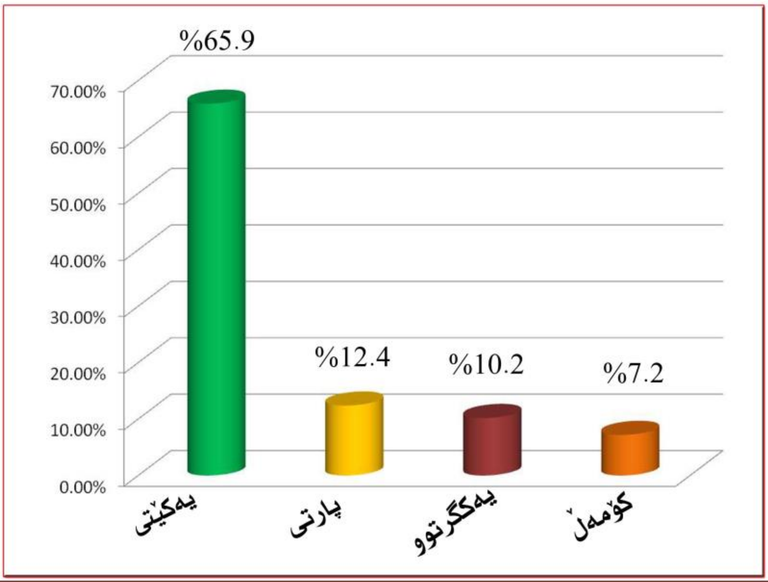

ب- پارێزگای هەولێر لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانی ٢٠٠٥

سەبارەت بە پارێزگای هەولێریش، کە رێژەی کورسییەکانی (٤١) کورسییە و (١٢) لیست بەشداریان تێداکردبوو لە هەڵبژاردنەکەدا، کە (٦٤٧٩٩٤) کەس دەنگیان دابوو، تەنها (٤) لیست توانیان کورسی مسۆگەر بکەن ئەوانی تر دەنگی پێویستیان نەهێنا، لیستی دەنگی دیموکراتی کوردستان کە لە (پارتی و شیوعی و ژمارەیەك حیزب پێکهاتبوو) لە پلەی یەکەمدا بوون، کە (٣٤٧٧٧٢) دەنگی بەدەستهێنابوو بە رێژەی (٥٣,٧٪) دەنگەکان و (٢٣) کورسی ئەنجومەن بەدەستهێنا، لیستی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان لە پلەی دووەمدابوو بە (٢٤٤٣٤٣) بەرێژەی (٣٧,٧٪)و (١٦) کورسی ئەنجومەن و یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان لە پلەی سێیەمدا بوو کە (٢٢٥٢٣) دەنگی بەدەستهێنابوو بەرێژەی (٣,٥٪) و(١) کورسی ئەنجومەن و کۆمەڵی ئیسلامیی کوردستان (١٨٧٨١) دەنگی بەدەستهێنابوو بەرێژەی (٢,٩٪)و (١) کورسی ئەنجومەن. (بڕوانە چارتی ژمارە ١٥).

خشتەی ژمارە ٣١

ئەنجامی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانی ٢٠٠٥ – هەولێر				
ژ	ناوی لیستەکان	کۆی دەنگەکان	ڕێژەی دەنگ	ژمارەی کورسی
١	دەنگی دیموکراتی کوردستان	٣٤٧٧٧٢	٪٥٣,٧	٢٣
٢	یەکێتی نیشتیمانی کوردستان	٢٤٤٣٤٣	٪٣٧,٧	١٦
٣	یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان	٢٢٥٢٣	٪٣,٥	١
٤	کۆمەڵی ئیسلامی کوردستان	١٨٧٨١	٪٢,٩	١
٥	بەرەی تورکمانی عێراق	٢٣٨٤	٪٠,٣٦	٠
٦	حیزبی سۆسیالیستی دیموکراتی کوردستان	٢٤٣٧	٪٠,٣٧	٠
٧	حیزبی زەحمەتکێشان و سەربەخۆکان	٤٤٤٢	٪٠,٦٨	٠
٨	لیستی رافیدەین ئەلوەتەنی	٢٠٠١	٪٠,٣	٠
٩	بزووتنەوەی دیموکراتی گەلی کوردستان	١٧٤٢	٪٠,٢٦	٠
١٠	پارتی پارێزگارانی کوردستان	١٢٣٦	٪٠,١٩	٠
١١	بزووتنەوەی دیموکراتیخوازانی کوردستان	٦٨٧	٪٠,١	٠
١٢	حیزبی دیموکراتی کلدانی	٦٤٦	٪٠,٠٩	٠
	کۆی گشتی دەنگەکان	٦٤٧٩٩٤	٪١٠٠	٤١

(چارتی ژمارە ١٥)

رێژەی دەنگی لیستەکان لە هەڵبژاردنی پارێزگای هەولێر 2005

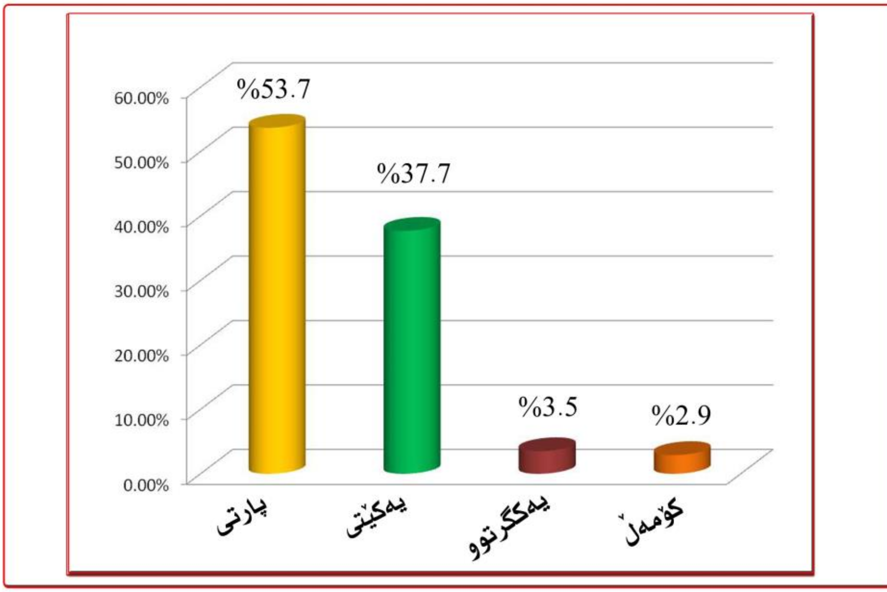

ج. پارێزگای دهۆك له هه‌ڵبژاردنی ئه‌نجومه‌نی پارێزگاكانی ٢٠٠٥

سه‌باره‌ت به پارێزگای دهۆك، كه رێژه‌ی كورسییه‌كانی (٤١) كورسییه‌و (٧) لیست به‌شداریان تێداكردبوو له هه‌ڵبژاردنه‌كه‌دا (٣٨٣٢٦٥) كه‌س ده‌نگیان دابوو، ته‌نها (٣) لیست توانیان كورسی مسۆگه‌ر بكه‌ن، ئه‌وانی تر ده‌نگی پێویستیان نه‌هێنا، لیستی پارتی دیموكراتی كوردستان له پله‌ی یه‌كه‌مدابوون، كه (٣٠٢١٣٣) ده‌نگی به‌ده‌ستهێنابوو به رێژه‌ی (٧٨,٨٪) ده‌نگه‌كان و (٣٣) كورسی ئه‌نجومه‌ن و لیستی یه‌كگرتووی ئیسلامیی كوردستان له پله‌ی دووه‌مدابوو، كه (٣٥٦٧٥) ده‌نگی به‌ده‌ستهێنابوو به‌ڕێژه‌ی (٩,٥٠٪) و(٤) كورسی ئه‌نجومه‌ن و لیستی یه‌كێتی نیشتیمانی كوردستان له پله‌ی سێیه‌مدابوو به (٣٥٤٨٣) به‌ڕێژه‌ی (٩,٢٦٪) و (٤) كورسی ئه‌نجومه‌ن.[١٢] (بروانه چارتی ژماره ١٥)

خشته‌ی ژماره ٣٢

ئه‌نجامی هه‌ڵبژاردنی ئه‌نجومه‌نی پارێزگاكانی ٢٠٠٥ – دهۆك				
ژ	ناوی لیسته‌كان	كۆی ده‌نگه‌كان	رێژه‌ی ده‌نگ	ژماره‌ی كورسی
١	پارتی دیموكراتی كوردستان	٣٠٢١٣٣	٧٨,٨٪	٣٣
٢	یه‌كگرتووی ئیسلامی كوردستان	٣٥٦٧٥	٩,٥٠٪	٤
٣	نیشتیمانی دیموكراتی كوردستان	٣٥٤٨٣	٩,٢٦٪	٤
٤	لیستی رافیده‌ینی نیشتیمانی	٤٩١٩	١,٢٨٪	
٥	حیزبی شیوعی كوردستان	١٣٨٤	٠,٣٦٪	
٦	حیزبی سۆسیالیستی دیموكراتی كوردستان	٢٤٤٥	٠,٦٣٪	
٧	پارتی یه‌كێتی دیموكراتی كلدانی	١٢٢٦	٠,٣٢٪	
	كۆی گشتی ده‌نگه‌كان	٣٨٣٢٦٥	١٠٠٪	٤١

(چارتی ژماره ١٦)

رێژەی دەنگی لیستەکان لە هەڵبژاردنی پارێزگای دهۆك 2005

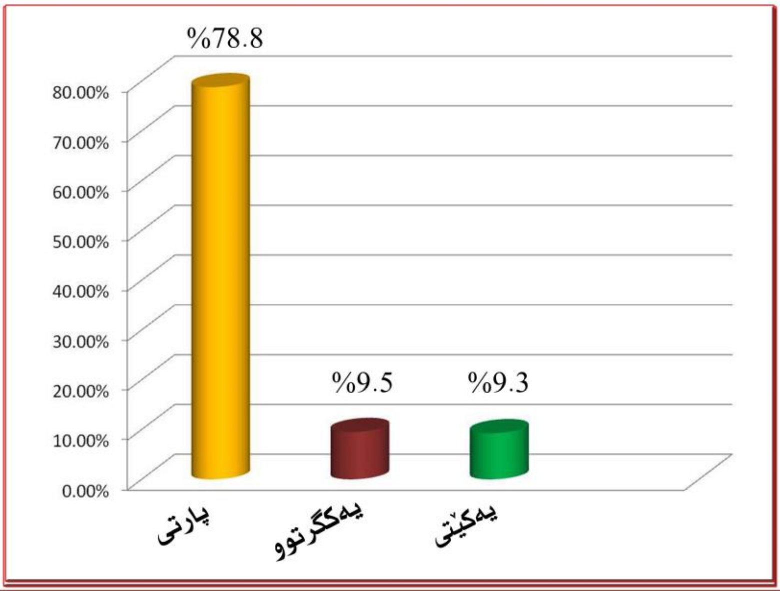

سێیەم / بەراوردی هەڵبژاردنی ١٩٩٢ و ٢٠٠٥

ئەگەر بەراوردێك بكەین لە نێوان هەردوو هەڵبژاردنی ١٩٩٢ و ٢٠٠٥ گۆڕانێك لە نەخشەی سیاسی هێزەكان دەبینرێت، بەڵام بە شێوەیەكی زۆرنا، لەبەرئەوەی كوردستان خاوەنی ئۆپۆزسیۆنێكی بەهێز نەبوو لەوكاتەدا، بەڵام هەندێك هێزی نویێ هاتنەكایەوە، لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢ دا پارتی دیموكراتی كوردستان و یەكێتی نیشتیمانی كوردستان (٨٦١٧١٢) دەنگیان هێنا بەرێژەی (٨٩,١٪)، لایەنەكانی دیكەش لە (١٠٥٥١٧) دەنگ بەرێژەی (١٠,٩٪)، بەڵام لە هەڵبژاردنی پارێزگاكانی ٢٠٠٥دا (١٧٦٧٩٩٣) هاوڵاتی دەنگیاندابوو، یەكێتی و پارتی (١٥٠٧٠٢٧) دەنگیان هێنابوو، بەرێژەی (٨٥,٢٪)، لایەنەكانی دیكەش (٢٦٠٩٦٦) بەرێژەی (١٤,٨٪)، واتا دەنگی یەكێتی و پارتی لە نێوان هەڵبژاردنی ١٩٩٢ بۆ ٢٠٠٥ بەرێژەی لە (٤٪) كەمیكردووە و رێژەی لایەنەكانی دیكە بەرێژەی (٤٪) زیادیكردووە. (بڕوانە چارتی ژمارە ١٧).

خشتەی ژمارە ٣٣

هەڵبژاردنی ١٩٩٢				هەڵبژاردنی ٢٠٠٥			
یەكێتی و پارتی		لایەنەكانی تر		یەكێتی و پارتی		لایەنەكانی تر	
٨٦١٧١٢	٨٩,١٪	١٠٥٥١٧	١٠,٩٪	١٥٠٧٠٢٧	٨٥,٢٪	٢٦٠٩٦٦	١٤,٨٪

(چارتی ژماره ١٧)

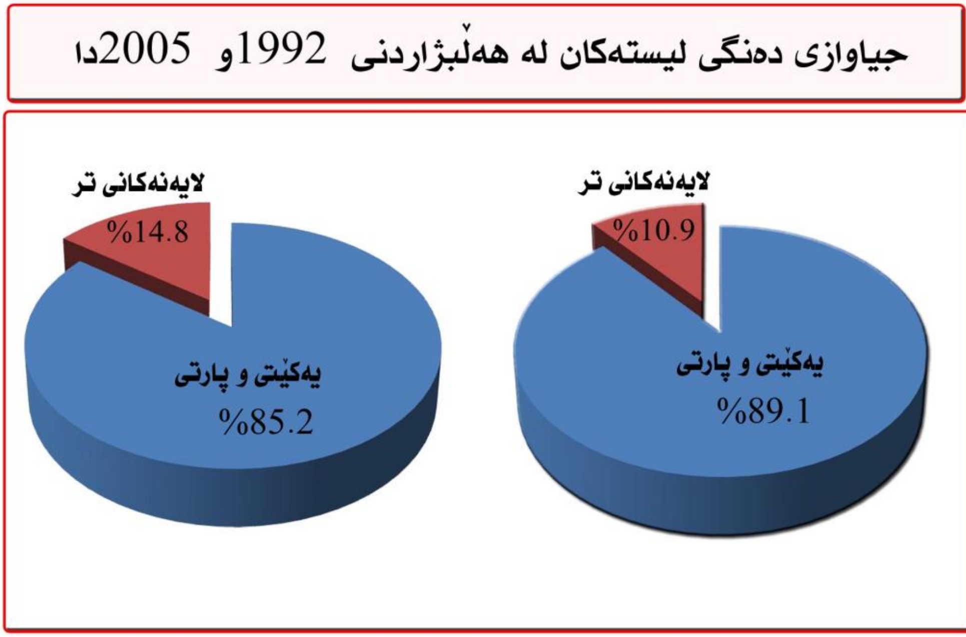

چوارەم/ هەڵبژاردنەکانی ئە نجومەنی نوێنەرانی عێراق ٢٠٠٥

لە (٣٠ی کانوونی دووەمی ٢٠٠٥) هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق بەڕێوەچوو، کە لیستی هاوپەیمانی کوردستانی زۆربەی حیزبە کوردستانییەکانی لە خۆدەگرت توانی (٢١٧٥٥٥١) دەنگ بەدەستبهێنێت، بەڕێژەی (٢٥٪) و (٧٥) کورسی لە پەرلەمانی عێراق، هاوکات لیستی کۆمەڵی ئیسلامیی کوردستانیش توانی (٢) کورسی بەدەستبهێنێت. واتا لە کۆی (٢٧٥) کورسی ئەنجومەنی نوێنەران کورد (٧٧) کورسی هەبوو بەڕێژەی (٢٨٪)ی کورسییەکانی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق.

دواتریش لە (٢٠٠٥/١٢/١٥) هەڵبژاردنێکی دیکەی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق بەڕێوەچوو، کە (٣٢٦) لیست و لایەن و کەسایەتی بەشدارییان تێداکرد، تیایدا لیستی هاوپەیمانی کوردستانی، زۆربەی حیزبە کوردستانییەکانی لە خۆگرتوو، یەکگرتووی ئیسلامیش بە لیستی سەربەخۆ بەشداریانکرد و لە (٢٠٠٥/١٢/٦) سەرجەم بارەگاکانیان لە ناوچەی بادینان سووتێنرا، لەو کاتەدا یەکگرتووی ئیسلامیی لایەنگرانی پارتی دیموکراتی کوردستانی تاوانبارکرد بە سووتانی بارەگاکانیان.

لەو هەڵبژاردنەدا، بەپێی راگەیەنراوی کۆتایی کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان لیستی هاوپەیمانی کوردستانی رێژەی (١٩,٢٧٪)ی دەنگەکانی عێراقی بەدەستهێنا و (٥٣) کورسی لە کۆی (٢٧٥) کورسی پەرلەمانی کوردستانی مسۆگەرکرد، واتا لە ماوەی ١١ مانگدا دەنگی هاوپەیمانی کوردستان نزیکەی (٦٪) دابەزی بەوپێیەی لە هەڵبژاردنی (٣٠ کانوونی دووەمی ٢٠٠٥) دا (٢٥٪) کورسییەکانی بەدەستهێنابوو، هاوکات لیستی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستانیش (١,٨٢٪) ی دەنگەکانی بەدەستهێنا و (٥) کورسی پەرلەمانی عێراقی مسۆگەرکرد.

بەو پێیەش کورسییەکانی کورد لە هەڵبژاردنی ١٥ کانوونی یەکەمی ٢٠٠٥ بووە (٢١,٩٪) و (٥٨) کورسیی و لە هەڵبژاردنی (٣٠ کانوونی دووەمی ٢٠٠٥)دا (٢٥٪) و (٧٥) کورسییەکانی بەدەستهێنابوو.

خشتەی ژمارە ٣٤

هەڵبژاردنی ٣٠ کانوونی دووەمی ٢٠٠٥		هەڵبژاردنی ١٥ کانونی یەکەمی ٢٠٠٥	
کورسیی کورد	ڕێژەی کورسییەکانی کورد	کورسیی کورد	ڕێژەی کورسییەکانی کورد
٧٥	٢٨٪	٥٨	٢١,٩٪

دەروازەی شەشەم/ هەڵبژاردنەکانی ٢٠٠٩ /٧/٢٥

یەکەم / هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان

دووەم/ لە نێوان هەڵبژاردنی ١٩٩٢ و ٢٠٠٩ دا

سێیەم/ هەڵبژاردنی سەرۆکی هەرێم ٢٠٠٩

چوارەم/ بەراوردی هەڵبژاردنی سەرۆکایەتی ١٩٩٢ – ٢٠٠٩

پێنجەم/ کاردانەوەی هەڵبژاردنەکانی ٢٥ / ٧/ ٢٠٠٩

یەکەم / هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان

ئەم هەڵبژاردنە لە دۆخ و کەشوهەوایەکی گونجاودابوو، بەتایبەتیش بۆ دەرخستنی سەنگی راستەقینەی هێز و لایەنەکانی کوردستان، بەو پێوەدانگەی کەشی ئەمنیی و دۆخی ئابووریی و سیاسیی و کۆمەڵایەتیی هەرێمی کوردستان لە باربوو بۆ هەڵبژاردن، لە ٧/٢٥دا لەگەڵ هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان هەڵبژاردنی سەرۆکایەتی هەرێمیش ئەنجامدرا، هەڵبژاردنی خولی سێیەمی پەرلەمانی کوردستان بەپێی یاسای هەمواری پێنجەمی پەرلەمانی کوردستان بەرێوەچوو لە ٢٠٠٩/٣/١٣ [١٣]..

لە هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستاندا (٢٤) لیست و هاوپەیمانێتی و کەسایەتی بەشداریانکرد و (١٨٧٦١٩٦) هاوڵاتی لە سێ پارێزگاکەی هەرێم دەنگیاندا، تیایدا لیستی کوردستانی کە (یەکێتی و پارتی و چەند هێزێکی تری لە خۆ دەگرت) لە پلەی یەکەمداهات بە (١٠٧٦٣٧٠) بە رێژەی (٥٧,٣٧٪) و بەدەستهێنانی (٥٩) کورسی، لیستی گۆڕان لە پلەی دووەم هات بە (٤٤٥٠٢٤) بەڕێژەی (٢٣,٧٢٪) و بەدەستهێنانی (٢٥) کورسی، لیستی خزمەتگوزاریی و چاکسازیی کە (لە یەکگرتووی ئیسلامیی و کۆمەڵی ئیسلامیی و زەحمەتکێشان و سۆسیالیست پێکهاتبوو) بەبەدەستهێنانی (٢٤٠٨٤٢) لە پلەی سێیەمدایە بەڕێژەی (١٢,٨٤٪) و (١٣) کورسی، هاوکات لیستی بزووتنەوەی ئیسلامیی (٢٧١٤٧) دەنگی بەدەستهێنا بەڕێژەی (١,٤٥٪) و (٢) کورسی بەدەستهێنا، لیستی ئازادی و عەدالەتی کۆمەڵایەتیی (حیزبی شیوعی و چەند گرووپێك)، (١٥٠٢٨) دەنگ بەڕێژەی (٠,٨٠٪) و (١) کورسی بەدەستهێنا.

خشتەی ژمارە ٣٥

ئەنجامی کۆتایی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ٢٠٠٩				
ژمارەی لیست	ناوی قەوارەو لیستەکان	کۆی دەنگەکان	ڕێژەی دەنگ	ژمارەی کورسی
٥٤	لیستی کوردستانی	١٠٧٦٣٧٠	٥٧,٣٧٪	٥٩
٥٥	ئازادی و عەدالەتی کۆمەلایەتی	١٥٠٢٨	٠,٨٠٪	١
٥٧	لیستی گۆڕان	٤٤٥٠٢٤	٢٣,٧٢٪	٢٥
٥٨	لیستی بزووتنەوەی ئیسلامی	٢٧١٤٧	١,٤٥٪	٢
٥٩	لیستی خزمەتگوزاری و چاکسازی	٢٤٠٨٤٢	١٢,٨٤٪	١٣
٦٧	لیستی رافیدەین	٥٦٩٠	٠,٣٠٪	٢
٦٨	مجلس الشعبي لكلداني السرياني	١٠٥٩٥	٠,٥٦٪	٣
٦٩	الحركة الديموقراطية التركمانية	١٨٤٦٤	٠,٩٨٪	٣
٧٠	لیستی تورکمانی هەولێر	٣٩٠٦	٠,٢١٪	١
٧٢	قائيمة اصلاح التركماني	٧٠٧٧	٠,٣٨٪	١
٧٤	ارام شاهين داود باكويان	٤١٩٨	٠,٢٢	١
	کۆی گشتی دەنگەکان	٦٤٧٩٩٤	١٠٠٪	١١١

(چارتی ژماره ١٨)

رێژەی دەنگی لیستەکانی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان 2009

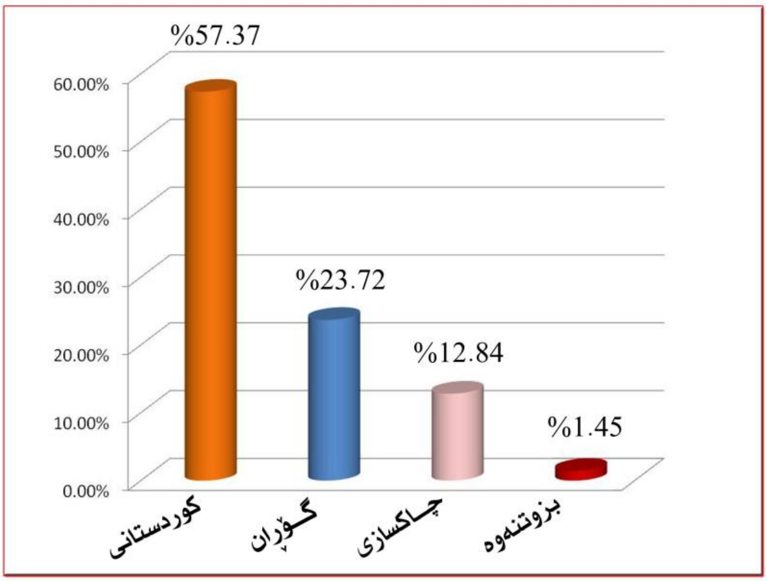

دووەم/ لە نێوان هەڵبژاردنی ١٩٩٢ و ٢٠٠٩ دا:

بەهۆی چەندین گۆڕانکاریی سیاسی و کۆمەڵایەتی لە دۆخی هەرێمی کوردستاندا، لە نێوان هەڵبژاردنی ١٩٩٢/٥/١٩ و ٢٠٠٩/٧/٢٥ دا گۆڕانکاریی گەورە لە نەخشەی سیاسی هێزەکاندا دروستبووە، بەو پێیەی هێزی نوێ لەدایکبوو، کە بۆ یەکەمجاربوو بەشداری هەڵبژاردن بکات و (٤٤٥٠٢٤) دەنگی بەدەستهێنا بەڕێژەی (٢٣,٧٢٪) و بەدەستهێنانی (٢٥) کورسی، لە هەڵبژاردنی ٢٠٠٩دا بەراورد بە هەڵبژاردنی ١٩٩٢ ڕێژەی دەنگی یەکێتی و پارتی بەڕێژەیەکی بەرچاو دادەبەزێت و لایەنەکانی تر سەردەکەوێت بەو پێیەی لە هەڵبژاردنی ٢٠٠٩ دا کە (١٨٧٦١٩٦) هاوڵاتی لە سێ پارێزگاکەی هەرێم دەنگیاندا، تیایدا لیستی کوردستانی لە (یەکێتی و پارتی) پێکهاتبوو (١٠٧٦٣٧٠) بەڕێژەی (٥٧,٣٧٪) تیادا لایەنەکانی تری دەرەوەی پارتی و یەکێتی (٧٩٩٨٢٦) دەنگیان هێناوە بەڕێژەی (٤٣,٦٣٪)، بەو پێیەی لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢دا پارتی دیموکراتی کوردستان و یەکێتی نیشتیمانی کوردستان (٨٦١٧١٢) دەنگەکانیان هێنا بەڕێژەی (٨٩,١٪) و لایەنەکانی دیکەش لە (١٠٥٥١٧) دەنگ بەڕێژەی (١٠,٩٪). (بڕوانە چارتی ژمارە ١٩).

خشتەی ژمارە ٣٦

هەڵبژاردنی ١٩٩٢				هەڵبژاردنی ٢٠٠٥				هەڵبژاردنی ٢٠٠٩			
یەکێتی و پارتی		لایەنەکانی تر		یەکێتی و پارتی		لایەنەکانی تر		یەکێتی و پارتی		لایەنەکانی تر	
٨٦١٧١٢	٪٨٩,١	١٠٥٥١٧	٪١٠,٩	١٥٠٧٠٢٧	٪٨٥,٢	٢٦٠٩٦٢	٪١٤,٨	١٠٧٦٣٧	٪٥٧,٣٧	٧٩٩٨٢٦	٪٤٣,٦٣

(چارت ژماره ١٩)

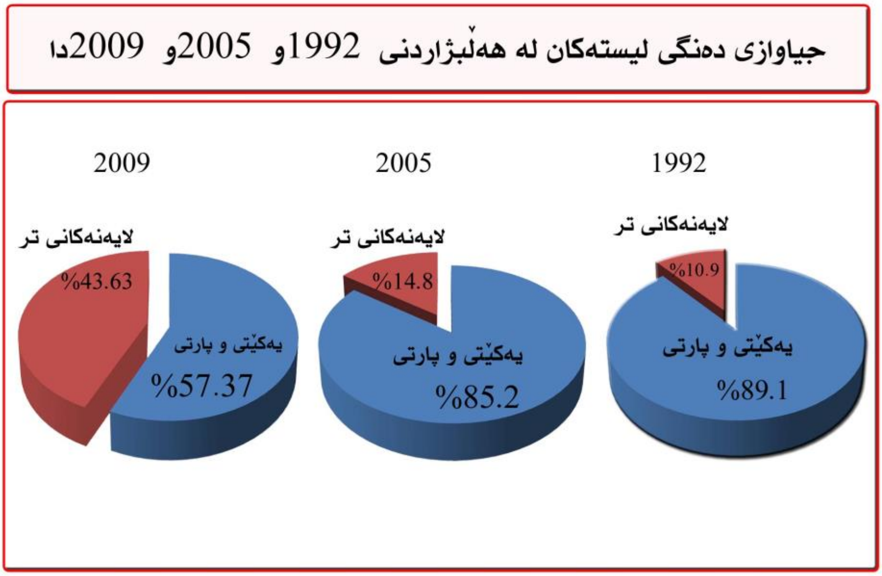

هەڵبژاردنی ٢٠٠٩دا، نەخشەی سیاسی حیزبەکانی لە هەرێمی کوردستان گۆڕی، بە جۆرێك کە هاوسەنگی هێزی لە هەرێمدا گۆڕی، ئەم هەڵبژاردنە سیستمی (پەنجا بە پەنجا)ی گۆڕی بەو پێیەی لەدوای یەکەم ئەزموونی هەڵبژاردندا یەکێتی و پارتی پەرلەمان و سەرجەم پۆستەکانیان دابەشکرد، بەڵام لە دوای هەڵبژاردنی ٢٠٠٩/٧/٢٥ەوە هۆڵی پەرلەمان لە سیستمی دابەشکردنی (پەنجا بە پەنجا)وە گۆڕا بۆ فراکسیۆن و لیستی جیاواز لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢دا پەرلەمانی کوردستان پێکهاتبوو لە (٥٠) کورسی بۆ پارتی (٥٠) کورسی بۆ یەکێتی، بەڵام لە دوای هەڵبژاردنی ٢٠٠٩ وە کورسییەکانی پەرلەمان تەنها ٥٩ کورسی بۆ یەکێتی و پارتی و (٢٥) کورسی بۆ گۆڕان و (١٣) کورسی بۆ خزمەتگوزاریی و چاکسازیی و (٢) کورسی بۆ بزووتنەوەی ئیسلامیی و (١) کورسی بۆ ئازادی و عەدالەتی کۆمەڵایەتیی.

(بڕوانە چارتی ژمارە ٢٠).

خشتەی ژمارە ٣٧

کورسیەکانی پەرلەمانی کوردستان			
هەڵبژاردنی ١٩٩٢		هەڵبژاردنی ٢٠٠٩	
یەکێتی و پارتی	لایەنەکانی تر	یەکێتی و پارتی	لایەنەکانی تر
١٠٠	٠	٥٩	٤١

(چارتی ژمارە ٢٠)

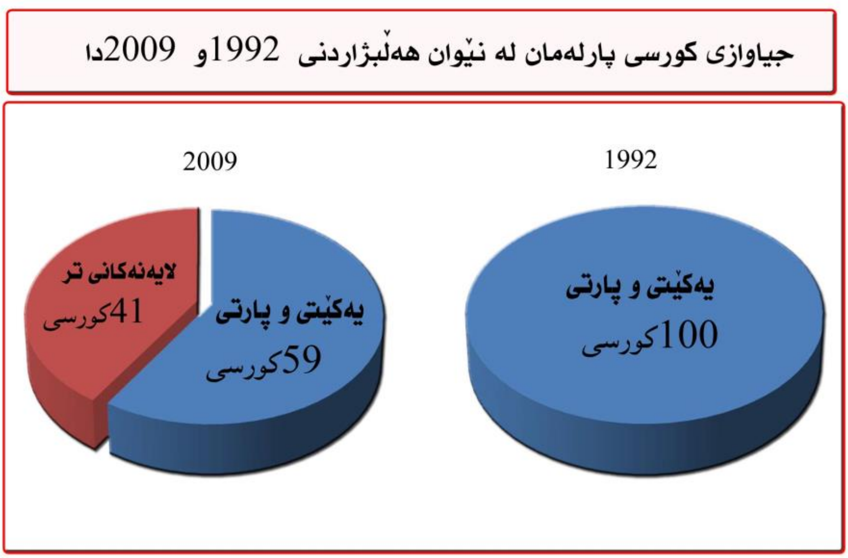

سێیەم/ هەڵبژاردنی سەرۆکی هەرێم ۲۰۰۹

لەگەڵ هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستاندا لە ۲۰۰۹/۷/٥٧ هەڵبژاردنی سەرۆکی هەرێمیش ئەنجامدرا، ئەویش بە پشتبەستن بە یاسای ژمارە (۱)ی ساڵی ۲۰۰۹، کە هەموارکراوی دووەمی یاسای سەرۆکایەتییە، لە رۆژی ۲۰۰۹/۱/۲۱ لە پەرلەمانی کوردستان دەرکراوە و هەمواری دووەمی یاسای ژمارە (۱) ی یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان – عێراقە.[١٤]

لە هەڵبژاردنی سەرۆکی هەرێمی کوردستاندا کە (٥) پاڵێوراو ناوی خۆیان تۆمارکرد و چوونە کێبەرکێی هەڵبژاردنەوە، کە ئەوانیش بریتیبوون لە (ئەحمەد محەمەد رەسوڵ نەبی، مەسعود بارزانی، حسێن گەرمیانی، هەڵۆ ئیبراهیم ئەحمەد، د. کەمال میراودەلی).

بەپێی ئەنجامی کۆتایی هەڵبژاردنی سەرۆکی هەرێم، کە لەلایەن کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکانەوە لە ۲۰۰۹/۸/۷ راگەیەندرا (۱۸۱۹٦٥۲) کەس دەنگیاندا، مەسعود بەرزانی (۱۲٦٦۳۹۷) دەنگی بەدەستهێنا، بەرێژەی(٦٩,٦٪) سەرکەوتنی بەدەستهێنا و بووە سەرۆکی هەرێمی کوردستان، د. کەمال میراودەلی (٤٦۰۳۲۳) دەنگی بەدەستهێنا بەرێژەی (۲٥,۳٪) لەپلەی دووەمدا بوو، هەڵۆ ئیبراهیم ئەحمەد (٦۳۳۷۷) دەنگ بەرێژەی (۳,٥٪) دەنگەکانی بەدەستهێنا و ئەحمەد محەمەد رەسوڵ نەبی (سەفین حاجی شێخ محەمەد) توانی (۱۸۸۹۰) دەنگ بەرێژەی (۱,۰۳٪) و حسێن گەرمیانی (۱۰٦٦٥) رێژەی (۰,٥٨٪)ی دەنگەکانی بەدەستهێنا.[١٥]

خشتەی ژمارە ٣٨

ئەنجامی کۆتایی هەڵبژاردنی سەرۆکی هەرێمی کوردستان ٢٠٠٩			
ژمارەی لیست	ناوی پاڵێوراو	کۆی دەنگەکان	ڕێژەی دەنگ
١١	سەفین حاجی شێخ محەمەد	١٨٨٩٠	٪١,٠٣
١٢	مەسعود بەرزانی	١٢٦٦٣٩٧	٪٦٩,٦
١٣	حسین گەرمیانی	١٠٦٦٥	٪٠,٥٨
١٤	هەڵۆ ئیبراهیم ئەحمەد	٦٣٣٧٧	٪٣,٥
١٥	د. کەمال میراودەلی	٤٦٠٣٢٣	٪٢٥,٣
کۆی گشتی		١٨١٩٦٥٢	٪١٠٠

(چارتی ژمارە ٢١)

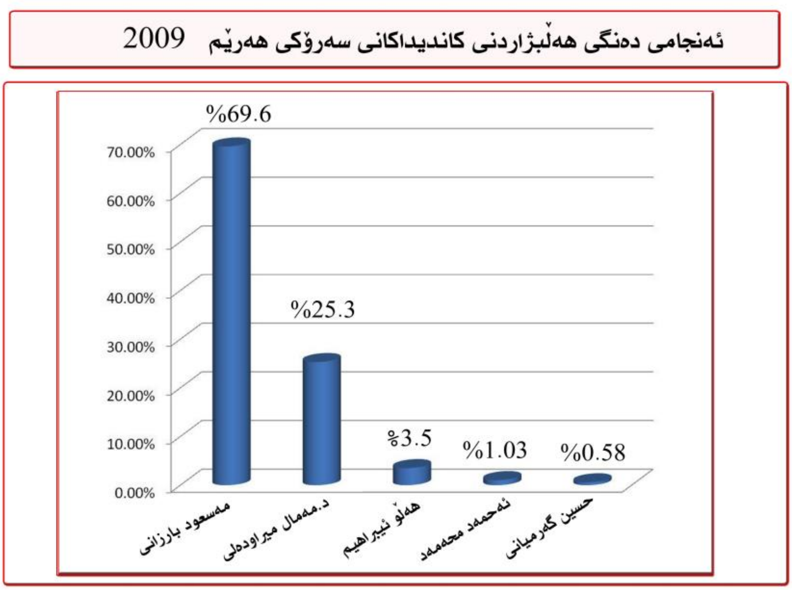

سێیەم/ بەراوردی هەڵبژاردنی سەرۆکایەتی ١٩٩٢ بۆ ٢٠٠٩

لەگەڵ ئەوەی شێوازی هەڵبژاردنی سەرۆکایەتی لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢/٥/١٩ و ٢٠٠٩/٧/٢٥دا جیاوازە بەوپێیەی لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢دا سەرۆك بەناوی (رابەری رزگاریخوازی گەلی کوردستان) بوو، کە بەپێی یاسایی ژمارە (٢) ی ئەنجومەنی نیشتیمانی کوردستان بەناوی یاسای هەڵبژاردنی رابەری رزگاریخوازی گەلی کوردستانەوە بوو، بەڵام هەڵبژاردنی سەرۆکی هەرێم لە ساڵی ٢٠٠٩ بەپێی یاسای ژمارە (١) ی ساڵی ٢٠٠٩، کە هەموارکراوی دووەمی یاسای سەرۆکایەتییە، لە رۆژی ٢٠٠٩/١/٢١ لە پەرلەمانی کوردستان دەرکراوە، ئەگەر بەراوردێکی ئاستی دەنگدانەکەی هەردوولا بکەین، کە لەیەکەمیاندا (٤) کاندید هەبوون بۆ پۆستی رابەری بزووتنەوەی رزگاریخوازی گەلی کوردستان، ئەوانیش (جەلال حیسامەددین تاڵەبانی، مەحمود عەلی عوسمان، مەسعود مستەفا بارزانی، عوسمان عەبدولعەزیز محەمەد) هیچیان دەنگی پێویستیان نەهێنا کە (٥٠ + ١)ە، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٢٠٠٩ دا (٥) کەس خۆیان کاندیدکرد بۆ سەرۆکی هەرێم، ئەوانیش (سەفین حاجی شیخ محەمەد، مەسعود بەرزانی، حسێن گەرمیانی، هەڵۆ ئیبراهیم ئەحمەد، د. کەمال میراودەلی) تیادا مەسعود بارزانی سەرکەوتنی بەدەستهێنا، بەڵام بەدەنگی (پارتی و یەکێتی) کە لە هەڵبژاردنی یەکەمدا هەرلایەنە و کاندیدی خۆی هەبوو، بۆیە بۆ بەراوردکردنی ١٩٩٢ بە ٢٠٠٩، دەنگی (جەلال تاڵەبانی و مەسعود بارزانی) لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢ یەکدەخەین و پاشان لەگەڵ هەڵبژاردنی ٢٠٠٩ بەراوردی دەکەین، بەم شێوەیە.

لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢دا هەریەکە لە جەلال تاڵەبانی (٤٤١٠٥٧) بەرێژەی (٤٤,٩٪) و مەسعود بارزانی (٤٦٦٨١٩) دەنگ بەرێژەی (٤٧,٥٪) بە هەردووکیان دەکاتە (٩٢,٤٪)ی دەنگەکانیان هێناوە، کە ئەم رێژەیە دەکاتە دەنگی و پارتی یەکێتی بۆ هەڵبژاردنی رابەر لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢دا، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٢٠٠٩دا، کە مەسعود بارزانی کاندیدی لیستی کوردستانی (پارتی و یەکێتی) بوو بۆ هەڵبژاردنی

سەرۆکایەتی هەرێم توانی (١٢٦٦٣٩٧) بەڕێژەی (٦٩,٦٪)ی دەنگەکان بهێنێت بەو پێیەی لە نێوان هەڵبژاردنی رابەر لە ١٩٩٢ و تا هەڵبژاردنی ٢٠٠٩ ی سەرۆکی هەرێم، رێژەی دەنگی کاندیداکانی (پارتی و یەکێتی) بۆ پۆستی سەرۆك بەڕێژەی (٢٢,٨٪) دابەزیوە لەبەرامبەریشدا کاندیدی لایەنەکانی تر، کە لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢ دا (٧,٦٪) دەنگەکانیان هێناو لە هەڵبژاردنی ٢٠٠٩ دا (٣٠,٤٪)ی دەنگەکانیان هێنا بەڕێژەی (٢٢,٨٪) سەرکەوتووە.

گەر بەراوردی ناوچەکان بکەین و چەند بنکەیەکی دەنگدان وەربگرین، (دیاریکردنی ئەو بنکەکانە بۆ نموونەکە ناراستەوخۆ بووە و بێ هیچ لەبەرچاوگرتنێك) لە نێوان هەڵبژاردنی ١٩٩٢ و ٢٠٠٩دا دەبینین، لە پارێزگای سلێمانی دوو ناوەندی دەنگدان وەربگرین کە (سەرجەمیان لە سایتی کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان بڵاوکراوەتەوە) لە ٢٠٠٩داو لە ناوەندی دەنگدانی ژمارە (٢٦٤٠١٢) مەسعود بارزانی (١٢١) دەنگی هێناوە کاندیدی رکابەری کە د. کەمال میراودەلییە (١٨٨) دەنگی هێناوە، هاوکات لە ناوەندی دەنگدانی (٢٧٤٠٠٧) مەسعود بارزانی (١٤٠) دەنگی هێناوە، بەڵام د. کەمال میراودەلی (٢١٤) دەنگی هێناوە.[١٦]

بەڵام لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢ دوو بنکەی سلێمانی وەربگرین لە بنکەی هەڵبژاردنی (٣٠) جەلال تاڵەبانی (٦١٥٥) دەنگی هێناوە، بەڵام مەسعود بارزانی رکابەری (٩١٩) دەنگی هێناوە، هاوکات لە بنکەی هەڵبژاردنی (٤٢) جەلال تاڵەبانی(١٥٢١)دەنگی هێناوە، بەڵام مەسعود بارزانی رکابەری (١١٥٩) دەنگی هێناوە.

واتا لە هەردوو بنکەی دەنگدانەکەدا لە پارێزگای سلێمانی لە نێوان ١٩٩٢ بۆ ٢٠٠٩، رکابەری مەسعود بارزانی لە پێشەوە بووە بە دووقات زیاتر.

سەبارەت بە پارێزگای هەولێر و ئەگەر دوو ناوەندی دەنگدان وەك نموونە وەربگرین لە ناوەندی دەنگدانی ژمارە (٢١٦٠١٢) مەسعود بارزانی (٢٣٩) دەنگی هێناوە کاندیدی رکابەری کە د. کەمال میراودەلییە (٩٤) دەنگی هێناوە، هاوکات لە ناوەندی

دەنگدانی (٢١٥٠٠٨) مەسعود بارزانی (٢٥٤) دەنگی هێناوە، بەڵام د. کەمال میراودەلی (٧٣) دەنگی هێناوە، بەڵام لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢ دوو بنکەی هەولێر وەربگرین بەهەمانشێوەی سلێمانی هەمان ژمارەی بنکە وەربگرین بنکەی هەڵبژاردنی (٣٠) وەربگرین جەلال تاڵەبانی (٢٥٦١) دەنگی هێناوە، بەڵام مەسعود بارزانی رکابەری (١٩٢٠) دەنگی هێناوە، هاوکات لە بنکەی هەڵبژاردنی (٤٢) جەلال تاڵەبانی (٣١١٧)دەنگی هێناوە، بەڵام مەسعود بارزانی رکابەری (٣٢٥٢) دەنگی هێناوە.

واتا لە پارێزگای هەولێر کێبەرکێکە لە نێوان کاندیدە رکابەرەکاندا زۆر دوور نییە، دەشێت هەڵوێست و بارودۆخەکان گۆڕانکاریی لە ئاستی دەنگدانەکەدا بکەن و دەنگی ئەو پارێزگایە بەتەواوی یەکلانەبووەتەوە بۆ هیچ لایەنێکی دیاریکراو.

سەبارەت بە پارێزگای دهۆکیش، ئەگەر دوو ناوەندی دەنگدان وەك نموونە وەربگرین لە ناوەندی دەنگدانی ژمارە (٢٤١٠٠٩) مەسعود بارزانی (٣٧٥) دەنگی هێناوە کاندیدی رکابەری کە د. کەمال میراودەلییە (٢٣) دەنگی هێناوە، هاوکات لە ناوەندی دەنگدانی (٢٣٤٠١٠) مەسعود بارزانی (٣٥٠) دەنگی هێناوە، بەڵام د. کەمال میراودەلی (١٣) دەنگی هێناوە.

بەڵام لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢ دوو بنکەی دهۆك وەربگرین بەهەمانشێوەی سلێمانی و هەولێر هەمان ژمارەی بنکە وەردەگرین، لە بنکەی هەڵبژاردنی (٣٠)، جەلال تاڵەبانی (٣٧٤) دەنگی هێناوە، بەڵام مەسعود بارزانی رکابەری (٢٣١٠) دەنگی هێناوە، هاوکات لە بنکەی هەڵبژاردنی (٤٢) جەلال تاڵەبانی (٦٥٩)دەنگی هێناوە، بەڵام مەسعود بارزانی رکابەری (٤٥٥٢) دەنگی هێناوە.

بەو پێیەش لە هەردوو هەڵبژاردنی ١٩٩٢ و ٢٠٠٩ ی سەرۆکایەتی لە کوردستان، پارێزگای دهۆك بۆ کاندیدی پارتی یەکلابووەتەوە و پارێزگای سلێمانیش بۆ کاندیدای رکابەری یەکلابووەتەوە، پارێزگای هەولێریش لە نێوان هەردوولادایەو

دەنگی یەکلاکەرەوەیە و خۆی بەلای هیچ کادید و لایەنێکدا بەتەواوی یەکلانەکردووەتەوە.

لە دوای کۆتاییهاتنی هەڵبژاردنەکانی ٢٥ / ٧/ ٢٠٠٩ هێز و لایەنە سیاسییەکان و چاودێرانی نێودەوڵەتیی تێبینی و سەرنجی خۆیان خستەڕوو لە گرنگترین کاردانەوەکانی ئەو هەڵبژاردنانە:

١- قاسم عەبودی ئەندامی ئەنجومەنی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان رایگەیاند: بەهۆی بوونی سکاڵا لەسەر ژمارەیەکی زۆری ویستگەکانی دەنگدان و دواتر خوێندنەوە و هەڵسەنگاندنی سکاڵا، بڕیارماندا بە رەتکردنەوەی دەنگی (٤٠) ویستگەی هەڵبژاردن.[١٧]

هاوکات حەمدیە حوسێنی، ئەندامی ئەنجومەنی کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان لە کاتی راگەیاندنی ئەنجامی کۆتایی هەڵبژاردنی ٢٠٠٩ لە بەرواری ٢٠٠٩/٨/٧ رایگەیاند نزیکەی (٧٠٠) سکاڵا تۆمارکراون و کە (٤٢)یان سکاڵای سوورن و هاوکات سکاڵا لەسەر نزیکەی (٣٠٠) وێستگەی دەنگدان تۆمارکراوە.

٢- گۆڤاری ئیکۆنۆمیست، بڵاویکردەوە لە هەڵبژاردنی پەرلەمان و سەرۆکی هەرێمدا ساختەکاریی لە ناوچەی ژێر دەسەڵاتی پارتی زۆر کراوە و هەندێك کەس پتر لە ٢٠ جار دەنگیانداوە.[١٨]

٣- هاوکات لەدوای راگەیاندنی ئەنجامی هەڵبژاردنەکانەوە، پرسی نانبڕین یاخود سزای سیاسی بەرامبەر بە ژمارەیەك لە کارمەند و فەرمانبەرانی حکومەت ئەنجامدرا لە بەرامبەر ئەوەی دەنگیان بە ئۆپۆزسیۆن دابوو، بە وتەی پەیام ئەحمەد رێکخەری کاروباری نانبڕاوەکانی بزووتنەوەی گۆڕان (لە دوای هەڵبژاردنی ٧/٢٥ی پەرلەمانەوە زیاتر لە ٤ هەزار کەسیان لە نێو حکومەتدا سزادراون، پەیام ئەحمەد ئاماژەی بەوەشداوە، کە پارتی

دیموکراتی کوردستانیش ١٣٥ کەسی لە ناو هێزەکانی زێرەڤانی و فەلەك نانیراوکردووە، هاوکات عومەر عەبدولعەزیزی سەرۆکی فراکسیۆنی یەکگرتوو لە پەرلەمانی کوردستان رایگەیاند: ٥٠٠ کادر و لایەنگرانیان سزای سیاسی دراون، لەلایەن خۆشییەوە بیلال سلێمان پەرلەمانتاری کۆمەڵی ئیسلامی رایگەیاند نانێراوەکانی کۆمەڵ و یەکگرتوو ٦٠٠ کەسن.[١٩]

٤- هاوکات ئەو هەڵبژاردنە گۆڕانکاریی لە نەخشەی سیاسی هێزەکاندا دروستکرد، بەو پێیەی هێزی ئۆپۆزسیۆنی لە کوردستان کاراترکرد و کوردستانی کردە دووبەرە، بەرەیەکیان دەسەلأتە کە لە (پارتی و یەکێتی و چەند حیزبێکی بچووك پێکدێن) و تەواوی پۆستە بالأکان و دەسەلأتی سیاسی لەلای ئەوانە، بەرەی دووەمیش کە ئۆپۆزسیۆنە لە (بزووتنەوەی گۆڕان و یەکگرتووی ئیسلامیی و کۆمەڵی ئیسلامیی) پێکدێت کە لەدەرەوەی دەسەلأتن.

بەشی سێیەم

دەروازەی حەوتەم/ هەڵبژاردنی ٢٠١٠/٣/٧

یەکەم/ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق ٢٠١٠/٣/٧

أ. پارێزگای هەولێر لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانی ٢٠١٠

ب. پارێزگای سلێمانی لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانی ٢٠١٠

ج. پارێزگای دهۆك لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانی ٢٠١٠

دووەم/ نەخشەی سیاسیی حیزبەکان لە نێوان هەڵبژاردنەکانی ١٩٩٢ و ٢٠١٠

یەکەم/ هەڵبژاردنی ئە نجومەنی نوێنەرانی عێراق ٢٠١٠/٣/٧

لەگەڵ ئەوەی لەم شیکاریی و لێکۆڵینەوەیەدا تەنها تەرکیز دەخەینە سەر هەڵبژاردنەکانی کوردستان و ئەو گۆڕانکارییانەی لە هێزە سیاسییەکانی هەرێمی کوردستاندا دروستیکردووە، بەڵام بۆئەوەی بتوانین بەراوردێکی راست و دروست لە نێوان دەنگی حیزبەکان لە هەڵبژاردنەکاندا بکەین، پێویستە هەڵبژاردنی ٢٠١٠/٣/٧ ی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق وەربگرین تەنها پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان بەو پێیەی لە هەڵبژاردنی ٢٠٠٥ و ٢٠٠٩ شدا هێزەکان بەتەنها و بە لیستی جیا بەشداریان نەکردووە، تا دەنگی راستەقینەی خۆیان دەرکەوێت و بەراوردێکی راست و دروست بکەین بەتایبەتیش (یەکێتی و پارتی لە هەردوو هەڵبژاردنی ٢٠٠٥ و ٢٠٠٩ بەیەك لیست دابەزین)، بۆیە لێرەوە دەنگی پارێزگاکانی هەرێم لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠/٣/٧ وەردەگرین و پارێزگا بە پارێزگا بەراوردی دەکەین بە هەڵبژاردنی ١٩٩٢/٥/١٩، تا بەشێوەیەکی وورد و روون بێتەوە، کە ئایا هەڵبژاردن کاریگەری لەسەر نەخشەی سیاسی هێزەکان هەیە یان نا؟

لە هەڵبژادنی ٢٠١٠/٣/٧دا لە هەرسێ پارێزگای هەرێمی کوردستان (٢٥٩٠٢٧٤) ماف دەنگدانیان هەبووە، بەپێی راگەیەنراوی کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان (١٩٣٨٧٥٤) کەسیش دەنگیانداوە، واتا رێژەی دەنگدان (٧٤,٨٪)، بەجۆرێك لە هەولێر (٩١٧٦٨٥) ماف دەنگدانیان هەبووە و (٦٨٠٤٠٨) دەنگیداوە بە رێژەی (٧٤,١٪)، لە سلێمانی (١٠٩٨٤٥١) کەس ماف دەنگیدانیان هەبووە و (٨٣٣٦٣١) دەنگیانداوە، بەرێژەی (٧٥,٩٪) و لە دهۆکیش کە (٥٧٤١٣٨) ماف دەنگدانیان هەبووەو (٤٢٤٧١٥) کەس دەنگیانداوە بەرێژەی (٧٣,٩٧٪).[٢٠]

لەسەرجەم ئەو لیستانەی کە بەشدارییانکرد، لە سێ پارێزگاکە، تەنها (٥) لیست کورسی بۆخۆی مسۆگەرکرد، بۆیە کۆمسیۆن تەنها دەنگی ئەوانی ئەژمارکرد، بۆ نموونە لە تێکڕای ئەوانەی دەنگیاندا هەبوو لە سێ پارێزگاکەی هەرێم (١٩٣٨٧٥٤)

کەس بوو، بەڵام ئەو لایەنانەی کە سەرکەوتنیان بەدەستهێنا (١٨٥٣٩٠٥) دەنگیان هێنا، بەڵام ژمارەیەك لیست سەرکەوتنیان بەدەست نەهێنا، هەرچەندە ژمارەیەك دەنگیان هێنا، بۆیە (ڕێژەی دەنگی لیستەکان بەپێی دەنگدانی گشتی هەرێم وەردەگرین، کە (١٩٣٨٧٥٤) کەسە نەك دەنگی گشتیی ئەو هێزانەی سەرکەوتنیان بەدەستهێناوە، کە (١٨٥٣٩٠٥) بەو پێیە پارتی دیموکراتی کوردستان لەسەر ئاستی هەرێمی کوردستان (٦٧٠٩٦٥) دەنگی بەدەستهێنا، بەڕێژەی (٣٤,٦٪) و بزووتنەوەی گۆڕان (٤٢٥٧٩٣) بەدەستهێناوە، بەڕێژەی (٢٢٪)، یەکێتی نیشتیمانی کوردستان (٣٩٧٩٢٩) دەنگی بەدەستهێناوە، بەڕێژەی (٢٠,٥٢٪)، یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستانیش (٢١٤٢٢٢) دەنگ، بەڕێژەی (١١,٥٪) و کۆمەڵی ئیسلامیی کوردستانیش (١٤٤٩٨٧) دەنگ، بەڕێژەی (٧,٤٧٪)، حیزبی سۆسیالیست (١٠٦٢٠) بەڕێژەی (٠,٥٤٪) و بزووتنەوەی ئیسلامیی (٧٤٨١) بەڕێژەی (٠,٣٨٪)، حیزبی شیوعی (١٠٧٨٢) دەنگی بەدەستهێناوە، بەڕێژەی (٠,٥٥٪)، بەڵام ئەم خشتەیەی خوارەوە ناوی چەند حیزب و لیستێکە و ناوی تەواوی حیزب و لیستەکانی تیدانییە، چونکە ئاستی دەنگەکانیان زۆر کەمبووە.[٢١] (بڕوانە چارتی ژمارە ٢٢).

خشتەی ژمارە ٣٩

ژمارە	ناوی لیست	ژمارەی دەنگ	ڕێژەی دەنگ
ڕێژە و ژمارەی دەنگی حیزبەکانی کودستان لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠/٣/٧			
١	پارتی دیموکراتی کوردستان	٦٧٠٩٦٥	٣٤,٦٪
٢	بزووتنەوەی گۆڕان	٤٢٥٧٩٣	٢٢٪
٣	یەکێتی نیشتیمانی کوردستان	٣٩٧٩٢٩	٢٠,٥٢٪
٤	یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان	٢١٤٢٢٢	١١,٥٪
٥	کۆمەڵی ئیسلامی	١٤٤٩٨٧	٧,٤٧٪
٦	حیزبی سۆسیالیستی کوردستان	١٠٦٢٠	٠,٥٤٪
٧	حیزبی شیوعی	١٠٧٨٢	٠,٥٥٪
٨	بزووتنەوەی ئیسلامی	٧٤٨١	٠,٣٨٪

(چارتی ژماره ٢٢)

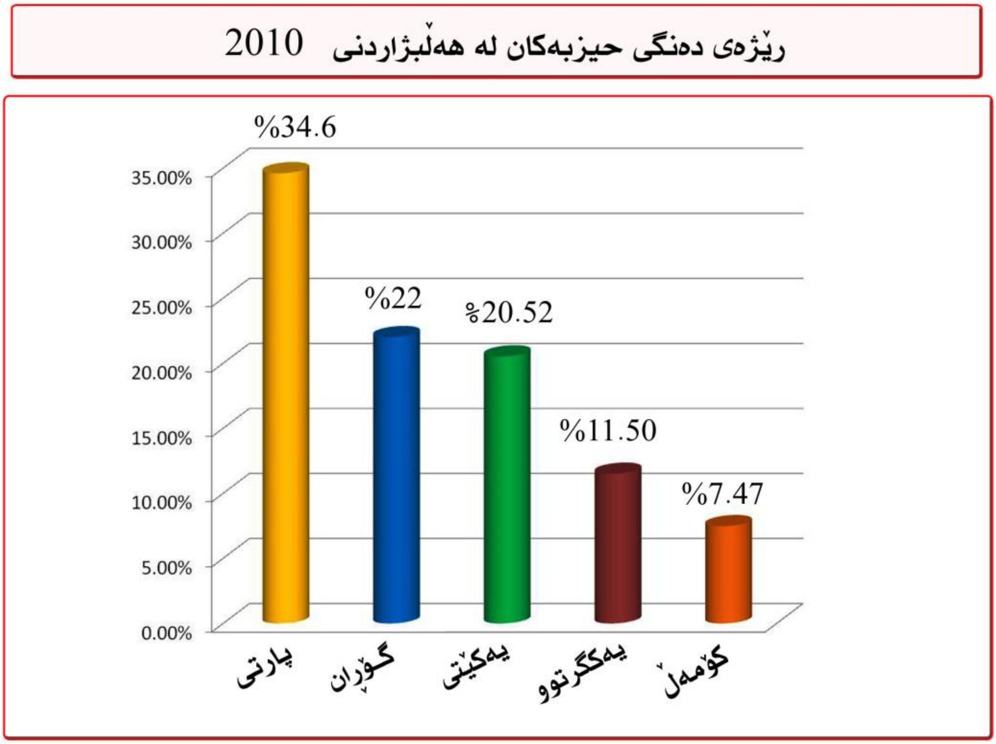

أ- پارێزگای هەولێر لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق ٢٠١٠

بۆ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق، کە هەر پارێزگایە و ژمارەی کورسی تایبەتی خۆی هەبوو، لە پارێزگای هەولێر، کە ١٤ کورسی لە ئەنجومەنی نوێنەرانی بەردەکەوێت (٩١٧٦٨٥)، هاوڵاتی مافی دەنگدانیان هەبووە و (٦٨٠٤٠٨) هاوڵاتیش دەنگیانداوە، لیستی هاوپەیمانی کوردستان (کە لە یەکێتی و پارتی و ژمارەیەك حیزبی دیکە پێکهاتبوو) توانی (٤٥٨٤٠٣) دەنگ بەدەستبهێنێت (١٠) کورسی پەرلەمانی بۆ خۆی مسۆگەر بکات، کە ئەو دەنگانە دەنگی زیادەی لایەنەکانی تریشی چووەتەسەر، بەڵام دەنگی راستەقینەی پارتی دیموکراتی کوردستان (٣٠٦٧٧٥) دەنگ بەرێژەی (٤٥,٠٨٪) دەنگەکان، یەکێتی نیشتیمانی کوردستان (١٢٤٦٣٢) دەنگی بەدەستهێناوە، بەرێژەی (١٨,٣٪) کە بە هەردووکیان دەکاتە (٤٣١٤٠٧) ئەوە دەنگەی تریش هی لایەنەکانی تری ناو لیستەکە و دەنگی ئەو لیستانەیە کورسیان نەهێناوە، کە بۆ لیستی زۆرینە دەچێت، لیستی گۆڕان توانی (١٠٣٣٩٧) دەنگ بەدەستبهێنێت، بەرێژەی (١٥,١٩٪) و (٢) کورسی پەرلەمانی، لیستی کۆمەڵی ئیسلامیی (٧٠٦٦٢) دەنگ و توانی (١) کورسی بەدەستبهێنێت بەرێژەی (٩,٢٪)، لیستی یەکگرتووی ئیسلامیی (٥١٠٦٥) دەنگ (١) کورسی بەدەستهێنا، بەرێژەی (٧,٥٪)، بەڵام هیچ یەکێك لە لیستەکانی تر نەیانتوانی دەنگی پێویست بۆ خۆیان مسۆگەر بکەن.

بەڵام لەسەر ئاستی دەنگی حیزبەکان بەو پێیەی ئەگەر حیزبەکان لە چوارچێوەی هاوپەیمانێتیشدا بووبن دەنگی هەر حیزبە و دەنگی بەکاندیدی خۆیداوە، بۆیە لێرەدا دەنگی راستەقینەی سەرجەم حیزبە بەشداربووەکان دەخەینە، بەو پێیە لەم شیکاریەدا ئێمە کار لەسەر دەنگی حیزبەکان دەکەن لەگەڵ ئەوەی لە خشتەکەدا رێژەی دەنگی حیزبەکان (١٠٠٪) دەرناچێت، بەو پێیەی دەنگی کۆتا و هەندێك حیزبی بچووکی ناو هاوپەیمانێتییەکانی تیانییە. (بڕوانە چارتی ژمارە ٢٣)

خشتەی ژمارە ٤٠

پارێزگای هەولێر			
ژمارە	ناوی لیست	ژمارەی دەنگ	ڕێژەی دەنگ
١	پارتی دیموکراتی کوردستان	٣٠٦٧٧٥	٤٥,٠٨٪
٢	یەکێتی نیشتیمانی کوردستان	١٢٤٦٣٢	١٨,٣٪
٣	بزووتنەوەی گۆڕان	١٠٣٣٩٧	١٥,١٩٪
٤	کۆمەڵی ئیسلامی	٦٢٧٠٦	٩,٢٪
٥	یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان	٥١٠٦٥	٧,٥٪
٦	حیزبی سۆسیالیستی کوردستان	١٥١٩	٠,٢٪
٧	حیزبی شیوعی	٦٠٦٧	٠,٨٩٪
٨	بزووتنەوەی ئیسلامی	١١٢٦	٠,١٦٪
٩	حیزبی زەحمەتکێشانی کوردستان	٤٨٨٣	٠,٧٪
١٠	زەحمەتکێشانی سەربەخۆ – ئاییندە		
	مافی دەنگدان	دەنگدەران	
	٩١٧٦٨٥	٦٨٠٤٠٨	

(چارتی ژمارە ٢٣)

ڕێژەی دەنگی حیزبەکان لە هەڵبژاردنی پارێزگای هەولێری 2010

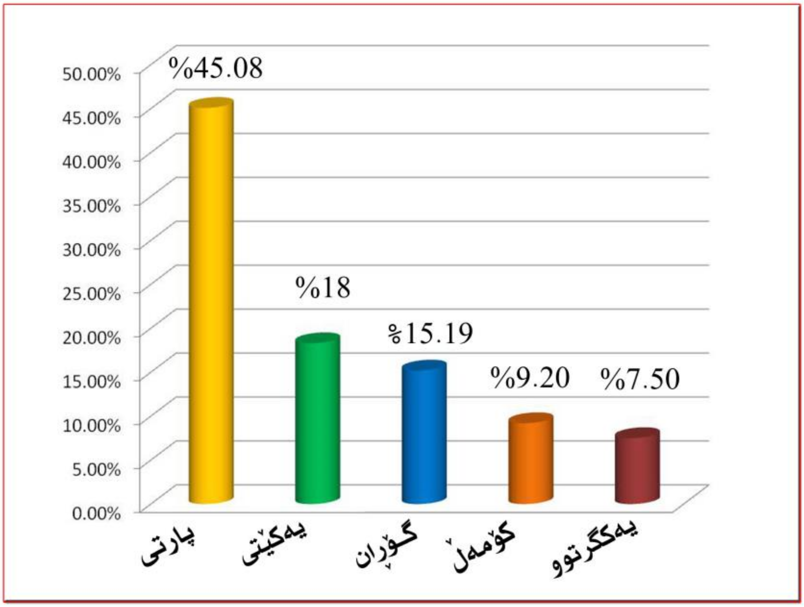

ب- پارێزگای سلێمانی لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق ٢٠١٠

بەڵام لە پارێزگای سلێمانی، کە (١٠٩٨٤٥١) کەس مافی دەنگدانی هەبووە و بەپێی ڕاگەیەندراوی کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان، لە پارێزگای سلێمانی (٨٣٣٦٣١) دەنگیداوە، کە ١٧ کورسی لە پەرلەمانی عێراق بەردەکەوێت، لیستی گۆڕان (٢٩٨٦٢١) دەنگی مسۆگەرکرد، بە (٦) کورسی پەرلەمانی عێراق بەڕێژەی (٣٥,٨٠٪)، لیستی هاوپەیمانی کوردستانی (٣٥٠٢٨٣) دەنگی بەدەستهێنا (٨) کورسی پەرلەمان، بەڵام یەکێتی نیشتیمانی کوردستان (٢٣٧٣٧٩) دەنگ و (٥) کورسی بەڕێژەی (٢٨,٤٧٪) و پارتی دیموکراتی کوردستان (٨٢١٢١) دەنگی بەدەستهێناوە (٣) کورسی بەڕێژەی (٩,٨٥٪)، هاوکات یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان (١٠٣١٨٨) دەنگی بەدەستهێناوە (٢) کورسی بەڕێژەی (١٢,٣٧٪)، کۆمەڵی ئیسلامیی کوردستان (٧٩١٤٠) و (١) کورسی پەرلەمانی بەدەستهێناوە بەڕێژەی (٩,٤٩٪). (بڕوانە چارتی ژمارە ٢٤)

خشتەی ژمارە ٤٠

پارێزگای سلێمانی			
ژمارە	ناوی لیست	ژمارەی دەنگ	ڕێژەی دەنگ
١	بزووتنەوەی گۆڕان	٢٩٨٦٢١	٪٣٥,٨
٢	یەکێتی نیشتیمانی کوردستان	٢٣٧٣٧٩	٪٢٨,٤٧
٣	یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان	١٠٣١٨٨	٪١٢,٣٧
٤	پارتی دیموکراتی کوردستان	٨٢١٢١	٪٩,٨٥
٥	کۆمەڵی ئیسلامی	٧٩١٤٠	٪٩,٤٩
٦	حیزبی سۆسیالیستی کوردستان	٧٨٦٨	٪٠,٩٤
٧	حیزبی شیوعی	٤٧١٥	٪٠,٥٧
٨	بزووتنەوەی ئیسلامی	٦٣٥٥	٪٠,٧٦
٩	حیزبی زەحمەتکێشانی کوردستان	٤٧٢٠	٪٠,٥٧
١٠	زەحمەتکێشانی سەربەخۆ – ئاییندە		
	ماڤی دەنگدان	دەنگدەران	
	١٠٩٨٤٥١	٨٣٣٦٣١	٪١٠٠

(چارتی ژمارە ٢٤)

ڕێژەی دەنگی حیزبەکان لە هەڵبژاردنی پارێزگای سلێمانی 2010

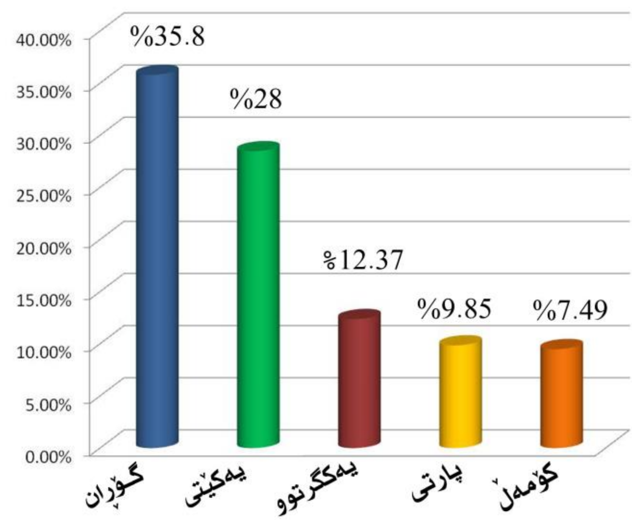

ج- پارێزگای دهۆك له هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق ٢٠١٠

له پارێزگای دهۆك، که ١٠ کورسی پەرلەمانی بەردەکەوێت و (٥٧٤١٣٨) مافی دەنگدانی هەبووە، (٤٢٤٧١٥) هاوڵاتی دەنگیانداوە، لیستی هاوپەیمانی کوردستانی (٣٣٢٩٥١) دەنگی بەدەستهێناوە توانی (٩) کورسی پەرلەمانی مسۆگەر بکات، که سەرجەمیان بۆ کاندیداکانی پارتی بوون، که(٢٨٣٠٦٩) دەنگی بەدەستهێنا بەڕێژەی (٦٦,٦٤٪)، هاوکات یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان (٥٩٩٦٩) دەنگی بەدەستهێنا بەڕێژەی (١٤,١٢٪) و بەدەستهێنانی (١) کورسی، یەکێتی نیشتیمانی کوردستان (٣٤٢٢٦) دەنگی بەدەستهێنابوو، بەڵام هیچ کورسییەکی نەبرد (بەڕێژەی (٨,٠٦٪) بزووتنەوەی گۆڕان (٢٣٧٧٥) دەنگی بەدەستهێنا. (بڕوانه چارتی ژماره ٢٥)

خشتەی ژماره ٤١

پارێزگای دهۆك			
ژماره	ناوی لیست	ژمارەی دەنگ	ڕێژەی دەنگ
١	پارتی دیموکراتی کوردستان	٢٨٣٠٦٩	٦٦,٦٤٪
٢	یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان	٥٩٩٦٩	١٤,١٢٪
٣	یەکێتی نیشتیمانی کوردستان	٣٤٢٢٦	٨,٠٦٪
٤	بزووتنەوەی گۆڕان	٢٣٧٧٥	٥,٥٦٪
٥	کۆمەڵی ئیسلامی	٣١٤١	٠,٧٤٪
٦	حیزبی سۆسیالیستی کوردستان	١٢٣٣	٠,٢٩٪
٧	حیزبی زەحمەتکێشانی کوردستان	٢٠٥٦	٠,٤٨٪
	مافی دەنگدان	دەنگدەران	
	٥٧٤١٣٨	٤٢٤٧١٥	١٠٠٪

(چارتی ژماره ٢٥)

رێژەی دەنگی حیزبەکان لە هەڵبژاردنی پارێزگای دهۆك 2010

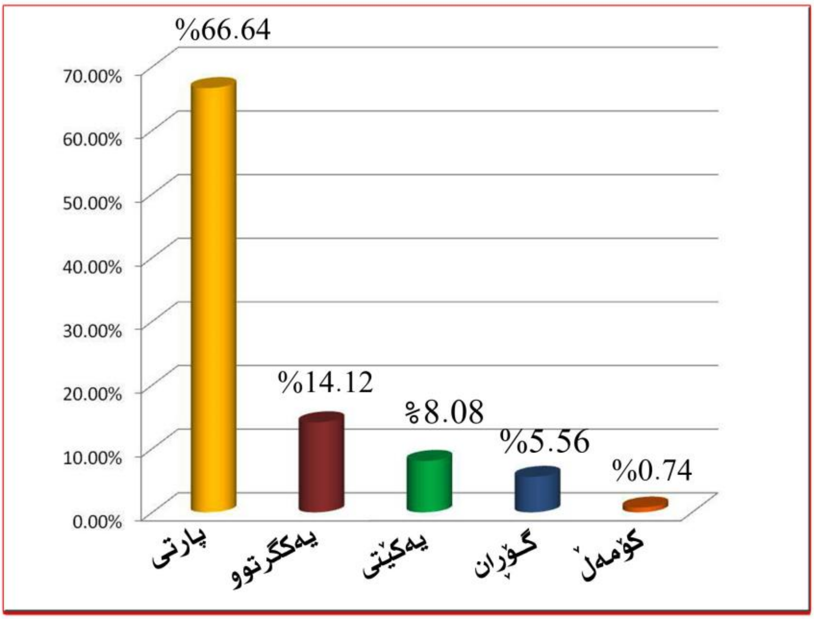

دووەم/ نەخشەی سیاسی حیزبەکان لە نێوان هەڵبژاردنەکانی ١٩٩٢ و ٢٠١٠

ئەگەر بەراوردی دەنگی لایەنە سیاسییەکان بکەین، لە نێوان هەڵبژاردنی ١٩٩٢ و ٢٠١٠ بۆمان دەردەکەوێت گۆڕانی گەورە لە نەخشەی سیاسی هێزەکاندا روویداوە، بەو پێیەی لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠/٣/٧ دا پارتی دیموکراتی کوردستان لەسەر ئاستی هەرێمی کوردستان (٦٧٠٩٦٥) دەنگی بەدەستهێنا بەڕێژەی (٣٤,٦٪) و، بەڵام لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢/٥/١٩دا پارتی دیموکراتی کوردستان (٤٣٧٨٧٩) دەنگی بەدەستهێناوە، بەڕێژەی (٤٥,٠٥٪) بەو پێیەش پارتی دیموکراتی کوردستان لە نێوان هەڵبژاردنی ١٩٩٢ بۆ ٢٠١٠ ڕێژەی (١٠,١٪) دەنگەکانی لەدەستداوە، یەکێتی نیشتیمانی کوردستان لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠ دا (٣٩٧٩٢٩) دەنگی بەدەستهێناوە بەڕێژەی (٢٠,٥٢٪)، بەڵام لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢دا (٤٢٣٨٣٣) دەنگی بەدەستهێنا بەڕێژەی (٤٣,٦٪)، واتا ڕێژەی (٢٣,٠٨٪)ی دەنگەکانی کەمیکردووە، بەو پێیەی لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢دا پارتی و یەکێتی ڕێژەی (٨٩,١٪)ی دەنگەگانی کوردستانیان بەدەستهێنابوو، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠دا ڕێژەی دەنگەکانیان بۆ (٥٥,١٢٪) دابەزی، واتا دەنگی یەکێتی و پارتی لە نێوان هەڵبژاردنی ١٩٩٢ بۆ ٢٠١٠دا (٣٣,٩٨٪)ی دەنگەکانیان کەمیکردووە.

حیزبی سۆسیالیست، لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢ دا (٢٤٨٨٢) دەنگی بەدەستهێنابوو، بەڕێژەی (٢,٥٦٪)، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠دا (١٠٦٢٠) دەنگی بەدەستهێنا بەڕێژەی (٠,٥٤٪)، واتا دەنگی حیزبی سۆسیالیست لە نێوان هەڵبژاردنی ١٩٩٢ بۆ ٢٠١٠، بەڕێژەی (٢,٠٢٪) دەنگەکانی کەمیکردووە، حیزبی شیوعی لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢دا (٢٤٨٨٢) دەنگی بەدەستهێنا بوو، بەڕێژەی (٢,١٧٪)، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠ دا (٢١١٢٣) دەنگی بەدەستهێناوە بەڕێژەی (٠,٥٥٪)، واتا دەنگی حیزبی شیوعی لە نێوان هەڵبژاردنی ١٩٩٢ بۆ ٢٠١٠، بەڕێژەی (١,٦٢) دەنگەکانی کەمیکردووە، هاوکات بزووتنەوەی ئیسلامیی، کە ئەوکات بەناوی لیستی ئیسلامییەوە بوو هەموو گرووپ و ڕوانینە ئیسلامییەکانی لەخۆگرتبوو، لە

هەڵبژاردنی ۱۹۹۲دا (٤٩١٠٨) دەنگ بەڕێژەی (٥,٠٥٪)ی دەنگەکانی بەدەستهێنا بوو، بەڵام لە هەڵبژاردنی ۲۰۱۰دا (٧٤٨١) دەنگی بەدەستهێناوە، بەڕێژەی (٠,٣٨٪)، واتا دەنگی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە نێوان هەڵبژاردنی ۱۹۹۲ بۆ ۲۰۱۰، بەڕێژەی (٤,٦٧٪) دەنگەکانی کەمیکردووە، بەڵام ئەوکات لیستی ئیسلامیی سەرجەم لایەنە ئیسلامییەکانی لە خۆگرتبوو، کە هێشتا هەندێکیان ناوی حیزبیان لە خۆیان نەنابوو، بەڵام کاریاندەکرد، بۆیە ئەگەر دەنگی ئەوکاتی لیستی ئیسلامیی، کە (٥,٠٥٪) ی دەنگەکانی بەدەستهێنا بوو لەگەڵ دەنگی ئیسلامییەکانی ئەمڕۆدا بەراورد بکەین، کە ئەوانیش (یەکگرتووی ئیسلامیی و کۆمەڵی ئیسلامیی و بزووتنەوەی ئیسلامییە) ئەوا ڕێژەی دەنگەکانیان لە هەڵبژاردنی ۲۰۱۰ دا دەکاتە (١٩,٣٥٪) واتا دەنگی ئیسلامییەکان لە نێوان هەڵبژاردنی ۱۹۹۲ بۆ ۲۰۱۰ بەڕێژەی (١٤,٣ ٪) زیادیکردووە.

خشتەی ژمارە ٤٢

بەراوردی دەنگی لایەنەکان لەنێوان هەڵبژاردنی ۱۹۹۲ و ۲۰۱۰						
ناوی لیست	هەڵبژاردنی ۱۹۹۲		هەڵبژاردنی ۲۰۱۰		جیاوازی دەنگ	
	ژ. دەنگ	ڕێژە	ژ. دەنگ	ڕێژە	زیاد	کەم
پارتی دیموکراتی کوردستان	٤٣٧٨٧٩	٤٥,٠٥٪	٦٧٠٩٦٥	٣٤,٦٪		١٠,١٪
یەکێتی نیشتیمانی کوردستان	٤٢٣٨٣٣	٤٣,٦٪	٣٩٧٩٢٩	٢٠,٥٢٪		٢٣,٠٨٪
حیزبی سۆسیالیستی کوردستان	٢٤٨٨٢	٢,٥٦٪	١٠٦٢٠	٠,٥٤٪		٢,٠٢٪
حزبی شیوعی	٢١١٢٣	٢,١٧٪	٢١١٢٣	٠,٥٥٪		١,٦٢
بزووتنەوەی ئیسلامی	٤٩١٠٨	٥,٠٥٪	٧٤٨١	٠,٣٨٪		٤,٦٧٪

(چارتی ژمارە ٢٥)

جیاوازی دەنگەکان لە نێوان هەڵبژاردنی 1992و 2010دا

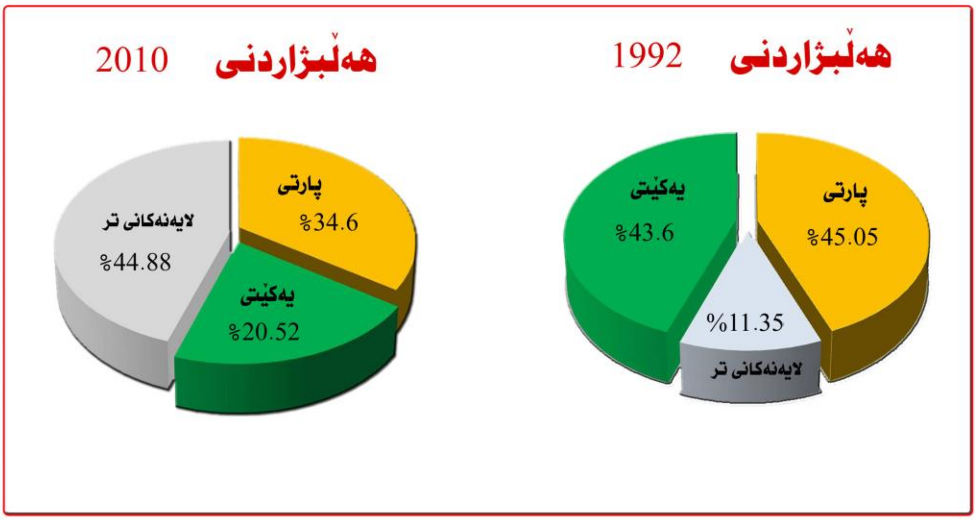

یەکێتی نیشتیمانی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستان کە لە ساڵی ١٩٩٢ ەوە لەهەڵبژادنەکاندا بەشدارن و چەندین جاریش بەیەك لیست بەشداریان کردووە لەدەرەوەی ئەو دوو هێزەش کۆمەڵێك هێزی دیکەهەبووە، خۆ ئەگەر بەراوردی بکەین دەنگی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستان لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠دا (٥٥,١٢٪)ی دەنگەکانی هەرێمی کوردستانەو لایەنەیەنی ئۆپۆزسیۆنیش کە (بزووتنەوەی گۆڕان و یەکگرتووی ئیسلامیی و کۆمەڵی ئیسلامیی) پێکهاتووە (٤٠,٩٧٪) دەنگەکانەو دەنگەکانی تریش هی لایەنەکانی ترە، کە (٣,٩١٪)ی دەنگەکان پێکدێنن. (بڕوانە چارتی ژمارە ٢٦).

چارتی ژمارە ٢٦

جیاوازی دەنگی لایەنەکان لە هەڵبژاردنی 2010دا

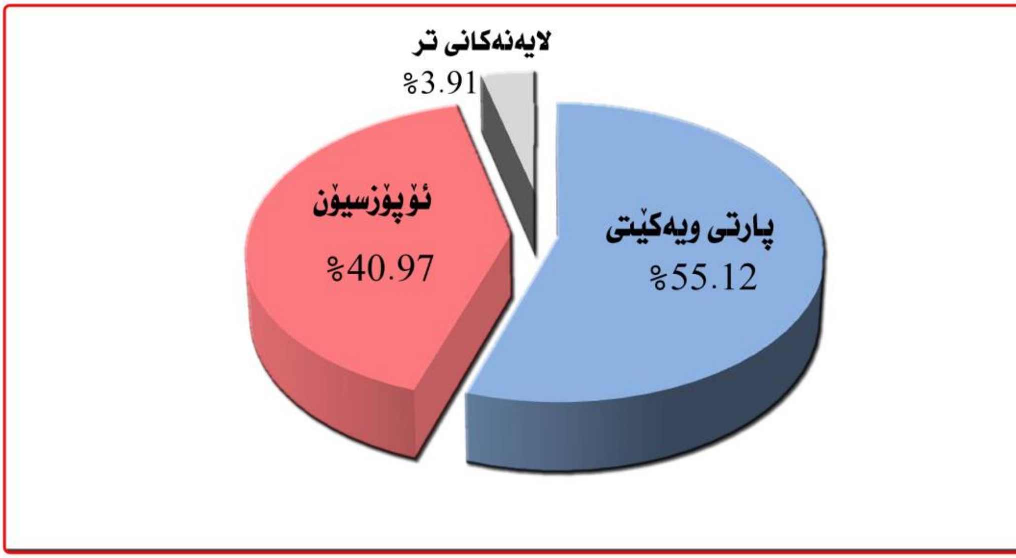

سەبارەت بە جیاوازی دەنگی لایەنەکان لە پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان لە نێوان هەڵبژاردنی ١٩٩٢ و ٢٠١٠ دا.

١- پارێزگای هەولێر

لە پارێزگای هەولێر لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢ دا پارتی دیموکراتی کوردستان (١٥٢١٤٣) دەنگ بەڕێژەی (٤٥,٩٪)، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠ دا (٣٠٦٧٧٥) بەڕێژەی (٤٥,٠٨٪)، واتا ڕێژەی دەنگی پارتی دیموکراتی کوردستان بە نزیکەی وەك خۆیەتی و گۆڕانکارییەکی ئەوتۆ دروستنەبووە هەرچەندە لەدوای ٣١/ی ئابی ١٩٩٦ەوە ئەو پارێزگایە لەژێر کۆنترۆڵی پارتیدا بووە و سەرجەم دامودەزگاکانی لەلایەن ئەو حیزبەوە کۆنترۆڵکراوە، هاوکات یەکێتی نیشتیمانی کوردستان لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢دا لەو پارێزگایە (١٤٨٣٥٢) دەنگی بەدەستهێناوە بەڕێژەی (٤٤,٤٪)، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠ دا (١٢٤٦٣٢) دەنگ بەڕێژەی (١٨,٣٪) واتا یەکێتی لە پارێزگای هەولێر لەنێوان هەڵبژاردنی ١٩٩٢ بۆ ٢٠١٠ بەڕێژەی (٢٦,١٪) کەمیکردووە، بەڵام لایەنەکانی ئۆپۆزسیۆن، کە لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢ دا هیچیان بەشداریان نەکرد و دانەمەزرابوون، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠ دا ئۆپۆزسیۆن (٣١,٨٩٪) دەنگەکانیان بەدەستهێناوە، بەو پێیەی بزووتنەوەی گۆڕان (١٠٣٣٩٧) دەنگ و بەڕێژەی (١٥,١٩٪) و کۆمەڵی ئیسلامیی (٦٢٧٠٦) دەنگ و بەڕێژەی (٩,٢٪) و یەکگرتووی ئیسلامیی (٥١٠٦٥) بەڕێژەی (٧,٥٪).

ب- پارێزگای سلێمانی

گۆڕانکاریی گەورە لە نەخشەی سیاسی هێزەکاندا لە پارێزگای سلێمانیدا دەرکەوت، کە ناوچەکانی (کەلار، کفری، چەمچەماڵ، دەربەندیخان)یش دەگرێتەوە، هەرچەندە لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢دا ئەو ناوچانە کرابوونە ناوچەیەکی تری هەڵبژاردن، بەڵام بۆ بەراوردکاریی لەگەڵ هەڵبژاردنی ١٩٩٢ دەنگی ئەو ناوچانە لەگەڵ سلێمانی یەکدەخەین و ڕێژەیەکی لێدەردەکەین، پاشان بە هەڵبژاردنی ٢٠١٠ی بەراورد دەکەین، چونکە لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠دا ئەو ناوچانە لەگەڵ پارێزگای سلێمانی پێکەوە هەڵبژاردنی تیاکراوە، بەوپێیەش لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢دا یەکێتی نیشتیمانی کوردستان (٢٦٠٢٩٧) دەنگی بەدەستهێناوە بەڕێژەی (٥٩,٤٥٪)، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠دا یەکێتی نیشتیمانی کوردستان (٢٣٧٣٧٩) دەنگی بەدەستهێناوە بەڕێژەی (٢٨,٤٧٪) واتا لە نێوان هەڵبژاردنی ١٩٩٢ بۆ ٢٠١٠ ڕێژەی دەنگی یەکێتی (٣٠,٩٨٪) کەمیکردووە، هاوکات پارتی دیموکراتی کوردستان لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢دا (١١٧٠٥٣) دەنگی بەدەستهێناوە بەڕێژەی (٢٦,٧٪)، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠دا پارتی دیموکراتی کوردستان (٨٢١٢١) دەنگی بەدەستهێناوە بەڕێژەی (٩,٨٥٪)، واتا لە نێوان هەڵبژاردنی ١٩٩٢ بۆ ٢٠١٠ ڕێژەی دەنگی پارتی لە پارێزگای سلێمانی (١٦,٨٥٪) کەمیکردووە، بەڵام لایەنەکانی تر بەشێوەی بەرچاو ڕێژەی دەنگەکانیان بەرزە بەتایبەتیش ئەو لایەنانەی لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢دا وەکو لیست بەشداریان نەکردووە، بزووتنەوەی گۆڕان لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠دا لە سلێمانی(٢٩٨٦٢١) دەنگی بەدەستهێناوە، بەڕێژەی (٣٥,٨٪) یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان (١٠٣١٨٨) دەنگی بەدەستهێناوە، بەڕێژەی (١٢,٣٧٪)، کۆمەڵی ئیسلامیش (٧٩١٤٠) دەنگی بەدەستهێناوە، بەڕێژەی (٩,٤٩٪)، واتا ڕێژەی دەنگی لایەنەکانی ئۆپۆزسیۆن لە پارێزگای سلێمانی (٥٧,٦٦٪)، بەڵام دەنگی یەکێتی و پارتی لە پارێزگای سلێمانی (٣٨,٣٢٪) کە پێشتر (٨٦,١٥٪) بووە بەڕێژەی (٤٧,٨٣٪) دابەزیوە، بەو پێیەش ئەو ڕێژەیەی تریش دەمێنێتەوە دەنگی لایەنەکانی ترە کە (٤,٠٢٪).

چارتی ژماره ۲۸

جیاوازی دەنگی لیستەکان لە پارێزگای سلێمانی لە نێوان هەڵبژاردنی 1992و 2010دا

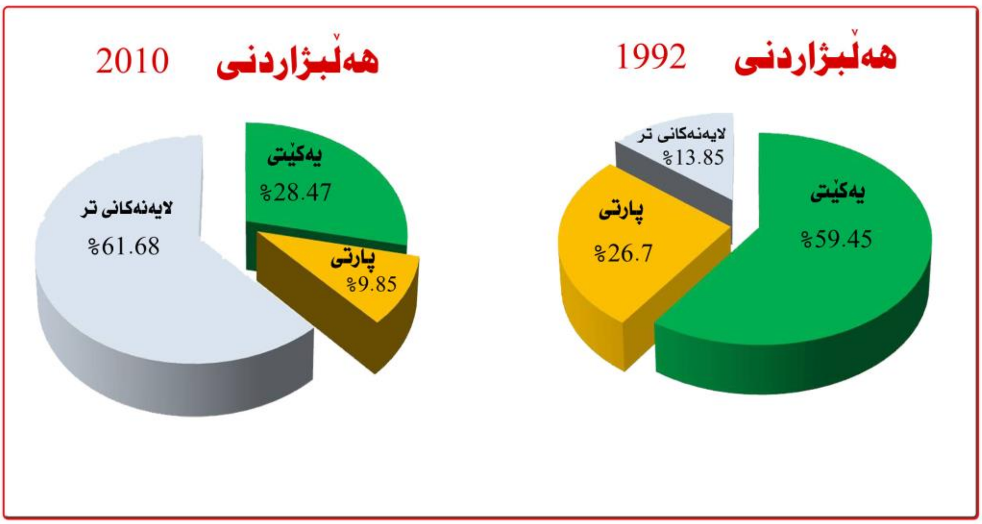

هەڵبژاردنی ١٩٩٢ دا (٨٥,٥٪) دەنگەکانی بەدەستهێنابوو، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠دا دەنگەکانی بۆ (٦٦,٦٤٪) دادەبەزێت، بەوپێیەش لەنێوان هەڵبژاردنی ١٩٩٢ و ٢٠١٠دا دەنگی پارتی دیموکراتی کوردستان (١٨,٤٨٪) دابەزیوە، بەڵام دەنگەکانی یەکێتی لە پارێزگای دهۆك نزیکە لەیەکەوە بەو پێیەی لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢ ڕێژەی (٧,٧٪)ی دەنگی ئەو پارێزگایەی هێناوە، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠ دا دەنگەکانی بووە بە (٨,٠٨٪) ی دەنگەکان، بەڵام دەنگی لایەنەکانی تر لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢دا ڕێژەی (٦,٨٪) بووە، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠دا دەبێتە (٢٥,٢٨٪) بەو پێیەش دەنگی لایەنەکانی تر بەڕێژەی (١٨,٤٨٪) زیادی کردووە بەتایبەتیش یەکگرتووی ئیسلامیی ڕکابەری پارتی دەکات لەو پارێزگایەو لە پلەی دووەمدایە بەڕێژەی (١٤,١٢٪). (بڕوانە چارتی ژمارە ٢٩)

چارتی ژمارە ٢٩

جیاوازی دەنگی لیستەکان لە پارێزگای دهۆك لە نێوان هەڵبژاردنی 1992و 2010دا

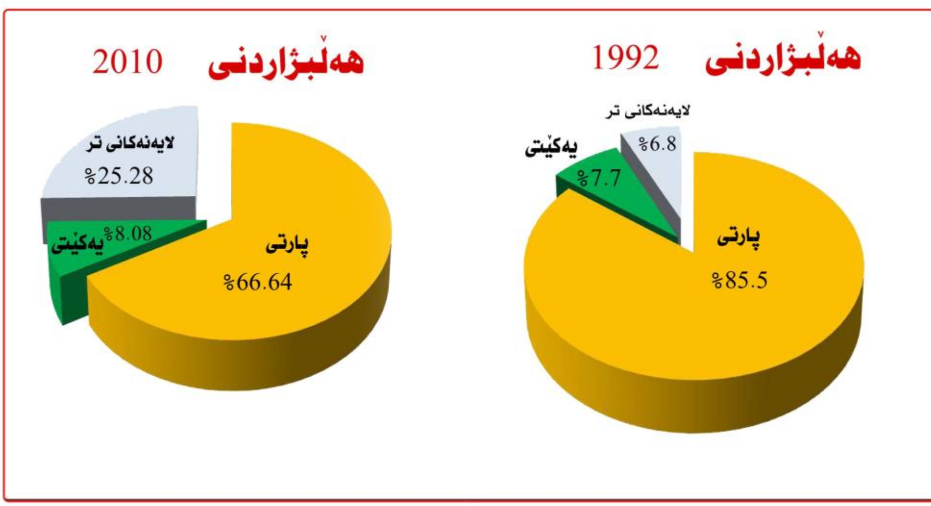

سەرچاوەکانی بەشی دووەم

١- حەمید گەوهەری، باشوری کوردستان لە نێوان دوو هەڵبژاردندا ١٩٩٢ – ٢٠٠٥، ستوکهۆڵم : سوید، لا ٢٨،٢٧.

٢- حەمید گەوهەری / راپۆرت دەربارەی هەڵبژاردن و پەرلەمانی کوردستان، ستۆکهۆڵم ١٩٩٢، لا ١٩٦.

٣- گەراس. ئارِ. ڤی. ستانسفیلد، کوردستانی عێراق، پەرەسەندنی سیاسی و پشکووتنی دیموکراسی، وەرگێرانی، پرۆفیسۆر. ی. د. یاسین سەردەشتی، چاپی یەکەم، ٢٠١٠، لا ٣٣٦.

٤- گەراس. ئارِ. ڤی. سەرچاوەی پێشوو، لا ٣٥٧.

٥- پەیجی، قاعدة التشريعات العراقية /
http://www.iraq-ild.org/LoadLawBook.aspx?SC=١١١٠٢٠٠٧٢٩٦٥٠٩٩

٦- سلێمان مستەفا حەسەن، پێگەی یاسایی ئەنجومەنی شارەوانیەکان لە ئێستاو داهاتوودا / پەیجی کوردستانی نوێ،
http://www.knwe.org/Direje.aspx?Cor=٢&Besh=Witar&Jimare=١٦٧٩١

٧- پەیجی فەرمی یەکگرتوو /
http://www.yakgrtu.org/dimanad.php?pageid=٧٩٣

٨- هاوریێ باخەوان، هاورێنامە بۆ مێژووی کوردستان و کورد، چاپی یەکەم، سلێمانی ١٩٩٩، لا ٨٧١.

٩- پەیجی رەسمی پەرلەمانی کوردستان، دەقی یاسای هەموارکراوی ژمارە (٤٧)ی ساڵی ٢٠٠٤.
http://www.kurdistan-parliament.org/Default.aspx?page=byyear&c=LDD-Yasa&id=٢٠٠٤

١٠- ئامارەکان لە پەیجی رەسمی پەرلەمانی کوردستان وەرگیراوە /
http://www.kurdistan-parliament.org/default.aspx?page=sitecontents&c=Parliament-History٢٠٠٥

١١- پەیجی، قاعدة التشريعات العراقية /

http://www.iraq-ild.org/LoadLawBook.aspx?SC=٢١٠٢٢٠٠٦٩١٥٦٣٩٢

١٢- تەنها ژمارەکان لە سایتی دەزگای هەڵبژاردنی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان

http://halbijardin.org/Details.aspx?id=٦٨

١٣- پەیجی رەسمی پەرلەمانی کوردستان، دەقی یاسای هەموارکراوی ژمارە (٥)ی ساڵی ٢٠٠٩ .

http://www.perleman.org/Default.aspx?page=byyear&c=LDD-Yasa&id=٢٠٠٩

١٤- پەیجی رەسمی پەرلەمانی کوردستان، دەقی یاسای هەموارکراوی ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٩

http://www.kurdistan-parliament.org/Default.aspx?page=byyear&c=LDD-Yasa&id=٢٠٠٩

١٥- پەیجی فەرمی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکانی عێراق /

http://www.ihec.iq/ar/index.php/result٢٠٠٩.html

١٦- هەمان سەرچاوە /

http://www.ihec.iq/ar/index.php/result٢٠٠٩.html

١٧- سایتی سبەی، ٢٠٠٩/٨/٧ /

http://sbeiy.com/ku/newsDetail.aspx?id=١٩٣١٤&cat=١

١٨- هەمان سەرچاوە ٢٠٠٩/٨/٧ /

http://sbeiy.com/ku/newsDetail.aspx?id=١٩١٧٨&cat=١

١٩- ژمارەیەك سایت و ماڵپەری جۆراو جۆر.

http://www.niha٢٤.com/Direje.aspx?Jimare=٢٩١٧ ،http://r-komalsoran.com/site/index.php?option=com_content&view=article&id=٢٥٨٣:٢٠١٢-٠٥-٢٢-٠٦-٠٥-٠٦&catid=٥٣:٢٠١٠-٠٦-٢٤-٠٣-٢٥-٣٤&Itemid=٧٤ ،http://gorran.org.

٢٠- پەیجی فەرمی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکانی عێراق /

http://www.ihec.iq/ar/index.php/result٢٠٠٩.html

٢١- هەمان سەرچاوە /

http://www.ihec.iq/kr/index.php/resault.html

بەشی سێیەم

دەروازەی هەشتەم/ هەڵبژاردنی پەرلەمانی کودستان ٢٠١٣

یەکەم / هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ٢١/٩/ ٢٠١٣

دووەم/ لە نێوان هەڵبژاردنی ١٩٩٢ و ٢٠١٣ دا

سێیەم/ دەنگی کۆتاکان

یەکەم / هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ٢٠١٣/٩/٢١

پرۆسەی هەڵبژاردنی ٢٠١٣/٩/٢١ لەدوای ساڵی ١٩٩٢ و خولی یەکەمی پەرلەمانی کوردستانەوە، یەکەم خول بوو کە تەواوی هێزە سیاسیەکان هەریەکە و بە لیستی سەربەخۆ و جیا بەشداری هەڵبژاردنیانکرد، ئەمەش روونتر پێگەو سەنگی هێزەکان دەردەکەون، لە هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان کە ٢٠١٣/٩/٢١ بەرێوەچوو، تیایدا (٣١) لیست بەشداریان لە پرۆسەکەدا کردوو سەرەنجام (١٧) لیست توانیان سەرکەوتن بەدەستبهێنن.[١]

لەو هەڵبژاردنەدا، (٢٦٥٣٧٤٣) کەس مافی دەنگدانیان هەبوو، ژمارەی دەنگدەری درووست (١٩٧٨٣٨٢) کەس دەنگیاندا بەرێژەی (٧٤,٥٪) بەهای کورسیەك بەبێ دەنگی کۆتاکان (١٩٥٢٠) دەنگ بەوپێیەی دەنگی درووست بەبێ کۆتاکان (١٩٥٢٠٩٣) کەس بووە، تیایدا هەڵبژاردنەدا (٩) لیستی گشتی و (٨) لیستی کۆتاکان توانیان کورسی بهێنن و بچنە پەرلەمانەوە، تیادا لیستی پارتی دیموکراتی کوردستان (٧٤٣٩٨٤) دەنگی بەدەستهێنا بەرێژەی (٣٨,١٪) و (٣٨) کورسی بەدەستهێنا و لیستی گۆڕان(٤٧٦٧٣٦) دەنگ و بەڕێژەی (٢٤,٤٪) و بەدەستهێنانی (٢٤) کورسی، لیستی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان (٣٥٠٥٠٠) دەنگ و بەرێژەی (١٧,٧٪) و بەدەستهێنانی (١٨) کورسی و لیستی یەکگرتووی ئیسلامیی (١٨٦٧٤١) دەنگ و بەرێژەی (٩,٦٪) و بەدەستهێنانی (١٠) کورسی و کۆمەڵی ئیسلامی (١١٨٥٧٤) دەنگ بەرێژەی (٦,١٪) و بەدەستهێنانی (٦) کورسی و بزووتنەوەی ئیسلامی (٢١٨٣٤) دەنگ و بەرێژەی (١,١٪) و بەدەستهێنانی (١) کورسی و حیزبی سۆسیالیست (١٢٥٠١) دەنگ و بەرێژەی (٠,٦٪) و بەدەستهێنانی (١) کورسی و لیستی ئازادی (١٢٣٩٢) دەنگ و بەرێژەی (٠,٦٪) و بەدەستهێنانی (١) کورسی و ئاراستەی سێیەم (٨٦٨١) دەنگ و بەرێژەی (٠,٤٪) و بەدەستهێنانی (١) کورسی. سەرەڕای ئەوەش کۆتاکانیش (٨) لیستیان کێبەرکێیان کردووە بۆ بەدەستهێنانی (١١) کورسی لە پەرلەمانی کوردستان.

خشتەی ژمارە ٤٣

ئەنجامی کۆتایی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ٢٠١٣				
ژمارەی لیست	ناوی قەوارە و لیستەکان	کۆی دەنگەکان	ڕێژەی دەنگ	ژمارەی کورسی
١١٠	پارتی دیموکراتی کوردستان	٧٤٣٩٨٤	٪٣٨,١	٣٨
١١٧	بزووتنەوەی گۆڕان	٤٧٦٧٣٦	٪٢٤,٤	٢٤
١٠٢	یەکێتی نیشتیمانی کوردستان	٣٥٠٥٠٠	٪١٧,٧	١٨
١٠٥	یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان	١٨٦٧٤١	٪٩,٦	١٠
١٠٤	کۆمەڵی ئیسلامی کوردستان	١١٨٥٧٤	٪٦,١	٦
١٠١	بزووتنەوەی ئیسلامی	٢١٨٣٤	٪١,١	١
١١١	حیزبی سۆسیالستی کوردستان	١٢٥٠١	٪٠,٦	١
١٠٧	ئازادی	١٢٣٩٢	٪٠,٦	١
١١٥	ئاراستەی سێیەم	٨٦٨١	٪٠,٤	١
١٢٦	لیستی رافیدەین	٦١٤٥		٢
١٢٧	تجمع كلداني السرياني الاشوري	٥٧٣٠		٢
١٢٤	قائمة التقدم الترکمانی	٥٢٥٩		٢
١٢١	قائمة اربيل الترکمانی	١٩٥١		١
١٢٠	گۆڕان و نوێبونەوەی تورکمانی	١٩٢٦		١
١٢٢	الجبهة التركمانية العراقية	١٧٥٣		١
١٢٥	ابناء النهرين	١٠٩٣		١
١٣١	بروانت نيسان ماركوس	٥٣١		١
	کۆی گشتی دەنگەکان	١٩٥٦٣٣١		١١١

(چارتی ژمارە ٣٠)

لە دەنگدانی تایبەتدا، کە دوو رۆژ پێش هەڵبژاردنی گشتی بەڕیوەچوو، ژمارەی دەنگدەرانی تایبەت (١٦٤٩٥٦) کەس و دەنگدەران لە هێزەکانی وەزارەتی ناوخۆ و پێشمەرگە (١٥٣٧٣٩) کەس و ژمارەی دەنگدەرانی نەخۆشخانەو زیندانەکان (١١٢١٧) دەنگدەر، کۆی گشتی بەشداریکردنی ئەوانەی لەدەنگدانی تایبەتدا ماف دەنگدانیان هەبوو(١٤٤٤٣٤) کە دەکاتە ٩٤٪ و بۆ هەر پارێزگایەکیش بەشێوەی جیاواز بووە، لە پارێزگای هەولێر ئاستی بەشداریکردن لەدەنگدانی تایبەت (٩٣,٧٪) و پارێزگای سلێمانی (٩٥,٦٪) و پارێزگای دهۆك (٩١,٥٪) بووە.[٢]

دووەم/ لە نێوان هەڵبژاردنی ١٩٩٢ و ٢٠١٣ دا

لە ماوەی نێوان خولی یەکەم ١٩٩٢ و خولی چوارەمی پەرلەمانی کوردستان ٢٠١٣ کە ماوەی ٢١ ساڵ دەکات ئەگەرچی گۆڕانکاری گەورە لە نەخشەی سیاسی هێزەکاندا روویانداوە، ئەویش بەهۆی درووست بوونی شەڕی ناوخۆ و دواتر درووستبوونی دوو ئیدارەیی و پاشان بەشداریکردن لە پرۆسەی سیاسی عێراق و هەروەها درووستبوونی ئۆپۆزسیۆن لە کوردستان، ئەمانە هەموو کاریگەریان لەسەر ئەنجام و دەنگی هێزەکان هەبوو.

لە نێوان ئەو دوو هەڵبژاردنەدا، دەکرێت بەراوردی تەنها ئەو هێزانە بکرێت، کە لە هەردوو پرۆسەکەدا بەشداربوون، ئەوانیش (یەکێتی، پارتی، بزووتنەوەی ئیسلامی، شیوعی، سۆسیالیست).

سەبارەت بە کورسیەکان پارتی دیموکراتی کوردستان ٥٠ کورسی و یەکێتی نیشتیمانی کوردستان ٥٠ کورسی و هەریەك لە بزووتنەوەی ئیسلام و سۆسیالیست و شیوعی، کە لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢ بەهۆی رێژەی ٧٪ ەوە کەسیان کورسیان نەبوو، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٢٠١٣ هەریەکی ١ کورسیان هەیەو پارتی ٣٨ کورسی هەیە لە خولی چوارەم واتا ١٢ کورسی کەمیکردووە و یەکێتی ١٨ کورسی بەدەستهێناوە لە خولی چوارەم واتا ٣٢ کورسی کەمیکردووە لەماوەی ٢١ ساڵی نێوان چوار خولی پەرلەمانی کوردستان.[٣]

خشتەی ژمارە ٤٤

بەراوردنی هەڵبژاردنی ١٩٩٢ و ٢٠١٣ ی پەرلەمانی کوردستان						
ناوی لیست	هەڵبژاردنی ١٩٩٢			هەڵبژاردنی ٢٠١٣		
	ژ.دەنگ	ڕێژە	کورسی	ژ.دەنگ	ڕێژە	کورسی
پارتی دیموکراتی کوردستان	٤٣٧٨٧٩	٪٤٥,٠٥	٥٠	٧٤٣٩٨٤	٪٣٨,١	٣٨
یەکێتی نیشتیمانی کوردستان	٤٢٣٨٣٣	٪٤٣,٦	٥٠	٣٥٠٥٠٠	٪١٧,٧	١٨
بزووتنەوەی ئیسلامی	٤٩١٠٨	٪٥,٠٥	٠	٢١٨٣٤	٪١,١	١
حیزبی سۆسیالیستی کوردستان	٢٤٨٨٢	٪٢,٥٦	٠	١٢٥٠١	٪٠,٦	١
حزبی شیوعی	٢١١٢٣	٪٢,١٧	٠	١٢٣٩٢	٪٠,٦	١

ئەگەر بەراوردێك بکەین لە نێوان خولی یەکەم و خولی چوارەمی پەرلەمانی کوردستان گۆڕانکاری لە دەنگ و کورسی لایەنەکاندا دەبینرێت، پارتی دیموکراتی کوردستان لە هەڵبژاردنی خولی یەکەم ١٩٩٢ دا (٤٣٧٨٧٩) دەنگی هەبووە بە ڕێژەی (٪٤٥,٠٥) لەگەڵ (٥٠) کورسی پەرلەمان، بەڵام لە خولی چوارەمی پەرلەمان ٢٠١٣ دا (٧٤٣٩٨٤) دەنگ بەڕێژەی (٪٣٨,١) لەگەڵ ٣٨ کورسی، واتا لە نێوان خولی یەکەم و چوارەمی پەرلەماندا پارتی دیموکراتی کوردستان (٪٦,٥) کەمیکردووە و کورسییەکانیشی (١٢ کورسی) کەمیکردووە.

هەرچی یەکێتی نیشتیمانی کوردستانە لە هەڵبژاردنی خولی یەکەم ١٩٩٢ دا (٤٢٣٨٣٣) دەنگی هەبووە بە ڕێژەی (٪٤٣,٦) لەگەڵ (٥٠) کورسی پەرلەمان، بەڵام

لە خولی چوارەمی پەرلەمان ٢٠١٣ دا دەنگەکانی بووە بە (٣٥٠٥٠٠) دەنگ بەرێژەی (١٧,٧٪) لەگەڵ ١٨ کورسی، واتا لە نێوان خولی یەکەم و چوارەمی پەرلەماندا پارتی دیموکراتی کوردستان (٢٦٪) کەمیکردووەو کورسیەکانیشی (٣٢) کورسی کەمیکردووە.

هەرچی بزووتنەوەی ئیسلامی کوردستانە لە هەڵبژاردنی خولی یەکەم ١٩٩٢ دا (٤٩١٠٨) دەنگی هەبووە بە رێژەی (٥,٥٪) کورسی بەدەست نەهێناوە، بەڵام لە خولی چوارەمی پەرلەمان ٢٠١٣ دا دەنگەکانی بووە بە (٢١٨٣٤) دەنگ بەرێژەی (١,١٪) لەگەڵ ١ کورسی، واتا لە نێوان خولی یەکەم و چوارەمی پەرلەماندا پارتی دیموکراتی کوردستان (٤,٤٪) کەمیکردووەو، بەڵام کورسیەك زیادیکردووە.

سەبارەت بە حیزبی سۆسیالیست دیموکراتی کوردستان، لە هەڵبژاردنی خولی یەکەم ١٩٩٢ دا (٢٤٨٨٢) دەنگی هەبووە بە رێژەی (٢,٥٦٪) کورسی بەدەست نەهێناوە، بەڵام لە خولی چوارەمی پەرلەمان ٢٠١٣دا دەنگەکانی بووە بە (١٢٥٠١) دەنگ بەرێژەی (٠,٦٪) لەگەڵ ١ کورسی، واتا لە نێوان خولی یەکەم و چوارەمی پەرلەماندا پارتی دیموکراتی کوردستان (٢٪) کەمیکردووە، بەڵام کورسییەك زیادیکردووە.

سەبارەت بە حیزبی شیوعی، لە هەڵبژاردنی خولی یەکەم ١٩٩٢ دا (٢١١٢٣) دەنگی هەبووە بە رێژەی (٢,١٧٪) کورسی بەدەست نەهێناوە، بەڵام لە خولی چوارەمی پەرلەمان ٢٠١٣دا دەنگەکانی بووە بە (١٢٣٩٢) دەنگ بەرێژەی (٠,٦٪) لەگەڵ ١ کورسی، واتا لە نێوان خولی یەکەم و چوارەمی پەرلەماندا پارتی دیموکراتی کوردستان (١,٦٪) کەمیکردووە، بەڵام کورسیەك زیادیکردووە.

سێیەم/ دەنگی کۆتاکان

لە هەرێمی کوردستان و لە پرۆسەی هەڵبژادن و پەرلەمان و ئەنجومەنی پارێزگاکان، کورسی تایبەت دیاریکراوە بۆ پێکهاتەکان بەتایبەتیش (تورکمان، مەسیحی، ئەرمەنی)، زۆرجار کورسی ئەو پێکهاتانە لەلایەن حزبە باڵادەستەکانەوە قۆرغکراون و لایەنگری خۆیان لەناو پێکهاتەکان دەرچواندووە و ئەوەش کاریگەری لەسەر بڕیارەکانی ناو پەرلەمانی کوردستان هەبووە، دیارە بەم شێواز و فۆرمەی ئێستایەوە نوێنەری کۆتاکان ناتوانن نوێنەری راستەقینەی پێکهاتەکان بن، بەڵکو لەژێر هەیمەنە و هەژموونی حزبە باڵادەستەکاندان.

لە یەکەم خولی پەرلەمانی کوردستان، لە ١٩٩٢ پێکهاتەکان جێگەیان هەبوو لە پەرلەماندا و (٥) کورسیان بۆ دیاریکرا، بەپێی بریارێکی سەرکردایەتی سیاسی بەرەی کوردستانی، کە لە ١٩٩٢\٤\٨ دەرچوو (٥) کورسی بۆ مەسیحیەکانی کوردستان تەرخانکرا، کە ٤ ئەندامیان لە لیستی بزووتنەوەی دیموکراتی ئاشووری و ١ ئەندامیش بۆ لیستی یەکگرتووی مەسیحیەکانی کوردستان تەرخانکرا.[٤]

بەڵام لە ساڵی ٢٠٠٤دا پەرلەمانی کوردستان یاسای ژمارە ١ ی ساڵی ١٩٩٢ ئەنجومەنی نیشتیمانی کوردستانی هەموارکردەوە و تیایدا ژمارەی ئەندامانی پەرلەمانی کردە (١١١) ئەندام کە ١٠٠ ئەندامی ئاسایی پەرلەمان و ١١ ئەندامی کۆتاکان، کە لە دەقی ماددەی یەکەمی یاسای ژمارە ژمارە ٤٧ی ساڵی ٢٠٠٤ی هەموارکراودا هاتووە (ئەنجومەنی نیشتیمانی کوردستانی عێراق لە سەد و یازدە ئەندام پێکدێت) .[٥]

بەپێی راگەیەنراوی لیژنەی باڵای سەرپەرشتیکردنی هەڵبژاردنەکان، ئەنجامی دەنگی پێکهاتەکان بەم شێوەیە بوو:

ژمارەی دەنگدەرانی مەسیحی (١٢٠٥٩)، دەنگی بێکەڵ (٨٨)، دەنگی راستەقینە (١١٩٧١) دەنگ لەسەر ئاستی کوردستانیش بزووتنەوەی دیموکراتی ئاشوری (٦٥٤٣) دەنگی بەدەستهێناوە و لە پلەی یەکەمدایە، بە رێژەی (٥٤,٧٪) و (٤) کورسی مسۆگەرکرد و یەکگرتووی مەسیحییەکانی کوردستان (٢٧٥٧) دەنگی بەدەستهێناوە و لە پلەی دووەمدا بوو (١) کورسی بەدەستهێنا، دوو لیستەکەی دیکە کورسیان بەدەست نەهێنا.[٦]

خشتەی ژمارە ٤٥

ناوچەی هەڵبژاردن	ناوی لیستەکان				
	بزووتنەوەی دیموکراتی ئاشوری	مەسیحییە دیموکراتەکان	پارتی دیموکراتی کلدۆ – ئاشوری	یەکێتی مەسیحییەکانی کوردستان	ژمارەی کارتە بێکەڵکەکان
ژ. دەنگ	٦٥٤٣	٥٣٧	٢١٣٤	٢٧٥٧	٨٨
رێژە	٪٥٤,٧	٪٤,٥	٪١٧,٨	٪٢٣	٪٠,٧
کورسی	٤	٠	٠	١	٥

ژمارەی دەنگدەران	ژمارە کارتە بێکەڵکەکان	ژمارەی کارتە راستەقینەکان
١٢٠٥٩	٨٨	١١٩٧١

لە هەڵبژاردنی خولی دووەمی پەرلەمانی کوردستان کە لە ساڵی ٢٠٠٥ بەرێوەچوو، کۆتاکانیش لە چوارچێوەی لیستی نیشتیمانی دیموکراتی کوردستان دەنگیاندا و کورسییەکانیان لە چوارچێوەی ئەو لیستەدا بوو.

بەڵام لە خولی سێیەمی پەرلەمانی کوردستان کە لە ٢٠٠٩/٧/٢٥ بەڕێوەچوو، لیستی کۆتاکان بە سەربەخۆیی بەشداریانکرد و ١١ کورسی خۆیان هێنا، بەم شێوەیە: لیستی رافیدەین ٢ کورسی و مجلس الشعبی الکلدانی السریانی الاشوری ٣ کورسی، الحرکە الدیموقراگیە الترکمانیە ٣ کورسی، لیستی تورکمانی هەولێر ١ کورسی، قائیمە اصلاح الترکمانی ١ کورسی، ارام شاهین داود باکویان ١ کورسی.[٧]

نەخشەی ژمارە ٤٦

ئەنجامی دەنگی کۆتاکان لە هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ٢٠٠٩				
ژمارەی لیست	ناوی قەوارە و لیستەکان	کۆی دەنگەکان	ڕێژەی دەنگ	ژمارەی کورسی
٦٧	لیستی رافیدەین	٥٦٩٠	٪٠,٣٠	٢
٦٨	مجلس الشعبي لكلداني السرياني الاشوري	١٠٥٩٥	٪٠,٥٦	٣
٦٩	الحركة الديموقراطية التركمانية	١٨٤٦٤	٪٠,٩٨	٣
٧٠	لیستی تورکمانی هەولێر	٣٩٠٦	٪٠,٢١	١
٧٢	قائيمة اصلاح التركماني	٧٠٧٧	٪٠,٣٨	١
٧٤	ارام شاهین داود باکویان	٤١٩٨	٪٠,٢٢	١
کۆی گشتی		٤٩٩٣٠	٪٢,٦٥	١١

لە خولی چوارەمی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان، لە ٢٠١٣/٩/٢١، کۆتاکان بە لیستی سەربەخۆ بەشدارییان کردوو ١١ کورسی خۆیان بەدەستهێنا، لیستی رافیدەین ٢ کورسی و ئەنجومەنی گەلی کلدانی و سریانی و ئاشوری ٢ کورسی و لیستی پێشکەوتنی تورکمانی ٢ کورسی و لیستەکانی دیکەش یەکی ١ کورسیان مسۆگەرکردووە.[٨]

نەخشەی ژمارە ٤٧

ئەنجامی دەنگی کۆتاکان لە هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ٢٠٠٩			
ژمارەی لیست	ناوی قەوارە و لیستەکان	کۆی دەنگەکان	ژمارەی کورسی
١٢٦	لیستی رافیدەین	٦١٤٥	٢
١٢٧	ئەنجومەنی کلدانی سریانی ئاشوری	٥٧٣٠	٢
١٢٤	لیستی پێشکەوتنی تورکمانی	٥٢٥٩	٢
١٢١	لیستی هەولێری تورکمانی	١٩٥١	١
١٢٠	لیستی گۆڕان و نوێبوونەوەی تورکمانی	١٩٢٦	١
١٢٢	لیستی جەبهەی تورکمانی عێراقی	١٧٥٣	١
١٢٥	لیستی ابناء النهرین	١٠٩٣	١
١٣١	لیستی ئەرمەن	٥٣١	١

دەروازەی نۆیەم/ هەڵبژادنی ئە نجومەنی پارێزگاکان ٢٠١٤

یەکەم/ هەڵبژادنی ئەنجومەنی پارێزگاکان ٢٠١٤/٤/٣٠

أ. پارێزگای هەولێر لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانی ٢٠١٤

ب. پارێزگای سلێمانی لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانی ٢٠١٤

ج. پارێزگای دهۆك لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانی ٢٠١٤

دووەم/ بەراوردی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان ٢٠٠٥ و ٢٠١٤

یەکەم/ هەڵبژاردنی ئە نجومەنی پارێزگاکان ٢٠١٤/٤/٣٠

هەرێمی کوردستان تا ساڵی ٢٠١٤ تەنها دوو هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانی کردووە، هەڵبژاردنی یەکەم لە ٣٠/کانوونی دووەمی ٢٠٠٥ کرا، بە بڕیاری ژمارە (٧١) دەسەڵاتی کاتی هاوپەیمانەکان بەڕێوەچوو، کە لەلایەن پۆڵ بریمەری حاکمی مەدەنی عێراقەوە لە ڕۆژی (٢٠٠٤/٤/٦) دەرکرا، بۆ هەر پارێزگایەکی عێراق (٤١) کورسی ئەژمارکرا، بەڵام دووەم هەڵبژاردنی کە لە ٢٠١٤/٤/٣٠ بەرێوەچوو، ژمارەی کورسیەکانی پارێزگاکان گۆڕانکاری بەسەرداهات.

بەپێی سایتی کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان ژمارەی دانیشتوانی پارێزگای سلێمانی (٢ ملیۆن و ١٥٦ هەزارو ١٨٦) کەسە لەو ژمارەیەش (١ ملیۆن و ١٦٨ هەزارو ١٩٩) کەس مافی دەنگدانی هەبووە بۆ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان لە ٢٠١٤/٤/٣٠، بۆ ئەنجومەنی پارێزگای (٣٢) کورسی بۆ دیاریکراوە لەو ژمارەیە ١ کورسی بۆ کۆتاکانە، سەبارەت بە پارێزگای هەولێریش ژمارەی دانیشتوانەکەی (١ ملیۆن و ٧١٣ هەزارو ٤٦١) کەسە لەو ژمارەیەش (٩٧٥ هەزارو ٣٢٦) کەس مافی دەنگدانی هەیە، پارێزگای هەولێر ئەنجومەنی پارێزگای (٣٠) کورسی بۆ دیاریکراوە لەو ژمارەیە ٥ کورسی بۆ کۆتاکانە، هەرچی پارێزگای دهۆکە کە ژمارەی دانیشتوانەکەی (١ ملیۆن و ٣٠٠ هەزار) کەسەو ئەوانەی مافی دەنگدانیان هەیە (٦٤١ هەزارو ٤٣٦) کەسە، پارێزگای دهۆك بۆ ئەنجومەنی پارێزگای (٢٨) کورسی بۆ دیاریکراوە، لەو ژمارەیە ٣ کورسی بۆ کۆتاکانە.[٩]

خشتەی ژمارە ٤٨

پارێزگا	ژمارەی دەنگدەر	کورسی گشتی	کۆتاکان	کۆی گشتی
هەولێر	٩٣٦٥٥٧	٢٥	٥	٣٠
سلێمانی	١١٦٨٤٥٩	٣١	١	٣٢
دهۆک	٦١٢٠٦٦	٢٥	٣	٢٨
کۆی گشتی	٢٧١٧٠٨٢	٨١	٩	٩٠

خشتەی ژمارە ٤٩

دەنگی لایەنەکان لە پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان بۆ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان ٢٠١٤/٤/٣٠														
پارێزگا	ژمارەی دەنگدەر	دەنگی دروست	ڕێژەی بەشداری	پارتی		گۆڕان		یەکێتی		یەکگرتوو		کۆمەڵ		
				ژ.دەنگ	ڕێژە	ژ.دەنگ	ڕێژە	ژ.دەنگ	ڕێژە	ژ.دەنگ	ڕێژە	ژ.دەنگ	ڕێژە	
هەولێر	٩٣٦٥٥٧	٧٥٤٢٣٤	٪٨١	٣٧٢٦٠٧	٪٤٩	١٠٨١١٧	٪١٤	١٦٨٦٠٣	٪٢٢	٢٧٧١٣	٪٤	٥٧٩٠٧	٪٨	
سلێمانی	١١٦٨٤٥٩	٩٠٦٦٤٣	٪٧٨	٨٦٦٥٥	٪١٠	٣٥٩٦٠٠	٪٤٠	٣١٨٧٢٣	٪٣٥	٦٦٠٩٧	٪٧	٥٥٤٥٧	٪٦	
دهۆك	٦١٢٠٦٦	٥٠٠١٦١	٪٨٢	٣٥٧٣٩٢	٪٧١	٢٢٨٥٥	٪٥	٤٠٧٩٢	٪٨	٦٢١٦٢	٪١٢	٣٧٢٥	٪١	
کۆی گشتی	٢٧١٧٠٨٢	٢١٦١٠٣٨	٪٨٠	٨١٦٦٥٤	٪٣٨	٤٩٠٥٧٢	٪٢٣	٥٢٨١١٨	٪٢٤	١٥٥٩٧٢	٪٧	١١٧٠٨٩	٪٥	

أ- پارێزگای هەولێر لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانی ٢٠١٤

لە پارێزگای هەولێر، کە ژمارەی کورسییەکانی (٣٠) کورسییە و (٥) کورسی بۆ کۆتاکان دیاریکراوە، لە هەڵبژاردنەکەدا، کە (٧٥٤٢٣٤) کەس دەنگیان دابوو، (٥) لیست توانیان کورسی مسۆگەر بکەن، لەگەڵ لیستی کۆتاکان، لیستی پارتی دیموکراتی کوردستان لە پلەی یەکەمدا بوو، کە (٣٧٢٦٠٧) دەنگی بەدەستهێنابوو (١٢) کورسی ئەنجومەن بەدەستهێنا، لیستی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان لە پلەی دووەمدابوو (١٦٨٦٠٣) دەنگی بەدەستهێنابوو (٦) کورسی ئەنجومەن و بزووتنەوەی گۆڕان (١٠٨١١٧) دەنگ و (٤)کورسی و کۆمەڵی ئیسلامی (٥٧٩٠٧) دەنگ و (٢) کورسی و یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان (٢٧٧١٣) دەنگی بەدەستهێنابوو (١) کورسی ئەنجومەن و کۆمەڵی ئیسلامیی کوردستان (١٨٧٨١) دەنگی بەدەستهێنابوو بەڕێژەی (٢,٩٪) و (١) کورسی ئەنجومەن.[١٠]

خشتەی ژمارە ٥٠

هەولێر/ جیاوازی دەنگ و کورسی ئەنجومەنی پارێزگاکان ٢٠١٤

ژ	لیست	ژمارەی دەنگ	رێژە	ژمارەی کورسی
١	پارتی دیموکراتی کوردستان	٣٧٢٦٠٧	٤٩٪	١٢
٢	یەکێتی نیشتیمانی کوردستان	١٦٨٦٠٣	٢٢٪	٦
٣	بزووتنەوەی گۆڕان	١٠٨١١٧	١٤٪	٤
٤	کۆمەڵی ئیسلامی کوردستان	٥٧٩٠٧	٨٪	٢
٥	یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان	٢٧٧١٣	٤٪	١
٦	بەرەی تورکمانی	١٩٠٤		١
٧	لیستی ئەربیلی تورکمانی	١٧٧٠		١
٨	بزووتنەوەی دیموکراتی تورکمانی	١١٢٥		١
٩	ئەنجومەنی گەلی کلدانی سریانی	١٦٣٢		١
١٠	کیان شلاما	١١٩٨		١
	کۆی گشتی	٧٥٤٢٣٤		٣٠

(چارتی ژمارە ٣١)

ڕێژەی دەنگی حیزبەکان لە هەڵبژاردنی پارێزگای هەولێری 2014

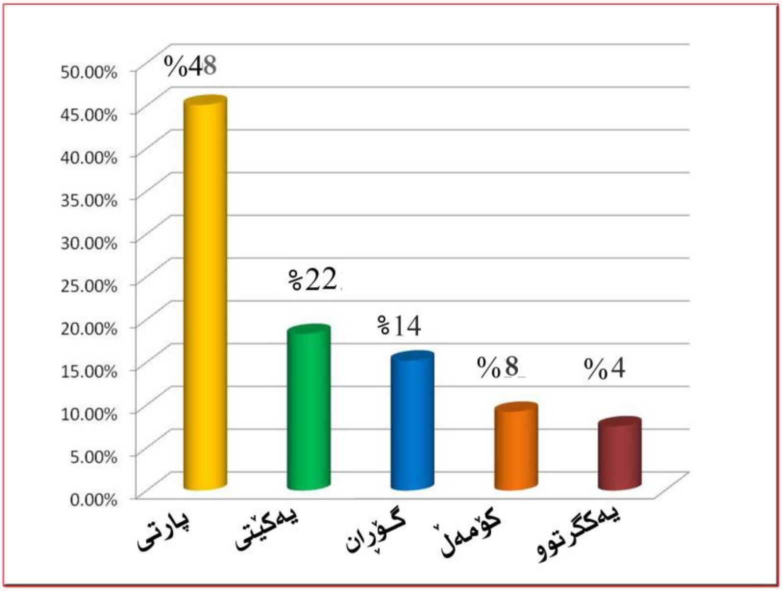

ب- پارێزگای سلێمانی له هه‌ڵبژاردنی ئه‌نجومه‌نی پارێزگاكانی ٢٠١٤

له‌سه‌ر ئاستی پارێزگای سلێمانی، كه‌ (٩٠٦٦٤٣) كه‌س ده‌نگیان دابوو (٦) لیست و یه‌ك كه‌س توانیان كورسی مسۆگه‌ر بكه‌ن ئه‌وانی تر ده‌نگی پێویستیان نه‌هێنا، لیستی گۆڕان له‌پله‌ی یه‌كه‌مدا بوو به‌ (٣٥٩٦٠٠) ده‌نگ و (١٢٢) كورسی و یه‌كێتی نیشتیمانی كوردستان له‌ پله‌ی دووه‌مدابوو، كه‌ (٨٦٦٥٥) ده‌نگی به‌ده‌ستهێنابوو (٣) كورسی و (٦٦٠٩٧) ده‌نگی به‌ده‌ستهێنابوو (٢) كورسی و یه‌كگرتووی ئیسلامیی كوردستان (٥٥٤٥٧) ده‌نگی به‌ده‌ستهێنابوو (٢) كورسی و لیستی هاوپه‌یمانی نیشتیمانی (١٠٥١٢) ده‌نگی به‌ده‌ستهێنابوو (١) كورسی و له‌گه‌ڵ یه‌ك كورسی كۆتاكان.[١١]

خشته‌ی ژماره ٥١

سلێمانی/ جیاوازی ده‌نگ و كورسی ئه‌نجومه‌نی پارێزگاكان ٢٠١٤

ز	لیست	ژماره‌ی ده‌نگ	رێژه	ژماره‌ی كورسی
١	بزووتنه‌وه‌ی گۆڕان	٣٥٩٦٠٠	٪٣٩,٧	١٢
٢	یه‌كێتی نیشتیمانی كوردستان	٣١٨٧٢٣	٪٣٥,٢	١١
٣	پارتی دیموكراتی كوردستان	٨٦٦٥٥	٪٩,٦	٣
٤	یه‌كگرتووی ئیسلامی كوردستان	٦٦٠٩٧	٪٧,٣	٢
٥	كۆمه‌ڵی ئیسلامی كوردستان	٥٥٤٥٧	٪٦,١	٢
٦	هاوپه‌یمانی نیشتیمانی	١٠٥١٢	٪١,٢	١
٧	لیستی رافیده‌ین (كۆتا)	٢٥٥		١
	كۆی گشتی	٩٠٦٦٤٣		٣٢

(چارتی ژمارە ٣٢)

ڕێژەی دەنگی حیزبەکان لە هەڵبژاردنی پارێزگای سلێمانی 2014

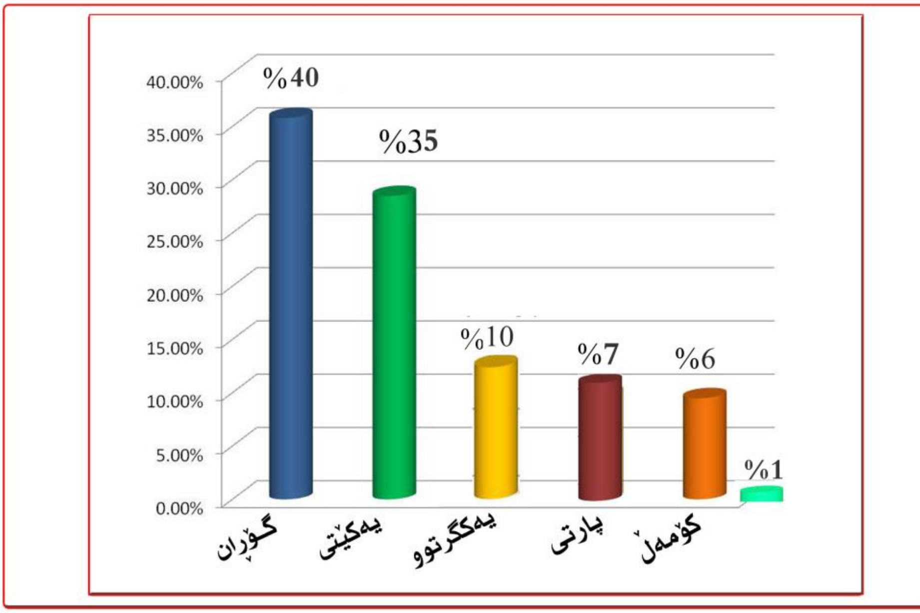

ج- هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا- دهۆك ٢٠١٤

سەبارەت بە پارێزگای دهۆك، کە ژمارەی کورسییەکانی (٢٨) کورسیی دیاریکراوە و (٥٠٠١٦١) کەس دەنگیان دابوو، تەنها (٤) لیست توانیان کورسی مسۆگەر بکەن، لەگەڵ دوو لیستی کۆتاکان و کەسێکیش بەتەنها لیستی پارتی دیموکراتی کوردستان لە پلەی یەکەمدا بوون، کە (٣٥٧٣٩٢) دەنگی بەدەستهێنابوو (١٩) کورسی ئەنجومەن و لیستی یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستان لە پلەی دووەمدا بوو، کە (٦٢١٦٢) دەنگی بەدەستهێنابوو (٣) کورسی ئەنجومەن و لیستی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان لە پلەی سێیەمدابوو (٤٠٧٩٦) دەنگی بەدەستهێنابوو (٢) کورسی ئەنجومەن و لیستی گۆڕان (٢٢٨٥٥) دەنگ و (١) کورسی بەدەستهێناوە.[١٢]

خشتەی ژمارە ٥٢

ز	لیست	ژمارەی دەنگ	ڕێژە	ژمارەی کورسی
١	پارتی دیموکراتی کوردستان	٣٥٧٣٩٢	٧١,٥٪	١٩
٢	یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان	٦٢١٦٢	١٢,٤٪	٣
٣	یەکێتی نیشتیمانی کوردستان	٤٠٧٩٦	٨,١٪	٢
٤	بزووتنەوەی گۆڕان	٢٢٨٥٥	٤,٦٪	١
٥	لیستی رافیدەین	٤٠٨٦		١
٦	ئەنجومەنی گەلی کلدانی ئاسوری	٣٢٠٢		١
٧	ئایشخان ملکون سەرکیسیان	٩٦٤		١
	کۆی گشتی	٥٠٠١٦١		٢٨

(چارتی ژمارە ٣٣)

ڕێژەی دەنگی حیزبەکان لە هەڵبژاردنی پارێزگای دهۆك 2014

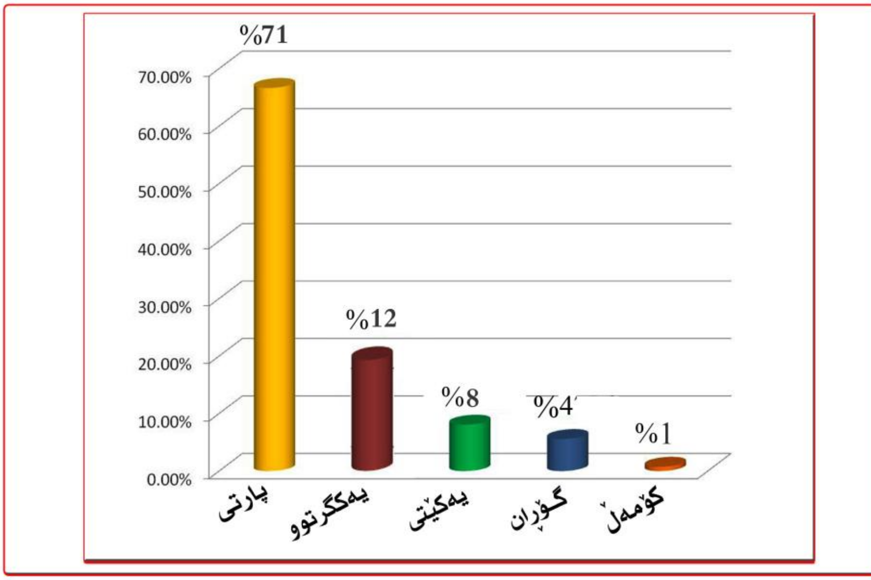

دووەم / بەراوردی هەڵبژاردنی ئە نجومەنی پارێزگاکان ٢٠٠٥ و ٢٠١٤

پرۆسەی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان، کە لە ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤ بەرێوەچوو لە سێ پارێزگاکەی هەرێمی کوردستان، دووەمجارە لە هەرێمی کوردستان بەڕێوەدەچێت و بۆیەکەمجار لە ٣٠ی کانوونی دووەمی ٢٠٠٥ هەرێمی کوردستان لەگەڵ پارێزگاکانی دیکەی عێراق بەرێوەچوو، ئەویش بە بڕیاری ژمارە (٧١)ی دەسەڵاتی کاتی هاوپەیمانەکان بەڕێوەچوو، کە لەلایەن پۆڵ بریمەری حاکمی مەدەنی عێراقەوە لە رۆژی (٢٠٠٤/٤/٦) دەرکراو، بڕیاری ژمارە (٧١)ی تایبەت بە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانی عێراق لە (٩) مادە پێکهاتووە و لە ماددەی یەکەمدا ئاماژە بەوە دەکات، کە سیستمی لامەرکەزی بۆ پارێزگاکان پەیڕە و دەکات و بەرپرسانی پارێزگا دەسەڵاتی ناوچەییان هەیە.

لەیەکەم هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکاندا، سەرجەم پارێزگاکان یەکی (٤١) کورسیان بۆ دانرا، بۆیە لە هەڵبژاردنی ٣٠/کانوونی دووەمی ٢٠٠٥دا بەو شێوازە بەڕێوەچوو، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤ هەر پارێزگایەکی هەرێم کورسیەکانی جیاواز بوو، سلێمانی (٣٢) کورسی و هەولێر (٣٠) کورسی و دهۆك (٢٨) کورسی.[١٣]

لە نێوان هەردوو هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان لە ٣٠ی کانوونی دووەمی ٢٠٠٥ بۆ هەڵبژاردنی ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤. دەنگەکانی یەکێتی بە نزیکەی (٢٣٨ هەزار) دەنگ کەمیکردووە، لەگەڵ (٢٩) کورسی لە سێ پارێزگاکەی هەرێم کەمیکردووە، سەبارەت بە پارتی دیموکراتی کوردستانیش لە نێوان هەڵبژاردنی ٢٠٠٥ بۆ ٢٠١٤ پارتی دیموکراتی کوردستانە نزیکەی (٧٥ هەزار) دەنگ زیادیکردووە، بەڵام (٢٧) کورسی کەمیکردووە، هاوکات لە هەردوو پارێزگای هەولێر و دهۆك لە پلەی یەکەمدا ماوەتەوە و لە سلێمانیش لە پلەی دووەمەوە بۆتە پلەی سێیەم.

سەبارەت بە یەکگرتووی ئیسلامی کوردستانیش لە نێوان هەڵبژاردنی ٢٠٠٥ بۆ ٢٠١٤ نزیکەی (٣٧هەزار) دەنگ زیادیکردووە، بەڵام (٤) کورسی کەمیکردووە، سەبارەت بە کۆمەڵی ئیسلامی کوردستانیش زیاتر لە (٤٢ هەزار) دەنگ زیادیکردووە، کورسییەکانیشی وەك خۆی ماوەتەوە.

بەڵام بزووتنەوەی گۆڕان، کە لە هەڵبژاردنی ٣٠ی کانوونی دووەمی ٢٠٠٥ بەشدار نەبووە و تەنها لە هەڵبژاردنی ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤ بەشداریکردووە، (١٧) کورسی ئەنجومەنی پارێزگاکانی بەدەستهێناوە و لە پارێزگای سلێمانیش لە پلەی یەکەمدایە.

یەکەم/ دەنگی لایەنەکان لە پارێزگای هەولێر ٢٠٠٥ – ٢٠١٤

سەبارەت بە پارێزگای هەولێر، کە لە هەڵبژاردنی ٣٠ی کانوونی دووەمی ٢٠٠٥ کورسییەکانی ئەنجومەنی پارێزگای هەولێر(٤١) کورسی بووە و (٦٤٧٩٩٤) کەس دەنگیان دابوو، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤ ی ئەنجومەنی پارێزگا، (٧٥٤٢٣٤) کەس دەنگیاندا بۆ دیاریکردنی (٢٥) کورسی ئەنجومەنی پارێزگای هەولێر و ٥ کورسی کۆتا.

لە هەڵبژاردنی ٣٠ی کانوونی دووەمی ٢٠٠٥، لیستی دەنگی دیموکراتی کوردستان، کە لە (پارتی و شیوعی و ژمارەیەك حیزب) پێکهاتبوو، لە پلەی یەکەمدا بوون، کە (٣٤٧٧٧٢) دەنگی بەدەستهێنابوو (٢٣) کورسی ئەنجومەن بەدەستهێنا، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤دا پارتی دیموکراتی کوردستان (٣٧٢٦٠٧) دەنگی بەدەستهێنا، لەگەڵ (١٢) کورسی بەو پێیەش دەنگەکانی زیادیکردووە بە نزیکەی (٢٥ هەزار) دەنگ، بەڵام کورسییەکانی (١١) کورسی کەمیکرد، لیستی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان لە پارێزگای هەولێر لە پلەی دووەمدابوو لە ٣٠ی کانوونی دووەمی ٢٠٠٥ بە (٢٤٤٣٤٣) و (١٦) کورسی ئەنجومەن، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤دا یەکێتی لە هەولێر (١٦٨٦٠٣) دەنگی بەدەستهێناوە لەگەڵ (٦) کورسی، بەو پێیەش ئاستی دەنگەکانی یەکێتی بە نزیکەی (٧٦ هەزار) دەنگ کەمیکردووە، لەگەڵ (١٠) کورسیش کەمیکردووە.

بەڵام بزووتنەوەی گۆڕان، لە پارێزگای هەولێر کە بۆیەکەمجار بەشداری لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگادا بکات ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤دا (١٠٨١١٧) دەنگی بەدەستهێناوە لەگەڵ (٤) کورسی ئەنجومەن، بزووتنەوەی گۆڕان لە هەڵبژاردنی ٢٠٠٥دا درووست نەبوو بوو.

یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان، لە هەڵبژاردنی ٣٠ی کانوونی دووەمی ٢٠٠٥ پلەی سێیەمدا بوو، کە (٢٢٥٢٣) دەنگی بەدەستهێنابوو و لەگەڵ (١) کورسی

ئەنجومەن، بەڵام لە هەڵبژاردانی ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤ دا لە هەولێر (٢٧٧١٣) لەگەڵ یەك كورسی، بەو پێیەش یەكگرتوو لە پارێزگای هەولێر نزیكەی (٥ هەزار) دەنگ زیادیكردووە.

كۆمەڵی ئیسلامی كوردستان، لە هەڵبژاردنی ٣٠ی كانوونی دووەمی ٢٠٠٥ دا (١٨٧٨١) دەنگی بەدەستهێنابوو لەگەڵ (١) كورسی ئەنجومەن، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤دا لە پارێزگای هەولێر (٥٧٩٠٧) لەگەڵ (٢) كورسی، بەو پێیەش كۆمەڵ لە پارێزگای هەولێر نزیكەی (٤٠ هەزار) دەنگ زیادیكردووە و لەگەڵ یەك كورسی زیادیكردووە.

بەو پێیەش لە پارێزگای هەولێر، پارتی دیموكراتی كوردستان لە پارێزگای هەولێر لە نێوان هەڵبژاردنی ٢٠٠٥ بۆ ٢٠١٤ بە نزیكەی (٢٥ هەزار) دەنگ زیادیكردووە، بەڵام (١١) كورسی كەمیكرد، یەكێتی نیشتیمانی كوردستان بە نزیكەی (٧٦ هەزار) دەنگ كەمیكردووە، لەگەڵ (١٠) كورسیش كەمیكردووە. یەكگرتووی ئیسلامی كوردستان لە پارێزگای هەولێر نزیكەی (٥ هەزار) دەنگ زیادیكردووە و كورسییەكەشی هەروەك خۆیەتی، بەڵام كۆمەڵی ئیسلامی كوردستان لە پارێزگای هەولێر نزیكەی (٤٠ هەزار) دەنگ و یەك كورسی زیادیكردووە.

خشتەی ژمارە ٥٣

هەولێر/ جیاوازی دەنگی لایەنەکان لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان ٢٠٠٥ – ٢٠١٤					
		هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا ٢٠٠٥		هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا ٢٠١٤	
ژ	لیست	ژمارەی دەنگ	ژمارەی کورسی	ژمارەی دەنگ	ژمارەی کورسی
١	پارتی دیموکراتی کوردستان	٣٤٧٧٧٢	٢٣	٣٧٢٦٠٧	١٢
٢	یەکێتی نیشتیمانی کوردستان	٢٤٤٣٤٣	١٦	١٦٨٦٠٣	٦
٣	بزووتنەوەی گۆڕان			١٠٨١١٧	٤
٤	کۆمەڵی ئیسلامی کوردستان	١٨٧٨١	١	٥٧٩٠٧	٢
٥	یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان	٢٢٥٢٣	١	٢٧٧١٣	١
٦	بەرەی تورکمانی	٢٣٨٤	٠	١٩٠٤	١
٧	لیستی ئەربیلی تورکمانی			١٧٧٠	١
٨	بزووتنەوەی دیموکراتی تورکمانی			١١٢٥	١
٩	ئەنجومەنی گەلی کلدانی سریانی			١٦٣٢	١
١٠	کیان شلاما			١١٩٨	١
	کۆی گشتی	٦٤٧٩٩٤	٤١	٧٥٤٢٣٤	٣٠

دووەم/ دەنگی لایەنەکان لە پارێزگای سلێمانی ٢٠٠٥ – ٢٠١٤

لەسەر ئاستی پارێزگای سلێمانی، لە هەڵبژاردنی ٣٠ی کانوونی دووەمی ٢٠٠٥ کە (٧٣٦٧٣٤) کەس دەنگیان دابوو، لیستی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان لە پلەی یەکەمدا بوو، کە (٤٨٥٧١٨) دەنگی بەدەستهێنابوو لەگەڵ (٢٨) کورسی ئەنجومەن لەکۆی ٤١ کورسی، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤ کە (٩٠٦٦٤٤) کەس دەنگی داوە، یەکێتی نیشتیمانی کوردستان (٣١٨٢٢٣) دەنگی بەدەستهێناوە لەگەڵ (١١) کورسی، بەو پێیەش نزیکەی (١٦٧٠٠٠) دەنگ کەمیکردووە و لەگەڵ (١٧) کورسی، کە ئەو کات بەزۆرینەی رەها لە پلەی یەکەمدابووە و زۆرینەی دەنگ و کورسی مسۆگەر کردووە، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤، لە رووی دەنگ و کورسی و پلەشەوە کەمیکردووە.

هەچی بزووتنەوەی گۆڕانە، لە هەڵبژاردنی ٣٠ی کانوونی دووەمی ٢٠٠٥ درووست نەبووە و لە یەکەم بەشداریکردنی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکاندا لە ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤ توانی پلەی یەکەم بەدەستبهێنێت و (٣٥٩٦٠٠) دەنگی بەدەستهێناوە لەگەڵ (١٢) کورسی.

هەرچی پارتی دیموکراتی کوردستانە، کە لە هەڵبژاردنی ٣٠ی کانوونی دووەمی ٢٠٠٥ دا لە پارێزگای سلێمانی لە پلەی دووەدابوو بە (٩١٥٧٨) و (٥) کورسی ئەنجومەنی مسۆگەرکردووە، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤ دا لە پارێزگای سلێمانی (٨٦٦٦٥) دەنگی بەدەستهێناوە لەگەڵ (٣) کورسی ئەنجومەن، واتا پارتی دیموکراتی کوردستان زیاتر لە (٥ هەزار) دەنگ کەمیکردووە و (٢) کورسی ئەنجومەنیش دابەزیوە، لە پلەی دووەمدا بووە، ئێستا بووە بە پلەی سێیەم.

یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان، کە لە پلەی سێیەمدا بوو لە هەڵبژاردنی ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤ کە (٧٥٠٠٨) دەنگی بەدەستهێنابوو و(٥) کورسی ئەنجومەنی بەدەستهێنابوو، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤دا (٦٦٠٩٧) دەنگی

بەدەستهێناوە لەگەڵ (٢) کورسی ئەنجومەنی پارێزگا، بۆیە یەکگرتوو لەرووی دەنگەوە نزیکەی (٩ هەزار) دەنگ کەمیکردووە، لەگەڵ (٣) کورسی کەمیکردووە و لە پلەی سێیەمەوە بووە بە پلە چوار، کۆمەڵی ئیسلامی کوردستان، کە لە هەڵبژاردنی ٣٠ی کانوونی دووەمی ٢٠٠٥ (٥٣٠٨٨) دەنگی بەدەستهێنابوو بەرێژەی و (٣) کورسی ئەنجومەن، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤ لە پارێزگای سلێمانی (٥٥٤٥٧) دەنگی بەدەستهێناوە، زیاتر لە (٢ هەزار) دەنگ زیادی کردووە، بەڵام کورسییەکانی یەك کورسی کەمیکردووە.

لیستی هاوپەیمانی نیشتیمانی، کە لە هەڵبژاردنی ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤ لە پارێزگای سلێمانی (١٠٥١٢) دەنگی بەدەستهێنابوو لەگەڵ (١) کورسی ئەنجومەن لە (سۆسیالیست و شیوعی و زەحمەتکێشان) پێکهاتوون، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٣٠ی کانوونی دووەمی ٢٠٠٥ کە بە لیستی جیا بەشداربوون شیوعی (٨١٩٢) دەنگی بەدەستهێنابوو، سۆسیالیست (٧٠١٨) دەنگی بەدەستهێنابوو، زەحمەتکێشان (٥٤١٧) دەنگی هێنابوو هەرسێکیان پێکەوە (٢٠٦٢٧) دەنگیان بەدەستهێنابوو، واتا نزیکەی (١٠ هەزار) دەنگ کەمیان کردووە، بەڵام ئەوکات کورسییان بەدەست نەهێنابوو.

بەوپێیەش، لە نێوان هەڵبژاردنی ٢٠٠٥ بۆ ٢٠١٤ یەکێتی نیشتیمانی کوردستان نزیکەی (١٦٧٠٠٠) دەنگ کەمیکردووە و لەگەڵ (١٧) کورسی کەمیکردووە، لە پلەی کەمەوە بۆ پلەی دووەم دابەزیوە، هەرچی پارتی دیموکراتی کوردستانە (٥ هەزار) دەنگ کەمیکردووە و (٢) کورسی ئەنجومەنیش دابەزیوە، لە پلەی دووەمەوە بۆ پلەی سێیەم دابەزیوە. هەرچی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستانە نزیکەی (٩ هەزار) دەنگ کەمیکردووە، لەگەڵ (٣) کورسی کەمیکردووە و لە پلەی سێیەمەوە بووە بە پلە چوار. سەبارەت بە کۆمەڵی ئیسلامی کوردستانیش زیاتر لە (٢ هەزار) دەنگ زیادیکردووە، بەڵام یەك کورسی کەمیکردووە.

خشتەی ژمارە ٥٤

سلێمانی/جیاوازی دەنگی لایەنەکان لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان ٢٠٠٥ –٢٠١٤					
		هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا ٢٠٠٥		هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا ٢٠١٤	
ز	لیست	ژمارەی دەنگ	ژمارەی کورسی	ژمارەی دەنگ	ژمارەی کورسی
١	بزووتنەوەی گۆڕان			٣٥٩٦٠٠	١٢
٢	یەکێتی نیشتیمانی کوردستان	٤٨٥٧١٨	٢٨	٣١٨٧٢٣	١١
٣	پارتی دیموکراتی کوردستان	٩١٥٧٨	٥	٨٦٦٥٥	٣
٤	یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان	٧٥٠٠٨	٥	٥٥٤٥٧	٢
٥	کۆمەڵی ئیسلامی کوردستان	٥٣٠٨٨	٣	٦٦٠٩٧	٢
٦	هاوپەیمانی نیشتیمانی			١٠٥١٢	١
٧	لیستی رافیدەین (کۆتا)			٢٥٥	١
	کۆی گشتی	٧٣٦٧٣٤	٤١	٩٠٦٦٤٣	٣٢

سێیەم/ دەنگی لایەنەکان لە پارێزگای دهۆك ٢٠٠٥ – ٢٠١٤

لە پارێزگای دهۆك، کە لە هەڵبژاردنی ٣٠ی کانونی دووەمی ٢٠٠٥ کورسییەکانی (٤١) کورسی بووە و (٣٨٣٢٦٥) کەس دەنگیان دابوو، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤ دا (٥٠٠١٦١) کەس دەنگیدا ژمارەی کورسیەکانیشی ٢٨ کورسی بوو، کە ٣ کورسیان کۆتایە، لە هەڵبژاردنی ٣٠ی کانونی دووەمی ٢٠٠٥ لیستی پارتی دیموکراتی کوردستان لە پلەی یەکەمدا بوو، کە (٣٠٢١٣٣) دەنگی بەدەستهێنابوو، لەگەڵ (٣٣) کورسی ئەنجومەن، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤دا (٣٥٧٢٩٢) دەنگی بەدەستهێنابوو، لەگەڵ (١٩) کورسی، بەو پێیەش دەنگەکانی لە نێوان هەڵبژاردنی ٢٠٠٥ بۆ ٢٠١٤ نزیکەی (٥٥ هەزار) زیادیکردووە و کورسیەکانیشی (١٤) کورسی کەمیکردووە.

یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان، کە لە هەڵبژاردنی ٣٠ی کانونی دووەمی ٢٠٠٥ لە پلەی دووەمدا بوو، کە (٣٥٦٧٥) دەنگی (٤) کورسی ئەنجومەن و لیستی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان لە پلەی سێیەمدابوو بە (٣٥٤٨٣) و (٤) کورسی بەدەستهێنابوو، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤دا یەکگرتوو لە پارێزگای دهۆك (٦٢١٦٢) دەنگی بەدەستهێناوە لەگەڵ (٣) کورسی، بەو پێیەش یەکگرتوو دەنگەکانی بە نزیکەی (٣٣هەزار) دەنگ زیادیکردووە، بەڵام یەك کورسی کەمیکردووە.

یەکێتی نیشتیمانی کوردستان، کە لە هەڵبژاردنی ٣٠ی کانونی دووەمی ٢٠٠٥ لە پلەی سێیەمدا بوو، کە (٣٥٤٨٣) دەنگی (٤) کورسی ئەنجومەنی هەبووە، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٣٠ی نیساندا یەکێتی لە پارێزگای دهۆك (٤٠٧٩٦) لەگەڵ (٢) کورسی ئەنجومەنی بەدەستهێناوە، بەو پێیەش دەنگەکانی یەکێتی بە نزیکەی (٥ هەزار) دەنگ زیادیکردووە و (٢) کورسی کەمیکردووە.

بەڵام بزووتنەوەی گۆڕان، کە بەتەنها لە هەڵبژاردنی ٣٠ی نیسانی ٢٠١٤ بەشداریکردووە، (٢٢٨٥٥) دەنگی هێناوە لەگەڵ (١) کورسی ئەنجومەن.

بەو پێیەش لە نێوان هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان لە ٢٠٠٥ بۆ ٢٠١٤ پارتی دیموکراتی کوردستان لە دهۆك نزیکەی (٥٥ هەزار) زیادیکردووە و کورسیەکانیشی (١٤) کورسی کەمیکردووە. بەڵام یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان، بە نزیکەی (٣٣هەزار) دەنگ زیادیکردووە، بەڵام یەك کورسی کەمیکردووە. سەبارەت بە یەکێتی نیشتیمانی کوردستان بە نزیکەی (٥ هەزار) دەنگ زیادیکردووە و (٢) کورسی کەمیکردووە.

خشتەی ژمارە ٥٥

دهۆك/ جیاوازی دەنگی لایەنەکان لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان ٢٠٠٥ – ٢٠١٤					
		هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا ٢٠٠٥		هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا ٢٠١٤	
ز	لیست	ژمارەی دەنگ	ژمارەی کورسی	ژمارەی دەنگ	ژمارەی کورسی
١	پارتی دیموکراتی کوردستان	٣٠٢١٣٣	٣٣	٣٥٧٣٩٢	١٩
٢	یەکگرتوی ئیسلامی کوردستان	٣٥٦٧٥	٤	٦٢١٦٢	٣
٣	یەکێتی نیشتیمانی کوردستان	٣٥٤٨٣	٤	٤٠٧٩٦	٢
٤	بزووتنەوەی گۆڕان			٢٢٨٥٥	١
٥	لیستی رافیدەین			٤٠٨٦	١
٦	ئەنجومەنی گەلی کلدانی ئاسوری			٣٢٠٢	١
٧	ئایشخان ملکون سەرکیسیان			٩٦٤	١
	کۆی گشتی	٣٨٣٢٦٥	٤١	٥٠٠١٦١	٢٨

دەروازەی دەیەم/ هەڵبژاردنی ئە نجومەنی نوێنەرانی عێراق ٢٠١٤

یەکەم/ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق ٢٠١٤/٤/٣٠

أ. پارێزگای هەولێر لە هەڵبژاردنی ٢٠١٤

ب. پارێزگای سلێمانی لە هەڵبژاردنی ٢٠١٤

ج. پارێزگای دهۆك لە هەڵبژاردنی ٢٠١٤

دووەم/ نەخشەی سیاسی حیزبەکان لە نێوان هەڵبژاردنەکانی ٢٠١٠ و ٢٠١٤

یەکەم/ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق ٢٠١٤/٤/٣٠

لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراقدا، کە لە ٢٠١٤/٤/٣٠ بەڕێوەچوو، لە پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان (٢٧١٧٠٨٢) کەس مافی دەنگدانیان هەبووە و (٢١٢٨١٦٧) دەنگیانداوە، بەرێژەی (٧٨,٣٪)، بەجۆرێك لە هەولێر (٩٣٦٥٥٧) مافی دەنگدانیان هەبووە و (٧٤٤٤٨٩) دەنگیداوە، بە رێژەی (٧٩٪)، لە سلێمانی (١١٦٨٤٥٩) کەس مافی دەنگیدانیان هەبووە و (٨٩٣٢٢٦) دەنگیانداوە، بەڕێژەی (٧٦٪) و لە دهۆکیش کە (٦١٢٠٦٦) مافی دەنگدانیان هەبووە، (٤٩٠٤٥٢) کەس دەنگیانداوە بەڕێژەی (٨٠٪).

کە کۆی کورسییەکانی پارێزگاکانی هەرێم بەبێ ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی هەرێم (٤٤) کورسی بووە، بە جۆرێك هەولێر (١٥) کورسی، سلێمانی (١٨) کورسی و دهۆك (١١) کورسی . [١٤]

خشتەی ژمارە ٥٦

پارێزگا	ژمارەی دەنگدەر	ژمارەی کورسی
هەولێر	٩٣٦٥٥٧	١٨
سلێمانی	١١٦٨٤٥٩	١٥
دهۆك	٦١٢٠٦٦	١١
کۆی گشتی	٢٧١٧٠٨٢	٤٤

خشتەی ژمارە ٥٧

دەنگی لایەنەکان لە پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان بۆ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق ٢٠١٠/٣/٧

پارێزگا	ژمارەی دەنگدەر	دەنگی دروست	ڕێژەی بەشداری	پارتی		گۆڕان		یەکێتی		یەکگرتوو		کۆمەڵ	
				ژ.دەنگ	ڕێژە	ژ.دەنگ	ڕێژە	ژ.دەنگ	ڕێژە	ژ.دەنگ	ڕێژە	ژ.دەنگ	ڕێژە
هەولێر	٩٣٦٥٥٧	٧٤٤٤٨٩	٪٧٩	٣٥٤٧٣٥	٪٤٨	١٠٤٠٥٩	٪١٤	١٦٨٦٨٨	٪٢٣	٢٦٣٢٣	٪٤	٨٠٤٩٢	٪١١
سلێمانی	١١٦٨٤٥٩	٨٩٣٢٢٦	٪٧٦	٩٣٤١٠	٪١٠	٣٤٧٧٩٩	٪٣٩	٢٩٤٢٦٥	٪٣٣	٨١٣٩٢	٪٩	٥٧١٠٢	٪٦
دهۆك	٦١٢٠٦٦	٤٩٠٤٥٢	٪٨٠	٣٤٠٩٧٧	٪٦٢	٢٠٦٤٥	٪٤	٣٧٤٥٧	٪٧	٨٤٤٦٤	٪١٧	٣١٧٧	٪١
کۆی گشتی	٢٧١٧٠٨٢	٢١٢٨١٦٧	٪٧٨	٧٥٣٠١٤	٪٣٥	٤٧٢٥٠٣	٪٢٢	٤٩٦٥٣٦	٪٢٣	١٩٢١٧٩	٪٩	١٤٠٧٧١	٪٧

ئەگەرچی ژمارەیەکی زۆری لیست و قەوارە بەشداری هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراقیان کرد لەو پارێزگایانە، بەڵام تەنها تەنها (٥) لیست دەنگی کورسی مسۆگەرکرد، بۆیە کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردن تەنها دەنگی ئەوانی ئەژمارکردووە، کە کورسیان هێناوە، لە تێکڕای ئەوانەی دەنگیاندا هەبوو لە سێ پارێزگاکەی هەرێمی کوردستان (٢١٢٨١٦٧) کەس دەنگیداوە، بەڵام (٢٠٥٥٠٠٣) دەنگی گشتیی ئەو هێزانەی کورسییان بەدەستهێناوە، کە (١٨٥٣٩٠٥) بەو پێیە پارتی دیموکراتی کوردستان لەسەر ئاستی هەرێمی کوردستان (٧٥٣٠١٤) دەنگی بەدەستهێنا بەڕێژەی (٣٥٪) و بزووتنەوەی گۆڕان (٤٧٢٥٠٣) بەدەستهێناوە بەڕێژەی (٢٢٪)، یەکێتی نیشتیمانی کوردستان (٤٩٦٥٣٦) دەنگی بەدەستهێناوە بەڕێژەی (٢٣٪)، یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستانیش (١٩٢١٧٩) دەنگ بەڕێژەی (٩٪)و کۆمەڵی ئیسلامیی کوردستانیش (١٤٠٧٧١) دەنگ بەڕێژەی (٧٪).

خشتەی ژمارە ٥٨

ڕێژە و ژمارەی دەنگی حیزبەکانی کودستان لە هەڵبژاردنی ٢٠١٤/٤/٣٠			
ژمارە	ناوی لیست	ژمارەی دەنگ	ڕێژەی دەنگ
١	پارتی دیموکراتی کوردستان	٧٥٣٠١٤	٪٣٥
٢	یەکێتی نیشتیمانی کوردستان	٤٩٦٥٣٦	٪٢٣
٣	بزووتنەوەی گۆڕان	٤٧٢٥٠٣	٪٢٢
٤	یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان	١٩٢١٧٩	٪٩
٥	کۆمەڵی ئیسلامی	١٤٠٧٧١	٪٧

(چارتی ژمارە ٣٤)

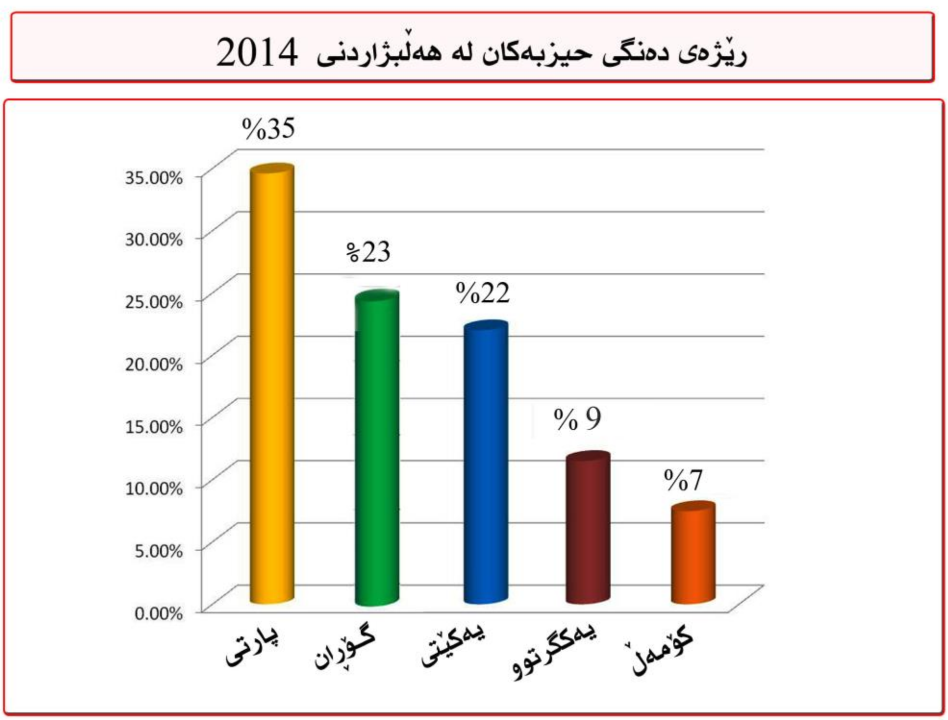

ا- پارێزگای هەولێر لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق ٢٠١٤

لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق ٢٠١٤/٤/٣٠، کە هەر پارێزگایە و ژمارەی کورسی دیاریکراوی خۆی هەبوو، لە پارێزگای هەولێر کە ١٥ کورسی لە ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق بۆ دیاریکراوە (٩٣٦٥٥٧) هاوڵاتی مافی دەنگدانیان هەبووە و (٧٤٤٤٨٩) هاوڵاتیش دەنگیانداوە، لیستی پارتی دیموکراتی کوردستان توانی (٣٥٤٧٣٥) دەنگ بەدەست بهێنێت بەرێژەی (٤٨٪) و (٧) کورسی پەرلەمانی مسۆگەر بکات، یەکێتی نیشتیمانی کوردستان (١٦٨٦٨٨) دەنگی بەدەستهێناوە بەڕێژەی (٢٣٪) کە (٤) کورسی بەدەستێنا، لیستی گۆڕان توانی (١٠٤٠٥٩) دەنگ بەدەستبهێنێت بەڕێژەی (١٤٪) و (٢) کورسی پەرلەمانی بەدەستهێنا، لیستی کۆمەڵی ئیسلامیی (٨٠٤٩٢) دەنگ بەڕێژەی (١١٪) و توانی (٢) کورسی بەدەستبهێنێت، لیستی یەکگرتووی ئیسلامیی (٢٦٣٢٣) دەنگ و بەڕێژەی (٤٪)، بەڵام هیچ کورسییەکی لە پارێزگای هەولێر مسۆگەر نەکرد.[١٥]

خشتەی ژمارە ٥٩

پارێزگای هەولێر				
ژمارە	ناوی لیست	ژمارەی دەنگ	ڕێژەی دەنگ	کورسی
١	پارتی دیموکراتی کوردستان	٣٥٤٧٣٥	٪٤٨	٧
٢	یەکێتی نیشتیمانی کوردستان	١٦٨٦٨٨	٪٢٣	٤
٣	بزووتنەوەی گۆڕان	١٠٤٠٥٩	٪١٤	٢
٤	کۆمەڵی ئیسلامی	٨٠٤٩٢	٪١١	٢
٥	یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان	٢٦٣٢٣	٪٤	٠
	ماف دەنگدان	دەنگدەران		١٥
	٩٣٦٥٥٧	٧٤٤٤٨٩		

(چارتی ژمارە ٣٤)

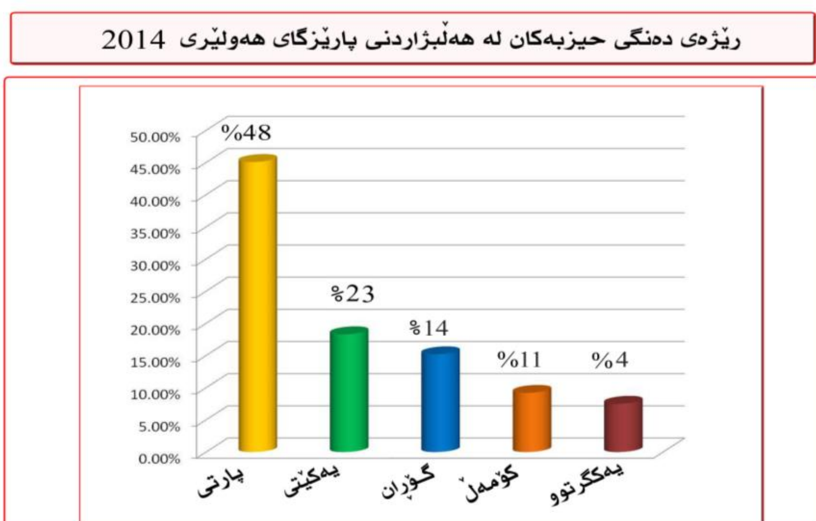

ب- پارێزگای سلێمانی لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق ٢٠١٤

لە پارێزگای سلێمانی، کە (١١٦٨٤٥٩) کەس مافی دەنگدانی هەبووە و لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق ٢٠١٤/٤/٣٠ کە (٨٩٣٢٢٦) کەس دەنگیانداوە، بەرێژەی (٧٦٪) و ١٨ کورسی لە ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق بۆ دیاریکراوە، لیستی گۆڕان توانی (٣٤٧٧٩٩) دەنگ بەدەستبهێنێت بەڕێژەی (٣٩٪) و (٧) کورسی پەرلەمانی بەدەستهێنا، یەکێتی نیشتیمانی کوردستان (٢٩٤٢٦٥) دەنگی بەدەستهێناوە بەڕێژەی (٣٣٪) کە (٦) کورسی بەدەستهێنا، لیستی پارتی دیموکراتی کوردستان توانی (٩٣٤١٠) دەنگ بەدەستبهێنێت، بەرێژەی (١٠٪) و (٢) کورسی پەرلەمانی مسۆگەر بکات، لیستی یەکگرتووی ئیسلامیی (٨١٣٩٢) دەنگ و بەڕێژەی (٩٪) و (٢) کورسی مسۆگەرکرد، لیستی کۆمەڵی ئیسلامیی (٥٧١٠٢) دەنگ بەڕێژەی (٦٪) توانی (١) کورسی بەدەستبهێنێت.[١٦]

خشتەی ژمارە ٦٠

پارێزگای سلێمانی				
ژمارە	ناوی لیست	ژمارەی دەنگ	رێژەی دەنگ	کورسی
١	بزووتنەوەی گۆڕان	٣٤٧٧٩٩	٣٩٪	٧
٢	یەکێتی نیشتیمانی کوردستان	٢٩٤٢٦٥	٣٣٪	٦
٣	پارتی دیموکراتی کوردستان	٩٣٤١٠	١٠٪	٢
٤	یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان	٨١٣٩٢	٩٪	٢
٥	کۆمەڵی ئیسلامی	٥٧١٠٢	٦٪	١
	مافی دەنگدان	دەنگدەران		١٨
	١١٦٨٤٥٩	٨٩٣٢٢٦		

(چارتی ژمارە ٣٦)

ڕێژەی دەنگی حیزبەکان لە هەڵبژاردنی پارێزگای سلێمانی 2014

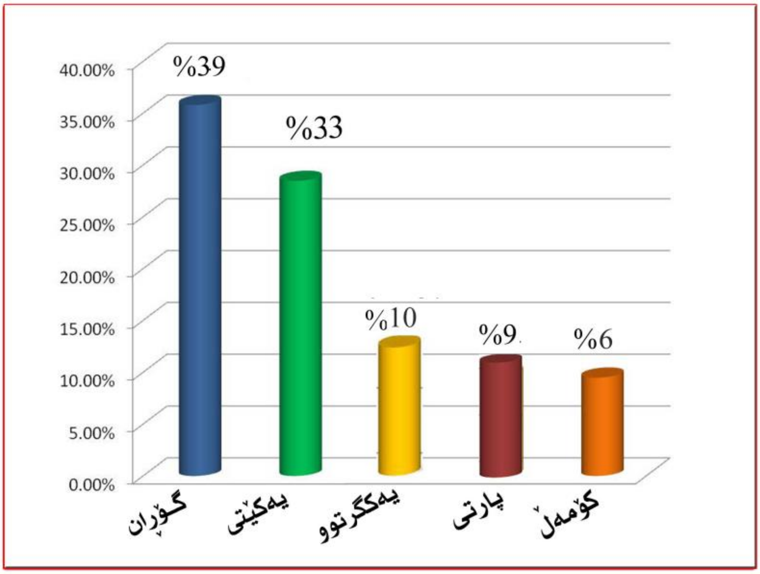

ج- پارێزگای دهۆك له هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق ٢٠١٤

له پارێزگای دهۆك، كه ١١ كورسی پەرلەمانی بەردەكەوێت و (٦١٢٠٦٦) مافی دەنگدانی هەبوو، (٤٩٠٤٥٢) هاوڵاتی دەنگیاندا، بەرێژەی (٨٠٪)، لیستی پارتی دیموكراتی كوردستانی (٣٠٤٨٦٩) دەنگی بەدەستهێناوە، بەرێژەی (٦٢٪) توانی (٨) كورسی پەرلەمانی مسۆگەر بكات، یەكگرتووی ئیسلامیی كوردستان (٨٤٤٦٤) دەنگی بەدەستهێنا، بەڕێژەی (١٧٪) و بەدەستهێنانی (٢) كورسی، یەكێتی نیشتیمانی كوردستان (٣٣٥٨٣) دەنگی بەدەستهێنا، بەرێژی (٧) و (١) كورسی بەدەستهێنا، بەڵام بزووتنەوەی گۆڕان (٢٠٦٤٥) دەنگ و بەرێژەی (٤٪) هیچ كورسییەكی بەدەستنەهێناوە و كۆمەڵی ئیسلامی (٣١٧٧) دەنگی بەدەستهێنا، بەرێژەی (١٪) و هیچ كورسییەكی بەدەست نەهێناوە. ١٧

خشتەی ژمارە ٦١

پارێزگای دهۆك				
ژمارە	ناوی لیست	ژمارەی دەنگ	رێژەی دەنگ	كورسی
١	پارتی دیموكراتی كوردستان	٣٤٠٩٧٧	٪٦٢	٨
٢	یەكگرتووی ئیسلامی كوردستان	٨٤٤٦٤	٪١٧	٢
٣	یەكێتی نیشتیمانی كوردستان	٣٧٤٥٧	٪٧	١
٤	بزووتنەوەی گۆڕان	٢٠٦٤٥	٪٤	٠
٥	كۆمەڵی ئیسلامی	٣١٧٧	٪١	٠
	مافی دەنگدان	دەنگدەران		١١
	٦١٢٠٦٦	٤٩٠٤٥٢		

(چارتی ژماره ۳۷)

ڕێژەی دەنگی حیزبەکان لە هەڵبژاردنی پارێزگای دهۆك 2014

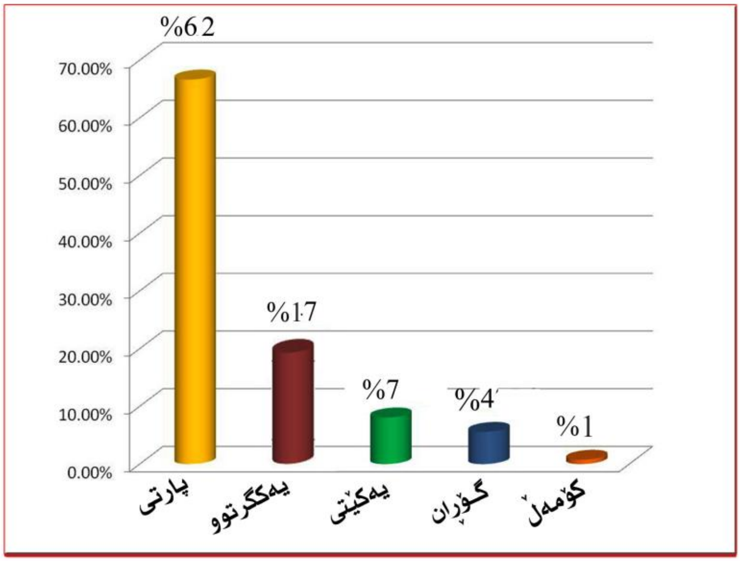

دووەم/ جیاوازی دەنگی لایەنەکان لە نێوان هەڵبژاردنەکانی ٢٠١٠ و ٢٠١٤

گەر بەراوردی دەنگی لایەنە سیاسییەکان بکەین لە نێوان هەڵبژاردنی ٢٠١٠ و ٢٠١٤ ی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق، جیاوازی و گۆڕانکاری دەنگی لایەنەکان دەردەکەون، لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠/٣/٧دا پارتی دیموکراتی کوردستان لەسەر ئاستی هەرێمی کوردستان (٦٧٠٩٦٥) دەنگی بەدەستهێنا، بەڕێژەی (٣٤,٦٪)، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٢٠١٤/٤/٣٠ پارتی دیموکراتی کوردستان (٧٥٣٠١٤) دەنگی بەدەستهێناوە، بەڕێژەی (٣٥٪)، یەکێتی نیشتیمانی کوردستان لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠دا (٣٩٧٩٢٩) دەنگی بەدەستهێنا، بەڕێژەی (٢٠,٥٢٪)، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٢٠١٤دا (٤٩٦٥٣٦) دەنگی بەدەستهێنا، بەڕێژەی (٢٣٪)، بزووتنەوەی گۆڕان لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠ دا (٤٢٥٧٩٣) دەنگی بەدەستهێنا، بەڕێژەی (٢٢٪)، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٢٠١٤دا (٤٧٢٥٠٣) دەنگی بەدەستهێنا بەڕێژەی (٢٢٪)، یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان، لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠ دا (٢١٤٢٢٢) دەنگی بەدەستهێنا، بەڕێژەی (١١,٥٪)، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٢٠١٤دا (١٩٢١٧٩) دەنگی بەدەستهێنا، بەڕێژەی (٩٪)، کۆمەڵی ئیسلامی کوردستان، لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠ دا (١٤٤٩٨٧) دەنگی بەدەستهێنا، بەڕێژەی (٧,٥٪)، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٢٠١٤دا (١٤٠٧٧١) دەنگی بەدەستهێنا، بەڕێژەی (٧٪).

خشتەی ژمارە ٦٢

بەراوردی دەنگی لایەنەکان لەنێوان هەڵبژاردنی ٢٠١٠ و ٢٠١٤				
ناوی لیست	هەڵبژاردنی ٢٠١٠		هەڵبژاردنی ٢٠١٤	
	ژ. دەنگ	رێژە٪	ژ. دەنگ	رێژە٪
پارتی دیموکراتی کوردستان	٦٧٠٩٦٥	٣٤,٦	٧٥٣٠١٤	٣٥
بزووتنەوەی گۆڕان	٤٢٥٧٩٣	٢٢	٤٧٢٥٠٣	٢٢
یەکێتی نیشتیمانی کوردستان	٣٩٧٩٢٩	٢٠,٥٢	٤٩٦٥٣٦	٢٣
یەکگرتووی ئیسلامی	٢١٤٢٢٢	١١,٥	١٩٢١٧٩	٩
کۆمەڵی ئیسلامی	١٤٤٩٨٧	٧,٤٧	١٤٠٧٧١	٧

دەروازەی یانزەیەم/ هەڵبژاردن و ساختەکاری

یەکەم/ ساختەکاریی لە هەڵبژاردنەکاندا

دووەم/ ساختەکاریی ئەنجامی هەڵبژاردنەکانی ١٩٩٢ دەگۆڕێ

سێیەم/ ساختەکاریی لە هەڵبژاردنەکانی ٢٠٠٥دا

چوارەم/ ساختەکاریی لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠

پێنجەم/ ساختەکاریی لە هەڵبژاردنی ٢٠١٤

شەشەم/ ساختەکاری لە ڕووی یاساییەوە

یەکەم/ ساختەکاریی لە هەڵبژاردنەکانی کوردستاندا

پرۆسەی هەڵبژاردن، وەك پایەیەکی گرنگی دیموکراسی لە وڵاتە تازە پێگەیشتووەکاندا، بەڵام بەردەوام لەو کۆمەڵگایانەدا حیزبی حاکم، یاخود هێزە دەستڕۆیشتووەکان لە ڕێی ساختەکاریی و تەزویرەوە دەنگی هاوڵاتیان لەبەرژەوەندی خۆیان ساختە دەکەن، لە هەرێمی کوردستانیش پرسی تەزویر و ساختەکاریی لە هەڵبژاردنەکاندا بووەتە پرسێکی جیدیی و کاریگەری لەسەر پرۆسەی هەڵبژاردن و نەخشەی سیاسی هێزەکان لە هەرێمی کوردستان و عێراق دروستکردووە، ئەگەرچی پرۆسەی هەڵبژاردن لە کوردستاندا بۆ ساڵی ١٩٩٢ دەگەڕێتەوە، بەڵام لە عێراقدا تەزویر و ساختەکاری مێژوویەکی درێژی هەیە (لە یەکەم پرۆسەی هەڵبژاردندا کەلە ساڵی ١٩٢٣ ئەنجامدرا بەریتانییەکان لە بەرژەوەندی پێکهاتەی سوننە تەزویر و ساختەکارییانکرد، بەو پێیەی لە عێراقدا پێکهاتەی شیعە زیاتربوون و بەریتانییەکانیش لەگەڵ سەرخستنی پێکهاتەی سوننە بوون، دواتریش لە هەڵبژاردنی ١٩٣٣دا جەودەت روکابی سەرۆك وەزیرانی ئەوکاتی عێراق لە بەرژەوەندی خۆی تەزویریکرد، هاوکات جەمیل مەدفەعی لە هەڵبژاردنی ١٩٣٧ و نوری سەعید لە هەڵبژاردنی ١٩٣٩ لەبەرژەوەندی خۆیان تەزویریانکرد). [١٨]

لە هەڵبژاردنە سەرەتاییەکانی عێراقدا، کارەکتەرە سیاسییەکان هێزی سەربازیی و ناوخۆییان لەو بوارەدا بەکارهێناوە، لەبەرئەوەی لەو سەردەمەدا وەزارەتی ناوخۆ سەرپەرشتی هەڵبژاردنەکانی دەکرد و هەرئەویش سندوقەکانی هەڵبژاردنی دەگواستەوە، لەو ساتەشدا هەڵبژاردن چەند رۆژێکی دەخایاند و هیچ جۆرە چاودێرییەکی ناوخۆیی و نێودەوڵەتیش نەبووە، بۆیە تەزویر و ساختەکاریی بووە نەریتێکی باوی پارت و کەسایەتییە دەسەڵاتدارەکان و لە سەرجەم هەڵبژاردنەکانی عێراقدا لەبەرژەوەندی حیزبی حاکم و دەسەڵاتدار ساختەکاریی کراوە و کاریگەریی گەورەشی لەسەر ئەنجامی هەڵبژاردنەکان هەبووە.

دووەم/ ساختەکاریی ئەنجامی هەڵبژاردنەکانی ١٩٩٢ دەگۆڕێت

ئەزموونی هەڵبژاردنی پەرلەمانی لە هەرێمی کوردستان بۆ یەکەمجار لە ساڵی ١٩٩٢ کراوە و ئەزموونێکی تا ئاستێك سەرکەوتوو نەبوو، چ لە رووی بوونی ساختەکاریی زۆرەوە، چ لە رووی ئەوەی سندووقەکانی هەڵبژاردن، لەبری ئەوەی ببێتە ناوەندی یەکلاکردنەوەی کێشە و قەیرانەکان، بووە هۆی لێکدابرانی هێز و لایەنەکان، لە یەکەم هەڵبژاردندا، کە بڕیاربوو لە ١٩٩٢/٥/١٧ بەڕێوەبچێت، دوو رۆژ دواخرا لەو کاتەدا وترا مەرەکەبی هەڵبژاردنەکان لەلایەن هێزێکەوە ساختەکراوە و مەرەکەبی خراپ هێنراوە بۆیە هەڵبژاردن دواخرا.

بەپێی ئەو نامە و راگەیەنراو و بەڵگەنامانەی بڵاوکراونەتەوە، لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢/٥/١٩دا بە جۆرەها شێوە ساختەکاریی و تەزویر لەلایەن هێز و لایەنەکانەوە کراوە، لەگەڵ ئەوەی بەپێی پێوەرە نێودەوڵەتییەکان لێکۆڵینەوە لەهەر بنکە و ناوەندێکی دەنگداندا دەکرێت، کە رێژەی دەنگدان تێیدا لە (٨٥٪) زیاتر بێت، (هەر وێستگەیەکی دەنگدان رێژەی دەنگدانی (٨٥٪) زیاتر بوو دەچێتە تەحقیق... جگە لەمە لە هەر ناوچەیەك رێژەی دەنگی (٨٥٪) زیاتر بێت دەچێتە تەحقیق، کە ئەمانە پێوەری نێودەوڵەتین).[١٩]

بەڵام بەپێی ئەنجامی هەڵبژاردنەکان، کە لەلایەن لیژنەی باڵای هەڵبژاردنەکانەوە راگەیەنرا، لە پارێزگای دهۆك، کە (١٧٨٠٠٠) کەس مافی دەنگدانیان هەبووە، بەڵام لەو پارێزگایە (١٩٨٣٥٢) دەنگیانداوە، واتا رێژەی دەنگدان (١١١,٤٪) بەو پێیەش ئەگەر رێژەی دەنگدان، کە لە سلێمانی (٧٧,٦٪) ئاسایی بووە و بەپێی ستانداردی نێودەوڵەتی، ئەگەر رێژەی دەنگدان لە پارێزگای دهۆك (١٠٠٪)یش ئەژمار بکرێت ئەوا (٢٠٣٥٢) دەنگ زیاد دراوە و ساختەکارییەکە رێژەکەی دەکاتە (١١,٤٪)، هەرچەندە بەپێی پاشکۆی وتارێکی نەوشیروان مستەفا ئەمین بەناوی (حیزب و حوکم: ئەزموونی کوردستان) ئاماژە بەوە دەکات، کە رێژەی دەنگدان لە پارێزگای دهۆك (١٢٤٪) بووە بەو پێیەی ئەگەر لەو پارێزگایە لە (١٠٠٪)ی دەنگدەران دەنگیان

دابێت ئەوا نزیکەی (٤٥٠٠٠) زیاتر دەنگیانداوە بەو پێیەی ئەو پارێزگایە (٢٢٣٠٠٠) دەنگیانداوە).[٢٠]

بەوپێیەش ئەو تەزویرەیکراوە، ئەنجامی هەڵبژاردنەکانی گۆڕی، چونکە لە هەڵبژاردنەکەدا پارتی دیموکراتی کوردستان (٤٣٧٨٧٩) دەنگی بەدەستهێنا بەرێژەی (٤٥,٠٥٪) و یەکێتی نیشتیمانی کوردستان (٤٢٣٨٣٣) دەنگی بەدەستهێنا بەرێژەی (٤٣,٦٪) ئەگەر ئەو رێژە دەنگە زیادەیەی دهۆکی لێدەرکرێت (٢٠٣٥٢) دەنگی زیاد لە (١٠٠٪) ی دەنگدانە ئەوا دەنگی پارتی دەبێتە (٤٣٧٨٧٩ – ٢٠٣٥٢ = ٤١٧٥٢٧) دەنگ بەو پێیەش کۆی گشتیی دەنگدان دەبێتە (٩٥١٦٠١) واتا یەکێتی نیشتیمانی کوردستان دەبێتە هێزی یەکەم و رێژەی دەنگەکانی دەبێتە (٤٤,٥٪) و پارتی دیموکراتی کوردستانیش رێژەی دەنگەکانی دەبێتە (٤٣,٩٪) و هێزی دووەمی کوردستان.

هاوکات بەپێی زۆرێك لە سکاڵا و نامە و بروسکەی لایەنە سیاسییەکان، باس لە دەستتێوەردان و دەنگیدانی دووبارە دەکەن، لەگەڵ ئەوەی لیژنەی باڵای هەڵبژاردن هۆشیاریدا لە بەسزاگەیاندنی هەر کەسێك کە هەوڵی ساختەکاریی بدات، دوای جیاکردنەوەی دەنگەکان بۆ دەستەی باڵای هەڵبژاردنەکان دەرکەوت، کە لە هەردوو بنکەی (١٧) لە دهۆك و بنکەی (٦) لە هەولێردا ساختەکاریی کراوە، بەو پێەی لە بنکەی (١٧)ی دهۆك (قوتابخانەی پێشکەفتن) ژمارەی دەنگەکانی ئەو بنکەیە بە (٧٩٩٤) دەنگ ئەژمار کراوە، بەڵام دوای بژاردنەوەیان دەرکەوت دەنگی ئەو بنکەیە تەنها (١٩٩٤) واتا (٦٠٠٠) دەنگ لەو بنکەیە زیاد ئەژمارکرابوو، بۆیە لەو بنکەیەدا (٦٠٠٠) دەنگی پارتی دیموکراتی کوردستان سڕایەوە، بەوپێیەی بۆ لیژنەی باڵا دەرکەوت لەو بنکەیەدا ساختەکاریی کراوە.

لە بنکەی (٦) ی هەولێریش، دوای ئەوەی بۆ دەستەی باڵا دەرکەوت کە ساختەکاریی لەو بنکەیەدا کراوە و لە جارێك زیاتر دەنگدراوە، بۆیە دەنگی ئەو بنکەیە رەتکرایەوە بەو پێیەش (٣٥٤٠) دەنگی پارتی سڕایەوە لەگەڵ (١٥) دەنگی سۆسیالست و (١)

دەنگی پارتی گەل و (١٧) دەنگی شیوعی و (١٨) دەنگی ئیسلامیی و (١٥١) دەنگی یەکێتی، بەمەش کاریگەری بەسەر ئەنجامە کۆتاییەکانی هەڵبژاردندا هات دەنگەکانی یەکێتی بووە (٤٢٣٦٨٢) و تا (٤٢٣٨٣٣ – ٤١٥١ = ٤٢٣٦٨٢) دەنگەکانی پارتیش بووە (٤٢٨٣٣٩) بەوپێیەی (٤٣٧٨٧٩ – ٦٩٥٤٠ = ٤٢٨٣٣٩) بەم پێیە رێژەی دەنگەکان بووە پەنجا بە پەنجا بۆ هەردوو حیزبە سەرەکییەکە).[٢١]

هەوڵی دەرهێنانی هەزاران ناسنامە دراوە لەبەرژەوەندی لایەنەکان بۆئەوەی کاریگەری لەسەر ئەنجامی هەڵبژاردن دروست بکرێت، بۆ نموونە لە بروسکەیەکدا کە لە رۆژی ١٩٩٢/٥/١٨ بۆ ئەمیر حەوێزی سەرۆکی دەستەی باڵای هەڵبژاردنەکانی ناردووە، جەلال تاڵەبانی، سکرتێری یەکێتی ئاماژەی بە چەندین ساختەکاریی و فێڵ کردووە، لە بروسکەکەدا ئاماژەی بەوەداوە، کە پارتی ١٠٠٠ کەسی خۆی هێناوەتەوە لە ئێرانەوە کەچی دەنگدان بۆ ئەوان دواخراوە بە بڕیاری سەرکردایەتی.[٢٢]

لە بەیاننامەیەکیشدا، کە لە ١٩ /١٩٩٢/٥ بڵاوکراوەتەوە و لەبەشەکانی پێشتردا خستوومانەتە روو، د. مەحمود عوسمان ئاماژە بەوە دەکات، کە ساختەکاریی زۆر کراوە و بەهۆی ئەوەی مەرەکەبەکە بە ئاسانی لێکراوەتەوە بەچەندین جۆری ناسنامە دەنگدراوە و کەسی وا هەبووە (١٠) جار دەنگیداوە، پێشیوایە ساختەکاریی زۆر کراوە، بۆیە هەڵبژاردنێکی بێگەرد و نەزاهەت نەبووە و زیانی بە قۆناغی دیموکراتی و پەرلەمانی گەلی کورد گەیاندووە.

لە بەیاننامەی سەرجەم حیزبەکاندا ئاماژە بە نیگەرانی کراوە سەبارەت بە ساختەکاریی زۆری هەڵبژاردنەکان و بێگەرد نەبوونیان، لە بەیاننامەیەکی هاوبەشدا هەریەك لە حیزبەکانی (حسك، پاسۆك، حیزبی شیوعی، پارتی گەل، پ.د.ك) هاتووە، کە ئەم هەڵبژاردنە بە شێوەیەکی گشتی ناڕێك و ناپوختە لەبەر چەند دەستتێوەردانێك و چەند هەڵەیەکی تەکنیکی، کە بوونە هۆی دروستکردنی کەش و هەوای تەزویر و لادان لە یاسای هەڵبژاردن چ بەهۆی خۆفەرزکردن و بەسەر جەماوەر و چ بەهۆی فرۆفێڵی نابەجێیانە).[٢٣]

سێیەم/ ساختەکاریی لە هەڵبژاردنەکانی ٢٠٠٥دا

ساختەکاریی و پێشێلکاریی لە هەڵبژاردنەکانەکانی هەرێمی کوردستان لە ٢٠٠٥ دا کراوە و ئەویش بەپێی بەڵگەنامەکانی بەرپرسانی هەردوولا، لە بڵاوکردنەوەی کۆمەڵێك بەڵگەنامەدا بەناوی (پرۆسەی پێکهێنانی سەرۆکایەتی هەرێم)، کە نەوشیروان مستەفا لە ٢٠١٣/٧/٨ دا بڵاویکردەوە، بەرپرسە باڵاکانی هەردوولا بە روونی ئاماژە بە بوونی ساختەکاریی دەکەن، لە بڵاوکراوەکانی نەوشیروان مستەفا هاتووە: کە بەهۆی تەزویرەوە لە هەڵبژاردنەکانی ٢٠٠٥ دا لە قەزای سۆران کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان هەندێك لە سندووقەکانی ئەو قەزایەی پوچەڵکردەوە و مەسعود بارزانی سەرۆکی پارتی دیموکارتی کوردستان نامەیەکی ناڕەزایی بۆ حسێن هنداوی سەرۆکی کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان نارد. [٢٤]

هەر لە بڵاوکراوەکەدا، نەوشیروان مستەفا ئاماژەی بەوەکردووە، لەبەرئەوەی یەکێتی (٢٠ هەزار) دەنگی زیاتر لە پارتی هاوپەیمانەکانی هێنا، مەسعود بارزانی ئەمەی بە تەزویر لەقەڵەمدا، هەربۆیە لە نامەیەکدا بۆ جەلال تاڵەبانی، سکرتێری یەکێتی نیشتیمانی کوردستان لە رۆژی ٢٠٠٥/٢/١ دا تیایدا ئاماژە بە چەند خاڵێك دەکات، لە خاڵە سلبییەکاندا باس لە کۆمەڵێك رێگری دەکات لەوانە بارزانی گلەیی دەکات و دەنوسێت لەسەر سندووقەکان رێگە نەدراوە ئەوانەی نەخوێندەوارن بە کەسی نزیکی خۆیان رەئی خۆیان بنووسن، بەڵکو کادیرەکانی سەر سندوقەکانی بە کەیفی خۆیان نووسیویان، بەڵام لە خاڵی شەشەمدا بەروونی باسی تەزویر و خروقات دەکات و دەنووسێت (هەندێك خروقات یەکجار زۆر زەقن و پینە ناکرێن وەك ژمارەی زیادی دەنگ، کە بە دەها هەزار زیاترە لەوەی کە تۆمار کراوە و مەعلوم بووە پێشتر ئەو شوێنە ژمارەی دەنگدەری چەندە). [٢٥]

بارزانی لە نامەکەدا ئاماژە بەوەش دەکات کە ناکرێت ئەو تەزویرە زۆرانەی کراون لە هەرلایەك قبوڵ بکرێن و ئەمانە ببنە ئەساس بۆ ئاییندە، بۆیە پێویستە لیژنەیەك لێکۆڵینەوە لەو تەزویرانە بکات کە ژمارەی دەنگدەر زیادکراوە.

بەڵام لە نامەکەی بارزانیدا دەرکەوێت، کە هەردوولا واتا یەکێتی و پارتی هەریەکە و خروقات و تەزویری بۆ بەرژەوەندی حیزبی خۆیان کردووە، چونکە لە خاڵی پێنجەمی نامەکەیدا بۆ تاڵەبانی، بارزانی نووسیویەتی (شکایەتی یەکجار زۆر لەسەر رەفتاری برادەرانی یەکێتی پێمانگەیشتووە بێگومان رەنگە هەمان شکایەت لەسەر پارتیش بەدەست جەنابت گەیشتبن)..(بڕوانە پاشکۆی ژمارە ١٥ نامەکەی بارزانی بۆ تاڵەبانی).

چوارەم/ ساختەكاریی لە هەڵبژاردنی ٢٠١٠

لە هەڵبژاردنەكانی ٢٥ / ٧/ ٢٠٠٩دا هێز و لایەنە سیاسییەكان و چاودێرانی نێودەوڵەتیی تێبینیی و سەرنجی زۆریان لەسەر هەڵبژاردنەكان هەبوو، قاسم عەبودی، ئەندامی ئەنجومەنی كۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەكان، رایگەیاند: بەهۆی بوونی سكاڵا لەسەر ژمارەیەكی زۆری وێستگەكانی دەنگدان و دواتر خوێندنەوە و هەڵسەنگاندنی سكاڵان بڕیارماندا بە رەتكردنەوەی دەنگی (٤٠) وێستگەی هەڵبژاردن.[٢٦]

حەمدیە حوسێنی، ئەندامی ئەنجومەنی كۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەكان، لە كاتی راگەیاندنی ئەنجامی كۆتایی هەڵبژاردنی ٢٠٠٩ لە بەرواری ٢٠٠٩/٨/٧ رایگەیاند، نزیكەی (٧٠٠) سكاڵا تۆماركراون، كە (٤٢)یان سكاڵای سوورن و سكاڵا لەسەر نزیكەی (٣٠٠) وێستگەی دەنگدان تۆماركراوە. [٢٧]

سەبارەت بە تێڕوانینی رۆژنامەنووسان و چاودێرانی نێودەوڵەتیش، گۆڤاری ئیكۆنۆمیستی بەریتانیا لە راپۆرتێكی بڵاویكردەوە، لە هەڵبژاردنی پەرلەمان و سەرۆكی هەرێمدا ساختەكاریی لە ناوچەی ژێر دەسەڵاتی پارتی زۆر كراوە و هەندێك كەس پتر لە ٢٠ جار دەنگیانداوە.[٢٨]

پێنجەم/ ساختەکاریی لە هەڵبژاردنی ٢٠١٤

زۆرێك لە پرۆسەکانی هەڵبژاردن لەهەرێمی کوردستان، بۆتە هۆی جێگەی گومانی چاودێران و بەشێك لەلایەنە سیاسییەکان، لە ٢٠١٤/٤/٣٠دا، هەرێمی کوردستان و عێراق دوو هەڵبژاردنی بەخۆوە بینی، ئەوانیش(هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق و هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان) زۆرترین گومان و نیگەرانی بەشێك لەلایەن لە تەزویر و ساختەکاری بوو لە ئەنجومەنی پارێزگاکان و هەوڵدان بۆ گۆڕینی ئەنجامی هەڵبژاردنەکان.

ئەو گومانانە بەتایبەتی لە شوێنی کۆکردنەوە و جیاکردنەوەی دەنگەکان بوو لە (ئەلبیسەکەی) شاری سلێمانی بوو، هەریەك لە (بزووتنەوەی گۆڕان، یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستان، کۆمەڵی ئیسلامیی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستان) لە شاری سلێمانی لە ٢٠١٤/٤/٣ دا، ڕاگەیەنراوێکی هاوبەش بڵاودەکەنەوە، لەسەر مەترسیی ساختەکاری لە هەڵبژاردن، لە ڕاگەیەنراوەکەیاندا، داوا لە هەموو لایەنە پەیوەندیدارەکان دەکەن، وشیارانە مامەڵە بکەن و ڕێگربن لە دەستتێوەردانی هەندێ لایەنی حیزبی و سەربازی کە لێرەولەوێ لە دەوروبەری بنکەکانی دەنگداندا لە دەرەوەی ڕێنماییەکانی کۆمسیۆن کار دەکەن و لە هەوڵدان بۆ ساختەکردن.

لە ڕاگەیەنراوەکەدا هاتووە: "هەوڵێکێك لە ئارادایە بۆ ساختەکردن، کە لە چەندین شوێن ڕێی لێگیراوە، داواکارین لە بریکارەکانمان لەسەر سندووقەکانی دەنگدان، چاودێرە ناوخۆیی و نێودەوڵەتییەکان، ڕۆڵیان هەبێت لە چاودێریکردنی پرۆسەکە بە گشتی و بە تایبەتی لە کاتی ژماردنی دەنگەکان و گواستنەوەیان بۆ بنکەکانی جیاکردنەوە و ژماردنی دەنگەکان، بە مەبەستی مسۆگەرکردنی هەڵبژاردنێکی پاك و بێگەرد".

لە ڕاگەیەنراوەکەدا، چوار لایەنەکە هۆشداری دەدەن، "بۆ هەموو ئەوانەی کە ساختەکاری دەکەن، یان بەشداریی تێدا دەکەن، یان ئاسانکاریی بۆ دەکەن و هەموو

کەموکورتیی پرۆسەکە دەخەینە ئەستۆی بەڕێوەبەری ئۆفیسی سلێمانی کۆمیسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان، چونکە ئێمە ماوەیەك پێش ئێستا کۆمیسیۆنمان ئاگادارکردووەتەوە و پێمانوایە بەڕێوبەری لقی سلێمانی لە ئاستی ئەم بەرپرسیاریەتییەدا نەبووە". [29]

گومانی لایەنەکان بۆ دەستکاریکردنی دەنگی لایەنەکان لە بنکەی جیاکردنەوەی دەنگەکان لە ئەلبیسەکە زیاتر دەبێت، گوتەبێژی هەڵبژاردنەکانی کۆمەڵی ئیسلامی لە سلێمانی دەڵێ زیاتر لە ٢ هەزار دەنگمان لە سلێمانی کەمکراوەتەوە بۆ لایەنێکی سیاسی، "فۆرمی ٩٠٢ دەستکاریکراوە و بەو دەستکارییەش ئەنجامەکان گۆڕاون، هەروەك چۆن بەشێك لە ساختەکارییەکانیش لە کاتی هەڵبژاردندا کراون، بۆیە ٢ سکاڵامان تۆمارکردووە، یەکێك لە سلێمانی و یەکێکیش لە هەولێر، بەچەند شێوەیەك بەڵگەمان پێشکەشکردووە و بەڵگەکانی ئێمە و گۆڕان و یەکگرتوو و پارتی هەمووی لەیەك ناچی[٧]".

بەپێی ئەو بەڵگانەی لەلایەن ژووری هەڵبژاردنی بزووتنەوەی گۆڕانەوە خراونەتە روو، دوای ئەوەی بزووتنەوەکە بەدواداچوونی بۆ ئەنجامی دەنگەکان و CDیەکانی کۆمیسیۆن و فۆرمی ٩٠٢ کردووە، بۆی دەرکەوتووە، لەو(٣ هەزار و ٢٥٦)وێستگەیەی پارێزگای سلێمانی لە ١٣٣ وێستگەدا "ساختەکاری گەورە" کراوە، بەشێوەیەك لەو وێستگانەدا زیاتر لە ١٤ هەزار دەنگیان کەمکراوەتەوە، هەر بەپێی بەڵگەکانی ژووری هەڵبژاردنی گۆڕان، (١٤ هەزار و ٦٧٨)دەنگی گۆڕان براون بۆ یەکێتی و بەو دەنگانەشەوە کە لە ٤ لایەنەکەی دیکەوە براون بۆ یەکێتی دەگاتە(١٩ هەزار و ٩٦٨)دەنگ. [30]

ڕێکخراوەکانی چاودێری هەڵبژاردنەکانیش ئاماژە بە چەندین پێشێلکاری و ساختەکاری دەکەن لە هەڵبژاردنەکانی ٢٠١٤/٤/٣، تۆری سپی بۆ چاودێری هەڵبژاردن، کە ئەرکیان چاودێریکردنی هەڵبژاردنەکانبووە لە شاری هەولێر راپۆرتی

لەسەر هەڵبژاردنەکانی (٣٠ی نیسان) بڵاودەکاتەوە و رایدەگەیەنێت، "چەندین پێشێلکاری ئەنجامدراوە".[٣١]

بەرپرسی رێکخراوی ئەجیالی سەلامی چاودێری هەڵبژاردنی پەرلەمانی عێراق و ئەنجومەنی پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان رایگەیاندووە:"رێکخراوەکەمان ٧ هەزار و ٣٦ حاڵەتی دەنگدانی بەکۆمەڵی لە پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان تۆمارکردووە، جگە لە ٩٣٦ حاڵەتی لەکارکەوتنی ئامێری خوێندنەوەی کارتی ئەلیکترۆنی و پەنجە مۆر و ٣٧ حاڵەتی توندوتیژی پەیوەست بە هەڵبژاردنەوە".[٣٢]

ئەمە سەرەڕای پێشێلکاری و ساختەکاری زۆر لە دەنگدانی تایبەتدا کراوە، بەوپێیەی زۆرینەی هێزە ئەمنیەکان بەسەر حیزبە باڵادەستەکاندا دابەشبوون، چاودێرانی هەڵبژاردنەکان رایدەگەیەنن، کە هەوڵی سەرپێچی و "ساختەکاری" لە هەولێر و دهۆك زۆر رێکخراوە و ئەگەر وا بڕوات گومانیان هەیە لە کاتژمێرەکانی کۆتایی دەنگداندا سەرپێچییەکان روو لەزیادبوون بکات، رێکخراوی تەمووز، کە یەکێکە لەو رێکخراوانەی کۆمەڵگەی مەدەنی چاودێری هەڵبژاردن دەکات، لە ڕاپۆرتی یەکەمی خۆیدا لە نیوەڕۆی ٢٠١٤/٤/٣٠ بڵاویکردۆتەوە:" بێسەروبەرەیی هەیە لەدەنگدانی تایبەت لە هەولێر، ئامێری خوێندنەوەی کارتی ئەلیکترۆنی دەنگدان زیاد لەجارێك وەستاوە".[٣٣]

شەشەم/ ساختەكاری لە رووی یاساییەوە

ساختەكاری، چ لە پرۆسەی هەڵبژاردن و چ لە بوارەكانی دیكەی ژیاندا لە رووی شەرعیی و یاساییەوە، رێگە پێنەدراوە، تەزویر، كە دەستتێوەردانی نایاساییە بەمەبەستی گۆڕینی ئاكامەكانی هەڵبژاردن لە رێگەی مادیی یان مەعنەوییە، راستەوخۆ كاریگەری لەسەر ئاكامەكانی هەڵبژاردن دەكات و شەرعیەتی هەڵبژاردن لەدەستدەدات، لە ماددەی (٢٨٦)ی یاسای سزادانی عێراق ژمارە ١١١ ساڵی ١٩٦٩دا هاتووە، (تزویر هو تغیر الحقیقه بقصد الغش، او ای محرر اخری باحدی الگرق المادیه والمعنویه التی بینها القانون من شانه احداپ الچرر بالمصلحه العامه او بشخص من الاشخاص). [٣٤]

بەو پێیەی تەزویر گۆڕینی رووی راستییەكان و زیان بە بەرژەوەندی گشتیی دەگەیەنێت، لەبەرئەوەی بە تاوان ئەژمار دەكرێت، ئەمە لە كاتێكدایە كە غەشكردن لە ئاینی ئیسلامیشدا بە تاوان و بێبەریكردن لە ئیسلام ناوبراوە، پێغەمبەری خوا محەمەد (د.خ) دەفەرموێتك (من غشنا فلیس منا) ئەو كەسەی غەش بكات لە ئێمە نییە، واتا كەسێك تەزویر بكات بێبەری دەكرێت لە ئیسلام.

لە یاسای سزادانی عێراقیداك تەزویر بە (جریمه) تاوان ئەژماركراوە و بەپێی ماددەی (٢٨٩) لە یاسای سزادانی عێراقی ئەو كەسانەی تەزویر و ساختەكاریی دەكەن سزا دەدرێن و سزاكەشی نابێت لە ١٥ساڵ زیاتر بێت (.... حكم خاص یعاقب بالسجن مدة لا تزید علی خمسة عشرة سنة كل من ارتكب تزویرا في محرر رسمي). [٣٥]

لە هەرێمی كوردستانداك بە چەندین شێوە ساختەكاریی لە هەڵبژاردنەكاندا كراوە و دووبارەشبوونەتەوە لەوانە:

١- دووبارە دەنگدانی هاوڵاتیانی سەربە پارتەكان بە شێوەیەكی رێكخراو لە زۆربەی هەڵبژاردنەكاندا.
٢- دروستكردنی ناسنامەی ساختە بە مۆرو واژووە و دەنگدان پێی.

٣- بێلایەن نەبوونی چاودێرانی سەرسندووقەکانی دەنگدان.

٤- بەکارهێنانی هێزە سەربازییەکان بەجلی مەدەنییەوە لە هەڵبژاردنەکاندا.

٥- بەڕێوەبردنی کاروباری کۆمسیۆن لە قەزاو ناحییەکان لەلایەن دەسەڵاتی حیزبی باڵادەستی ناوچەکەوە.

٦- دەستتێوەردانی بەرپرسە سەربازییە حیزبییەکان لە هەڵبژاردنەکان.

٧- چاوسوورکردنەوە و هەڕەشەی نانبڕینی فەرمانبەران.

٨- پارەبەخشینەوە و کڕینی دەنگی دەنگدەران.

سەرچاوەکانی بەشی سێیەم

١- خولی چوارەمی پەرلەمانی کوردستان، سایتی پەرلەمانی کوردستان /
http://www.kurdistan-parliament.org/Default.aspx?page=page&c=xol٤

٢- هەڵبژاردنی ٢٠١٣ی پەرلەمانی کوردستان، سایتی ویکیپیدیا/
https://ckb.m.wikipedia.org/wiki/%DA%BE%DB٪٩٥٪DA%B٪٥D٪٨A٪٨DA٪٩٨٪D٪٨A٪٧D٪٨B٪١D٪٨AF%D٪٨٦٪٩DB٨٪C_%D٪٩A٪٢D٪٩A٪٠D٪٩A٪١D٪٩A٪٣DB٨٪C_%D٪٩BE%DB٪٩٥٪D٪٨B٪١D٪٨٤٪٩DB٪٩٥٪D٪٨٥٪٩D٪٨A٪٧D٪٨٦٪٩DB٨٪C_%DA%A٪٩D٪٨٨٪٩D٪٨B٪١D٪٨AF%D٪٨B٪٣D٪٨AA%D٪٨A٪٧D٨٦٪٩

٣- بەدران ئەحمەد حەبیب، هەڵبژاردنەکانی کوردستان، ١٩ی ئایار ١٩٩٢، بەڵگەو دەستهاوێژ، چاپی یەکەم، هەولێر ١٩٩٨، .

٤- خولی یەکەم، سایتی پەرلەمانی کوردستان /
http://www.kurdistan-parliament.org/Default.aspx?page=page&c=Parliament-History١٩٩٢

٥- دەقی یاسای هەموارکراوی ژمارە (٤٧)ی ساڵی ٢٠٠٤ یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نیشتیمانی کوردستان، پەیجی رەسمی پەرلەمانی کوردستان/
http://www.kurdistan-parliament.org/files/articles/٢٥٠٢٠٨٠٩٥٣٤٧.pdf

٦- رۆد هۆق، میخێل لیزینبیرک، پیتر موولر، هەڵبژاردنەکانی کوردستانی عێراق، ١٩ی مایسی ١٩٩٢، ئەزمونێکی دیموکراسیانە، و. سەفوەت رەشید، لا ٧٦ .

٧- مێژووی هەڵبژاردنی خولی سێیەمی پەرلەمان ٢٠٠٩، سایتی پەرلەمانی کوردستان/

http://www.kurdistan-parliament.org/Default.aspx?page=page&c=Parliament-History٢٠٠٩

٨- خولی چوارەمی پەرلەمانی کوردستان، سایتی پەرلەمانی کوردستان/
http://www.kurdistan-parliament.org/Default.aspx?page=page&c=xol٤

٩- موقع، المفوضية العليا المستقلة للانتخابات/
http://www.ihec.iq/ar/index.php/kurd_٢٠١٤ .html

١٠- سایتی، کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی/
http://www.khec.krd/pdf/٣٤٤٩٩٢١٢٢٠١٥_arbeel.pdf

١١-سایتی، کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی/
http://www.khec.krd/pdf/٥٣٥٧٩٢١٢٢٠١٥_sulayman.pdf

١٢-سایتی، کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی/
http://www.khec.krd/pdf/٤٣١٠١٠٢١٢٢٠١٥_dhok.pdf

١٣- سلطات الحكومية المحلية، ٢٠٠٤/٤/٦، موقع, دار العراق/
http://wiki.dorar-aliraq.net/iraqilaws/law/١٦٤٠٧.html

١٤-ئەنجامی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەران ٢٠١٤, سایتی دەزگای هەڵبژاردنی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان/
http://halbijardin.org/Details.aspx?id=٤٦٨

١٥- موقع، المفوضية العليا المستقلة للانتخابات/
http://ihec.iq/ihecftp/ntaij٢٠١٤/arbeel.pdf

١٦- موقع، المفوضية العليا المستقلة للانتخابات/
http://ihec.iq/ihecftp/ntaij٢٠١٤/sulaemaneya.pdf

١٧- موقع، المفوضية العليا المستقلة للانتخابات/
http://ihec.iq/ihecftp/ntaij٢٠١٤/dhok.pdf

١٨- احمد على، تاريخ التزوير في الانتخابات العراقية، موقع شبابك /

http://www.shababek.de/razuna/modules/news/article.php?storyid=١٤٧١

١٩- رۆژنامەی هاوڵاتی، چاوپێکەوتنی سەرۆکی کۆمسیۆنی بالای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان، ژمارە (١١٠٠)، ٢٠١٣/٧/١٧.

٢٠- نەوشیروان مستەفا / حیزب و حوکم: ئەزمونی کوردستان/ سایتی سبەی، ٢٠٠٨/٤/٨.

٢١-ڤیان مەجید فەرەج / سیستمەکانی هەڵبژاردن پرەنسیپەکانی دەنگدان/ چاپی دووەم ٢٠١٠ / لا ١٦١.

٢٢- بەدران ئەحمەد حەبیب، هەڵبژاردنەکانی کوردستان، ١٩ی ئایار ١٩٩٢، بەڵگەو دەستهاویژ، چاپی یەکەم، هەولێر ١٩٩٨، لا ٦٩.

٢٣- حەمید گەوهەری / راپۆرت دەربارەی هەڵبژاردن و پەرلەمانی کوردستان، سەرچاوەی پێشوو، لا ٩٦.

٢٤- نەوشیروان مستەفا، پرۆسەی پێکهێنانی سەرۆکایەتی هەرێم/ سایتی سبەی /

http://www.sbeiy.com/Detail.aspx?id=٢١٦٢٤&LinkID=٤

٢٥- نەوشیروان مستەفا، هەمان سەرچاوە.

٢٦- هێمن باقرو ژیار محەمەد، گۆمان لە ئاماری هەرێمی کوردستان دەکرێت/ گۆڤاری لڤین، ژمارە ٢٢٧، لا ٦.

٢٧- سایتی سبەی، ٢٠٠٩/٨/٧ /

http://sbeiy.com/ku/newsDetail.aspx?id=١٩٣١٤&cat=١

٢٨- هەڵبژاردنەکانی کورد لە عێراق، گۆڤاری (the economist) /

http://www.economist.com/node/١٤١٤٠٧٧٠

٢٩- لە ساختەکاری دەترسن، سایتی پارتی دیموکراتی کوردستان، ٢٠١٤/٤/٣٠ /

http://www.kdp.info/a/d.aspx?l=١٣&a=٦٤٢٤٢

٣٠- گۆڕان بەڵگەی ساختەکارییەکانی هەڵبژاردن ئاشکرادەکات، سایتی رووداو ٢٠١٤/٦/٢ /

http://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/٠٢٠٦٢٠١٤١

٣١- تۆڕی سپی: چەندین پێشێلکاری ئەنجامدراوە، سایتی لڤین ٢٠١٤/٥/١ /
http://lvinpress.com/dreja.aspx?=hewal&jmare=٣١٦٩&Jor=١

٣٢- پێشێلکارییەکانی هەڵبژاردنەکان بە داتا، سایتی روداو ٢٠١٤/٥/٨ /
http://www.rudaw.net/sorani/middleeast/iraq/٠٨٠٥٢٠١٤٢

٣٣- لەهەولێرو دهۆك چەندین خروقات تۆمارکراون، سایتی شارپرێس ٢٠١٤/٤/٢٨ /

https://www.sharpress.net/all-detail.aspx?Jimare=١٥٢٢٦

٣٤- المحامي ودود فوزي شمس الدين، جريمة تزوير المحررات الرسمية واثار الاعفاء منها /

http://www.iraqihrcenter.org/readNews.php?id=١٤٦

٣٥- المحامي ودود فوزي شمس الدين، هەمان سەرچاوە.

ئه نجام

بەهۆی شیکاری و بەراوردکردنی ئەنجامی هەڵبژاردنەکانی کوردستان لە نێوان ١٩٩٢ بۆ ٢٠١٤، گەیشتینە چەند ئەنجامێك لەوانە :

١- دەرکەوت کە هەڵبژاردنەکانی کوردستان چەندین کەموکوڕیان هەبووە لە سەرەتای ئامادەکارییانەوە تا ڕاگەیاندنی ئەنجامەکانی، بەتایبەتیش لە تۆماری دەنگدەران و نەبوونی ڕێوی شوێنی پێویست و گونجاو بۆ ڕێگریکردن لە دووبارە دەنگدانەوە و نەبوونی تۆمارێکی گونجاوی ئەلیکترۆنی، کە دەنگدەر بە ئاسانی ناوی خۆی بدۆزێتەوە و بیر لە دەنگی دووبارە نەکاتەوە.

٢- هیچ هەڵبژاردنێك لە کوردستان لە کاتی خۆیدا نەکراوە، هەڵبژاردنەکانی کوردستان وەستاوەتەوە لەسەر ویست و خاوستی هێزە باڵادەستەکان، کە تا چەند ویستیان هەیە هەڵبژاردن بکەن، ئەوکات دەکرێت.

٣- هەژموونی هێزە باڵا دەستەکانی کوردستان بەسەر هەڵبژاردنەکانەوە، ئەویش لە ڕێگەی کۆنترۆڵکردنی سامان و پارەو هێزی چەکدارەوە.

٤- هەڵبژاردن توانی نەخشەی سیاسی هێزەکان بگۆڕێت، بەو پێیەی لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢دا یەکێتی و پارتی وەك دوو هێزی باڵادەستی کوردستان ڕێژەی (٨٩٪)ی دەنگەکانیان هەبووە و لایەنەکانی تر لە (١١٪)، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٢٠١٤دا ڕێژەی دەنگی یەکێتی و پارتی بەیەکەوە دادەبەزێت بۆ (٥٥٪) و دەنگی لایەنەکانی تر بەرزدەبێتەوە بۆ نزیکەی (٤٥٪)، واتا دەنکی یەکێتی و پارتی وەك دوو هێزی باڵادەست بەڕێژەی (٣٤٪) کەمیکردووەو دەنگی لایەنەکانی تریش بەڕێژەی (٣٤٪) بەرزبووەتەوە.

٥- لەسەر ئاستی پارێزگاکان گۆڕانکاری لەدەنگی لایەنەکان روویداوەبەتایبەتیش لە پارێزگای سلێمانی رێژەی دەنگی لایەنەکان بەتەواوی گۆڕانی بەسەردا هاتووە لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢دا، یەکێتی (٥٩,٥٪) و پارتی (٢٦,٧٪) و لایەنەکانی تر (١٣,٨٪)یان بەدەستهێناوە، بەڵام لە هەڵبژاردنی ٢٠١٤ دا دەنگی یەکێتی دادەبەزێت بۆ (٣٥٪) واتا لە (٢٤٪) ی دەنگەکانی دابەزیوەو پارتی لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢ دا (٢٦,٧٪)ی دەنگەکانی بەدەستهێنابوو لە هەڵبژاردنی ٢٠١٤ دا دەبێتە (٩,٦٪) واتا رێژەی دەنگەکانی (١٦٪) کەمیکردووە.

٦- لە سەرجەم هەڵبژاردنەکاندا تەزویر و ساختەکاریی و پێشێلکاریی لە هەڵبژاردنەکاندا کراوە و لە هەر هەڵبژاردنە و بەشێوەی جیاواز لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢دا، لە پارێزگای دهۆك رێژەی دەنگدان (١١١٪) بووە و چەندین بنکەی دەنگدانیش بەهۆی ساختەکارییەوە دەنگەکانیان پوچەڵکرایەوە، هاوکات دەنگی دووبارە کە هاوڵاتی هەبووە زیاتر لە ١٠ جار دەنگیداوە، دەنگدانەوەی هێزە چەکدارەکان، پێناسی ساختە و بێلایەننەبوونی چاودێرانی سەر سندوقەکان، ئەمانە هەمووی پێشێلکاریی هەڵبژاردنن و تائێستاش لە سەرجەم هەڵبژاردنەکاندا دووبارە دەبنەوە.

٧- هەڵبژاردنەکان لەگەڵ خۆیدا بارەگا سووتاندن و نانبڕین و فشاری سیاسی سەر هێزەکانی بەدوای خۆیدا هێناوە، لە هەڵمەتی هەڵبژاردنی ٢٠٠٥ بارەگاکانی یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستان لە دەڤەری دهۆك سووتێنران، لەدوای هەڵبژاردنی ٢٠٠٩ەوە سەدان کەس لەوانەی دەنگیان بە هێزەکانی دەسەڵات نەدابوو، نانبڕاوکران.

پێشنیاز و راسپاردەکان

١- بە ئەلیکترۆنیکردنی تۆماری دەنگدەران و لیستی دەنگدەران، بەو پێیەی لە سەرجەم هەڵبژاردنەکاندا دەنگی دووبارە و دەنگی مردووەکان و دەنگی زیادە هەبووە، هاوڵاتی بە ئاسانی توانیویەتی دووبارە دەنگ بداتەوە، کە ئەمانەش کاریگەری لەسەر هەڵبژاردنەکان هەبووە.

٢- بێلایەن بوونی هێزە چەکدارەکان بەو پێیەی ژمارەی هێزە ئەمنیی و چەکدارەکان لە سەروو ٢٠٠ هەزار کەسەوەیە، کە سەرجەمیان مافی دەنگدانیان هەیە و بایی زیاتر لە ١٠ کورسی دەنگیان هەیە، بەهۆی ئەوەی پێشتر لەسەر بنەمای تەزکیەی حیزبی دانراون، پشکی زۆری دەنگەکانیان بۆ یەکێتی پارتییە و کاریگەری لەسەر ئەنجامی هەڵبژاردنەکان دروستدەکەن.

٣- دانانی سزای توندی یاسایی بۆ ئەو کەس و لایەنانەی کە پەنا بۆ تەزویر و ساختەکاریی دەبەن.

سەرچاوەکان

سەرچاوەکان بە زمانی کوردی

١- بەدران ئەحمەد حەبیب، هەڵبژاردنەکانی کوردستان، ١٩ی ئایار ١٩٩٢، بەڵگە و دەستهاوێژ، چاپی یەکەم، هەولێر ١٩٩٨، لا ٤٥ و ٤٦.

٢- جەزا تۆفیق تالب، بایەخی جیۆپۆلەتیکیی دانیشتوانی هەرێمی کوردستانی عێراق، لە بڵاوکراوەکانی سەنتەری لێکۆڵینەوەی ستراتیجیی کوردستان، سلێمانی ١٩٩٩.

٣- حەمید گەوهەری / راپۆرت دەربارەی هەڵبژاردن و پەرلەمانی کوردستان، ستۆکهۆڵم ١٩٩٢.

٤- حەمید گەوهەری، باشوری کوردستان لە نێوان دوو هەڵبژاردندا ١٩٩٢ – ٢٠٠٥، ستوکهۆڵم : سوید.

٥- رود هۆف، میخێل لیزینبیرك، پیتر موولر، هەڵبژاردنەکانی کوردستانی عێراق، ١٩ ی مایسی ١٩٩٢، ئەزمونێکی دیموکراسی یانە، وەرگێڕانی، پارێزەر صفوت رشید صدقی، لە بڵاوکراوەکانی لیژنەی لیژنەی سلێمانی رێکخراوی مافی مرۆڤ لە کوردستان.

٦- شەڕی ناوخۆی کوردستانی عێراق، چۆن دەستی پێکردو کێ لێی بەرپرسیارە، لە بڵاوکراوەکانی مەکتەبی ناوەندیی دیراسات و توێژینەوەی پارتی دیموکراتی کوردستان، چاپی یەکەم، ١٩٩٧.

٧- ڤیان مەجید فەرەج / سیستەمەکانی هەڵبژاردن پرەنسیپەکانی دەنگدان/ چاپی دووەم ٢٠١٠ .

٨- گەراس. ئاڕ. ڤی. ستانسفیڵد، کوردستانی عێراق، پەرەسەندنی سیاسی و پشکووتنی دیموکراسی، وەرگێڕانی، پرۆفیسۆر. ی. د. یاسین سەردەشتی، چاپی یەکەم، ٢٠١٠.

٩- نەوشیروان مستەفا ئەمین / مفاوەزاتی بەرەی کوردستانی – بەعس ١٩٩١، چاپی یەکەم ٢٠٠٩.

١٠-هاورێ باخەوان، هارێنامە بۆ مێژووی کوردستان و کورد، چاپی یەکەم، سلێمانی ١٩٩٩.

سەرچاوەکان بە زمانی عەرەبی

١- سرهنط حميد البرزنجي، انتخابات اقليم كوردستان العراق بين النظرية والتطبيق دراسة مقارنة، الطبعة الاولى، هولير، ٢٠٠٢.
٢- د. محمد عمر مولود، الفدرالية وامكانية تطبيقها فى العراق، كوردستان، ٢٠٠٠.

گۆڤار و رۆژنامەکان

١- جەلال جەوهەر عەزیز/ دیموکراسیەت لە نێوان خۆنواندن (ادعاو) وجێبەجێکردندا لە کوردستان / رۆژنامەی هاولاتی، ژمارە(٧٣٥) بەرواری ٢٩/٥/٢٠١١.
٢- رۆژنامەی هاولاتی، چاوپێکەوتنی سەرۆکی کۆمسیۆنی بالای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان، ژمارە (١١٠٠)، ٢٠١٣/٧/١٧.
٣- هێمن باقرو ژیار محەمەد، گۆمان لە ئاماری هەرێمی کوردستان دەکرێت/ گۆڤاری لڤین، ژمارە ٢٢٧.

ماڵپەرە ئەلکترۆنیەکان

١- نەوشیروان مستەفا ئەمین / مفاوەزاتی بەرەی کوردستانی - بەعس ١٩٩١، سایتی سبەی/٢٠٠٨/١٢/٢

http://www.sbeiy.com/ArticleParts.aspx?PartID=٢٢&ArticleID=٤١٥&AuthorID=٣٦

٢- پەیجی فەرمی نەتەوە یەکگرتووەکان /

http://www.un.org/ar/sc/documents/resolutions/١٩٩١.shtml

٣- ١٩/٥ هەرێمی کوردستان یەکەمین هەڵبژاردنی ئازادی ئەنجامدا /

http://m١١puk.blogspot.com/٢٠١٣/٠٥/١٩-٥.html

٤- نەوشیروان مستەفا / حیزب و حوکم: ئەزمونی کوردستان/ سایتی سبەی، ٢٠٠٨/٤/٨.

http://www.sbeiy.com/ArticleParts.aspx?PartID=٢٦&ArticleID=٤٨٥&AuthorID=٣٦

٥- سایتی فەرمی حکومەتی هەرێمی کوردستان /

http://www.krg.org/p/p.aspx?l=١٤&s=٠٣٠٠٠٠&r=٣٧١&p=٢٦٦

٦- هەڵبژاردن لە کوردستاندا / ٢٠٠٤/١١/١١ /

http://www.reform-kurd.com/politics١.asp?processId=٢

٧- پەیجی، قاعدة التشريعات العراقية /

http://www.iraq-ild.org/LoadLawBook.aspx?SC=١١١٠٢٠٠٧٢٩٦٥٠٩٩

٨- سلێمان مستەفا حەسەن، پێگەی یاسایی ئەنجومەنی شارەوانیەکان لە ئێستاو داهاتوودا / پەیجی کوردستانی نوێ،

http://www.knwe.org/Direje.aspx?Cor=٢&Besh=Witar&Jimare=١٦٧٩١

٩- پەیجی فەرمی یەکگرتوو /

http://www.yakgrtu.org/dimanad.php?pageid=٧٩٣

١٠-پەیجی، قاعدة التشريعات العراقية /

http://www.iraq-ild.org/LoadLawBook.aspx?SC=٢١٠٢٢٠٠٦٩١٥٦٣٩٢

١١-پەیجی رەسمی پەرلەمانی کوردستان، دەقی یاسای هەموارکراوی ژمارە (٤٧)ی ساڵی ٢٠٠٤.

http://www.kurdistan-parliament.org/Default.aspx?page=byyear&c=LDD-Yasa&id=٢٠٠٤

١٢- ئامارەکان لە پەیجی رەسمی پەرلەمانی کوردستان وەرگیراوە /

http://www.kurdistan-parliament.org/default.aspx?page=sitecontents&c=Parliament-History٢٠٠٥

١٣-تەنها ژمارەکان لە سایتی دەزگای هەڵبژاردنی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان /

http://halbijardin.org/Details.aspx?id=٦٨

١٤- پەیجی رەسمی پەرلەمانی کوردستان، دەقی یاسای هەموارکراوی ژمارە (٥)ی ساڵی ٢٠٠٩ .

http://www.perleman.org/Default.aspx?page=byyear&c=LDD-Yasa&id=٢٠٠٩

١٥- پەیجی رەسمی پەرلەمانی کوردستان، دەقی یاسای هەموارکراوی ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٩

http://www.kurdistan-parliament.org/Default.aspx?page=byyear&c=LDD-Yasa&id=٢٠٠٩

١٦-پەیجی فەرمی کۆمسیۆنی بالای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکانی عێراق /

http://www.ihec.iq/ar/index.php/result٢٠٠٩.html

١٧-سایتی سبەی، ٢٠٠٩/٨/٧ /

http://sbeiy.com/ku/newsDetail.aspx?id=١٩٣١٤&cat=١

١٨-سایتی سبەی، ٢٠٠٩/٨/٧ /

http://sbeiy.com/ku/newsDetail.aspx?id=١٩١٧٨&cat=١

١٩-ژمارەیەك سایت و ماڵپەری جۆراو جۆر.

http://www.niha٢٤.com/Direje.aspx?Jimare=٢٩١٧ ،http://r-komalsoran.com/site/index.php?option=com_content&view=article&id=٢٥٨٣:٢٠١٢-٠٥-٢٢-٠٦-٠٥-٠٦&catid=٥٣:٢٠١٠-٠٦-٢٤-٠٣-٢٥-٣٤&Itemid=٧٤ ،http://gorran.org.

٢٠-پەیجی فەرمی کۆمسیۆنی بالای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکانی عێراق /

http://www.ihec.iq/ar/index.php/result٢٠٠٩.html

٢١- پەیجی فەرمی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکانی عێراق/

http://www.ihec.iq/kr/index.php/resault.html

٢٢-احمد علی، تاریخ التزویر في الانتخابات العراقیة، موقع شبابك /

http://www.shababek.de/razuna/modules/news/article.php?storyid=١٤٧١

٢٣-نەوشیروان مستەفا، پرۆسەی پێکهێنانی سەرۆکایەتی هەرێم/ سایتی سبەی /

http://www.sbeiy.com/Detail.aspx?id=٢١٦٢٤&LinkID=٤

٢٤- سایتی سبەی، ٢٠٠٩/٨/٧ /

http://sbeiy.com/ku/newsDetail.aspx?id=١٩٣١٤&cat=١

٢٥–**هەڵبژاردنەکانی کورد لە عێراق، گۆڤاری** (the economist) /

http://www.economist.com/node/١٤١٤٠٧٧٠

٢٦–**المحامي ودود فوزي شمس الدين، جريمة تزوير المحررات الرسمية واثار الاعفاء منها** /

http://www.iraqihrcenter.org/readNews.php?id=١٤٦

(پاشکۆی ژمارە ١)

دەقی بڕیاری(٦٨٨)ی ئەنجومەنی ئاساییشی سەربە نەتەوە یەکگرتووەکان:

لە ٥ ی نیسانی ١٩٩١دا ئەنجومەنی ئاسایش بە لەبەرچاو گرتنی تێبینیەکانی لەو نامانەدا نووسرابوون پرۆژەی بڕیارێکی پەسەند کرد، کە ئەمەریکا و بەریتانیا و فەڕەنسا ئامادەییانکرد بوو، بە ناوی بڕیاری ژمارە ٩٨٨ (١٩٩١) ەوە چووە مێژوی ڕێکخراوەکەوە. بڕیاری ٦٨٨ (١٩٩١) ی ڕۆژی ٥ ی نیسان/ ئەپریلی ١٩٩١

ئەنجومەنی ئاسایش

بەلەبەرچاو گرتنی ئەرکەکانی و ئۆباڵەکانی

بە پێی پەیمانی نەتەوە یەکگرتوەکان سەبارەت بە پاراستنی ئاشتی و ئاسایشی ناودەوڵەتی

نیشانە بە بەندەکانی بڕگەی ٧ ی ماددەی ٢ ی پەیمانەکە

سەخت نیگەرانە لە سەرکوتکردنی دانیشتوانی مەدەنی عێراق لە زۆر شوێنی عێراقدا، کە تازەترینیان لە ناوچە کوردنشینەکاندایە و بووەتە هۆی لێشاوی گەورەی پەنابەران بەرەو سنورە ناودەوڵەتییەکان و بەزاندنی سنور، کە هەڕەشە لە ئاشتی و ئاسایشی ناودەوڵەتی دەکات.

به قووڵی ناڕەحەتە لەو ئازارە زۆرەی خەڵك لەوێ تووشی بوون، بە تێبینیکردنی نامەکانی نوێنەرانی تورکیا و فەڕەنسا بۆ نەتەوە یەکگرتووەکان لە ڕۆژانی ٢ ی ئەپریلی ١٩٩١ و ٤ ی ئەپریلی ١٩٩١ دا،

هەروەها بە تێبینیکردنی نامەکانی نوێنەری هەمیشەیی کۆماری ئیسلامی ئێران بۆ نەتەوە یەکگرتووەکان لە ڕۆژانی ٢ و ٤ ی نیسان/ ئەپریلی ١٩٩١،

پابەندیی هەموو دەوڵەتانی ئەندام دووپات دەکاتەوە بەرامبەر سەروەری و یەکێتی ئەرزیی و سەربەخۆیی سیاسی عێراق و هەموو دەوڵەتانی ناوچەکە.

بە لەبەرچاو گرتنی راپۆرتی سکرتێری گشتیی لە ٢٠ ی مارتی ١٩٩١ دا

١. سەرکوتکردنی دانیشتوانی مەدەنی لە زۆر شوێنی عێراق، لەوانە تازەترینیان لە ناوچە کوردنشینەکاندا، کە ئەنجامەکانی هەڕەشە دەکات لە ئاشتی و ئاسایشی نێودەوڵەتی لە ناوچەکەدا، تاوانبار دەکات.

٢. داوا لە عێراق دەکات دەستبەجێ وەکو بەشداریەك لە رەواندنەوەی هەڕەشە لە ئاشتی و ئاسایشی ناودەوڵەتی لە ناوچەکەدا کۆتایی بەم سەرکوتکردنە بهێنێت و هیوا دەربېڕێت لە هەمان بواردا گفتوگۆیەکی کراوە بکرێت بۆ دابینکردنی رێز لێگیرانی ماڧ مرۆڤیی و سیاسی هەموو هاولاتییانی عێراق.

٣. پێ دادەگرێت لەسەر ئەوەی عێراق دەستبەجێ رێگەبدا بە گەیشتنی رێکخراوی مرۆڤایەتی نێودەوڵەتی بۆ هەموو ئەوانەی پێویستییان بە یارمەتی هەیە، لە هەموو شوێنێکی عێراقدا کارئاسانی بۆ کارەکانیان بکات.

٤. داوا لە سکرتێری گشتیی دەکات تەقەلای مرۆڤپەروەرانە درێژە پێ بدات لە عێراق، دەستبەجێ ئەگەر پێویستی کرد دەستەیەکی تر بنێرێت بۆ ناوچەکە بۆ ئامادەکردنی راپۆرتێك لە سەر مەینەتی دانیشتوانی مەدەنی عێراق بە تایبەتی

دانیشتوانی کورد، کە تووشی هەموو جۆرە شێوەیەکی سەرکوتکردن بوون لە لایەن دەسەڵاتی عێراقەوە.

٥. داوا لە سکرتێری گشتی دەکات، بە هەموو ئەو داهاتەی لە بەردەستیدایە لەوانە داهاتی ئاژانسەکانی نەتەوە یەکگرتووەکانی پێوەندیدار، بە خێرایی پێویستییە ئێستاییەکانی پەنابەران و دانیشتوانی عێراقی ئاوارە دابین بکات.

٦. بانگ لە هەموو دەوڵەتانی ئەندام و هەموو رێکخراوە مرۆڤیەکان دەکات، کە بەشداری بکەن لەم هەوڵی فریاکەوتنی مرۆڤە.

٧. داوا لە عێراق دەکات هاوکاری سکرتێری گشتیی بکات بۆ جێبەجێکردنی ئەم مەبەستانە

٨. بڕیارە ئەم پرسە لە بەر چاو بمێنێت.

بۆ خوێندنەوەی ئەو بڕیارە بە زمانی ئینگلیزی و عەرەبی سەردانی ئەم ئەدرەسانە بکەن:

http://www.fas.org/news/un/iraq/sres/sres٠٦٨٨.htm
http://www.moqawama.org/   print.php?filename

(پاشکۆی ژماره ٢ ئەنجای راستەقینەکانی هەڵبژاردنی ١٩٩٢/٥/١٩)

THE HIGHCOMMITTEE FOR THE SUPERVISION
OF THE ELECTIONS IN KURDISTAN

الهيئة العليا المشرفة على انتخابات
المجلس الوطني الكوردستاني

النتائج الحقيقية

(نتائج توزيع مقاعد المجلس الوطني الكوردستاني)

BELOW THE RESULT OF DISTRIBUTING THE SITES IN NATIONAL ASSEMBLY OF KURDISTAN

VALID VOTES الاصوات الصحيحة	IN VALID VOTES الاصوات الباطلة	NO. OF VOTERS عدد المقترعين
967229	4724	971953

المعدل الانتخابي ـ عدد الاصوات لكل مقعد ELECTION AVERAG - NUNBER OF VOTES PER A SIT
9719.53

LIST القائمة	ACTUAL VOTES عدد الاصوات	PERCENTAGE% النسبة المئوية
1	437879	45.05146
7	423833	43.60633
5	49108	5.052508
2	24882	2.56
4	21123	2.173253
3	9903	1.018876
6	501	0.515457

TOTAL VOTES THAT RESERVE SITES عدد الاصوات التي حصلت على سبعة في المئة أو الاكثر	WITH RATIO النسبة المئوية
861712	89.14301%

TOTAL VOTES THAT CANNOT RESERVE SITES عدد الاصوات التي لم تحصل على سبعة في المئة	WITH RATIO النسبة المئوية
105517	10.85618

TOTAL SITES WHICH RESERVED عدد المقاعد المشغولة	REMAIN SITES عدد المقاعد الباقية
99	1

LIST القائمة	ACTUAL VOITES الاصوات الاولية	VOITES WHICH ADDED عدد الاصوات المضافة	FINAL VOTES الاصوات النهائية
1	437879	53618.47	491497.5
7	423833	51898.53	475731.6
TOTAL	861712	105517	967229

النتائج النهائية هي كالاتي

THE FINAL RESULTS ARE

LIST القائمة	ACTUAL VOITES الاصوات الاولية	VOTE AFTER-ARR. عدد الاصوات بعد التدوير	RATIO % النسبة المئوية للأصوات المدورة	RATIO IN N.A النسبة المئوية لمقاعد المجلس
1	437879	491497.5	50.815	51%
7	423833	475731.6	49.185	49%

ئەنجامی راستەقینە

لیستەی ژمارە(١) لیستەی پارتی دیموکراتی کوردستان: ٥١ ٪

لیستەی ژمارە(٧) لیستەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و

حزبی زەحمەتکێشانی کوردستان: ٤٩ ٪

(پاشکۆی ژمارە ٣ راگەیاندنی ئەنجامی هەڵبژاردنی ١٩٩٢/٥/١٩)

THE HIGHCOMMITTEE FOR THE SUPERVISION
OF THE ELECTIONS IN KURDISTAN

الهيئة العليا المشرفة على انتخابات
المجلس الوطني الكوردستاني

(ادناه نتائج توزيع مقاعد المجلس الوطني الكوردستاني)

BELOW THE RESULT OF DISTRIBUTING THE SITES IN NATIONAL ASSEMBLY OF KURDISTAN

النتائج المعلنة في المؤتمر الصحفي

VALID VOTES الاصوات الصحيحة	IN VALID VOTES الاصوات الباطلة	NO. OF VOTERS عدد المقترعين
957469	4702	962171

المعدل الانتخابي - عدد الاصوات لكل مقعد

ELECTION AVERAG - NUMBER OF VOTES PER A SIT

9621.71

LIST القائمة	ACTUAL VOTES عدد الاصوات	PERCENTAGE% النسبة المئوية
1	428339	44.51797
7	423682	44.03396
5	49073	5.100237
2	24867	2.584468
4	21106	2.193581
3	9902	1.029131
6	500	5.196582

TOTAL VOTES THAT RESERVE SITES
عدد الاصوات التي حصلت على سبعة في المئة أو اكثر
852021

WITH RATIO
النسبة المئوية
89.04062%

TOTAL VOTES THAT CANNOT RESERVE SITES
عدد الاصوات التي لم تحصل على سبعة في المئة
105448

WITH RATIO
النسبة المئوية
10.95938

TOTAL SITES WHICH RESERVED
عدد المقاعد المشغولة

REMAIN SITES
عدد المقاعد الباقية

LIST القائمة	ACTUAL VOITES الاصوات الاولية	VOITES WHICH ADDED عدد الاصوات المضافة	FINAL VOTES الاصوات النهائية
1	428339	53012.19	481351.2
7	423682	52435.82	476117.8
TOTAL	852021	105448	957469

النتائج النهائية هي كالاتي
THE FINAL RESULTS ARE

LIST القائمة	ACTUAL VOITES الاصوات الاولية	VOTE AFTER-ARR. عدد الاصوات بعد التدوير	RATIO % النسبة المئوية للاصوات المدورة	RATIO IN N.A النسبة المئوية لمقاعد المجلس
1	428339	481351.2	30.2733%	50%
7	423682	476117.8	49.72671%	50%

ئەنجامی دەستکاری کراو
لیستەی ژمارە(١) لیستەی پارتی دیموکراتی کوردستان: ٥٠ ٪
لیستەی ژمارە(٧) لیستەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و
حزبی زەحمەتکێشانی کوردستان: ٥٠ ٪

(پاشكۆی ژماره ٤ راگەیەنراوی لیژنەی بالای هەڵبژاردن سەبارەت بە دەنگی لیستەكان لە پارێزگاكانی كوردستان)

SULAYMANIA LIST

R.NO.	KDP	KSP	KPDP	ICP	ISL	IND	PUK	INVALID VOTES
TOTAL	92449	11978	1118	5693	29334	213	207168	1211

TOTAL VALID VOTES OF SULAYMANIA = 347953
TOTAL INVALID VOTES OF SULAYMANIA = 1211
TOTAL VOTES OF SULAYMANIA = 349164

HAWLER LIST

R.NO.	KDP	KSP	KPDP	ICP	ISL	IND	PUK	INVALID VOTES
TOTAL	152143	8883	2101	11047	11092	184	148352	2025

TOTAL VALID VOTES OF HAWLER =333802
TOTAL INVALID VOTES OF HAWLER = 2025
TOTAL VOTES OF HAWLER =335827

DIHOK LIST

R.NO.	KDP	KSP	KPDP	ICP	ISL	IND	PUK	INVALID VOTES
TOTAL	168683	1983	6051	1546	3874	49	15184	982

TOTAL VALID VOTES OF DIHOK = 197370
TOTAL INVALID VOTES OF DIHOK = 982
TOTAL VOTES O F DIHOK = 198 352

KARKUK LIST

R.NO.	KDP	KSP	KPDP	ICP	ISL	IND	PUK	INVALID VOTES
TOTAL	24604	2038	633	2837	4808	55	53129	506

TOTAL VALID VOTES OF KARKUK = 88104
TOTAL INVALID VOTES OF KARKUK = 506
TOTAL VOTES OF KARKUK = 88610

TOTAL

R.NO.	KDP	KSP	KPDP	ICP	ISL	IND	PUK	INVALID VOTES
TOTAL	437879	24882	9903	21123	49108	501	423833	4724

TOTAL VALID VOTES = 967229
TOTAL INVALID VOTES = 4724
TOTAL VOTES = 971953

(پاشکۆی ژماره ٥ ڕاگەیاندنی ئەنجامی هەڵبژاردنی کەمەنەتەوە مەسیحییەکان)

المعدل الانتخابي - عدد الاصوات لكل مقعد
ELECTION AVERAGE-NUMBER OF VOTS PER A SIT

2394.2

LIST القائمة	ACTUAL VOTES عدد الاصوات	PERCENTAGE % النسبة المئوية
1	6543	54.63709 %
4	2757	23.03066 %
3 (كلدو آشور)	2134	17.82641 %
2 (ديمقراطي مسيحي)	537	4.485041 %

TOTAL VOTES THAT RESERVE SITES عدد الاصوات التي حصلت على عشرين الى المقعد او اكثر	WITH RATIO النسبة المئوية
9300	77.68775 %

TOTAL VOTES THAT CANNOT RESERVE SITES عدد الاصوات التي لم تحصل على عشرين الى المقعد	WITH RATIO النسبة المئوية
2671	22.31226 %

TOTAL SITES WHICH RESERVED عدد المقاعد المحجوزة	REMAIN SITES عدد المقاعد الباقية
4	1

LIST القائمة	ACTUAL VOTES الاصوات الاولية	VOTES WHICH ADDED عدد الاصوات المضافة	FINAL VOTES الاصوات النهائية
1	6543	1879.126	8422.126
4	2757	771.0006	3518.881
TOTAL	9300	2670.727	11970.93

THE FINAL RESULTS ARE — النتائج النهائية هي كالاتي

LIST القائمة	ACTUAL VOTE الاصوات الاولية	VOTE AFTER-ARR. عدد الاصوات بعد التدوير	RATIO % النسبة المئوية للمقاعد المدورة	RATIO I النسبة المئوية لمقاعد المجلس
1 (الحركة الآشورية)	6543	8422.126	3.317721	4
4 (مسيحي كردستان المتحدة)	2757	3548.881	1.402249	1

نتائج انتخابات الاقلية الاشورية للمجلس الوطني الكوردستاني

المنطقة الانتخابية	الحركة الديمقراطية الاشورية	الديمقراطية المسيحية	كلدو اشور الديمقراطي	مسيحي كوردستان الموحدة	عدد البطاقات الباطلة
الاولى- اربيل	٩٠٠	٣٤٧	١٨٥٥	٨٨٠	٢٩
الثانية- السليمانية	٨٣	٩	٣٨	٣٦	--
الثالثة- دهوك	٥٥٦٠	١٨١	٢٤١	١٨٤١	٥٩
المجموع	٦٥٤٣	٥٣٧	٢١٣٤	٢٧٥٧	٨٨

عدد البطاقات الصحيحة = ١١٩٧١
عددالبطاقات الباطلة = ٨٨
عدد المصوتين = ١٢٠٥٩

نتائج انتخابات الاقلية الاشورية للمجلس الوطني الكوردستاني

المنطقة الانتخابية	الحركة الديمقراطية الاشورية	الديمقراطية المسيحية	كلدو اشور الديمقراطي	مسيحي كوردستان الموحدة	عدد البطاقات الباطلة
الاولى- اربيل	٩٠٠	٣٤٧	١٨٥٥	٨٨٠	٢٩
الثانية- السليمانية	٨٣	٩	٣٨	٣٦	--
الثالثة- دهوك	٥٥٦٠	١٨١	٢٤١	١٨٤١	٥٩
المجموع	٦٥٤٣	٥٣٧	٢١٣٤	٢٧٥٧	٨٨

عدد البطاقات الصحيحة = ١١٩٧١
عددالبطاقات الباطلة = ٨٨
عدد المصوتين = ١٢٠٥٩

(پاشکۆی ژماره ٦ راگەیاندنی ئەنجامی هەڵبژاردنی رابەر)

الهيئة العليا المشرفة
على انتخابات المجلس
الوطني لكوردستان العراق

نموذج /أ/٢
محضر الانتخاب
في المركز الانتخابي

محافظة /
المنطقة الانتخابية /
المركز الانتخابي رقم( )

الى / اللجنة المشرفة على الانتخابات في المنطقة الانتخابية رابه ر
ادناه نتائج انتخابات في المركز الانتخابي رقم ( )

الخاصة بانتخاب قائد الحركة التحررية الكوردستانية

القوائم المرشحة — عدد الاصوات التي حصل عليها

	اسم القائمة	رقما	كتابة
١	جلال حسام الدين الطالباني	٤٤١٠٥٧	
٢	محمود علي عثمان	٢٣٣٠٩	
٣	مسعود مصطفى البارزاني	٤٦٦٨١٩	
٤	عثمان عبدالعزيز محمد	٣٨٨٦٥	

عدد البطاقات الصحيحة	٩٧٠٠٥٠	
عدد البطاقات الباطلة	١٢٥٩٩	
عدد المصوتين	٩٨٢٦٤٩	

مجموع عدد الاصوات لجميع القوائم يساوي عدد البطاقات الصحيحة .

البطاقات الباطلة هي :

١-البطاقة غير المختومة بختم لجنة المركز.
٢-البطاقة الخالية من اية اشارة الي احدى القوائم المرشحة او التي تثير لبسا في اختيار احدى القوائم.
٣-البطاقة المؤشرة لاكثرمن قائمة .

٤٩١٣٢٥ الاكثرية المطلقة

(بڕوانە پاشکۆی ژمارە 7 ناوی ئەندامانی ئەنجومەنی نیشتیمانی کوردستان)

ناو و نیشانی ئەندامانی یەکەم پەرلەمانی کوردستان بەم جۆرەیە :

لیستەی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق

ناوی سیانی	سالی لە دایکبوون	پلەی خوێندن
١- ابراهیم سەعید محمد	١٩٤٥	ئەندازیار
٢- ادریس هادی صالح	١٩٥٢	دوکتورا لە ئەندازە
٣- ئازاد فەتاح رەشید میران	١٩٤٤	ماجستێر لە زانیاری سەربازی
٤- احمد سالار عبدالواحد	١٩٤٧	بکالۆریۆس لە هونەر
٥- احمد عەلی عومەر	١٩٥٧	پارێزەر
٦- اکبر حیدر موسی	١٩٤١	کادری حیزبی
٧- اکرم عزت نجیب	١٩٣٠	پارێزەر
٨- بارزان خالد عزیز	١٩٤٥	کادری حیزبی
٩- جعفەر شیخ علی عبدالعزیز سەرکان	١٩٤٩	ئەندازیاری کشتو کاڵ
١٠- جمیل عبدی سندی	١٩٥٢	دبلۆم لە ئابوری
١١- جوهەر احمد شاوازگەلاڵی	١٩٥٦	پارێزەر
١٢- جەوهەر نامق سالم	١٩٤٦	بکالیۆرس لە ئابووری
١٣- حسن حسین بفری	١٩٦٢	پزیشک
١٤- حمە نجم حمە فەرەج جاف	١٩٤٦	دوکتورا لە پزیشکایەتی
١٥- حمید سلیم میران	١٩٣٩	ئەندازیار
١٦- خێری سعید علی بگ یزدی	١٩٣٠	رابەری ئایینی
١٧- د.رۆژ نوری صدیق شاوەیس	١٩٤٧	دوکتورا لە ئەندازە
١٨- سعید محمەد سعید هروری	١٩٤٣	پارێزەر
١٩- سەفەر مەد حسین دوسکی	١٩٤٩	دادوەر
٢٠- سلیم علی حاجی مەلو	١٩٤٣	عەمیدی کولێژ
٢١- شفیق نقە عبدالله	١٩٥٤	مامۆستا
٢٢- شیروان ناصح الحیدری	١٩٥٤	پارێزەر
٢٣- ملاطلحە سعید قەرەنی	١٩٣٠	امام و خطیب

٢٤- صلاح الدين ابراهيم دلو	١٩٥٠	كادرى حيزبى
٢٥- عدنان محمد حسام النقشبندى	١٩٣٨	پاريزەر
٢٦- عفان عثمان شيخ حسام‌الدين النقشبندى	١٩٤٣	بەريوەبەرى قوتابخانە
٢٧- فاضل روف جقزى	١٩٥٣	كادرى حيزبى
٢٨- فرحان عبدالله اغا الشرفانى	١٩٥٦	خاوەن زەوى
٢٩- فرسەت احمد عبدالله	١٩٤٦	پاريزەر
٣٠- فرنسۆ تۆما كانون الحريرى	١٩٣٧	كادرى حيزبى
٣١- فلك الدين صابر كاكەيى	١٩٤٣	نووسەر
٣٢- فوزيه عزالدين رشيد	١٩٥٣	مامۆستا
٣٣- قاسم محمەد قاسم	١٩٥١	پزيشكى ئاژەلْدارى
٣٤- قيس ديوالى سعيد الدوسكى	١٩٥٧	دوكتورا لە ياسا
٣٥- كانبى عزيز احمد دزەيى	١٩٢٧	پاريزەر
٣٦- مامون نور محمد بريفكانى	١٩٤٩	ئەندازيار
٣٧- شيخ محسن خالد مفتى	١٩٥٧	امام و خطيب
٣٨- محسن صالح الكتانى	١٩٣١	جوتيار
٣٩- محمد امين مولودامين (امين مولود)	١٩٣١	دبلۆم لە بازرگانى
٤٠- ملا محمد طاهر زين‌العابدين	١٩٤٧	امام و خطيب
٤١- محمد سعيد احمد اليعقوبى	١٩٤٤	پاريزەر
٤٢- ملا محمد شريف طاهر الدوسكى	١٩٤٩	امام و خطيب
٤٣- محمد عبدالقادر احمد	١٩٣٤	كادرى حيزبى
٤٤- ملا محمد فندى ديرشەوى	١٩٣٩	امام و خطيب
٤٥- ممند محمد امين بابكر	١٩٣٧	فەرمانبەر
٤٦- نهاد نورالدين رشيد	١٩٢٨	پاريزەر
٤٧- ملا هادى خضر كوينخا	١٩٣٧	پيشە سازى
٤٨- وريا احمد محمد امين	١٩٤٣	پاريزەر
٤٩- يحيى محمد عبدالكريم برزنجى	١٩٤٨	بكالۆريۆس لە ئاداب
٥٠- يونس محمد سليم رۆژبەيانى	١٩٤٣	ئەفسەرى خانەنيشين

ليستەی یەكێتی نیشتمانی و حیزبی زەحمەتكێشان

ناوی سیانی	ساڵی لە دایكبوون	پلەی خوێندن
١- ابوبكر حاجی صفر غلام	١٩٤٤	دەرچووی ناوەندی
٢- احمد ابوبكر حسن بامرنی	١٩٥١	دكتۆرا
٣- احمد طاهر احمد نقشبندی	١٩٣٦	بكالۆریۆس
٤- ارسلان بایز اسماعیل	١٩٥٠	بكالۆریۆس
٥- ایاد حاجی نامق مجید بقاڵ	١٩٦٢	پارێزەر
٦- پەریخان محمود عبدالقادر(شمام)	١٩٥٦	بكالۆریۆس
٧- جلاڵ جوهر عزیز	١٩٥٤	بكالۆریۆس
٨- جلاڵ شفیق علی	١٩٣٦	دكتۆرا
٩- حسن حمید رحیم (روستم)	١٩٤٩	دەرچووی سەرەتایی
١٠- حسن كانبی حضر بلباس	١٩٢٤	بكالۆریۆس لە یاسا
١١- حسن عبدالكریم برزنجی	١٩٤٢	بكالۆریۆس لە یاسا
١٢- حسن احمد عبدالله كوێستانی	١٩٥٤	ناوەندی
١٣- حسین عارف عبدالرحمن	١٩٣٦	بكالۆریۆس لە یاسا
١٤- خسرو گوڵ محمد	١٩٤٩	بكالۆریۆس
١٥- سعدی احمد محمد	١٩٤٩	بكالۆریۆس
١٦- سعید علی خان عبدل سلیڤانی	١٩٥١	بكالۆریۆس
١٧- سلام كریم خان محمود خلیفە	١٩٦١	بكالۆریۆس
١٨- سیروان محمد نورول	١٩٤٧	كۆلێژی سەربازی
١٩-شوكت حاجی مشیر محمد	١٩٤٨	ناوەندی
٢٠- شیركۆ فایق عبدالله بێكەس	١٩٤٠	ئامادەیی
٢١- صلاح‌الدین عبدالحمید عبدالله	١٩٥٦	بكالۆریۆس
٢٢-صلاح الدین محمدحسن خفید	١٩٣٤	دكتۆرا
٢٣- طە محمد طە (ملا)	١٩٢٥	زانای ئاینی

٢٤-طارق محمد سعيد جامباز	١٩٤٨	خانەی مامۆستایان
٢٥- عبدالله رسول علی(کۆسرەت)	١٩٥٢	ئامۆژگاری کشتوکاڵی
٢٦-عبدالله حاجی ابراهیم عبدالله(حاجی)	١٩٥٠	ناوەندی
٢٧- عبدالخالق محمد رەشید زەنگەنە	١٩٤١	ئامۆژگاری پیشەسازی
٢٨-عبدالکریم کاکە حەمە عبدالکریم	١٩٤٩	ئامادەیی
٢٩- عزالدین مصطفی رسول	١٩٣٤	دکتۆرا
٣٠- علی عبدالله احمد	١٩٥٣	بکالۆریۆس
٣١- علی رسول روستم	١٩٤١	ئامادەیی
٣٢- عمر سید علی حسین	١٩٤٥	خانەی مامۆستایان
٣٣- عمر عبداللەمحمد (ملازم عمر)	١٩٤٧	کۆلێژی سەربازی
٣٤- قادر عزیز حمد امین	١٩٥٤	ناوەندی
٣٥- قادر ممند بابکر اغا	١٩٤٢	ناوەندی
٣٦- کمال ابراهیم فرج شالی	١٩٤١	بکالۆریۆس
٣٧- کمال جلال غریب	١٩٢٩	بکالۆریۆس
٣٨- کمال عبدالکریم محمد فؤاد	١٩٣٢	دکتۆرا
٣٩- گەلاوێژ عبدالجبارمجید جباری	١٩٥٤	خانەی مامۆستایان
٤٠- محمد امین عبدالحکیم محمد(ملا)	١٩٤٧	زانای ئاینی
٤١- محمد توفیق حمه رحیم	١٩٥٣	بکالۆریۆس لە ئەندازە
٤٢- محمد فاضل‌محمد عزیزقفطان	١٩٤٣	دکتۆرا
٤٣- محمد فؤاد معصوم خضر	١٩٣٨	دکتۆرا
٤٤- مصطفی قادر مصطفی	١٩٥٨	ئامۆژگای کشتو کاڵ
٤٥- مظهر علی مصطفی‌کاکی‌هیرانی	١٩٥٦	ئامادەیی
٤٦- نوشیروان فؤاد معروف مەستی	١٩٤١	کۆلێژی سەربازی
٤٧- نجم‌الدین عزیز اسماعیل(سالار)	١٩٤٩	قوتابی زانکۆ
٤٨- نژاد احمد عزیز اغا	١٩٢٧	بکالۆریۆس
٤٩- نهلە محمد سعدالله	١٩٥٧	بکالۆریۆس
٥٠- هێرۆ ابراهیم احمد	١٩٤٨	بکالۆریۆس

لیستەی بزوتنەوەی دیموکراتیکی ئاشوری

ناوی سیانی	ساڵی لە دایکبوون	پلەی خوێندن
١- یونادم یوسف کنا	١٩٥١	ئەندازیار
٢- شمائیل ننو بنیامین	١٩٥٩	ئەندازیار
٣- فرنسیس یوسف شابو	١٩٥١	ئەندازیار
٤- اکرم عاشور عودیش	١٩٤٨	مامۆستا

لیستەی یەکگرتووی مەسیحیەکانی کوردستان

ناوی سیانی	ساڵی لە دایکبوون	پلەی خوێندن
١- سرکیس اغا جان مامندۆ	١٩٦٢	کاسب

(پاشکۆی ژمارە ٨ ناوی ئەندامانی کابینەی یەکەمی حکومەتی هەرێم)

ژ	ناو	پۆست	حیزب
١	فوئاد مەعصوم	سەرۆك وەزیر	یەکێتی
٢	رۆژ نوری شاوەیس	جێگری سەرۆك وەزیر	پارتی
٣	ئەمین مەولود	پیشەسازی و ووزە	یەکێتی
	ئەمین عبدالرحمن	جێگر	پارتی
٤	شێرکۆ بێکەس	رۆشنبیری	یەکێتی
	ئەحمەد سالار	جێگر	پارتی
٥	محەمەد تۆفیق	هاوکاری مرۆڤایەتی	یەکێتی
	کەمال کەرکوکی	جێگر	پارتی
٦	ئیدریس هادی	گواستنەوەو گەیاندن	پارتی
	فەرەیدون رەفیق	جێگر	یەکێتی
٧	یونادم یوسف	ئیشغاڵ و نیشتەجێبوون	بزووتنەوەی دیموکراتی ئاشوری
	تەیب جەبار ئەمین	جێگر	یەکێتی
٨	ناسیح غەفور	پەروەردە	پارتی
	عوسمان حەسەن	جێگر	یەکێتی
٩	قادر عەزیز	کشتوکاڵ	زەحمەتکێشان
	ئەکرەم عیزەت	جێگر	پارتی
١٠	کەمال موفتی	کاروباری پێشمەرگە	یەکێتی
	ئازاد فەتاح	جێگر	پارتی
١١	مەعروف رەئوف	داد	سەربەخۆ
١٢	سەلاحەدین حەفید	دارایی و کاروباری ئابوری	یەکێتی

	سەلاح دەلۆ	جێگر	پارتی
١٣	کەمال شاکر	تەندروستی و کاروباری کۆمەلایەتی	شیوعی
	ئەبلەحەد ئەفرام	جێگر	پارتی
١٤	محەمەد مەلا قادر	ئەوقاف	پارتی
	محەمەد صالح	جێگر	یەکێتی
١٥	مەئمون بریفکانی	بنیادنان و ئاوەدانکردنەوە	پارتی
	حسێن سنجاری	جێگر	یەکێتی
١٦	یونس رۆژبەیانی	ناوخۆ	پارتی
	ئەحمەد شەریف	جێگر	یەکێتی

(پاشکۆی ژمارە ٩ کابینەی دووەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان)

ناو	پۆست	حیزب
کۆسرەت رەسوڵ عەلی	سەرۆك وەزیران	یەکێتی
د. رۆژ نوری شاوەیس	جێگری سەرۆك وەزیر	پارتی
یونس رۆژبەیانی	ناوخۆ	پارتی
قادر عزیز محەمەد جباری	داد	یەکێتی
د.ئیدریس هادی صالح	گواستنەوەو گەیاندن	پارتی
محمد ئەمین مەولود	پیشەسازیی و وزە	یەکێتی
شێرکۆ بێکەس	رۆشنبیریی	یەکێتی
دارۆی شێخ نوری	دارایی و کاروباری ئابووری	یەکێتی
سەعدی ئەحمەد پیرە	کشتوکاڵ و ئاودێریی	یەکێتی
کافیە سولەیمان	شارەوانی و گەشت وگوزار	یەکێتی
کەما شاکیر	تەندروستی و کاروباری کۆمەڵایەتی	شیوعی
جەبار فەرمان	کاروباری پێشمەرگە	یەکێتی
مەئمون بریفکانی	بنیتنان و ئاوەدانکردنەوە	پارتی
محەمەد تۆفیق رەحیم	هاوکاری مرۆڤایەتی	یەکێتی
محەمەد مەلا قادر	ئەوقاف و کاروباری ئیسلامی	پارتی
د. ناصح غەفور	پەروەردە	پارتی
یونادم یوسف کنا	ئیشغال و نیشتەجێبوون	ئاشووری

(پاشکۆی ژماره ١٠ کابینەی سێیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان – پارتی)

ناو	پۆست	حیزب
د. رۆژ نوری شاوەیس	سەرۆك وەزیران	پارتی
نێچیرەڤان بارزانی	جێگری سەرۆك وەزیر	پارتی
شوکت شیخ یەزدین	دارایی و کاروباری ئابووری	پارتی
یونادم یوسف کنا	ئیشغال و نیشتەجێبوون	بزوتنەوەی ئاشووری
قادر جباری	داد	پارتی
ئەبوحیکمەت	کشتوکاڵ و ئاودێریی	کاری سەربەخۆ
د. جەرجیس حسن	پەروەردە	پارتی
د.شەفیق قەزاز	هاوکاری مرۆڤایەتی	پارتی
د.ئیدریس هادی صالح	پیشەسازیی و وزە	پارتی
شێخ مەئمون بریفکانی	بنیتنان و ئاوەدانکردنەوە	پارتی
فازیل میرانی (موتنی)	ناوخۆ	پارتی
فەلەکەدین کاکەیی	رۆشنبیری	پارتی
حسێن سنجاری	شارەوانی و گەشتوگوزار	پارتی
حەمید عەقراوی	گواستنەوە و گەیاندن	پارتی
کەمال شاکیر	تەندروستی و کاروباری کۆمەڵایەتی	شیوعی کوردستان
کاوە مەحموود حەفید	ئەوقاف و کاروباری ئیسلامی	پارتی
زەعیم عەلی	کاروباری پێشمەرگە	پارتی
د.جاسم ئلیاس	وەزیری هەرێم	پارتی
فرانسوا هەریری	وەزیری هەرێم	پارتی

(پاشکۆی ژمارە ١١ کابینەی سێیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان - یەکێتی)

ناو	پۆست	حیزب
کۆسرەت رەسوڵ علی	سەرۆك وەزیران	یەکێتی
د.کەمال فوئاد	جێگری سەرۆك وەزیر	یەکێتی
دارا شێخ نوری	دارایی و کاروباری ئابووری	یەکێتی
عادل ناسر	ئیشغال و نیشتەجێبوون	یەکێتی
عبدالرحمن نەورسی	داد	
سالار عەزیز	کشتوکاڵ و ئاودێریی	یەکێتی
ئەرسەلان بایز	پەروەردە	یەکێتی
سەعدی پیرە	هاوکاری مرۆڤایەتی	یەکێتی
بەهمەن حسێن	بنیتنان و ئاوەدانکردنەوە	
ملازم عمر عبدالله	ناوخۆ	یەکێتی
جەمال عبدالله	رۆشنبیری	یەکێتی
کافیە سلێمان	شارەوانی و گەشت وگوزار	یەکێتی
نجم حسێن سورچی	گواستنەوە و گەیاندن	پارێزگاران
عیماد احمد	تەندروستی و کاروباری کۆمەڵایەتی	یەکێتی
محمد عبدالعزیز	ئەوقاف و کاروباری ئیسلامی	بزوتنەوەی ئیسلامی
کمال موفتی	کاروباری پێشمەرگە	یەکێتی

(پاشکۆی ژمارە ١٢ کابینەی چوارەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان – پارتی)

	پلە	ئەندامی کابینە
١	سەرۆك وەزیر	نێچیرڤان ئیدریس بارزانی
٢	جێگری سەرۆك وەزیر	سەرکیس ئاغاجان مامەندۆ
٣	وەزیری ناوخۆ	کەریم سنجاری
٤	وەزیری کاروباری پێشمەرگە	حەمید ئەفەندی (حەمید حوسێن مەلا)
٥	وەزیری پەروەردە	عبدولعەزیز تەیب ئەحمەد
٦	وەزیری دارایی و ئابوری	سەرکیس ئاغاجان مامەندۆ
٧	وەزیری ئەوقاف و کاروباری ئیسلامی	عەدنان نەقشەبەندی
٨	وەزیری داد	هادی عەلی عەبدولکەریم
٩	وەزیری رۆشنبیری	سامی شۆرش
١٠	وەزیری کشتوکاڵ و ئاودێری	ئازاد عزەددین مەلافندی
١١	وەزیری شارەوانی و گەشت و گوزار	بارزان موحسین دزەیی
١٢	وەزیری پێشەسازی و ووزە	یۆنان مرقس حەننا
١٣	وەزیری هاوکاری و کاروباری مرۆڤایەتی	شەفیق قەزاز
١٤	وەزیری تەندروستی و کاروباری کۆمەڵایەتی	جەمال عبدولحەمید
١٥	وەزیری ئەشغال و نیشتەجێکردن	نازەنین موحەممەد وسو
١٦	وەزیری گواستنەوە و گەیاندن	حەیدەر فەیلی
١٧	وەزیری مافی مرۆڤ	موحەممەد ئیحسان سلێڤانی
١٨	وەزیری هەرێم	یوسف حەننا یوسف

١٩	وەزیری هەرێم	مەحمود کاوە حەفید
٢٠	وەزیری هەرێم	نەمر کەچۆ حەسەن
٢١	وەزیری هەرێم	جەودەت جەرجیس نەجار
٢٢	وەزیری هەرێم	فەلەکەددین کاکەیی
٢٣	وەزیری هەرێم	فەلاح مستەفا بەکر
٢٤	وەزیری هەرێم	عەبد کەریم موراد
٢٥	وەزیری هەرێم	عبدولموهەیمەن بارزانی

(پاشکۆی ژمارە ١٣ ئەنجامی هەڵبژاردنی شارەوانیەکان ئیدارەی سلێمانی)

ناوی سەرۆکەکانی ئەنجومەنی شارەوانییەکان و ڕێژەی دەنگەکانیان

ـەکۆی (٥٨) ئەنجومـــەنی شـــارەوانی لەسەرتاســـەری ناوچـــەکانی
ژێردەسەڵاتی حکومەتی شەرعی هـــەرێمی کوردستاندا، پـالێوراوانی
ـەکێتیی نیشـــتمانیی کوردســـتان پۆســـتی ســـەرۆکایەتی (٥٣)
ـنجومەنیان وەدەستهێنا، کەئەمە ناوەکانیانە:

ژ	نـــــاوی ئەنجومەن	سەرۆکی هەڵبژێردراو	ڕێژەی دەنگی بەدەست هاتوو
١	سلێمانی	حاکم قادر حەمەجان	٪٦٩,٢
٢	بەکرەجۆ	عەلی ڕەحیم قادر	٪٧٢,٥
٣	قەرەداغ	حسێن محەمەد ئەمین	٪٧٢,٨
٤	تانجەرۆ	دارا فەتاح ڕەشید	٪٧٠,٢
٥	بازیان	ڕەئوف محەمەد فەتاح	٪٨٦,٧
٦	ڕاپەڕین	محەمەد حەمەتالیب قادر	٪٧٦,٤
٧	ئاسلوجە	عەبدوڵڵا محەمەد سلێمان	٪٧٤,١
٨	ئەڵلایی	حەمـــەلاو حەمـــەد ڕەزا محەمەد ئەمین	٪٧٤,٨
٩	گۆپالە	شۆڕش مەحمود تۆفیق	٪٨٢,٤
١٠	باینجان	جەوهەر دەروێش مەجید	٪٩٠,١
١١	تەینال	کەمال حەمەد ئەمین مستەفا	٪٩٢,٣
١٢	شارەزوور	عـــەزیز محەمـــەد ئـــەمین ئەحمەد	٪٥٣,٥
١٣	ئەوێڵە	دڵسۆز محەمەد سان ئەحمەد	٪٥٥,٧
١٤	پێنجوێن	ئازاد عەبدوڵڵا حەمە عەلی	٪٩٧,٤
١٥	گەرمک	محەمەد سەردار حەسەن	٪٦٨,٨
١٦	ئاڵپارێز	عومەر ئەحمەد حەمەئەمین	٪٨٧,٩
١٧	چوارتا	ئاوات محەمەد غەفور	٪٩٧,٩
١٨	باسنێ	خالید عەبدوڵڵا حەسەن	٪٩٨,٤
١٩	بەرزنجە	عوسمان سورە ڕەشید	٪٨٠,٤
٢٠	ماوەت	ئیبراهیم فەتاح قادر	٪٥٠,٤
٢١	کەناروێ	عوسمان هادی مستەفا	٪٩٦,٥
٢٢	دوکان	ئامانج تەها ڕەزا	٪٦٠,٧
٢٣	خەلەکان	عومەر حەسەن خدر	٪٧٠,٤
٢٤	سورداش	عەلی مەجید مەحمود	٪٨٣,٨
٢٥	بنگرد	هەمزە برایم سوارە	٪٩٩
٢٦	پیرەمەگرون	عوسمان محەمەد گورون	٪٧٧,٥
٢٧	ڕانیە	ئەسعەد حەمە ئەحمەد	٪٧٨,٨
٢٨	چوارقورنە	حەسەن ئیبراهیم مام ڕەسول	٪٨٩,٧
٢٩	سەروچاوە	محەمەد مستەفا عەبدوڵڵا	٪٧٨,٩
٣٠	حاجیاوا	عـــەبدولڕەحمان مـــەحمود محەمەد	٪٧٨,٥
٣١	قەڵادزێ	دلاوەر قوباد ئەحمەد	٪٨٢,٣
٣٢	هێرۆ	عەبدوڵڵا مەحمود ئەحمەد	٪٩٥,٣
٣٣	سەنگەسەر	عـــــەبدوڵڵا ئیســـــماعیل حەسەن	٪٨٤,٢
٣٤	هەڵشۆ	محەمەد حەسەن ئیبراهیم	٪٦٧,٣
٣٥	کۆیە	ئاراز حەوێز سادق	٪٨٩,٧
٣٦	تەق تەق	ئازاد مامەند خالید	٪٩٨,٦
٣٧	بالیسان	جەمال ڕەسول حاجی	٪٩٤,٣
٣٨	ئاشتی	محەمەد ئەحمەد محەمەد	٪٩٦,٧
٣٩	چەمچەماڵ	محەمەد تاهیر شێخ محەمەد	٪٧٢,٥
٤٠	شۆڕش	ئـــەوزاد جـــەلال محەمـــەد ئەمین	٪٨٤,٢
٤١	تەکیە	عومـــەر محەمـــەد ئـــەمین ئەحمەد	٪٨١,٩
٤٢	سەنگاو	سەمەد عومەر مستەفا	٪٩٥,٥
٤٣	ئاغجەلەر	ئیبراهیم ئەحمەد حەمـــەد ئەمین	٪٩٨,٢
٤٤	قەرەناو	ئـــەجم خورشـــید حەمـــە شەریف	٪٩٥,١
٤٥	دەربەندیخان	حەسەن حسێن عەلی	٪٦٥,٢
٤٦	کەلار	حەسەن جیهاد ئەمین	٪٧٩,١
٤٧	پێباز	ئەحمەد وەهاب حسێن	٪٧٤,١
٤٨	سمود	تـــەیمور ئـــامیق محەمـــەد ئەمین	٪٨٥,٣
٤٩	کفری	شوکر محەمەد حەیدەر	٪٦٧,٦
٥٠	ئەوجول	مۆفـــەق مـــەردان ئەحمـــەد سلێمان	٪٩٨,٦
٥١	سەرقەڵا	عەلی باقی محەمەد	٪٩٧,٣
٥٢	قورەتو	هەڵکەوت مەحمود عەلی	٪١٠٠
٥٣	مەیدان	فوئـــــاد کـــــەریم عەبدولڕەحمان	٪٩٦

هـــەروەها پـــالێوراوانی بزووتنـــەوەی یـــەکبوونی ئیسلامی بـــۆ پۆســـتی سەرۆکایەتی ئەم ئەنجومەنانەیان بەدەستهێنا:

٥٤	هەڵەبجە	حەسەن ڕەشید محەمەد	٪٦٥,٩
٥٥	خورماڵ	ئەحمەد محەمەد حسێن	٪٨٧
٥٦	بیارە	تەها کەریم ئەحمەد	٪٧٣,٨

پـــالێوراوانی یـــەکگرتووی ئیسلامیش بـــۆ پۆستی سـەرۆکایەتی ئـــەم ئەنجومەنانەیان بەدەستهێنا:

٥٧	سەیدسادق	جەلال تاهیر عەبدوڵڵا	٪٤٨,٢
٥٨	سیروان	لەتیف عەبدوڵڵا مستەفا	٪٧١,٨

کوردستانی نوێ ژمارە (2066) یەکشەممە 2000/2/6